

RICHARD FLANAGAN

**Să bați din palme
cu o singură mână**

clasici
contemporani
LITERA

Richard Flanagan

**Să bați din palme cu o singură
mână**

**Traducere din limba engleză și note
Petru Iamandi**

Editura LITERA

2016

**clásici
contemporani
LITERA**

The Sound of One Hand Clapping
Richard Flanagan
Copyright © 1997 Richard Flanagan

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Să bați din palme cu o singură mână
Richard Flanagan

Copyright © 2016 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română.
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Florența Simion
Corector: Emilia Achim
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza

ISBN ePUB: 978-606-33-0626-6
ISBN PDF: 978-606-33-0627-3
ISBN Print: 978-606-33-0440-8

Lectura digitală protejează mediul
Versiune digitală realizată de elefant.ro

Richard Flanagan (n. 1961, Tasmania), romancier, jurnalist și regizor de film, este considerat unul dintre cei mai buni scriitori australieni ai generației sale. Descendent al unei familii irlandeze deportate în Tasmania în secolul al XIX-lea, Flanagan își încheie studiile cu o bursă la Universitatea din Oxford. Pasionat de peisajele sălbatice ale țării sale, participă la expediții cu canoe pe râurile insulei natale, care vor deveni o importantă sursă de inspirație pentru romanele sale.

Devine cunoscut în 1994 cu primul său roman, *Death of a River Guide*, iar în 1997, cel de-al doilea roman, *Să bați din palme cu o singură mână (The Sound of One Hand Clapping)*, este recompensat cu premiile Australian Booksellers Book of the Year Award și Vance Palmer Prize for Fiction. În 1998, adaptarea pentru marele ecran a acestui roman, ale cărei scenariu și regie le semnează scriitorul însuși, este nominalizată la premiul Ursul de Aur la Festivalul de la Berlin. Succesul este confirmat de critică la apariția celui de-al treilea roman, publicat în 2001, *Cartea cu pești a lui Gould (Gould's Book of Fish)*, recompensat în 2002 cu Commonwealth Writers' Prize. Romanul publicat în 2007, *Teroristul necunoscut (The Unknown Terrorist)*, este la rândul lui un succes mondial. În octombrie 2014, Flanagan primește Premiul Man Booker pentru romanul *O cale îngustă spre nordul îndepărtat (The Narrow Road to the Deep North)*, scris în 2013 ca un omagiu tatălui său, supraviețuitor al tragediei militarilor australieni prizonieri de război ai trupelor japoneze, obligați să participe la construirea căii ferate cunoscute sub denumirea „Burma Railway“.

Romancierul trăiește împreună cu soția și cele trei fiice în Hobart, Tasmania, și continuă să scrie articole despre insula natală în presa australiană, nu fără a suscita controverse.

*Pentru
Archie Flanagan
Helen Flanagan
Anton Smolej
Iertați-i greșelile, dar o spun cu dragoste.*

Sarajevo, 1946

Aici, ca și în Belgrad, văd pe străzi foarte multe femei tinere încărunțite sau cu părul complet cărunt. Au fețele chinuite, dar sunt încă tinere, iar trupurile le trădează și mai mult tinerețea. Îmi pare că văd cum mâna ultimului război a trecut peste capetele acestor ființe fragile...

Priveliștea asta nu poate fi păstrată pentru viitor; curând, aceste capete vor deveni și mai cărunte și vor dispărea. Păcat. Nimic n-ar putea vorbi mai clar despre vremurile noastre generațiilor viitoare decât aceste capete tinere, cărunte, cărora le-a fost furată nepăsarea tinereții.

Fie ca măcar aceste rânduri să le amintească de-a pururi.

Ivo Andrić

CAPITOLUL 1

1954

Toate acestea vei ajunge să le înțelegi, dar niciodată nu le vei cunoaște, toate acestea s-au petrecut demult, tare demult, într-o lume care, între timp, s-a prefăcut în turbă, într-o iarnă uitată, pe o insulă despre care puțini au auzit. A început cu puțin înainte ca ninsoarea să acopere, complet și irevocabil, urmele de pași. Când norii negri învăluie cerul înstelat și luminat de lună, când bezna fără umbre se întinde peste pământul ce încă mai șoptește.

În clipa aceea de grație, când timpul încremenește, ghetetele de un roșu aprins ale Mariei Buloh au coborât pe a treia și ultima treaptă acoperită de zăpadă a barăcii de lemn. În clipa aceea, pe când își întorcea fața de la cabană, Maria Buloh și-a dat seama că deja se îndepărtase prea mult și că nu se mai putea întoarce.

Unii spun că în noaptea aceea a fost pur și simplu luată pe sus de furia viscolului, că furtuna cumplită, ce mătura totul în cale, a purtat-o ca pe un înger până în pădurea de lângă colonia lor, că Maria Buloh a zburat ca o nălucă spre ținuturile sălbatice ce se întind dincolo de locul acela care ardea ca o rană proaspătă, de glonț.

Dar bineînțeles că nu e adevărat.

Unii spun chiar că s-a prefăcut în furtună, în vijelia care avea să-i urgisească pe toți. Dar pe astfel de furtuni înspăimântătoare nu poți zbura, ca într-un vis. Unor asemenea furtuni nu poți decât să încerci să le ții piept și tocmai asta a făcut Maria Buloh, fiindcă, la urma urmei, era o femeie cu capul pe umeri, nu una care să-și ia zborul, chiar dacă unii spun altceva. A înfruntat vântul ca pe un zid care, dintr-o clipă într-alta, s-ar fi putut prăbuși peste ea și s-a zgribulit în paltonul acela stacojiu, ponosit, strâns pe corpul ei pricăjit. Dar să n-o luăm înainte cu povestea, căci vântul a început să bată mai tare de-abia când femeia părăsea colonia. Și mai avea de mers până să ajungă atât de departe.

— Mamă, a auzit Maria Buloh vocea unei fetițe dinspre baraca de lemn.

Apoi din nou, de data aceasta mai mult un scâncet:

– *Mamă...*

Maria Buloh a rămas pe treapta aceea, privind oriunde, numai la baraca de lemn din spatele ei nu, în timp ce încerca să liniștească fetița pe care o lăsase înăuntru. Maria Buloh și-a privit ghetetele de un roșu aprins, s-a uitat la urmele frumoase pe care le lăsau pe zăpada proaspătă niște ghete atât de scâlciate, a văzut, pe celelalte două trepte de lemn, cum încep să-i dispară urmele pașilor în ninsoarea învolburată și s-a întrebat din ce e alcătuită frumusețea și de ce binele are parte de un timp atât de scurt înainte să dispară.

– Aja, aja, a spus Maria Buloh, încercând să liniștească fetița cu vorbele pe care le spuneau mereu mamele din țara ei ca să-și adoarmă copiii.

Aja, aja.

S-a îndepărtat fără să se uite înapoi, la baraca de lemn, privind în sus, fără o țintă anume, dincolo de marginea coloniei uitate de lume, spre pădurea întunecată. S-a uitat la cerul negru al nopții. A privit ninsoarea ce se prelingea în conurile luminii galbene, electrice. A privit fulgii albi care coborau în spirală. S-a uitat cum se răsuceau, se învârtejeau, de parcă ar fi fost chiar timpul care nu curge constant, ci cum vrea el. Maria Buloh s-a uitat cum ninsoarea îi arăta că aerul nu rămâne nemișcat, ci capătă nenumărate forme geometrice, are posibilități infinite de a face mișcări grațioase, inexplicabile.

În clipa aceea, Maria Buloh a simțit că vede absolut totul, că se vede până și pe ea, ca și cum ar fi jucat într-un film și acesta era platoul de filmare. Gândind astfel, n-a mai auzit strigătele îndepărtate ale fiicei ei din baraca pe care tocmai o părăsise. Sunete ciudate. Sunete pe care nu voia să le audă.

– Mamă, striga fetița, dar mama ei nu voia să audă.

– Aja, aja, repeta Maria Buloh, mângâietor, deși nimeni nu poate ști dacă rostea cuvintele pentru ea, pentru copilul ei sau fără nici un motiv, fiindcă se îndepărtase deja de căsuță și, oricum, ninsoarea acoperea toate sunetele. Aja, aja.

Continua să privească: vedea totul cu alți ochi, de parcă n-ar fi avut nici o legătură cu ea. A văzut că toată scena în alb-negru era luminată de stâlpii goi care flancau ceea ce părea a fi o stradă, că de o parte și de alta a străzii erau barăci de lemn, nefinisate, cu acoperișul și coșul din tablă ondulată, și că unora dintre cei care locuiau acolo le aminteau de toate suferințele îndurate în lagărele de muncă silnică din Urali sau din Siberia. Dar știa că acolo nu e Uniunea Sovietică a lui Stalin. Știa că

nu e Kolîma, nici Goli Otok sau Birkenau. Știa că nu e nici măcar Europa. Știa că e o colonie de muncitori a Comisiei Hidroelectrice, numită Butlers Gorge, care se înălța ca o bubă acoperită de zăpadă în sălbăticia pădurii tropicale.

În acest spațiu infinit, barăcile fuseseră construite ușă în ușă, de parcă până și ele se ghemuiau și se înghesuiau, tremurând, în fața atotputerniciei și a tăcerii necunoscutului, care putea fi binevoitor, la fel cum poate că nici nu-i păsa de oameni, dar poveștile cumplite pe care aceștia le purtau cu ei – cronici ale secolelor de barbarie și orori repetate, pe care le duceau în spinare, împreună cu câteva milieuri din dantelă, fotografii încrețite, și cu obiceiuri și feluri de a mânca ciudate – nu le lăsau decât libertatea de a le fi teamă.

Fiindcă a nu te teme însemna să-ți imaginezi o lume dincolo de propria experiență de viață. Ceea ce era prea mult pentru oricine.

Muncitorii erau nevoiți să stea în acele țărcuri înghesuite de barăci pentru că în acest ținut muntos, îndepărtat, din îndepărtata insulă a Tasmaniei, situată la mare distanță de îndepărtata Australie, nu exista nici o altă așezare cale de mulți kilometri. Existau doar râuri sălbatice și lanțuri muntoase sălbatice și peste tot o pădure tropicală care ceda doar ici și colo domnia unor câmpii acoperite cu rogoz sau, mai sus, ierbii-negre, alpine.

Asta a văzut ea.

Cât despre ce a auzit, nu a auzit nimic.

Era începutul mării explozii în construcția de baraje. Era vremea când noii australieni veneau în astfel de locuri sălbatice, la munca de jos, ca să înalțe baraje fiindcă slujbele din orașe, pe care noii australieni bineînțeles că le-ar fi preferat, le reveneau vechilor australieni. Dar Maria Buloh, nevasta lui Bojan Buloh, mama Sonjei Buloh, nu se ducea la Butlers Gorge.

Ea pleca de acolo.

Pentru totdeauna.

Și așa, Maria Buloh a continuat să pășească pe strada pustie, o femeie tânără, îmbrăcată într-un palton vechi, cu o valijoară de carton; urmele lăsate de ghetele ei au despărțit în două, pentru câteva clipe, colonia mohorâtă, sumbră, măturată de furtună, pe când imaginea ei își pierdea deja contururile lumești în zăpada care cădea fără încetare.

Stratul de tăcere pe care ninsoarea îl așternuse peste colonie a fost întrerupt de duduitul unui mic motor. Razele de lumină galbenă, difuză, ce răzbăteau dintr-un singur far proiectau o baltă de culoarea

urinei în vârtejul fulgilor. Apoi un motociclist aplecat peste ghidon, cu atașul gol, a apărut din neantul alb și s-a îndreptat spre ea. Motociclistul a trecut în viteză pe lângă Maria Buloh, apoi, după vreo cincizeci de metri, a încetinit, a luat-o la dreapta și s-a oprit în fața cantinei. Maria Buloh s-a oprit și ea, s-a întors și a rămas cu privirea ațintită într-acolo.

În fața intrării principale în cantină, o ușă dublă, din șipci de lemn, a văzut vreo zece femei strânse în jurul unui foc improvizat într-un butoi de tablă plin cu mangal; femeile preferau să schimbe o vorbă afară, numai să nu stea singure în case, chiar dacă acolo era cald. Erau îmbrăcate într-un amestec donquijotesc de rochii de vară și paltoane groase, iar pe cap purtau fie o bască, fie o pălărie pleoștită, fie una de pai, fie un batic, alcătuind un curcubeu exotic. Unele stăteau în picioare, altele ședeau pe butoiașe de bere, goale, sporovăind și bând din când în când din berea adusă de bărbații lor – soți, prieteni, curtezani – din cantina destinată numai bărbaților. Ușa se deschidea uneori, ca să intre ori să iasă cineva, iar atunci aburul bârfelor, al bancurilor și râsetelor, ca și zgomotul de pahare sparte, se revărsa peste femei, ajungând în strada principală.

Motociclistul, care purta o geacă de piele și avea casca pe cap, a oprit motorul, a coborât și, luând o poză dramatică, a intrat cu pași mari în cantină, pe lângă femei. O clipă, cele care ședeau pe butoiașe au rămas surprinse de această apariție plină de culoare. Pe urmă i-au auzit glasul răsunând în cantina înțesată de bărbați.

– Mă numesc Eric Preston, a strigat el. Sunt președintele Sindicatului Muncitorilor din Australia și am venit să rezolv problema refugiaților. Cine-i șeful aici?

Dar imediat vocea lui stridentă s-a pierdut în acel adevărat Babilon, unde bărbații beau ca să-și uite trecutul, iar femeile și-au îndreptat din nou atenția spre femeia singură, cu o valiză, care pleca Dumnezeu știe unde, într-o noapte atât de păcătoasă; femeia singură, care se uita lung la ele și prin ele, de parcă ele ar fi fost și n-ar fi fost acolo, de parcă ar fi văzut un viitor înrudit cu trecutul, când toate vor fi din nou împrăștiate de vânt și nimic nu va rămâne din acest timp și loc cumplit. Fața ei (atât de tânără, atât de tânără, încât acum pur și simplu le descumpănea) părea aproape orientală: structura oaselor și ochii mari erau altfel decât la australieni, iar cutele – câteva doar, dar adânci – nu păreau a fi opera anilor sau a soarelui, ci a unui sculptor care i le dăltuise pe față ca să-i accentueze frumusețea stranie, exotică.

Mai târziu, unele au spus că femeia greșise, condamnând ceea ce nu puteau înțelege. Poate datorită acestei condamnări sau poate dintr-o emoție total opusă, dintr-un pic de compasiune față de o tragedie care li se putea întâmpla și lor, sau poate din motive pe care nu le pricepeau, ele și-au dat coate și au tăcut când Maria Buloh s-a uitat lung la ele și tot ce au auzit, și ele, și Maria Buloh, era doar larma continuă a bărbaților din cantină.

Maria Buloh le-a întors spatele și a pornit din nou la drum. Dintr-un gramofon din cantină ajungeau până la ea, din ce în ce mai stins, acordurile unui cântec american nou, country-western. Cântecul părea că fierbe un potop de lacrimi, ca un gulaș făcut din tristețe.

Zgomotele cantinei se pierdeau pe măsură de Maria Buloh se apropia de pădurea întunecată. Cântecul a dispărut sub șfichiul ușor al lapoviței. Fața Mariei Buloh nu trăda nici o emoție. Da, fața aceea – frumoasă, *da*; tânără, *da*; dar și altceva. Ce anume? Ca și cum i-ar fi întipărit misterul pentru totdeauna, lacrimile – deși puține – îi alunecau din ochi și îi smălțuiau fața.

În spatele Mariei Buloh se întindeau urmele ce duceau înapoi la locul din care venea, urmele care se pierdeau aproape în clipa în care le lăsa în zăpada ce continua să cadă, care dispăreau în albul ce amenința să învăluie totul în acea colonie amărâtă, de demult.

Apoi, după ce cantina se închisese, după ce bețivii încetaseră să se mai bată, iar cartoforii își strânseseră cărțile și acum sforăiau, umplând de damfuri de drojdie spatele femeilor care-și purtau baticurile și în pat, viscolul s-a întetit, iar vântul a început să urle atât de tare, încât a băgat în sperieți până și bucata aceea de pământ sălbatic.

Aja, aja, părea el să urle. Aja, aja.

Iar copacii bătrâni, uriași, trosneau și gemeau, firele de telegraf, noi, care zgâriau cerul de necuprins al nopții, suierau sinistru, și toate femeile de care somnul nu se lipea în noaptea aceea, în paturile lor lăsate pe-o rână, au tot tresărit la auzul acestor zgomote.

CAPITOLUL 2

1967

Făcea tâmplărie; doar atât voia să-și amintească Sonja Buloh.

Cât de des?

Ori de câte ori avea prilejul, la serviciu și acasă.

Ce fel de lemn folosea?

Stejar tasmanian, resturi de lemn negru recuperate din lăzile de gunoi, pin de Huon, când fabrica de cherestea Finns îl vindea mai ieftin, plăci din aşchii de lemn, când preţul era prea mare. Lemn alb din cutii vechi, placaj gros, din şase straturi, zgrunţuros, folosit la barăcile de pe şantierele de construcţii. Pin King Billy sau cu miezul negru, când depozitele renunţau la bucăţile de lemn exotic, din partea locului, de lungimi inegale. Dar el scotea ceva bun din fiecare, ceva din care făcea și ea parte.

Ce scotea din ele?

Absolut orice; dulapuri și mese pe care le vindea, scrinuri pentru lenjeria de pat pe care niciodată n-o aveau, o consolă pentru aeromodelul făcut după cel pe care-l văzuse într-o reclamă, mânere pentru vechiul frigider, scaune, scăunele, corpuri de bibliotecă pentru vecini, suporturi pentru ghivecele de flori și cutii de scule pentru familia lor.

O familiariza cu însușirile și utilizările mai multor tipuri de lemn: ce bine se lustruia pinul cu miez negru, cum alungau puricii aşchiile pinului de Huon, cum din stejarul tasmanian ieșeau niște rame pe cinste, dar nu și din pin, cum placajul putea fi tratat cu aburi, cum lemnul negru te făcea să strănuți când îl dădeai cu șmirghel, cum mirtul era bun pentru piese de mobilier, iar pinul King Billy era bun pentru pervazul ferestrelor. Lucra cu lemnul, încercând să scoată ceva din el și astfel să facă ceva pentru ei.

Lucra cu lemnul, iar pentru ea el era lemnul și-l iubea pentru asta, Dumnezeuule, cât de mult îl iubea pentru asta.

Dar când mirosul acela înțepător de pâine acră, mucegăită, și tot răul pe care-l prevestea el îi mută din nou nasul din loc Sonjei Buloh, iar fata ridică ochii, văzu că nu se înșală. Iar se îmbătase. Trebuie să

spunem, totuși, că nu era un bărbat solid, dar când îl apuca furia, părea atât de mare, încât ar fi putut dărâma pereții unei încăperi, ar fi putut s-o pună la pământ cu furia lui și s-o strivească precum buldozerul care nu are milă de nimic. Iar furia îl apuca atunci când bea, ceea ce se întâmpla tot mai des odată cu trecerea anilor.

O privea de sus pe Sonja Buloh, legănându-se, cu capul ușor întors, iar ea vedea cum i se înroșește ceafa. Cu ochii rătăciți și părul vâlvoi, cu cămașa din flanel în carouri albastre pe dinafară, cu prohabul desfăcut, cu pantalonii pătați de urină uscată – un uriaș dezlănțuit, un vârtej de om, fiecare fărămă din el zburând care-ncotro, dar ținându-se împreună, și ea, o singură fărămă, parte din același haos, pe jumătate prinsă, pe jumătate desprinsă; totul rămânea în mișcare datorită enigmei de nepătruns din sufletul lui care-i poruncea să ridice brațul, furios, deasupra capului și să strige:

– Să nu-mi spui tu mie că sunt beat, lua-te-ar... Brațul se vântura, respingând ceva ce nu putea fi văzut sau înțeles. Să nu-mi spună nimeni că sunt beat, beau și eu câteva beri la crăsmă cu amicii, mă distrez și eu puțin și, când ajung acasă, spui că sunt beat, lua-te-ar... Nu era solid; nici Sonja nu era solidă și nici nu avea însușirea lui neobișnuită de a atinge proporții gigantice. Însușirea ei era exact opusul. Ca să-i evite mânia, învățase arta de a se face mică, de a se micșora atât de mult, încât aproape că se făcea nevăzută. La șaisprezece ani, când trupul îi scăpa de obligația de a se micșora, era, de fapt, înaltă pentru vârsta ei, aproape 1,78 metri, ceea ce o făcea la fel de înaltă ca și el, o chestie de egalitate pe care nici unul nu voia să o pună în evidență și care o îndemna să stea ușor adusă de spate, ca să o nege.

Dar aceasta nu era singura însușire neobișnuită a Sonjei Buloh. De îndată ce simțea mirosul de pâine acră, mucegăită, avea capacitatea uimitoare de a se desprinde de corp. Astfel, Sonja îi vedea furia de foarte departe. Vocea lui o auzea de la ditamai distanța, ca și cum ar fi ascultat un duh prins într-o cochilie lipită de ureche, undeva, pe o dună de nisip. În ziua aceasta, se refugie pe o șalupă mică, alături de Bojan, în mijlocul râului Derwent, la pescuit. Pe fundalul muntelui împădurit, albăstrui în lumina soarelui, clopotnița din gresie, ca o piperniță, a bisericii vechi de pe strada Cromwell din Battery Point se înălța galbenă și solitară. Sonja vedea ici și colo, ca prin ceață, casele orașului de dedesubt. Puteau fi la fel de bine anii 1840 sau 1940. Putea fi la fel de bine Europa de Est. Dar era, așa cum scrisese chiar ea pe

harta din manual, Hobart, Tasmania, Australia, emisfera sudică, globul pământesc, Sistemul Solar, universul. Era anul 1967.

Nu era el. Nu era.

În depărtare își văzu casa și casa se făcea fărâme și din ea țâșnea un uriaș și uriașul creștea și iar creștea, eclipsând soarele, și lumea se învăluia în întuneric și furia uriașului se prefăcea în nebunie.

– Pun pariu că ai ieșit cu golani ăia. Știu, știu, haimanaua dracului, curviștino, ești la fel ca maică-ta, o curvă ordinară, care se ținea cu...

În astfel de momente, buza de sus i se ridica și începea să tremure, capul i se clătina, omul se scutura din toate încheieturile, până când furia i se mai domolea, de parcă o amintire alungată demult revenea copleșitoare, dar el se lupta cu ea, cu ultimele puteri, o respingea și imediat se clătina, ca un mistreț pus pe fugă și lovit în plin de un glonț, și striga un singur cuvânt ce nega totul, cu vehemență:

– ... *rahat*.

Sonja îi auzea furia de departe. Palma pe care o primea ar fi vrut s-o simtă de la mare distanță, ca un val rece, neașteptat, respins de peretele șalupei. Dar palma nu era un val. Era o somație ca ea să părăsească șalupa, să nu mai privească muntele, să nu mai privească orașul care se cuibărea între coapsele lui. Palma peste față îi cerea să părăsească râul și să se întoarcă, vocea lui devenea brusc tunătoare, iar mâna îi umplea fața de foc. Îl vedea, un monstru de nerecunoscut. Îl voia pe tatăl ei. Nu-l voia pe el. Nu-l voia.

Țipă. Țipă ca să-și aducă tatăl înapoi de pe șalupă.

– Nu, nu-i adevărat, ești furios fiindcă ești beat, vorbești așa...

Dar până să termine, monstrul o plesni din nou peste față, de data aceasta de două ori, de data aceasta cu mai multă forță, de data aceasta vorbind cu o furie rece, iar vorbele o speriară pe Sonja mai mult decât palma lui deschisă:

– Ți-arăt eu cine-i beat.

Sonja rămase impasibilă în timp ce el continua s-o lovească, nu plânse, deși loviturile lui o dureau, din ce în ce mai mult. Nu plânse, deși fața i se umfla, iar sângele care-i picura din nas ajungea pe pereți de fiecare dată când palma îi întorcea capul dintr-o parte într-alta. Nu plânse, deși palma rupea ceva ce nu mai putea fi pus la loc, indiferent cât ar fi vrut fata să nu fie așa, iar rana se adâncea ca o prăpastie în inima ei. Uneori se gândea, chiar cu perversitate, că tocmai acest sentiment pe care-l purta în ea îl făcea să se poarte astfel. În fiecare zi se ruga ca această falie a emoției să rămână nemișcată, dar, în fiecare

noapte, invariabil, falia se mișca. Forțe subterane, uriașe, cataclismice, dincolo de tot ce știa ea, îi distrugeau căminul, și amândoi rămâneau la fel de neputincioși, incapabili să le oprească, precum copacul care nu poate opri pământul să se dezintegreze sub rădăcinile lui.

Se rugă de pământ în slovenă:

– *Ni, artie, ni, ni, ni, ni...*

Dar furia lui era absolută, insensibilă chiar și la țipetele ei, insensibilă chiar și la memoria lui, care-i spunea că bea seară de seară la cârciumă, memorie care-i revenea a doua zi dimineată și-l îndemna să bea din nou.

Ar fi trebuit să plângă, desigur, ori să verse măcar o lacrimă, dar ceva din ea se sfărâmasese demult și, cu toate că loviturile lui o făceau să țipe, la fel cum foalele pompate cu putere scot aerul în rafale, el nu putea găsi pe fața ei ceea ce simțea, drept care altă soluție nu avea decât să exploreze în continuare acest ținut misterios, mut – corpul acestei fete, cu pumnii și palmele, ca să caute, de fapt, ceea ce purta în el însuși. Erau un studiu cumplit acele lovituri, o încercare dureros de elocventă de a găsi ceea ce aveau în comun, el și ea, prin sculptarea violentă a tot ce simțea el. Există modalități pașnice de a studia durerea și răul; el însă nu făcea decât să-și accentueze suferința.

A doua zi dimineată, casa părea plină de lumină și de aer proaspăt. Bărbatul se așeză la masă, spălat și bărbierit, arătând doar puțin abătut. Sonja făcu un ibric de cafea în care puse apoi lapte. Rupse pâinea și o puse în două boluri, apoi turnă cafeaua peste ea. Se așeză și ea la masă și începură să mănânce. Privind înainte, bărbatul începu să vorbească, mărunțind cu lingura pâinea îmbibată în cafea:

– Ce chestie! Nu-mi aduc aminte ce s-a întâmplat după ce-am plecat aseară de la pub.

Sonja nu spuse nimic. Ochii lui rămaseră ațintiți înainte. Duse lingura la gură și, când să înghită, se opri. Și vorbi din nou:

– Tu îți amintești ce s-a întâmplat când am ajuns acasă?

Apoi ridică ochii spre Sonja, așteptând confirmarea a ceea ce știa că e o minciună. Cred că m-am dus direct în pat.

Sonja își ridică fața din bolul cu pâine și cafea dulce. Bărbatul se prefăcea că nu vede ce era evident, că nu observă cât de umflată îi era fața, cât de grotescă arăta cea pe care o considera atât de frumoasă, se prefăcea că nu-i vede fața desfigurată, plină de vânătăi.

– Da, te-ai dus direct în pat. Urmă o tăcere prelungă. Bărbatul nu spuse nimic, chipul lui nu trădă nimic. Și ai sforăit îngrozitor.

Bărbatul râse de încercarea ei de a glumi. Era mulțumit. Sonja râse și ea, fiindcă acum era treaz și se simțea vinovat, nu mai avea de ce să se teamă.

Până la următoarea beție.

Asta fusese cu mulți ani în urmă și, pe cât posibil, Sonja își petrecuse viața încercând să se rupă de toate lucrurile de care nu avea nevoie pentru traiul de zi cu zi: tot ceea ce era inutil, toate amintirile care o împiedicau să muncească, să existe, să afle cine e cu adevărat. Dar unele lucruri rămâneau, unele amintiri. Locul acela, marcat de emoții violente, nu avea cum să-l uite. Vântul zdruncina casa din temelii, ploaia cădea pe acoperișul de tablă cu forța unei avalanșe, iar mai apoi soarele strălucea atât de puternic, încât trebuia să-și mijească ochii de câte ori ieșea în curte, unde aburii se înălțau maiestuos din bitumul fierbinte, negru-albastru, printre degetele de la picioare.

Voia să revadă locul acela, desigur – șopronul acela din curtea din spate a unei case din suburbiile orașului Hobart, în care își petrecuseră întreaga viață dinaintea acestei vieți –, sigur că voia, chiar dacă știa că va fi dezamăgită. Trecutul era ceva străin pentru ea. Nimeni nu putea vedea în această femeie sigură pe fata aceea uscățivă, speriată, cu privirea în jos, așteptând mereu lovitura neașteptată.

În șopronul acela nu mai erau bucăți de lemn, mirosul acru, de pâine mucegăită, deci nici magia la care apela ca să uite de necazuri. Cu acestea, cu necazurile, oricum se împăcase de mult, le acceptase ca parte din ea însăși.

Prin urmare: fără uriași, fără magie, fără finaluri fericite.

CAPITOLUL 3

1989

Sonja Buloh încerca să-și amintească primul lucru care prinsese formă în pântecul ei, dar îi era frig, mâinile îi ardeau, sfârcurile o dureau tare, iar frigul îi pătrundea în oase.

Simțise ceva, ca o crampă, un ghem în stomac, care o trăgea în jos în acea dimineață fatală în Sydney, cu doar o săptămână înainte, ceva ce la început i se păruse o dorință nedeslușită, curioasă, nestăvilită și ciudată precum cerul de deasupra. Dorul de a revedea acea lumină tasmaniană, unică, și tot ce atingea ea, tot ce se afla între soare și pământ, lumina aceea ciudată a imaginilor negative, în care cerul era negru ca smoala, pământul strălucea ca un glob auriu-rubiniu și numai umbrele puteau să le țină împreună.

Îi spuse ceva despre frigul de-afară tipului de la stația de benzină care apăruse să-i facă plinul la mașină. Era înalt și uscățiv, cu părul negru tuns scurt și o mustață care-i ascundea vârsta mijlocie, anii și deceniile pe care le văzuse cum se dizolvă și dispar de pe asfaltul din față, odată cu petele de ulei și cu apa de ploaie, pură.

– Sunteți de pe continent? întrebă el.

Era o întrebare radicală, la care nu găsea răspunsul atât de ușor, chiar dacă i-ar fi răspuns că pur și simplu nu era de nicăieri.

– Nu, răspunse Sonja, deși nu era chiar adevărat, dar ceea ce era chiar adevărat nu era chiar atât de ușor de știut, darămite de spus.

Îi dădu o bancnotă și-l urmă în birouașul lui ca să ia restul. Se privi în oglinda de pe perete și își dădu seama că privește fără să asculte. Oglinda era veche și ciobită, cu o fotografie mare, a unei bujii, prinsă într-un colț, pe care scria: „Mergi spre mâine ca să poți rămâne în mișcare azi!”

În oglindă văzu o femeie între două vârste, care bătea spre patruzeci de ani, elegantă, într-o ținută semioficială, pregătită parcă pentru o întâlnire cu un necunoscut, ceea ce, de fapt, avea să se și întâmple. În sufletul căreia se ascundea un mister pe care puțini îl intuiau și nimeni nu-l deslușea. Și, nefiind deslușit, misterul se transformase într-o lebadă tristă, drept care Sonja văzu reflectate în oglindă aripile

lebedei, răsărind din umerii căptușiți ai rochiei precum cele ale unui înger. Își văzu fața, încă netedă, încă măslinie, chiar dacă ușor ridată. Părul scurt, cu vârfuri blonde, dar încă neîncărunțit dedesubt. Un corp încă nesecătuit, nu cum aveau multe femei de-o seamă cu ea. Ca un fruct bine copt, o comparație în același timp șocantă și amuzantă, la care nu se gândise până acum. Dar nu putea nega ceea ce simțea în acel moment: că e ca un fruct bine copt. Și nici plăcerea, naivitatea și mândria de a se simți așa. Până și aripile din oglindă tremurară ușor.

– Multă lume de pe continent oprește aici, spuse insul dându-i restul. Pentru istoria locului, chestii din astea.

Sonja privi dincolo de birou, la toaleta din beton din care se prelingea o dără de urină, la marginea bălții, unde urina se amestecase cu uleiul vechi în care înotau toate culorile curcubeului, și mai departe de minunăția aceea alcătuită din vârtejuri metalice, la satul mâncat de vreme. Își întoarse ochii la oglindă și nu se văzu pe sine, nici vreun înger, ci un copil înspăimântat, cu un ceainic în mână. Se înfioră. Dar, când se uită din nou, copilul dispăruse, era doar imaginea ei.

– E frig, nu glumă, doamnă, zise insul. Multă lume spune că e frig aici, în Tassie.

Îl va găsi chiar și după atâția ani, în sfârșit va da de el și-l va întreba ce li s-a întâmplat. Ce anume? va întreba ea. Așa a vrut viața? El? Ea? Sau femeia în rochia dantelată care chinuia visele Sonjei?

Îl va găsi, gândi ea. Cu siguranță.

Insul împinse cu putere sertarul casei de bani vechi, din lemn, și clinchetul o făcu să tresară. Întoarse repede capul spre el. Omul zâmbi scurt, liniștitor.

– În vest e și mai frig.

CAPITOLUL 4

1989

Prin întunericul sângeriu al zorilor, Sonja Buloh se îndrepta spre vest, pe o șosea cu asfaltul crăpat, ca o tenie care se zvârcolește, pe care se vedea doar mașina ei roșie, închiriată. În acel an al revoluțiilor, Sonja traversa un timp care părea să se fi topit și care se rotea în jurul ei, mai întâi încet, ca și cum ar fi așteptat ceva, apoi tot mai repede. Și chiar dacă senzația era că visele se nasc în vise, nu era chiar așa. Era doar Tasmania, primăvara.

Când, în sfârșit, lumina reveni – straniu, roasă parcă de curiozitate –, o făcu într-o lume în același timp străină și familiară. Aducând natura rănită aproape de inima cătunelor, râurile leneșe purtau sălcii rupte și grozame sălbătice – noi pe vechiul pământ australian – spre fostele așezări de deținuți care acum se desfăceau ca niște ziare îngălbenite spulberate de vânt. Sonja Buloh trecu prin ele și ajunse în ținutul oierilor, unde pâlcurile de eucalipti străvechi se înălțau ca niște supraviețuitori îngândurați ai unui masacru cumplit, împărțindu-și melancolia doar cu papagalii rosella, multicolori, care strigau ceva din copaci, pentru ca, în clipa următoare, să zboare mai departe, de parcă n-ar fi putut suporta poveștile spuse de ramurile acelea îndurerate.

Cândva, acest ținut pastoral atât de resemnat fusese acoperit de păduri în care băștinașii vânau, se adăposteau și își umpleau nopțile cu povești, dintre care una nu avea sfârșit: povestea războiului lor, pe viață și pe moarte, cu coloniștii. Apoi sosiseră geodezii cu deținuții desculți, care le curățau drumul, și geodezii dăduseră ținutului nume ciudate, iar prin aceste nume și prin hărțile lor anunțaseră o revoluție înspăimântătoare. Acolo unde hărțile trasate cu tuș împărțeau noul teritoriu în comitate frumos alinate, cu nume neobișnuite, englezești, precum Cumberland și Bothwell, spre liniștea coloniștilor, succesorii geodezilor, inginerii hidroelectricieni, transformaseră liniile drepte în fire de telegraf prin care noua energie, electricitatea – noul zeu –, își zumzăia cântecul promisiunilor, falsele profeții seducătoare cum că Tasmania va deveni cât de curând un alt Bazin Ruhr. Insula încercase din răspuțeri, aproape isteric, să îngroape amintirea unui

trecut recent, adesea hidos, într-un viitor al industriei grele, al furnalelor gigantice și al mașinilor enorme ce urmau să fie puse în funcțiune de uriașele resurse de hidroenergie ce se găseau din abundență aici. O vreme, Tasmania fusese prezentată, fals, ca un ținut virgin, lipsit de istorie.

Nimic nou în asta: se spune că împăratul Chinei, Shi Huangdi, a poruncit atât construirea Marelui Zid Chinezesc, cât și distrugerea tuturor cărților scrise înainte de domnia lui, astfel încât istoria să înceapă cu el și cu zidul lui. Iar dacă istoria locului în care veniseră atâtia imigranți era negată fără drept de apel, corolarul de drept al ambiției lor nu putea fi decât să-și lase fiecare trecutul în urmă. Astfel, o vreme, obiectivele statului, ale capitaliștilor și ale celor îndeajuns de norocoși ca să contribuie la transformarea acestor viziuni în realitate păruseră că se reduc la unul singur.

Prin această alchimie, teama surdă de trecut se prefăcuse în energie electrică, aurul atât de jinduit al noii epoci, iar la fundul retortei alchimiștilor rămăseseră doar produsele secundare, pestilențiale, ale aceluși proces magic de care nu-i păsa nimănui: natura siluită și viețile distruse ale oamenilor, ambele reziduuri ușor date la o parte când costul lor insignifiant era comparat cu comoara din ce în ce mai prețioasă a rețelei hidroelectrice care se extindea încet, dar sigur, și nimeni nu mai lua în seamă costurile mari și nimeni nu se mai gândea că mâine putea fi mai rău decât azi, mai ales atunci, în ziua aceea, cu mult timp în urmă, când părinții Sonjei ajunseseră în portul Hobart, cu fiica lor în vârstă de șaisprezece luni, în ceea ce credeau că e sfârșitul fugii lor din Europa.

În timp ce trecea pe lângă turnurile electrice, care străbăteau țănoș acest ținut oropsit ca niște războinici uriași, numai mușchi, privea cu luare aminte, contopindu-se cu lumea de dincolo de parbrizul mașinii. Mereu făcea asta: se contopea cu suprafețele.

Cu aparența lucrurilor. Reușise să transforme ceea ce cândva era o simplă dorință într-un obicei de neștrămutat, care-i dominase cea mai mare parte din viața de adult. Obicei care-i atrăgea simpatia celor din jur. Așa nu atenta nici la intimitatea, nici la amintirile lor. Și nici ea nu-și deschidea sufletul în fața lor.

Cum s-o facă? Cum s-o facă?

Prietenii mele au dispărut, amintirile mele s-au frânt, gândi Sonja, dispărute și frânte.

Lăsând în urmă acest ținut mort, al turnurilor și al oilor, Sonja urcă

muntele, unde țapinarii își terminaseră treaba de curând, lăsându-l ca după război: cât vedeai cu ochii, doar noroi bătătorit și scrum, ici și colo câte o buturugă masivă, carbonizată, fumegând și acum, la mai multe săptămâni după incendierea restului de pădure tropicală din care nu se puteau face șervețele pentru Japonia. Părți din mine sunt moarte, gândi Sonja. Simți cum i se strânge stomacul. Cenușă și șervețele, gândi ea, privind pustiul din jur. Apăsă pe accelerator. Nu ești trecutul tău, își zise Sonja, nu poți fi analizată sau explicată de trecut. Ești visele tale; tocmai de aceea Sydney – acest oraș viclean, ce ispitește cu promisiunile lui – este locul potrivit pentru mine. Sunt ceea ce sunt acum. Am locuit aici cândva, dar asta a fost atunci, acum este altceva. Asta e tot. Asta este și asta va fi, mereu. Sunt visele mele de mâine. Trecutul nu este soarta ta, singură îți faci viața, ca atunci când conduci mașina, fie încet, neriscând nimic, necâștigând nimic, fie repede, când tot ceea ce contează e ce ai în față, în clipa asta, iar tot ce e în spate nu mai are relevanță.

Când ieși de pe șosea ca să o ia pe un drum de țară, denivelat, Sonja apăsă pe accelerator de parcă ar fi vrut să-și întărească gândurile, dar motorul, în patru cilindri, reacționează cu întârziere. Trecu peste tufele ce răsar după deștelenire și foc până ajunse în vârf și văzu cum barajul se lăsa copleșit de apa ce părea la fel de întinsă ca un ocean.

Opri mașina și privi dincolo de apa învolburată, spre locul în care pădurea tropicală, iarba-neagră și munții cu piscuri înzăpezite se uneau într-un singur ținut sălbatic ce se întindea cât vedeai cu ochii. Ținutul acesta nu-i ura bun venit și nici nu se sinchisea de ea, la fel ca și părinții ei, care se stabiliseră aici cu multă vreme în urmă. Și totuși, ținutul acesta o formase, așa cum îi formase pe toți.

Și invers.

Sonja deschise radioul și își aprinse o țigară. Crainicul tocmai vorbea despre grănicerii care, cu doar câteva luni în urmă, împușcaseră un om care încerca să ajungă în Berlinul de Vest, iar acum îndemneau grupuri imense de locuitori ai Berlinului de Est să treacă în vest prin găurile făcute în Zid de macarale. „Zidul Berlinului“, spunea crainicul cu o voce plată, de parcă ar fi făcut reclamă unei pizzerii, „marele simbol al Războiului Rece, a fost dărâmat.“

Nu însemna nimic pentru ea, această știre, istoria aceasta, drept care rămase pe loc, învăluită de fum, atât parte, cât și dincolo de istorie, uitată de istorie, irelevantă pentru istorie, dar formată în totalitate de ea, neinteligibilă dacă nu-i înțelegea granițele și pe cei care veniseră să

trăiască dincolo de ele, cum făcuseră ea și părinții ei. Fiindcă, în ultimă instanță, istoria – ca și Zidul Berlinului – formează oameni, o formase pe ea, dar fără s-o condiționeze, fiindcă, în ultimă instanță, nu poate explica marile forțe iraționale, marile forțe *umane* iraționale: puterea distructivă a răului, puterea izbăvitoare a dragostei. Dar toate acestea se întindeau în fața Sonjei ca apa ținută în frâu de baraj: imensă, misterioasă, în așteptare.

Închise radioul, strivi țigara fără să fi tras din ea, întoarse mașina și coborî încet până la poalele barajului.

CAPITOLUL 5

1989

Din cauza vechimii, era greu să-ți dai seama unde se termina betonul și unde începea stânca defileului în care fusese săpat barajul. Dar forța, măreția lui nu puteau fi negate: Sonja își dădea seama că mașina ei închiriată părea doar o pată roșie prăpădită, minusculă, la poalele acestui baraj negru, uriaș. Barajul plin de mușchi și aluviuni i se părea o relicvă din alte vremuri – o ciudățenie istorică, la fel de curioasă și inexplicabilă precum un templu maya din jungla mexicană –, parte dintr-un vis ce căuta să transforme sfârșitul lumii într-un loc ca oricare altul, dar nu reușea. Opri motorul, trase adânc aer în piept și, făcându-și curaj, coborî din mașină.

În aerul umed, înțepător, din jur, i se păru că simte prezența unor suflete întemnițate, senzația pe care o ai întotdeauna la baza învăluită în umbre a unor astfel de construcții uriașe, bătute de ape, iar frigul și umezeala îi dădeau de înțeles că se va întâmpla ceva, cât de curând. Își trecu degetele peste o placă de bronz scorojită, prinsă de peretele de beton, negru, mâlos, pipăind fiecare literă.

Pe placă scria:

**ÎN AMINTIREA CELOR CARE, VENIȚI DIN TOATĂ LUMEA, PRIN
CONSTRUIREA ACESTUI BARAJ AU AJUTAT LA ÎMBLÂNZIREA
NATURII PENTRU BUNĂSTAREA OMENIRII**

Simțea găunoșenia fiecărui cuvânt, inutilitatea fiecărei litere ieșite în relief; se întrebă dacă nu cumva erau doar niște hieroglife pe care nu le înțelegea nimeni.

Brusc, o năpădi o amintire, făcând-o să se dea cu fruntea de perete ca s-o reprime.

Apoi, pe măsură ce amintirea se întorcea de unde venise și teama îi dispărea, Sonja se întoarse încet și privi spre vest, cu obrazul lipit de una dintre numeroasele stalactite de culoare crem, alcătuite din calciul ce se prelingea, ca niște lacrimi, pe perețele barajului.

Încercând parcă să înțeleagă misterul de nepătruns al barajului rece, își întinse brațele ca să cuprindă tot peretele acela curbat, din beton – burta grotescă a unui inginer, ce vuia și vibra sub presiunea apei umflate, prinse ca într-o capcană de cealaltă parte.

Simți înclinarea dramatică a barajului, curbura lui și accentuată și stăpânită, dorința lui permanentă de a crea impresia că tot ce-l înconjoară ține de industrie – chiar și natura.

Dar Sonja își dădea seama că barajul vechi era cel care se întorcea, treptat, la natură și nu invers, cum intenționaseră constructorii lui. Simți forța ce încă mai rămânea în această structură uriașă, forța nu numai de a produce electricitate, ci și de a crea viziuni ale altui timp, un timp îndepărtat al credinței triumfătoare și al încrederii totale. Simți toate acestea prin obrazul ei umed și rece, toate acestea și chiar mai mult.

Simți forța care-i presa craniul, se întrebă ce s-ar întâmpla dacă barajul ar crăpa și apa, de-atâta vreme prizonieră, așteptând de partea cealaltă în tăcere, neagră și aparent liniștită, ar țâșni într-o cascadă monstruoasă și ar duce totul cu ea.

Copiii se înspăimântă în astfel de locuri. Spre deosebire de adulți, care au încredere în infailibilitatea calculelor inginerești, copiii știu, fără să se înșele, că tot ceea ce fac oamenii se poate și desface. Copiii știu că vapoarele se pot scufunda, că avioanele se pot prăbuși și că barajele se pot rupe. Adulții, în general, nu știu. În clipa aceea, Sonja se simțea iar copil. Un copil într-o noapte rece, cu zăpadă. Sprijinindu-se de baraj, întinzând brațele de-a lungul peretelui, se simțea ca un copil care caută un punct de sprijin, de parcă acea construcție uriașă ar fi fost un părinte pierdut demult.

Nu voia să facă un lucru atât de absurd, să pară ridicolă îmbrățișând

peretele negru și umed, ca o afidă pe un bolovan, dar, lipindu-se de baraj, simți din nou cum își adună curajul, iar amintirea îi reveni ca o rachetă care sparge noaptea neagră într-un milion de cioburi multicolore. Și Sonja Buloh știu, fără să-și explice de ce până atunci nu-și lăsase frânturile de amintiri să prindă formă, cenușa și umbrele trecutului de care îi venea din ce în ce mai greu să se despartă, că în negura ușoară a acelei după-amiezi, tufele rupte se prefăceau în puieti, puietii în copaci, iar copacii în pădure.

Iar în mijlocul acelei păduri creștea o colonie de demult, iar într-unul dintre șoproane, în dosul unei fețe de masă albe, ședea o copilă care se juca cu mama ei...

CAPITOLUL 6

1954

Prinsă între joc și vrajă, totul îi reveni în minte sub forma recuzitei unui magician.

O masă improvizată dintr-o cutie de lemn pusă în picioare, pe care scria, în șablon, un singur cuvânt cu vopsea roșie, decolorată: GELINITĂ. Era acoperită cu fața de masă albă, dantelată, care ar fi trebuit să fie scrobită fiindcă tocmai fusese spălată, dar umezeala de peste tot copleșise chiar și rigiditatea apretului, catifelând dantela. Pe fața de masă era un ceainic-jucărie, din porțelan, mic și delicat, pictat cu rugii de mure, stacojii, înconjurat de trei cești așezate pe farfurioare ornamentate la fel de elegant.

Uneori, adesea, la nesfârșit, ploua, bătea piatra, cădea lapovița, ninge. Ramurile umede de eucalipt care împodobeau pereții își răspândeau mirosul de rășină aromată în toată casa, amestecându-se cu mireasma lemnului de mirt care ardea în cămin.

Deasupra trosnetului surd al flăcărilor, o voce de copil. Vocea copilului Sonja, în vârstă de trei ani:

– Turska kava⁽¹⁾ pentru Artie. Turska kava pentru mama. Turska kava pentru Sonja.

Și, de câte ori făcea o pauză, se prefăcea că umple câte o ceașcă.

O mână de femeie se aplecă și degetul ei arătător se lăsă pe gâtul ceainicului. Mâna era tânără, o, cât de tânără, purtând deja urmele anilor îndelungați de trudă. Și vocea parcă mai matură decât mâna. Parcă altfel decât vocea unui adult tânăr.

Vocea Mariei Buloh.

– Ceai, Sonja, spuse ea atingând ușor gâtul ceainicului.

Bem ceai acum.

Degetele Sonjei, încă dolofane, pielea frumoasă, strălucitoare, a copiilor mici, atinseră degetul inelar al Mariei și începură să se joace cu el.

– De ce, mami? De ce bem ceai?

Iar Maria răspunse, mișcându-și încolo și-ncoace degetul cu verigheta care-i stătea să cadă:

– Fiindcă aici e Tasmania, nu Slovenia. Fiindcă lumea noastră e întoarsă cu susul în jos. Ca să fie și mai convingătoare, Maria o apucă bine de mână și i-o întoarse încet, cu palma în sus. Îi atinse cu degetul inelar palma mică, de jur împrejur, făcând cercuri albe pe pielea pufoasă a copilului.

– Ca să ai un viitor trebuie să uiți trecutul, knedel^[2].

Apoi luă patru degetele ale Sonjei și îi închise palma.

Și, cu gestul acela, mirosul de ramuri de eucalipt și de foc începu să se piardă în trecut, foșnetul zăpezii să se estompeze, iar recuzita magicianului, acoperită de dantelă și speranța pe care o promitea, să se îndepărteze odată cu amintirea, Maria pășind afară în întunericul măturat de ninsoare, ușa închizându-se deja, așa cum visa Sonja mereu: dantela dispărea pentru totdeauna.

CAPITOLUL 7

1989

Apoi acele degete, aceleași degete elegante, cu unghiile roase, care pipăiseră răceala netedă și senzuală a lacrimilor-stalactite ce cădeau pe fața barajului, acele degete răsăriră în turba acoperită de tufe din mijlocul pădurii tropicale, într-un loc la vreun kilometru de baraj, unde fusese cândva colonia numită Butlers Gorge și unde acum nu mai era nimic, doar țipete ciudate, de păsări, vânt și frig, și zece degete elegante, cu unghiile roase, care scurtau pământul gol, încet mai întâi și aproape respectându-i secretele, apoi cu o grabă care se transformă în furie.

Degetele se opriră o clipă, când Sonja zări ceva alb, sclipitor, în lutul gras. Dar numai o clipă. Apoi, degetele ei se repeziră asupra acelei pete albe, o scoaseră din pământul afânat, o șterseră de praf și dădură la iveală un ciob de porțelan pe care era pictat un rug de mure stacojiu.

Deși norii se opriseră din drum și acum se goleau de apă peste acest pământ straniu, frumos, ploaia n-o împiedica în nici un fel pe Sonja.

Apa picura de pe ferigile arborescente pe buturugile vechi ale eucalipturilor uriași, doborâți de multă vreme ca să facă loc coloniei de muncitori. Mai tari decât răpăitul ușor al ploii erau zgomotele stridente, dezolante, ale pădurii tropicale tasmaniene, vântul care învolutura ramurile copacilor, strigătele papagalilor negri, croncănitul ciorilor. Sonja însă nici nu le băga în seamă.

Degetele ei scoteau cu frenezie bucăți mari de pământ și le făceau fărâme, descoperind alte cioburi de porțelan, sparte la fel, în unghiuri ciudate, ascuțite.

Cele zece degete elegante, cu unghiile roase, continuau să scurme în stratul de turbă, dincolo de pământul ud, sălbatic, cu atâta uitare de sine de parcă ar fi scurmat într-un loc din propriul ei craniu. Și în tot acest timp Sonja nu scoase un țipăt, nu scoase o vorbă, doar sunete nedeslușite, suflând din greu.

De parcă ar fi încercat să dea naștere aceluși loc pierdut în propriul craniu.

CAPITOLUL 8

1989

La fiecare dintre capetele cârciumii din Tullah era câte un șemineu masiv, în care zilnic ardeau bușteni uriași, degeaba, fiindcă înăuntru era mereu frig și mucegai; încăperea, ca mulți dintre mușterii, nu izbutea să se usuce ca lumea. Sonja, încă udă flească după ploaia torențială de la Butlers Gorge din urmă cu câteva ore, comandă, precaută, o votcă mare și se așază la o masă din colț, așteptând.

Viitorul cârciumii era la fel de nesigur ca și cel al îndepărtatului cătun de munte pe care îl deservea și poate tocmai așa se explica o anumită melancolie care pusese stăpânire pe Sonja în timp ce stătea acolo. Prinsese toate schimbările, trecuse prin toate: atât prin explozia industrială de la mijlocul anilor '70, când Tullah devenise cartierul general al construcțiilor de baraje, cât și reversul de acum. În fiecare zi tot mai mulți oameni plecau, părăsind orașul dis-de-dimineată ca să nu rămână blocați în trecătorile montane, șerpuitoare, în spatele semitrailerelor care trăgeau rulotele ce urmau să fie folosite drept locuințe pentru săracii de prin alte părți.

Câțiva muzicanți cântau în celălalt colț al cârciumii, încercând fără prea mult succes să acopere răpăitul ploii care cădea pe acoperișul de tablă. Poate din cauza ploii, mușterii de-abia dacă schimbau o vorbă, limitându-se să ridice din umeri, să zâmbească ironic, să râdă murmurat, să clatine ușor din cap, într-o liniște ciudată, la care Sonja nu se așteptase.

La jumătatea cântecului, îl văzu cum intră și se uită după ea. Zgomotul ploii care se izbea de acoperișul de tablă era asurzitor acum pentru cei care beau înăuntru, așa că ea se agăță de pretextul acesta ca să nu-l strige. Oricum, faptul că arăta aproape la fel cum și-l amintea ea o surprinse atât de mult, încât nu știu ce să facă. Se pregătise să vadă un om pe care să nu-l recunoască foarte ușor după atâta amar de vreme. Se așteptase să se îngrașe de-atâta băutură ori să slăbească de-atâta deșertăciune. Viața ar fi trebuit să-l scofâlcească sau să-l puhăvească, să-i umple fața de pete sau să-i facă ditamai gușa.

Crezuse că va găsi un om care să semene vag cu el, un om care să

vrea să arate ca în tinerețe, îmbrăcat în haine care de mult nu i se mai potriveau.

Dar iată-l, la fel ca atunci, pus la patru ace ca întotdeauna, cu părul uimitor de des, cu bucle lucioase, scurtate cu grijă, puțin încărunțite, foarte puțin. Părea același bărbat chipeș pe care îl cunoscuse atunci. Indiferent de amintirile ei, nu-i putea nega înfățișarea blândă, aproape feminină, fața ca o inimă deasupra unui corp uscățiv care, chiar și de la distanță, păstra o grație măsurată a mișcării și gestului, pe care o moștenise și ea. Cu o bucurie reținută, pe care reuși s-o reprime la fel de repede pe cât o simțise, Sonja observă cum se gătise pentru această revedere – costum cu vestă, cămașă de bumbac, în dungi –, în stilul pe care îl asocia dintotdeauna cu muncitorii europeni ai copilăriei. Își păstrase mândria, constată ea, și poate tocmai asta o surprindea cel mai mult.

Într-un târziu, Bojan Buloh o zări pe Sonja și o salută cu un zâmbet și o fluturare scurtă a mâinii. Se apropie de masa ei, Sonja se ridică, dar nu se îmbrățișară. Depășiseră de mult o astfel de intimitate falsă. Nu numai gura, tot corpul lui puțea a tutun și băutură, ca întotdeauna, numai că acum mirosul evoca trecutul și sugera, ca întotdeauna, un viitor lipsit de speranță. De aproape, Sonja își dădu seama că prima ei impresie nu fusese corectă pe de-a-ntregul, că anii își pusese rămpăntă. Tenul lui măsliniu nu-i putea ascunde venele sparte care-i umflau obraji. Simți că mișcările lui devin tot mai nesigure în prezența ei, ca și cum corpul lui și-ar fi pierdut brusc direcția.

Se întrebă cum să-i spună, Bojan, în ideea egalității, sau artie, cuvântul sloven, afectuos, care însemna tată. În cele din urmă, nu-i spuse nicicum, ci optă pentru un cuvânt străin amândurora, care le suna ușor oficial.

– Arăți bine, tată. Știa că nu-i tocmai adevărat, dar și că nu e neadevărat. Ceva se schimbase, dar nu știa ce anume și, neștiind ce anume, se concentră asupra a ceea ce nu părea să se fi schimbat. Ciudat, au trecut douăzeci și doi de ani și nu te-ai schimbat deloc, spuse Sonja.

Pe chipul lui își vedea propriul chip; gesturile lui erau chiar gesturile ei. Ciudat că uitase lucrurile astea: în amintirea ei – sau mai degrabă în festele pe care i le juca memoria –, el era un străin alături de care petrecuse mai mulți ani pe care ar fi preferat să nu-i fi petrecut. Atât. Dar iată-l, mâinile lui aspre făcând aceleași mișcări elegante, abile, ca și mâinile ei, ridicând, ținând, ducând, cărând.

Bojan zâmbi. Zâmbetul acela încântător, dezarmant, pe care-l uitase, alături de multe alte lucruri. Zâmbetul acela cu care își puncta agitat frazele – vesel, ușor, liniștitor –, zâmbetul acela era cel pe care-l folosea și ea când nu era sigură de sine, același zâmbet care-i făcea pe oameni să o placă, o făcea să pară deschisă când în sinea ei știa cât de închisă e. În el, Sonja se văzu toată, simțindu-se în același timp consolată și înspăimântată. În ea, Bojan văzu ceva ce i se păru a fi de tot râsul: din viața lui de tot rahatul ieșise, totuși, și ceva bun.

Astfel, amândoi evitară să se privească, pentru a nu vedea acele părți din ei înșiși pe care preferau să le ascundă.

– Hai să nu ne mințim, spuse el după un timp, rostind cuvintele cu același accent străin, dar și cu altceva. Sonja ridică ochii. Arăt cum sunt, continuă tatăl Sonjei. Un venetic bătrân și bețiv.

Și râse încet, trist.

În cârciuma din Tullah focurile duduiau în vetre, afară ploaia se dezlănțuise, iar cei doi tăceau, pierduți în gânduri, stânjeniți fiindcă se cunoșteau atât de bine și aveau atâtea lucruri de povestit, dar nimic să-și spună.

Bojan încercă să deschidă iar vorba.

– Știi... a, nu. Nu... Se opri, își adună gândurile și încercă să le ordoneze într-o engleză aproximativ corectă. Ți-aș fi trimis... scrisori, dar... engleza mea e bună la muncă, bună la cârciumă, nu și pe hârtie.

Ridică din umeri și întinse mâinile cu palmele în sus, stingher. Sonja schiță un zâmbet la tulburarea lui, la mișcările lui frumoase, atât de cunoscute, atât de uitate, atât de altfel față de cele ale tuturor oamenilor pe care-i cunoscuse vreodată, și-l iertă cu o fluturare a mâinii.

– Sunt unele lucruri care contează mai mult decât cuvintele, spuse ea.

Și se opri. Remarca ei însă îl impresionă pe Bojan, care deveni aproape vorbăreț, deși nu furios în felul cum o respingea.

– Poate spui asta fiindcă știi multe cuvinte. Tu ai găsit o nouă limbă. Eu am pierdut-o pe a mea. Și niciodată n-am avut destule cuvinte ca să le spun oamenilor ce gândesc, ce simt. Niciodată n-am avut destule cuvinte ca să fac o treabă bună din asta.

Se opri. Brusc. Sonja se uită la el, simți cum se ridică ceva în ea, atât de mare, încât se întrebă cum de nu știuse că e acolo. Fără să vrea, fiindcă niciodată nu intenționase să-l atingă așa, întinse mâna și cu dosul ei îi mângâie ușor fața tăbăcită.

Când amândoi deveniră conștienți de dorința ei de a-l ierta, Bojan se feri ca ars. O lovi peste mână cu atâta forță, încât Sonja își mușcă buza ca să nu țipe de durere.

Apoi căzu și mâna lui, la fel de iute pe cât se ridicase, și Bojan Buloh privi crunt spre ea. Și vorbi încet, ca pentru el, atât de încet, încât Sonja fu nevoită să se aplece ca să audă ceea ce era aproape o scuză pentru viața lui.

Ca să audă în el o voce spartă.

Șoptind:

– Niciodată n-am avut destule cuvinte pentru tine.

CAPITOLUL 9

1954

Nu a fost mereu așa, gândi Bojan Buloh. Altădată, putea găsi chiar și în sufletul lui chinuit lucrul acela, misterul pe care-l avea și el, ca toți bărbații și toate femeile. Dar lucrul acela care-l împăca cu sine și cu alții, lucrul acela dispăruse, misterul zburase în pădure, odată cu viscolul năprasnic din seara trecută, și acum nu-i mai rămăsese decât o singură certitudine îngrozitoare, că nu mai era un om, ci doar fragmente care se împrăștiau peste tot.

În ziua de după noaptea în care Maria Buloh se făcuse nevăzută în viscol, Bojan Buloh așteptase în picioare, alături de toți ceilalți australieni în devenire și familiile lor, în baraca mare care era cinematograful din Butlers Gorge, ca politicianul din partea locului să-și termine discursul pe scena plină de praf.

– Astăzi, voi, bărbați și femei, ați hotărât să vă uniți soarta cu soarta Australiei, devenind australieni. Cuvintele politicianului păreau la fel de uzate ca gulerul cămășii lui. Prin aceasta, voi și copiii voștri veți trăi într-o lume mai bună. Ziua de 5 mai 1954 e un moment de răscruce pentru voi. Voi și copiii voștri faceți parte acum dintr-o viziune nouă a unei Australii noi.

În spatele politicianului ședeau doi oficiali, la o masă, iar în spatele lor se încrucișau drapelul roșu al Australiei și cel al Marii Britanii. În încercarea jalnică de a face ca locul să pară cât mai festiv cu putință, de grinzi fusese prinsă o pânză veche, iar de cuiele bătute în stâlpi fuseseră atârinate portrete ale reginei și ale lui Ming Menzies^[3]. Pentru oficialii australieni, ceremonia de naturalizare era un moment de bucurie, de sărbătoare, când noii australieni renunțau la fosta cetățenie – la țara și trecutul lor – ca să devină australieni. Pentru cei naturalizați, era un pas trist, dar necesar.

Politicianul ridică ochii de pe pupitru, spre noii australieni, cu bărbia sus, în ceea ce credea a fi poziția corectă a unui vizionar. Următoarea parte a discursului fu rostită fără ajutorul notițelor, fiindcă venea direct din inimă.

– Calea către o Australie nouă e luminată nu numai de electricitatea

care va izvorî din munca voastră aici, la Butlers Gorge, ci și de convingerea voastră că lumea nouă poate fi mai bună decât cea veche.

Încăperea începu să se învâртеască în fața lui Bojan Buloj. Regina și Ming Menzies îi dădeau târcoale ca niște lupi și toți oamenii, întreg cinematograful, se roteau în jurul lui Bojan ca un carusel. Se clătină, simți cum podeaua de sub el saltă și se rostogolește în unghiuri ciudate, de parcă ar fi fost pe mare, de parcă ar fi fost prins într-o furtună cumplită pe Marea Adriatică și nu putea decât să încerce să-și țină echilibrul și să se lupte cu frica vecină cu vertijul care îi zguduia nu numai corpul, ci și sufletul. Își simțea capul din ce în ce mai greu și mai mare, zvâcnind de o durere fără nume, simțea cum îi atârână, dar și cum i-l îndreaptă, în ceea ce spera a fi poziția normală, o voință care parcă nu-i aparținea, dar care în mod ciudat, de netăgăduit, făcea parte din el. Tremurul buzei de jos însă nu-l putea opri, ca și tremurul ușor al capului.

Simți cum mâna de trei ani a fiicei lui, Sonja, îi prinde un deget, cum i-l strânge cu toată puterea ei firavă, și avu senzația că brațul lui e în altă țară, pe care o părăsește pentru totdeauna și în care nu mai are voie să se întoarcă. Ca nu cumva să-i cadă capul de pe umeri și să se rostogolească pe podea, ceva rotund în ale cărui orbite să joace flăcările, îl întoarse foarte încet, având grijă să-i rămână legat de umeri și ca ea, Sonja, să fie tot acolo, lângă el, o fetiță de trei ani, frumușică, într-o rochiță de bal, cu părul prins în panglici.

Bojan știa că are un braț fiindcă simțea cum Sonja îl ține de deget. Asta înseamnă că degetul e legat de o mână și mâna de un braț, asta înseamnă, gândi Bojan Buloh. Și își dădu seama că încă mai are ochi, chiar dacă și de asta se îndoia, fiindcă o vedea pe Sonja. Asta înseamnă că am ochi, care sunt legați de minte, asta înseamnă, gândi Bojan Buloh. Dar când n-o mai vedea pe Sonja, când nu-i mai simțea prezența, asta ce însemna? Nu știa ce să răspundă, simțea doar o frică teribilă, devoratoare, pe care n-o putea nega.

– Aduceți cu voi speranțele și hotărârea voastră și, în schimb, primiți marele dar al civilizației engleze, limba engleză și credința noastră în justiție și în corectitudine, continuă politicianul.

Un muncitor polonez de lângă Bojan spuse, deși nu adresându-i-se lui, ci ca un aparteu către cei din jur:

– Eu aș prefera carnea, legumele și fructele proaspete pe care le primesc inginerii englezi și familiile lor.

Cuvintele lui stârniră mai multe râsete înăbușite.

Numai asta există, gândi Bojan. Pielea și oasele întinse și rahatul și lemnul copacilor care întinde pielea și pielea care netezește lemnul ca să scoți din el lucruri fără noimă, ca baraca asta în care suntem acum, și zgomotul ăsta care nu înseamnă nimic. Exista nașterea, exista dragostea și exista moartea, doar aceste trei povești existau în viața asta, nimic altceva, dar mai exista și zgomotul ăsta, zgomotul ăsta nesfârșit care-i deruta pe oameni, care-i făcea să uite că existau numai nașterea și dragostea și că totul murea. Numai asta există, gândi Bojan și o ridică pe Sonja la piept. Începu să plângă, mai întâi încet, apoi fără să se mai controleze, și atunci Sonja îi luă capul în brațele ei mici și îl legănă de parcă ar fi fost cel mai fragil lucru din lume, de parcă ar fi fost din porțelan și se putea sparge oricând.

Politicianul, după ce-i aruncă o privire piezișă lui Bojan, bănuie că imigrantul care plângea era copleșit de fericire, de importanța acestei zile mărețe. Ca să-și camufleze jena, împărtășită și de cei doi oficiali, față de această manifestare emoțională – o caracteristică a est-europenilor, fără doar și poate –, politicianul găsi de cuviință să adauge la discurs câteva observații cuprinzătoare privind situația la nivel mondial, cristalizate în urma unui recent turneu întreprins în Imperiu, alături de alți câțiva importanți oameni de stat. Mai mulți prieteni ai lui Bojan se strânseseră în jurul lui. Bojan simți cum brațele lor îl prind de ceea ce părea a fi corpul lui și le împinse cât colo, se auzi cum articulează și rostește într-o limbă pe care o știa prea puțin și care i se părea aspră: „*Du-te-n mă-ta, du-te-n mă-ta*” și, ținând capul drept, tremurând, rămase singur, fără sprijin, privind prin politician, ca și cum ar fi văzut prin pereții din jur pădurea și teribilul ei mister, singur printre atâția, doar el cu Sonja și plângând.

În acea după-amiază, când două soții de ingineri o luaseră pe Sonja, fără ca el să se opună – deși fetița protestase, dar degeaba –, oamenii comentaseră despre cât de inexpresivă era privirea ei. Era îmbrăcată în aceeași rochiță de bal. Nu se arăta nici fericită, nici tristă. Rămăsese nemișcată multă vreme, pe pământul acoperit de zăpadă, ca un detaliu dintr-un tablou cu o compoziție îngrijit aleasă: eucaliptii înalți și, în fundal, cerul melancolic, plin de nori mânați de vânt, barăcile rudimentare ale coloniei în planul secund, cu pereții din lemn verde, tânăr, de eucalipt de mlaștină, acum cenușiu și găunos. Femeile așezaseră în fața ei o cutie de gelignită întoarsă cu fundul în sus, acoperită cu o față de masă improvizată, cu pătrățele roșii, pe care era aranjat micuțul ei serviciu de ceai, ca să se joace cu el.

Sonja ridică ceainicul, îl duse dincolo de fața de masă și îl lăsă să cadă la pământ, unde se făcu fărâme.

În mișcările ei nu era nici o fărâmə de energie, mai degrabă o absență a energiei, o absență a emoțiilor, a dorinței. Sfărâmasce ceainicul fără bucurie și fără furie. Apoi continuă, metodic, impasibil, să sfărâme tot serviciul. Deși fața nu-i trăda nici o emoție, câteva clipe rămase surprinsă că zgomotul porțelanului sfărâmat nu copleșea celelalte zgomote pe care le purta în ea. Mai întâi ceainicul, apoi cana de lapte, apoi farfurioarele și ceștile, toate căzură la pământ și se prefăcură în zeci de cioburi. Dar, indiferent de câte piese ale serviciului de ceai cădeau la pământ, celelalte zgomote reveneau mereu, ca un urlet interior, care nu voia s-o părăsească: plânsul tatălui ei, viscolul care se izbea în baraca lor cu o seară în urmă, cântecul mamei ei, cântecul mamei ei. Ceainicul și cana de lapte, farfurioara și ceașca, pe beton. Porțelanul, neted ca perlele pe dinafară, ascuțit ca sticla și uscat ca moartea când se spârgea. Se spârseseră? Se spârseseră?

Ceainicul și cana de lapte, fărâme. Cântecul mamei ei. Plânsul tatălui ei. Farfurioara și ceașca, sparte. Urletul din ea, care nu voia să plece. Tatăl ei și mama ei.

Farfurioară și ceașcă.

Cântec.

Farfurioară și ceașcă.

Sparte.

CAPITOLUL 10

1989

Zgomotele, serviciul de ceai spart, cântecul, plânsetul și urlatul se estompară și dispărură. Vântul rece care părea că nechează în firele electrice de deasupra se pierdu și el, slavă Domnului, în timpuri demult apuse. Sonja respiră adânc de câteva ori. Ca să scape de el, poate pentru totdeauna, se concentrează pe ritmul, ciudat și insistent, cu care cădea ploaia pe rama de aluminiu a ferestrei; centimetru cu centimetru, zgâriind, luându-și avânt de parcă ar fi vrut să intre peste ea, în camera de motel, apoi, disperată, lăsându-se păgubașă.

Când, în sfârșit, fu sigură de timpul și locul în care se afla, sigură că timpul nu s-a curbat ca să o ducă din nou într-un trecut de la care nu voia nimic, Sonja deschise ochii încet. Aprinse veioza de pe noptieră. Se asigură că se simte mai bine. Încercă să uite visul de adineauri abandonându-se în acel detaliu straniu al camerei de motel. Un val de lumină difuză care pornea dintr-o veioză ieftină spre dulapul de haine încastrat, cu pielea lui de laminex, imitație de lemn, scorjită și lipită cu bandă adezivă. Se liniștea.

Banda adezivă se ondula. Se simțea mai bine. Chiuveta era lipită de dulap. Oglinda de deasupra ei avea colțurile maronii. Învelitoarea de plastic a saltelei trosni când se dădu jos din pat ca să meargă la oglindă, să rămână în fața ei și să-și privească reflexia. Își ridică flanela de corp și, cu mâna dreaptă, își desenă un cerc pe burtă, frecând ușor pielea moale, de jur-împrejur, ca și cum ar fi vrut să dea naștere unei forme magice, unui duh scăpat din lampa stomacului ei. Dar în locul acela, în seara aceea, nu putea fi vorba de magie. Chiar și la lumina galbenă, difuză, vedea, fără satisfacție sau disperare, că stomacul ei era plat.

Lângă chiuvetă era o eșarfă înnodată, jilavă. Sonja dădu drumul flanelii și culese eșarfa de pe jos, îi desfăcu nodul și se uită la cioburile murdare de porțelan pe care le găsisese mai devreme. Șterse cu grijă ciob cu ciob de murdăria care se agăța de ele ca o unsoare de protecție, le clăti la robinet, desprinzând bucățile mai mari de pământ, apoi le curăță bine cu periuța de dinți. Văzu cum albeața și rugul de mure

stacojiu apar treptat din întuneric, de parcă ar fi fost un pictor care pentru prima oară descoperă misterul subiectului înfățișat pe pânză. Pe urmă puse cioburile la uscat, pe un prosop, le înșirui pe pat și acolo, aproape de veioză, încercă să le găsească locul.

Lucră cu răbdare și grijă, încercând de mai multe ori, până când reuși să scoată ceva din ele care să sugereze un mic ceainic de modă veche. În cele din urmă, asamblă poate un sfert de ceainic, dar, dezamăgită că nu poate mai mult, renunță. Fiindcă cioburile nu voiau să se potrivească, nu voiau să se supună unei ordini care să aibă sens, care să însemne ceva, orice.

Dar în oglindă tremura un copil mic ce strângea un ceainic în mână.

CAPITOLUL 11

1989

Sonja se ridică în picioare și ieși în pragul ușii camerei lui Bojan ca să privească lumea de afară. Acolo, după-amiaza era pe sfârșite. Pentru Sonja, orașelul Tullah nu părea atât că se cuibărește în valea aceea abruptă, înconjurată din toate părțile de munți sălbatici, cât îi dădea impresia că e un accident industrial aranjat cu case frumos aliniate, lăsate să se scufunde în solul mlăștinos. Toți și toate erau efemere. Cu excepția pădurii tropicale și a rogozului care aveau să revină după ce se încheia această scurtă intruziune. Nu era un loc în care oamenii să se nască ori să dorească să moară, ci un loc pe care pur și simplu deabia așteptau să-l părăsească.

Promisiunea făcută muncitorilor imigranți, oferta unei vieți mai bune în Australia decât în Europa devastată de război, curcubeul înșelător al prosperității și al unor vremuri mai ușoare, mai pașnice, se subțiasse și se îndepărtase, încetând să mai fie ceva real, devenind un vis caleidoscopic, amintit doar pe jumătate, pe care era mai bine să încerci să-l uiți. Reducându-se, într-un final, la un țipăt de durere, când și când; un țipăt ascuțit și neașteptat, care, cu un efort susținut, putea fi acoperit de vuietul surd al certitudinilor amare, de zi cu zi. Toată lumea se lăsa pradă gândurilor negre în Tullah, mlaștină a nefericirii, așteptând clipa unui catharsis care să-i scape de monotonie: un accident de muncă soldat cu victime, o încăierare la cantină care să culmineze cu o cană cu apă clocotită aruncată în capul cuiva, câteva prostituate venite din Melbourne pentru un weekend solicitant, care să înceapă cu o păruială în cârciumă.

Astfel, refugiații îmbătrâneau pe șantierul de construcții ale hidrocentralelor înainte să afle că le-a trecut vremea. Se uitau lung la tinerii care râdeau de ei pe la spate, dar care, în secret, se temeau de duritatea acestor oameni și de ce le profetea ea despre destinul lor; bătrânii vedeau cum noile droguri, LSD-ul și amfetamina, luau locul, în parte, băuturii care era un corolar necesar al acestor vieți nefericite. Nimic nu se schimbasesc; exista doar mai multă varietate. Și dacă, pe vremuri, refugiul și uitarea puteau fi găsite numai în alcool, acum

puteau fi obținute cu ajutorul a zeci de tablete, pulberi și ierburi. Bătrânii aveau ochii apoși, ca zeama în care se fierb cărnații; tinerii aveau ochii ca niște gămălii de ac. Bătrânii beau câte o stacană de bere, tinerii fumau șase țigări și înghițeau cantități imense de amfetamine, până când inima le-o lua razna, ca și sufletul lor nefericit, iar o astfel de întâlnire între corp și spirit le aducea numai râuri de lacrimi amare.

Din camera lui Bojan, Sonja se uita la imaginea în oglindă a căminului nefamiliștilor în care se afla: tot o baracă, lungă, la un singur nivel, cu pereții subțiri, din tablă ondulată, cu uși de-o parte și de alta, cu o verandă, cu rufe întinse afară, pe o funie din nailon, prinsă din stâlp în stâlp, flanele de corp uzate, pantaloni din dril kaki, decolorați, ca gresia roasă de timp, și tricouri cu mesajele unei lumi în care nu era loc pentru cei care le purtau, schimb după schimb, săptămână de săptămână, lună de lună, an de an.

Bărbații intrau și ieșeau din această cușcă de păsări, iar la celălalt capăt al barăcii Sonja văzu un grup de inși apatici care ridicau greutatea, se încordau și se destindeau, ca și cum n-ar fi fost siguri că forța lor fizică nu e cumva o infirmitate chinuitoare, comunicând prin propoziții scurte, urmate de hohote de râs stridente.

În dosul fiecărei uși era o celulă, la fel cu cea în care se afla ea acum, căreia Bojan refuza să-i spună casă, în care locuia de zeci de ani, în mai multe reîncarnări pe mai multe șantiere de construcții, fiecare nouă celulă suficient de asemănătoare cu precedenta ca să-i confirme credința că nici una nu putea fi mai acătării. Avea un pat de oțel, nimic mai mult, fiindcă orice altceva, după părerea, îndreptățită, a autorităților, putea fi furat. Oricum nu era loc pentru prea multe lucruri, dar, chiar și așa, unii dintre locatari încercau să-și transforme celulele în saloane elegante, visuri absurde și comprimate ale unei ambiții familiale născute moarte. Alții își tratau camera doar ca pe un bivuac, pe care curând aveau să-l părăsească în căutarea propriului destin altundeva, oriunde, numai în Tullah nu.

Camera lui Bojan, ca și Bojan, nu-și avea locul nicăieri. Era lipsită de aspirații, de iluzii, de visuri. Era îndeajuns de îngrijită, chiar scliffea la venirea Sonjei. Sonja știa că tatălui ei îi plăcea să stea în curățenie. Întotdeauna urâse mizeria, dezordinea, dovezi a ceea ce viața îi oferise din plin. Pe lângă patul de oțel, Bojan avea și un mic televizor. Un aparat de radio vechi, cu tranzistori, într-o husă de piele, pe care Sonja și-l amintea din copilărie. Un scrin. Un scaun de bucătărie, cu picioare de oțel și acoperit cu vinilin portocaliu. Un frigider mic. Un dulap de

haine mic și el, de lemn, pe care îl împodobise singur, pictând pe ambele uși câte o floare albă cu petalele ascuțite. Un capriciu al lui, pe care Sonja îl uitase, faptul că picta flori pe tot ce găsea, chiar și pe casca lui de protecție și pe prima ei crosă de hochei.

Ziua, camera lui Bojan era luminată, ca toate celelalte camere, de razele prăfuite ale soarelui ce pătrundeau prin unica ferestruică din peretele opus ușii. Uneori, el ședea acolo, silueta unui om trimis în această lume numai de razele ca niște sulite care îl străpungeau și în care firele de praf se rostogoleau ca niște litere anluminate dintr-un manuscris medieval, și își închipuia că e călugăr într-o mănăstire balcanică, îndepărtată. Un om care renunțase la tot și se autoflagela în fiecare zi cu speranța, niciodată îndeplinită și de neîndeplinit, a lepădării de toți demonii care-l chinuiau. Își pedepsea crunt trupul nevinovat cu băutură și muncă, simțea cum carnea i se înnoadă și se veștejește, simțea cum mâțele i se umflă ca la morți, simțea cum capul îi zvâcnește de durerea surdă a tot și toate, dar în el, ceva ascuțit încă mai tăia, ceva de netăgăduit și, atâta vreme cât mai simțea durerea aceea, știa că în el încă mai rămânea un suflet. Și ar fi făcut orice ca să scape de el, ar fi renunțat la el, l-ar fi dat la schimb, l-ar fi aruncat ca pe un gunoi și ar fi mers mai departe.

Dar era imposibil.

CAPITOLUL 12

1989

Umbra lui Bojan Buloh cădea peste masă, întunecând mâncarea, toată mâncarea aceea gustoasă a copilăriei ei, bucățile de carne și salatele pe care el le făcea cu atâta blândețe și dragoste, încât Sonja își dădea seama că omul care o lovea nu era același cu tatăl ei ale cărui degete umblau atât de ușor ca să umple cârnații cu carne tocată și ierburi, înțelegea că omul care înjura cu atâta patimă nu era același cu tatăl ei, tatăl care găsea atâta frumusețe într-un butoi cu varză murată, care chicotea la vederea primilor lăstari din grădina de legume, la începutul primăverii, cel care odată își ștersese o lacrimă la vederea roșiilor ce străluceau în razele generoase ale soarelui.

Sonja își mută un pic scaunul, ca să nu mai stea în umbra lui și să-și vadă tatăl mai bine.

– Ce s-a-ntâmplat? întrebă Bojan. Nu-ți mai place mâncarea de venetic? Nu-i ca mâncarea din Sydney. Nu-ți mai place?

– Nu.

– Mie-mi place al dracului, zise el zâmbind. Scuze.

Sonja zâmbi și ea, mirată, tristă că tatăl ei se scuza ca un adolescent pentru un singur cuvânt urât, când altădată îl folosise numai pe acesta. Fără să știe altele.

Bojan părea mai sigur pe el, acum că era la el acasă, dar amândoi se simțeau stingheri în compania celuilalt. Așa că el se legă de un subiect neutru, deși important pentru el.

– La cantină se servește mâncare australiană, știi cum se mănâncă în coloniile astea din munți, cotlete, tocăniță, prăjituri și iar cotlete, nu-i rău, dar nici bine pentru mine, așa că...

Și se opri și zâmbi, chicotind ca pentru sine, așteptând replica Sonjei.

– Așa că?

– Așa că trebuie să-mi gătesc singur, altfel mor de foame, încheie el cu un licăr triumfător în privire.

Și, cu un gest larg, deschise frigiderul, care era plin de produse de băcănie, de felul celor pe care Sonja le văzuse doar în copilărie. Din frigider și din dulapul în care păstra alimente nealterabile, Bojan

pregăti o gustare somptuoasă pentru ceai. Pe o masă pliantă puse salamuri, brânzeturi, salate din fasole, cartofi și roșii, ciuperci murate, ardei copti, păstrăv afumat și pâine. Apoi se apucară să mănânce, el la un capăt al mesei, pe pat, ea la celălalt capăt, pe scaunul acoperit cu vinilin portocaliu.

– Ce zici de carnea asta? întrebă Bojan arătând spre o farfurie cu carne feliată.

– E delicioasă, carne de porc, nu?

– Carne de porc pe dracu. Știi ce e? Ceva de-o mie de ori mai bun decât carnea de porc. E carne de cangur!

Sonja îl privi surprinsă. Bojan izbucni în râs.

– Da, de cangur. Eu îl împușc, eu îl pun la saramură, eu îl afum. E bun al dracului. Fără co-les-te-rol. Important pentru sănătate.

Sonja zâmbi. Ușor.

– Pun pariu că în Sydney nu mănânci carne de cangur.

– Nu.

– Nu, întări Bojan, umplând două pahărele cu un lichid limpede dintr-o sticlă de Coca-Cola. Cred și eu. N-ai cum. Și nu ești sănătoasă pentru că mănânci numai porcării. Bea asta.

Înainte să bea, Bojan făcu urarea slovenă obligatorie:

– Nostrarvia!

Apoi sorbiră amândoi din pahare.

– Bun, nu? Șnaps din caise, dres cu miere de pădure. Ei și noi. Bojan râse de această asociere neașteptată între o băutură din Europa Centrală și pădurea tasmaniană. Un vecin croat îl face.

Mâncară și băură până când nu mai rămase aproape nimic pe masa pliantă, doar sticla de șnaps dres cu miere. Băură și vorbiră până când ajunseră să vorbească la fel de dezinvolt pe cât mâncaseră și băuseră. Sonja îl întrebă ce părere are că toate râurile erau zăgăzuite, dacă era bine sau rău, iar Bojan deveni și mai vorbăreț.

– Sigur că-i rău. E-al dracului de rău. Am mers de multe ori de-a lungul râului Murchison, al râului Mackintosh, al râului Pieman, până la afurisita aia de pădure tropicală, și îmi plăcea ce vedeam. Mergeam toată ziua, pe urmă uneori chiar și noaptea și a doua zi. Îmi făceam un cuib, ca păsările, un cuib frumos, din crengi frumoase de mirt, peste care puneam frunze moi de palmier. Prindeam păstrăvi și-i frigeam la cină și la micul dejun, iar când mă trezeam, după un somn bun, era așa de frumos, n-ai crede ce lucruri am văzut; pe urmă într-o dimineață s-a petrecut ceva și mai ciudat, stăteam în cuibul meu și să fiu al dracului

dacă n-am văzut un tigru tasmanian. Știu că lumea zice că nu mai există așa ceva, plus că băusem toată noaptea acolo, șnaps din piersici și rachiu de pe-aici, știu că nu mă simțeam tocmai bine, dar știu ce știu când văd ceva și-am văzut un tigru tasmanian cam atât de aproape, cel mult trei metri. Și-am început să râd fiindcă era caraghios, eu în culcuș, iar tigrul foindu-se de colo-colo, și-am început să vorbesc cu el. I-am spus: „Poate că eu n-ar trebui să mai exist“. Tigrul s-a uitat la mine. „Poate că eu oi fi mort“, am adăugat eu și m-am gândit că mi-a făcut felul rachiul, că am dat ortul popii și acum eram în rai. Sau poate în alt loc. Și l-am întrebat: „Amice – ăsta e iadul?“ Și iar am râs. Tigrul iar n-a spus nimic, dar a deschis gura, mare, nu-ți vine să crezi cât de mare. Dumnezeuule, credeam că-și rupe gura, și-n gură i-am văzut toate lucrurile alea cumplite din copilăria mea, să fiu al dracului dacă mai gust din rachiul ăla.

Și așa băură și vorbiră. Sticla era aproape goală, când Bojan se uită lung la Sonja, trase aer în piept și întreabă:

– Ai vreun flăcău?

Sonja evita ca oamenii să devină o parte din viața ei fiindcă a-i lăsa să intre în viața ei era, inevitabil, echivalent cu a-i invita să i-o și părăsească, iar asta însemna să resimtă durerea singurătății cu aceeași intensitate, cu același abandon cu care percepușe pentru prima oară lumina. Desigur, era imposibil să se izoleze mereu, să trăiască numai ca o negare a vieții. Cunoscuse, când și când, căldura dulce și mirosurile grele ale unui pat împărțit cu altcineva și ale vieții în comun, se culcase cu mulți bărbați și, când era mai tânără, chiar și cu câteva femei, uneori din dorință, mai des doar pentru a-și căuta liniștea. Dar într-un târziu descoperise că nu-și mai putea satisface dorința și nici liniștea nu și-o mai putea găsi.

De aceea nu spuse nimic, se uită la Bojan și schiță un zâmbet, clătinând din cap.

Bojan simți că ceva nu e în regulă, deși bănuiala lui era greșită. Zâmbi și el, de parcă tocmai ar fi prins un animal.

– Aha, am înțeles. Ai un flăcău.

Ce ușor era să-i mulțumești pe bărbați, Sonja știa prea bine. Cu corpul ei era cea mai generoasă. Simțea cum carnea i se mișcă la unison cu opintelile și pulsațiile lor și uneori se mișca în acord cu propriile-i dorințe îndepărtate. Dar în mintea ei nu se mișca nimic. În sufletul ei nu tremura nimic. Făcea tot ce voiau bărbații de la ea și o făcea cu o vigoare rece, cărora lor li se părea erotică. Dar, dacă după

aceea ei se întorceau în somn și o luau în brațe spontan, căldura bruscă o trezea imediat, iar ea îi trezea, îi împingea în jumătatea cealaltă a patului, trăgea o linie imaginară prin mijlocul patului cu degetul arătător și spunea: „Nu mă atinge în timp ce visez, nu suport să fiu atinsă așa în timp ce visez“.

Iar visele ei erau ciudate, adâncimi de necunoscut, de neatins, în care cobora ca să caute lucruri demult pierdute. Lucruri care se mișcaseră cândva, care tremuraseră cândva, cu o forță irezistibilă.

– Am avut prea mulți flăcăi, zise Sonja într-un târziu, fără menajamente.

Bojan însă interpretă greșit ceea ce încerca ea să-i spună.

– Ba nu. Știu, spuse el dând din deget. Acum ai un flăcău mai acătării. Da?

Uneori, deși rar, câte un bărbat se apropia mai mult. Unii îi plăceau: nu putea nega. Uneori simțea o pornire nedeslușită de a atinge, de a dezmiarda. Dar în clipa în care simțea acea pornire cu un bărbat, începea să devină tot mai rece și făcea astfel încât cuplul lor în formare să se destrame repede, repede, înainte ca senzația să se amplifice.

Fiindcă bărbații aceia erau mai răi decât bărbații care-i plăceau, fiindcă o desfăceau ca pe o stridie, de parcă dragostea lor ar fi fost dorința gurmandului de a o deschide tocmai acolo unde voia să rămână închisă. Răceala față de ei venea ca o schimbare de anotimp; nu provocată de furie, cum strigau unii la supărare; era doar o înfrigurare care o părăsea abia atunci când bărbatul care o cauzase dispărea și el.

Avusese tendința să rămână mai degrabă în compania mai puțin complicată, mai directă, a bărbaților care o înșelau, a bărbaților care veneau târziu acasă, cu trupurile pline de parfumuri străine și cu brațele încărcate de flori, să rămână cu bărbații care o foloseau doar pentru sex, pentru a fi cu cineva sau pentru bani, sau pentru orice combinație a celor trei. Cu ei măcar se simțea bine, fiindcă puneau probleme suportabile, existente în prezent, și niciodată nu se legau de trecutul ei insuportabil.

Sonja nu mai încercă să-i spună adevărul tatălui ei, doar clătină din cap a reproș.

Bojan Buloh continuă cu oarecare convingere și hotărâre:

– Știu. Nu-i treaba mea, dar flăcăul ăsta al tău, când o să-l cunosc și eu?

Și își trecu o mână prin părul ondulat, bine îngrijit. Părul lui rebel,

nebun, gândi ea.

Atitudinea lui o irita. Felul în care credea că înțelege când nu înțelegea nimic, despre ei, mai ales despre ea. Mai ales despre el. Și, fiindcă disperare era ceea ce simțea, zâmbi din nou și minți:

– Încă nu... să mai treacă ceva timp. N-a venit. E în Sydney. Muncește. Sonja ridică din umeri. În clipa aceea, zâmbetul ei era fermecător. E ocupat.

– Sper că e un om de treabă. O să te ia de nevastă, nu?

Sonja nu spuse nimic, iar Bojan se enervă.

– Ce-a spus, nemernicul? Îți spun eu ce-o să spună când l-o găsi Bojan Buloh și i-o pune cuțitul la gât.

În timp ce vorbea, Bojan Buloh făcea gesturi elaborate, sugerând ce soartă va avea flăcăul dacă va avea nenorocul să cadă în mâinile lui. Sonja îl apucă de mâinile care se mișcau violent și i le ținu strâns; gestul însă era inutil, fiindcă prăpastia dintre ei rămânea la fel.

– Nu-ți face griji! Totul va fi bine, spuse ea.

Apoi luă sticla de Coca-Cola cu șnaps din caise, dres cu miere, și o goli în paharele lor de bere. Bojan simți că-i ascunde ceva și se gândi că pe el îl ascunde de noul ei amarez.

– Înțeleg. Nu vrei să mă cunoască. Înțeleg. Ai avea de ce să vrei să mă cunoască? Nu. Eu sunt un nimic. N-ai cu ce te mândri, zise el, ridicând din umeri și vorbind exact cum gândea, fără autocompătimitate, fără emoție. Un nimeni de la capătul lumii. Dacă-l iubești, nu vrei să vadă ce fel de tată ai.

– Nu. Nu despre asta e vorba.

– Dar îl iubești, nu? Și asta-i...

Sonja însă îi întinse paharul, iar pe-al ei îl duse la buze și, schițând un nou zâmbet, îl ridică și făcu urarea, chiar dacă pe un ton melancolic – „Nostrarvia” –, dând capul pe spate și golind paharul după obiceiul lumii vechi, dintr-o singură înghițitură. Apoi, tot ca în Mitteleuropa, își lipi degetul mare de la mâna dreaptă de obrazul drept și, cu o mișcare rapidă a degetului arătător, își șterse buza de sus. Apoi lăsă degetul jos. Și zâmbi din nou. Dar fața ei era, curios, lipsită de expresie, golită de speranță. Băutura îi încălzise doar gâtul. Ideea dragostei i se păru din nou ușor comică, falsă pe de-a-ntregul și mereu iluzorie.

– Cine, cine speră în dragoste? întrebă ea pe un ton direct, prozaic.

Bojan Buloh dădu să lase ochii în jos, dar surprinse privirea Sonjei. Ochii lui erau ca două cioburi dintr-o sticlă de bere. Își ridică buza de jos, se gândi, vru să repete minciuna necesară, încurajatoare, a Sonjei,

**dar se opri. Și privi în altă parte.
Cine?**

CAPITOLUL 13

1954

Tot ce a urmat trebuie povestit cât mai repede posibil, fiindcă așa se pare că s-a și întâmplat, iar acum pare că s-a întâmplat și mai repede, în doar câteva ore sau chiar minute, chiar dacă, bineînțeles, poate a durat mai mult, poate zile sau chiar săptămâni întregi. Totul s-a năpustit asupra lui Bojan Buloh și a fetiței lui ca o cavalcadă, un dezastru îngrozitor ce părea să crească mereu, în spirală, ca și cum cel mai rău lucru nu fusese actul de violență inițial, ci consecințele lui inevitabile, din ce în ce mai grave.

Nimeni nu stătea prea mult de vorbă cu Bojan Buloh. Unii beau cu el, dar băutura nu avea nici un efect asupra corpului său, fiindcă sufletul părea să-i fi părăsit corpul ca s-o urmeze pe soția lui în pădure. Înghițea berea și șnapsul distilat în casă cu aceeași indiferență cu care înghițea predicile părintelui Flannery, care venea să-l vadă. Altădată l-ar fi dat afară pe preot, acum însă pur și simplu umplea un pahar pentru el și unul pentru preot, cu aceeași viteză, până când fața bisericească se îmbăta atât de tare, încât mai târziu lumea îl vedea cum vomită în spatele garajului.

Deși nu-i păsa dacă simte ceva, dacă poate înghiți atâta băătură, se mira totuși că nu plesnește băgând atâta lichid în el, în fiecare zi, de parcă s-ar fi transformat în chiar barajul la care trudea. Mirarea mai că-l făcea să plângă, fiindcă în ea vedea umbra lăsată de lucrurile acelea enorme, fără formă, care îl schimbaseră. Se simțea ca într-un tunel întunecat, uriaș, prin care se îndrepta spre un licăr de lumină, întrezărit la mare distanță, și, într-o clipă de luciditate neașteptată, își dădu seama că licărul de lumină era Sonja. Dar această senzație fu urmată de frustrare și disperare, căci, indiferent de cât de departe înainta în întuneric, nu putea atinge licărul de lumină. Percepea toate aceste lucruri contradictorii și derutante, ca și multe altele. Gândurile lui nu-i arătau o direcție clară. Doar haosul din el și el, care exista doar pentru haos.

Totul ar trebui povestit pe îndelete, cu cât mai multă grijă, fiindcă așa ceva are nevoie de explicații și înțelegere, dar nici nu se poate

povesti pe de-a-ntregul. Zile și săptămâni au zburat cu viteza câtorva secunde, iar câteva secunde s-au întins ca o eternitate a suferinței. Cele întâmplute au depășit orice limită a toleranței și s-au comprimat dincolo de orice logică, deci nu pot fi înțelese sau explicate.

Maistrul a vorbit cu inginerul-șef, iar inginerul-șef a vorbit cu directorul de șantier, a cărui soție știa toate poveștile care circulau în colonie, de ce se întâmplase asta, ciudătenia refugiatului, a soției și fiicei lui, care nu se purta ca un copil normal și a cărei față era o mască ce ascundea Dumnezeu știe ce gânduri nelalocul lor. Iar directorul de șantier i-a spus inginerului-șef, care i-a spus maistrului, care i-a spus lui Bojan că își poate lua două săptămâni de concediu pentru motive personale, ceea ce l-a pus în încurcătură pe Bojan, care nu înțelegea ce înseamnă „pentru motive personale”. Bojan n-a ținut cont de maistru și a continuat să vină la lucru în fiecare zi, fiindcă așa cel puțin avea credința că există viață dincolo de tunel, chiar dacă o vedea de la foarte mare distanță, ca pe un ținut în care ar putea ajunge odată și-odată. Nu că s-ar fi concentrat pe ce face. Nici pe departe.

Spărgea piatra cu un baros, de parcă și-ar fi zdrobit gândurile. Ridica și prăvălea barosul ca un toboșar care ține un ritm nebunesc, isteric, pe valea stâncoasă, și toți cei de pe șantier îl priveau cu uimire, în timp ce bucățile de piatră se sfărâmau sub loviturile lui. Când o echipă de filmare sosi ca să facă un film pentru Comisie despre cum mergea construcția barajului, printre principalele puncte de atracție directorul de șantier recomandă și performanțele acestui venetic furios.

Cameramanul Earl Kane se gândi mult cum să filmeze această scenă ieșită din comun. Sincer vorbind, habar nu avea cum s-o surprindă cu sculele jalnice pe care le primise de la studio. Nu mai era ca pe vremuri, la Sydney, când îi avea pe lângă el pe maestrii jurnalului de actualități. Scule ca lumea, ore bine plătite, specialiști unul și unul. Dar munca-i muncă, deși s-ar fi lăsat oricând de ea dacă n-ar fi vrut să ajungă într-unul din noile studiouri TV. Din păcate, și acolo se trăgea din greu. Earl Kane oftă.

Desfăcu picioarele tripodului și descoperi că unul e rupt. Dumnezeule, gândi el, cum dracu să fac treabă bună...? O voce de pe deal, dinspre drumul denivelat, acoperit cu pietriș, îi întrerupse gândurile.

– Hei, Earl! Mișcă-ți fundul până aici! De aici putem panorama tot șantierul.

La naiba, gândi Earl Kane. La naiba! Dar știa că nu mai conta. Comisia era tot o gașcă de mahări care voia ca totul să fie înregistrat – pe hârtie, în fotografii, pe film.

Nimeni nu avea să-l vadă la cinematograful. Era doar material de arhivă. Până să-l vadă cineva, Earl Kane va fi deja în altă parte.

La o săptămână după vizita făcută pe șantier, șeful lui Earl, fost membru de vază al partidului aflat la guvernare, se arată mai mult decât mulțumit de materialul filmat.

– Ia te uită! exclamă el trăgând din țigara împodobită cu un filtru de plută, după moda americană. De data asta ai surprins bine atmosfera, Earl. E o chestie... Șeful lui Earl căută cuvântul potrivit și, într-un târziu chiar îl găsi: ... *eroică*, asta e, Earl, a naibii de eroică.

Arată cu țigară spre ecranul de montaj pe care se derulau imaginile în alb-negru.

– Seamănă cu una din hidrocentralele ale mamut ale sovieticilor, din Siberia sau din Urali. Sau cu barajul Hoover.

Filmul brut, cu trecerile lui bruște de la o scenă la alta și cu unele porțiuni supraexpuse, sugera imposibilitatea de a reda proporțiile colosale a ceea ce se construia acolo, eforturile uriașe ale omului de a se impune, fără drept de apel, cu violență și poate pentru totdeauna, în fața naturii.

– Dar e a noastră, Earl. A noastră. Noi o construim, Earl, continuă el. În sfârșit, face și țara asta ceva ca lumea.

Camera panoramă spre partea de jos a barajului. Mai mulți muncitori lucrau la înălțimi diferite, dar nu era foarte clar dacă lucrau pe vreun șantier arheologic exotic, dând la iveală o minune a lumii antice, sau creau o minune a lumii noi. Barajul arăta monumental, pe jumătate terminat, pe jumătate distrus. Camera traversă râul spre excavatoarele cu abur care scobeau piatra ca niște rozătoare, apoi urcă încet pe o nouă terasă tăiată în valea acoperită de pădure. Deasupra, drumurile, crestate parcă de briceagul unui tâlhar, se întretaiau în unghiuri ascuțite. O înclinație ușoară a barajului, care pornea chiar din vârful terminat pe jumătate, pe care muncitorii se agitau de colo-colo ca niște furnici pe o lopată. O benă mare, cu beton, cobora pe un cablu, spre a fi golită de mai mulți oameni care atârnavă aproape de suprafața barajului ca niște cățelandri de pantalonii stăpânului. Alți oameni, vârați în ciment până la glezne, îl frământau până îl întăreau bine, până nu mai rămânea nici o gaură în el. Un nou

cadru, cu un singur om care mânuia un baros, în mijlocul stâncilor. Omul ridică și lăsa să cadă barosul cu atâta ferocitate, încât îi impresionă până și pe cei din întunericul sălii de montaj. După fiecare lovitură, barosul ricoșa de parcă s-ar fi izbit de cauciuc și nu de piatră.

– Uită-te la nebunul asta, Earl, zise șeful. Ce l-o fi apucat?

Priviră în continuare cum Bojan își mânuia barosul.

Cadru cu o cușcă de oțel care cobora în interiorul barajului pentru captarea reziduurilor la intrarea în tunelul de apă. Jos, cușca era așteptată de un om. Earl opri filmul, îl derulă și revăzu cadrul.

– Ia te uită, spuse Earl. E tot nebunul ăla de refugiat.

Earl lăasă filmul să curgă. Cușca se opri la o jumătate de metru de podeaua de beton.

Cei doi priviră cum Bojan Buloh o fixează în podea.

– De parcă ar fi închis în dosul gratiilor pentru totdeauna, remarcă Earl.

CAPITOLUL 14

1989

Ca o armată de stafii puse pe rele, jachetele și rochiile zburau prin aer, năpustindu-se asupra ei. Fără să vrea, Sonja își adună puterile, cu reflexul omului pregătit oricând să primească o lovitură, răsucindu-se astfel încât să ofere o suprafață cât mai mică din corpul ei spectrelor care o atacau. Apoi trupul i se destinse, deși încet, căci mintea ei nu-și putea liniști îndeajuns corpul că nu avea de ce să se teamă acolo unde se afla. Se jenă că se speriasse într-un loc ca acesta, că se purtase atât de pueril. După o vreme ce i se păru îndelungată, deși era doar o părere, își dădu seama că nu avea nici un motiv de îngrijorare. În timp ce se aduna și privea în jur, văzu că teama ei prostească trecuse neobservată. În zgomotul asurzitor și activitatea intensă din sala de croitorie a acelei imense fabrici de textile din Hobart, croitoresele erau prea concentrate să-și îndeplinească norma zilnică pentru a băga de seamă sau a le păsa de felul în care se purta o necunoscută aflată în trecere pe acolo.

Sonja privi tavanul bombat, praful care urca în coloane de lumină ce se îngustau spre ferestrele mici de deasupra, ca și cum ar fi dus cu ele toate speranțele și visurile de evadare ale celor care trudeau din greu ca să-și câștige traiul dedesubt. Prin acele milioane de fire de praf, hainele treceau pe o bandă rulantă de la o croitoreasă la alta, fiecare cu treaba ei, una care croia, alta care cosea, una care broda, alta care fixa nasturii, una care se ocupa cu ambalarea...

Reluându-și drumul prin sala aceea enormă, Sonja ascultă felul în care huruitul overlockerelor se împletea cu vuietul mașinilor de cusut, când mai tare, când mai încet, producând un zgomot puternic, ciudat, chiar reconfortant. Trecu pe lângă șiruri întregi de croitorese, ștergându-se de câte un maestru, printre hainele care foșneau pe lângă ea – haine care, pentru o fracțiune de secundă, o drapau, prefăcându-și într-o siluetă jumătate spectrală, jumătate umană. Privi cu luare aminte fiecare cap aplecat, căutând o față pe care nu mai era sigură că o va recunoaște. Și așa era greu să deosebească o femeie de cealaltă, darămite să-și aminească o față dintr-un trecut demult confuz.

Aproape de capătul sălii, Sonja observă mâinile unei croitorese. Se opri. Din femeia care stătea acolo vedea doar un cap aplecat, legat cu un batic, și mâinile ei. Dar mișcarea mâinilor ei, iuțea și îndemânarea cu care trecea materialul pe sub ac, îi atraseră atenția, îi amintiră de ceva. Rămase pe loc, privind-o. Mâinile terminară un tiv, apoi capul legat cu un batic se înalță încet.

O față mică, hotărâtă, privi spre necunoscuta care o privea și ea.

Fiecare scrută expresia neschimbată a celeilalte, fără să se miște, lăsându-și ochii să cutreiere întrebători pe chipurile care de multă vreme învățaseră să nu trădeze nimic.

Apoi buzele femeii mai în vârstă se mișcară.

– Dumnezeule... Dumnezeule...

Sonja nu o recunoscuse după nici una din trăsăturile ei, fiindcă timpul îi schimbase fața, ci după o ciudățenie a gurii, o gură care părea să zâmbească chiar și atunci când nu zâmbea, o generozitate îmbietoare în ochii care, la o examinare mai atentă, se dovedeau a fi într-un fel în care nimeni nu credea că pot fi – unul albastru, celălalt căprui – ochii aceia extraordinari, pestriți, care Sonjei i se păruseră cândva atât de fermecători.

Sonja se trezi că-i spune adevărul dintr-o suflare:

– M-am întors fiindcă am simțit nevoia să-l văd, fiindcă...

– Nu aud, zise femeia în vârstă, atingându-și lobul urechii. Auzul meu aici...

Ridică privirea și arată spre șirurile de croitorese, de mașini de cusut, spre benzile rulante, întreaga catastrofă industrială, felul ei de a-și câștiga traiul, într-un gest de neputință.

... aici s-a dus.

Sonja încercă să-și revină. Sala aceea era departe de a fi un confesional, iar bătrâna era departe de a fi un preot.

– M-am întors ca să petrec câteva zile aici, spuse Sonja, prefăcându-se că repetă, vorbind mai tare. Tasmania e tocmai bună. Pentru un concediu. Mulți copaci. Și multe alte lucruri. Pentru un concediu.

– Mda, făcu bătrâna. Nu-i găsesc vină fetei ăleia. Cine i-ar găsi, după câte s-au întâmpat?

Apoi bătrâna își dădu seama, șocată, că n-o auzise bine pe Sonja, că fiecare se referea la altceva, și că Sonja habar nu avea la ce se referea bătrâna.

Bătrâna își duse degetele la ochii care se umpleau de lacrimi. Cu degetele ei, cu mișcări care nu mai erau sigure, ci tremurânde și

stângace, mai întâi cu un deget și, când nu se dovedi îndeajuns, cu încă unul și încă unul, bătrâna își șterse lacrimile din ochii ei extraordinari, ca și cum, prin acest gest, ar fi șters și emoția. Apoi lăsă capul jos și Sonja îi văzu din nou doar baticul, care se scutura încet, semn că bătrâna plângea.

Sonja rosti numele pe care nu-l mai rostise de peste douăzeci de ani:
– Helvi.

Iar bătrâna, deși nu auzea, fără să ridice ochii, se întinse și o apucă de mână.

CAPITOLUL 15

1989

Poate că tocmai atunci Sonja își pierdu hotărârea, deși la momentul acela nu părea așa. Când Helvi ieși din schimb, merseră amândouă la o cafenea în Salamanca. Se așezară afară, la o măsuță rotundă, minusculă, pe sub care continuau să se țină de mână ca niște școlărițe. Dar aceste mâini se vor despărți, gândi Sonja, de data aceasta pentru totdeauna; mâinile ei îi vor arăta un bilet unei stewardese, mâinile lui Helvi își vor relua călătoria peste alt milion de metri de material, sub acul săltăreț al mașinii de cusut.

La ora aceea târzie a după-amiezii, Salamanca era ciudat de pustie, fără oameni, fără mișcare. În dosul venerabilelor depozite de gresie, unde secolele ar fi trebuit să-și lase amprenta arhitecturală, era numai singurătatea rece a muntelui. Preț de o clipă, Sonja se lăsă dusă de acest gând, de incompatibilitatea acestui loc ce reușise să fie nu cosmopolit, ci ceva și mai rar: el însuși. Era o lume în același timp pervertită, stranie și frumoasă, iar Sonja își dădu brusc seama că Helvi era de fapt o pasăre dintr-un ținut străin, poposită acolo din întâmplare – o auzi cum vorbește în engleză cu modulații finlandeze, precum ciripitul unei cinteze, îi văzu mișcările scurte, vioaie, ca ale unei vrăbiuțe care sare de pe o creangă mare pe una mică și din nou pe una mare.

Sonja o întrebă despre oameni din trecutul lor, despre copiii ei, care erau toți plecați de acasă, unii chiar din Tasmania, lăsând-o doar cu Jiri. Helvi vorbi despre ei și despre alții și amândouă râseră de întâmplările vechi pe care le povestiră și de întâmplările noi, pe care Sonja nu le cunoștea. Sonja își pierdu din entuziasm când Helvi o întrebă despre viața ei, fiindcă acela era un subiect care Sonjei i se părea lipsit de interes. Alți oameni, istoria lor, poveștile lor, eșecurile lor întotdeauna i se păreau mult mai interesante, parcă mai reale decât ce i se întâmplase ei. A se întreba de ce făcuse așa și nu altfel în viață i se părea nu numai o formă de răsfăț, ci și – deși, bineînțeles, îi venea greu să se gândească la așa ceva, darămite să și pună în cuvinte – periculos. În orice caz – în cel mai bun caz, iar cazul Sonjei sigur nu era

unul dintre cele mai bune –, în orice caz, era mai greu să le explice altora viața ei, o viață ieșită din comun, misterioasă, derutantă chiar și pentru ea, care era protagonista.

Sonja își privea viața ca pe o propunere reînnoită în fiecare zi și din acest punct de vedere, cum îi spusese lui Helvi, era o viață bună; și nu mințea deloc. Ocupația ei nu semăna cu cea a tatălui ei și a prietenilor acestuia, care își iroseau sănătatea. Fusese dactilografă, secretară, deținuse un post minor în conducerea unei societăți de asigurări, apoi devenise asistent de producție la o companie TV specializată în concursuri. Nu era ceva nemaipomenit, iar salariul era echivalent cu cel al unui funcționar. Dar nu se spetea muncind, nu-și rupea degetele și nu-și pierdea auzul, nici nu era condamnată la o viață în diaspora dorințelor desperate – coloniile și suburbiile Hobartului din copilăria ei. Apartamentul pe care îl închiriasse nu se afla într-o zonă mondenă, dar era singurul loc în care stătuse mai mult de cinci ani. Nu dusese o viață extraordinară, ci o viață mult mai bună decât credea că i se cuvine. Își putea permite lucruri de care, copil fiind, nu avusese parte – haine frumoase, bijuterii, din când în când câte o masă la un restaurant mai acătării.

– O viață bună, zise Sonja. Nu ieșită din comun, dar bună.

– Și în televiziune! exclamă Helvi, care nu-și putea închipui televiziunea decât ca fiind cea mai strălucitoare dintre vieți.

Sonja izbucni în râs. Îi aminti lui Helvi de fabrica de coloniale la care lucraseră cândva, în Derwent Park, Helvi cu norma întregă, Sonja după școală și în vacanțe, unde făceau salam și cârnați din carne ieftină.

– Televiziunea e același lucru, Helvi. Reîmpachetezi produsul care trebuie scos la vânzare.

Sonja își dădea seama că, deși Helvi se înșela crezând că prietena ei ajunsese să cunoască succesul, în povestea ei se strecura un mic triumf pe care nu-l recunoscuse până atunci. Dar, într-un fel, Helvi întotdeauna o făcuse să se simtă mai importantă decât era.

– Nu-i deloc rău pentru o fostă femeie de serviciu din Moonah, nu?

– Trebuie să te întorci curând?

Sonja încuviință din cap, apoi zâmbi, fiindcă trebuia să zâmbească, fiindcă trebuia să creadă că fiecare zi îi aducea tot ce era mai bun, că fiecare hotărâre era singura și cea mai bună pe care o putea lua. Sydney reprezenta certitudinile muncii, reprezenta persoana pe care o crease și care se numea Sonja Buloh. Tasmania era vântul, pe care-l

vedea cum suflă încet spre ele, învolburând tichetele de parcare și ambalajele aruncate pe jos, pe care îl simțea cum umblă pe sub masa lor. Drept care vorbi hotărât în bătaia vântului, chiar dacă îi dispăruse cu totul hotărârea, chiar dacă simțea cum un fior de teamă urcă încet în ea, vorbi rar și apăsător, sperând că vântul își va da seama cât de hotărâtă e și va înceta să bată, lăsând-o în pace, ca să revină la fragilele ei certitudini.

– Mă întorc la treabă, Helvi... Știi cum e.

Simțind că acest subiect aparent inofensiv era, într-un fel, un teritoriu interzis, Helvi trecu la altul.

– Unde stai?

– La motelul Sundowner. Dincolo de Warrane.

Chelnerul așază pe masă o cafea mică și un ceai.

– Nu, copila mea, spuse Helvi strângându-i mâna. Sonja simți asprimea mâinii ei, felul în care anii de muncă o tăbăciseră, îngroșându-o, dar accentuându-i suplețea. Nu, repetă Helvi, slăbind strânsoarea și clătinând din cap. Ai să stai cu mine și cu Jiri.

Sonja protestă, desigur, spuse că nu vrea să deranjeze, că nu e corect, că nu e nevoie, cum ar reacționa Jiri? Vru să-și tragă mâna ca să gesticuleze, să întărească faptul că nu putea face așa ceva, cum să facă? Dar Helvi îi strânse din nou mâna, ca o curea pe burta celui care se pregătește de luptă, și insistă, în timp ce vântul se agita, rece. Helvi spuse că e cazul să plece, iar Sonja, în ciuda îndoielilor, cedă.

Așa se face că Sonja ajunse tocmai în locul în care nu-și dorise să fie, la miezul nopții, mijindu-și ochii în baia lui Helvi, de oboseală – care se datora nu numai lipsei de somn –, de disperarea de a nu-și putea controla starea de greață, de imposibilitatea de a-și adapta vederea la strălucirea orbitoare a becului care se legăna în suportul de porțelan alb. Știa că are părul murdar, că e galbenă la față. Aici, gândi Sonja, să ajung tocmai aici dintre toate locurile posibile, să eman mirosurile astea ciudate, scârboase, să scot sunetele astea violente, să ajung să vomit tocmai *aici*.

Își ridică ochii din WC și se întoarse, dându-și seama că nu închisese ușa. La celălalt capăt al holului întunecat o văzu pe Helvi, în capot; foarte probabil observase tot acel spectacol jalnic cu ochii ei ageri, atât de ciudați.

Helvi intră în baie și, fără să scoată o vorbă, puse mâna pe antebrațul Sonjei și o privi în ochi.

E atât de mică, își zise Sonja, surprinsă că de-abia acum își dădea

seama cât de mică era Helvi și că acesta ar trebuit să fie ultimul lucru la care să se gândească. Își întoarse fața de la ea; Helvi își slăbi strânsoarea și ieși din baie, revenind însă cu o găleată și cu un mop. Nu-i spuse decât să meargă la culcare. Apoi curăță în tăcere baia și WC-ul.

Afară, vremea se sucise. Întinsă în pat, Sonja auzea cum vântul de vest se izbea în ferestrele prinse în rame de aluminiu, ca niște deținuți care trag de zăbrele, din ce în ce mai furioși.

CAPITOLUL 16

1959

Trecură cinci ani.

Fiind vorba de cinci ani, Sonja ar fi trebuit să-și amintească mai multe lucruri. Avea trei ani când Bojan Buloh o lăsase aici și opt când o luase de aici pentru totdeauna. Fiind vorba de cinci ani, ar fi trebuit să-și amintească multe, dar nu-și amintea. Sonja își aminti asta - cum stătea pe gardul ăla din beton pe jumătate dărâmat, din fața casei, concentrându-se să-și oprească sângele, ca să nu-i mai ajungă în picioare - doar concentrându-se, făcându-și picioarele să amortească și s-o furnice, încercând să facă același lucru cu inima, dar fără să simtă ceva și întrebându-se dacă se poate, întrebându-se dacă reușise și acum inima ei era la fel de amortită ca și picioarele.

Prostii, îi va spune mai târziu lui Helvi, numai prostii - atât își mai amintea. Nu lucrurile importante pe care ar fi trebuit să și le amintească.

Dar își amintea rochița pe care o purtase la prima împărtașanie, cum aștepta roșie la față, simțindu-se precum căpșunile pe care tatăl ei avea să le cultive mai târziu și să le servească acoperite cu iaurt - așteptând cățărata pe o masă veche de bucătărie, de lemn, care fusese de curând acoperită cu mușama și cu margini din plastic roșu; își amintea cum se întorsese încet, zâmbind, ridicându-și ușor rochița, atât de mândră, rotindu-se ca la teatru, chicotind, iar cele trei femei din Europa care stăteau în jurul mesei cu ace, bolduri și bucățele de bumbac îi zâmbiseră și ele. Rochița era frumoasă, își amintea cât de frumoasă era și cât de mult îi plăcea, antebelică după design, lungime și bogăția de dantele. Acolo, în mijlocul acelei bucătării micuțe, se rotise încă o dată, în rochița pentru prima ei împărtașanie, și, în ciuda câtorva pliuri prinse în bolduri și margini neterminate, era cel mai frumos lucru purtat de ea vreodată, o rochiță dintr-o altă lume, care-i spunea că viața ar putea fi și altfel decât o știa ea și, într-o clipă de grație, crezuse că va începe să se înalțe în aer, ca un înger, și va zbură departe.

Apoi se făcu seară. Într-un dormitor întunecat, în care pătrundea

doar lumina din bucătărie prin ușa întredeschisă, ședea în pat, îmbrăcată într-o cămășuță de noapte veche. Și își privea atentă dosul mâinii stângi. Dinspre bucătărie se auzea cum vorbesc femeile.

Poate că stăteau în jurul mesei pe care dansase ea, masa acoperită cu mușama, pe care se simțise, doar câteva clipe, atât de fericită. Poate că femeile acelea – cu trupurile lor, mari, învârtoșate de muncă și istorie, cu fețele lor înguste și pline de amărăciune fiindcă nu izbutiseră să scape de ele sau să se ridice deasupra lor – poate că încercau să reducă minunea acelei mese la micimea propriilor vieți, folosind-o doar ca pe o scenă neînsemnată pentru poveștile lor, despre cum încercaseră să evadeze sau să se răzbune, despre femeile care încălcau ordinea stabilită și primeau, invariabil, pedeapsa cea mai cruntă. Poate beau cafea.

Sonja însă nu-și amintea decât ce auzise în noaptea aceea, după ce înțelesese că poți deveni înger, că te poți înălța deasupra păcatului, nu-și amintea decât vocile lor.

– Vasăzică, trebuie să ai grijă de ea, Maritza, spuse italianca.

– Trebuie să aibă cineva grijă de ea, răspunse doamna Maritza Michnik. Taică-său nu poate. Acolo unde muncește el, în pădure, nu-i loc pentru un copil.

– Mai ales când bea de stinge, replică italianca, pufnind disprețuitor.

Poate că atunci doamna Maritza Michnik și italianca zâmbiseră atotștiutoare. Poate că cea de-a treia femeie, care, ca și doamna Maritza Michnik, era poloneză, păruse ușor derutată. Cu siguranță, vocea ei, aspră ca lătratul unui câine bătrân, fusese cea pe care o auzise copilul Sonja:

– Maică-sa? Ce fel de mamă-i asta? Ce femeie și-ar lăsa copilul așa?

Sonja își amintea cum își privise mâinile, mai ales cea stângă, fără să se concentreze asupra lor, ascultând doar.

– Știți povestea, zise doamna Maritza Michnik.

– Un păcat de moarte, spuse italianca.

În timp ce le asculta cum vorbesc despre mama ei, își întoarse încet mâna stângă cu palma în sus. Apoi își trecu degetul arătător al mâinii drepte peste palmă, în cerc.

– Mda... lumea vorbește ca să se afle în treabă, zise doamna Maritza Michnik. Maică-sa a plecat, taică-său e bețiv. Dar ne dă cât i-am cerut și așa fata are casa ei. O casă de catolici adevărați. Ce mai contează trecutul? Maică-sa a plecat de mult, fata nici nu și-o mai amintește. Era prea mică; în plus, nimeni nu mai vorbește despre asta. Taică-său ne

dă bani buni, fata n-aduce vorba despre asta, altceva nu mai contează.

Apoi, Sonja luă cu mâna dreaptă cele patru degete ale mâinii stângi și își închise încet de tot palma.

Așadar: o rochiță, un înger și jocurile cu degetele ei. Atât își amintea din cei cinci ani. Prostii, lucruri fără rost.

Nu lucrurile care contează.

CAPITOLUL 17

1959

Dacă Sonja și-ar fi amintit mai multe, poate că ar fi putut spune și cum a început totul. Dar, din păcate, își amintea doar frânturi, fragmente de luciditate ce apăreau brusc, impetuos, pentru ca, în clipa în care încerca să se concentreze asupra lor, să-și piardă înțelesul. De parcă ar fi spus din nou decadele Rozariului în noaptea aceea de iarnă aspră, toate îngenuncheate în cerc, în salonul doamnei Maritza Michnik, cu rozariul în mână, ea, Sonja, având nouă ani, îmbrăcată în cămășuța de noapte, și cele trei femei ursuze – poloneza, italianca și doamna Maritza Michnik – cu șorturile de bucătărie. Rozariile femeilor erau din lemn cioplit frumos, pătat de vreme, pe când rozariul Sonjei era un model ieftin, mărgelile din plastic roz. Stăteau cu ochii în pământ, fără să se concentreze asupra unui lucru în mod deosebit, și se rugau repede:

– *Bucură-te Marie ceaplină de har Domnule stecutine...*

Auziră cum o mașină se apropie de casă, cum se oprește motorul și cineva coboară, trântind portiera. Huruitul stins al motorului, pocnetul ușor al portierei închise, Sonja știa că sunt reale, că-i aparțin, zgomotele făcute de Holden FJ-ul cumpărat de tatăl ei cu un an în urmă, de care erau amândoi atât de mândri. Fuseseră câteva weekenduri, puține, în care venise cu mașina, și își petreceau toată sâmbăta curățând-o, spălând-o și lustruind-o până strălucea ca un giuvaier prețios în soare, iar duminica, spre nemulțumirea doamnei Maritza Michnik, se duceau la Huon ca să culeagă ciuperci sau la plajă, ca să facă o baie în râu.

FJ-ul fusese aproape nou când îl cumpărase Bojan și prilej de invidie pentru mulți dintre cunoscuții lui. O mașină extraordinară la început; și tot la început, Bojan o văzuse probabil ca pe viitorul în care putea evada dintr-un prezent din ce în ce mai frustrant. La urma urmei, era ceva ce, din câte știa el, nu avea nimeni în Slovenia: o mașină ca în filmele americane. Și dovada, atât pentru cei din Slovenia, cât și pentru cei din Australia, că devenise ceea ce își pusese în gând să fie: australian.

– Pentru asta am venit aici, îi spuse el Sonjei într-o zi, oprindu-se din aplicarea unei paste pentru îndepărtarea zgârieturilor pe FJ și arătând spre mașină de parcă ar fi fost o apariție divină.

Apoi, FJ-ul deveni oferta limitată a prezentului – casa și tovarășul lui de drum, iubita, căminul, promisiunea și consolarea, toate ambalate convenabil în oțel, într-un singur pachet mobil. Pentru ca, în cele din urmă, să devină trecutul lui, pe care nu știa cum să-l privească dincolo de un anumit dispreț distructiv.

Așa că, atunci când auzi din salonul doamnei Maritza Michnik huruitul FJ-ului, Sonja uită pentru moment și rugăciunile, și fervoarea credinței doamnei Maritza Michnik și îndrăzni să ridice ochii, făcând-o pe doamna Maritza Michnik s-o apese pe capul recalcitrant și să-i șuiere:

– *Concentrează-te.*

Și astfel femeile continuară:

– ... *binecuvântatesterodultrupuluitău...*

Ochii Sonjei se ridicară încet la auzul ușii din spate deschizându-se...

– ... *IisusSfântăMarie...*

... și închizându-se...

– *MaicaluiDumnezeu,roagă-tepentrunoipăcătoșii...*

... și apoi inima începu să-i bată cu putere, mai să-i sară din piept când auzi ușa salonului deschizându-se și unu – doi – trei pași. Sonja își făcu din nou curaj și ridică ochii și imediat își dădu seama că rugăciunea se oprise și că femeile ridicaseră și ele capul. În fața lor era tatăl ei, Bojan Buloh.

Stătea nemișcat, dar ochii îi treceau peste femeile îngenuncheate în cerc. Mirosea a bere, iar în privire avea ceva asemănător cu o mare tristețe. De data acesta, doamna Maritza Michnik nu o mai apăsă pe cap.

Într-un târziu, Bojan se apropie de fiica lui și întinse mâna spre ea. Fata i-o apucă strâns.

– Hai, zise Bojan. Pleci de aici.

Ieșiră din salon și se duseră în dormitorul ei, unde Bojan îi vârî neobișnuit de repede cele câteva haine și obiecte în valiza de carton. Nu scoaseră o vorbă nici în dormitor, nici când ieșiră din casă, printre femeile care încercau să le bareze calea, nici când Bojan aruncă valiza în portbagajul FJ-ului, nici când Sonja, acum într-un capotel, se urcă în față. Doamna Maritza Michnik își încheie puloverul cu o mână, ca să se apere de aerul rece al nopții, iar cu cealaltă începu să gesticuleze

violent.

– Cum s-o iei așa, pe nepusă masă? întrebă ea.

Bojan rămase tăcut și neclintit, clocotind de o furie pe care doamna Maritza Michnik doar o intuia. Căci dacă ar fi fost sigură, puțin probabil că ar fi avut curajul să strige după el.

– N-ai unde s-o duci. Iar prima ei împărtășanie e duminica asta...

Bojan se aplecase deja ca să urce în FJ, dar se îndreptă de spate și se lăsă pe capota mașinii, fixând-o pe doamna Maritza Michnik cu o privire atât de rece și de furioasă, încât femeia tresări și tăcu mâlc.

– Nu vreau să aibă de-a face cu Biserica. Ți-am spus doar, șuieră Bojan printre dinții încleștați. Ți-am spus de la început, ce dracu. Și când vin o găsesc în genunchi.

Doamna Maritza Michnik înghiți în sec.

– Ți-am dat bani buni, continuă Bojan scotocindu-se prin buzunarul de la pantaloni după cheile de la mașină, dar fără să găsească decât un pumn de mărunțiș, primit după ultima lui vizită la pub. Banii dracului! adăugă el și trânti monedele pe capotă cu atâta ferocitate, încât ricoșară până la doamna Maritza Michnik, ca niște schije.

Biserica dracului!

Urcă în FJ și trânti portiera. Din partea cealaltă a mașinii, doamna Maritza Michnik, încercând să-și recapete demnitatea și avantajul strategic, reacționează la ceea ce considera a fi o blasfemie:

– Ce știi tu despre Dumnezeu?

– Știu ce văd, răspuse Bojan, vizibil furios acum. În timp ce se scotocea în continuare după cheile mașinii, Sonja lăsă geamul jos, cam o treime. Ce-am văzut în Slovenia când au intrat nemții în marș, urlă Bojan. Biserica dracului i-a sprijinit pe fasciștii dracului.

În sfârșit Bojan, găsi cheia și o vâri în contact.

– Erau toți acolo, continuă el. Îi aclamau pe ăia din Domobran^[4] și dădeau liste cu numele noastre ăloră din SS. Ambreie motorul la maximum și strigă și mai tare: SS! Îl știu eu pe Dumnezeul vostru.

Cu toată puterea de care era în stare, Sonja aruncă rozariul din plastic roz în capul doamnei Maritza Michnik și ridică repede geamul. Bojan se întoarce și avu parte de o priveliște grotescă: nasul doamnei Maritza Michnik împodobit temporar cu un rozariu din plastic roz, înainte ca forța gravitațională să-l tragă în jos. Și izbucni în râs.

Deși nu îndrăzni să zâmbească, nici măcar să se uite la femeia în casa căreia trăise cinci ani din ceea ce nu fusese viața ei, Sonja rămase dreaptă, inexpresivă, privind direct înainte, prin parbriz. Se concentra

doar pe întunericul din fața ei, ignorând-o pe doamna Maritza Michnik, atât de feroce, mergând pe lângă ea și fluturând acum rozariul din plastic roz care-i căzuse de pe nas. Învingând zgomotul scos de motorul ambreiat la maximum, femeia își vărsă furia asupra Sonjei:

– Scârbă mică! Ești exact maică-ta. Îi părăsești pe cei care te iubesc. Cel puțin noi nu te-am bătut niciodată.

Dar chipul doamnei Maritza Michnik, schimonosit de furia celui ce se știe mai bun decât ceilalți, se pierdea deja în întuneric pe măsură ce mașina dădea înapoi, iar cuvintele ei de ocară se auzeau tot mai încet.

– Și nu cumva să te întorci! N-ai unde să te mai întorci! Scârbă...

Bojan și Sonja părăsiră cu toată viteza orașelul obosit, pe șoseaua pustie ce ducea la Hobart, intrând în pădurea pe care gerul o acoperea deja cu brumă în noaptea aceea senină. Sonja șterse geamul cu mâna și, cu o clipă înainte ca geamul să se aburească din nou, se liniști când nu văzu nimic în întuneric.

În imensitatea paltonului albăstriu al tatălui ei, Sonja ședea ghemuită lângă Bojan; fața lui inexpresivă era luminată de vitezometrul de culoarea nicotinei, iar fața ei învăluită de întuneric. Sonja nu știa încotro merg, știa doar că se îndepărtează tot mai mult de familia Michnik, că fugeau, noaptea, și că nu era de ajuns: orice o putea reîntoarce la realitatea zilei de mâine și, în cei opt ani ai ei, învățase că ziua de mâine aducea doar lucruri și mai rele.

Privi dincolo de clapetele paltonului din lână neagră, aspră, la eucaliptii enormi ce înconjurau mașina din toate părțile, ca niște coloane luminate, în stânga, în dreapta, în față, repezindu-se la ea și la Bojan. Prin găurile dintre copacii care le ieșeau în cale zări luna și stelele. Unde ducea acest coridor amenințător, înfricoșător, spre trecutul sau spre viitorul ei, nu știa. Copacii, desigur, nu-i dădeau nici un răspuns, n-o strigau, nu-i aduceau vocile unor fantome care ar fi putut explica totul. Erau doar o întrebare. Și nu voiau să se îndepărteze.

După o vreme, care i se păru o eternitate, își desprinse privirea de pe copaci și se uită la tatăl ei. Bojan ridică o mână de pe volan și se frecă la ochi, silindu-i să se concentreze mai bine asupra șoselei pustii, întunecate, pe care mergeau.

– Nu mă mai întorc, nu-i așa, artie?

Bojan rămase tăcut. Sonja insistă.

– Pot să stau cu tine acum? Într-o casă, casa noastră?

Bojan se uită la ea, cu ochii ca niște crampoane vechi, ruginite, încruntat fiindcă adevărul era altfel.

– Îmi pare rău, Sonja. Bojan trase aer în piept și, când vorbi din nou, tonul îi era sumbru: Știi că nu se poate. Trebuie să muncesc în colonia din munți... tu... tu trebuie să locuiești în altă parte.

Sonja privi din nou cum copacii zburau din fața ei, străpunși și despicăți de mașina care își continua drumul. Nu mai știa dacă ei fugeau de copaci sau copacii fugeau de ei.

Apoi se gândi că poate FJ-ul nici nu se mișca, ci doar pădurea, revărsându-se ca un râu peste FJ, ca peste o stâncă.

La început, gândul o liniști, apoi o înspăimântă, fiindcă să rămână cu tatăl ei pentru totdeauna era cea mai fierbinte dorință a ei, dar tot ce stătea între seninătatea lor de-acum și copacii care-i copleșeau cu uitarea era voința tatălui ei, iar ea nu știa dacă această voință era îndeajuns de tare ca să reziste pădurii și să-i țină împreună.

Bojan se uită din nou dacă Sonja a adormit, cu părul ei jilav pe genunchii lui.

Înaintă mai departe în pădure până când motorul se înecă și tuși de câteva ori, apoi se opri, iar Bojan își dădu seama că a rămas fără benzină. Înjurând în gând, trase de volan și îndreptă mașina spre marginea drumului. Cu dexteritatea celui care-și câștigă existența cu corpul și brațele, cu mișcări delicate, dar sigure, își trase ușor picioarele de sub capul Sonjei. Își scoase puloverul, îl făcu sul, ridică încet capul Sonjei, vârî puloverul sub el, ca o pernă, și își întinse paltonul albăstriu peste ea, ca o pătură.

Închise portiera și rămase numai în cămașă și pantaloni, în frigul pătrunzător al nopții, pe marginea unui drum părăsit dintr-o pădure. Simți prundișul maroniu de sub bocanci, simți tremurând cum frigul se ridică din pământul blestemat al acelui drum tăiat prin pădure și privi în sus, la cerul nopții, imens, care se mișca mereu, atât de încet.

Apoi, ghemuit, adormi totuși, tremurând, pe bancheta din spate, surprins că un moment de seninătate, atât de fragil, putea exista într-un astfel de loc, într-un astfel de timp.

CAPITOLUL 18

1959

Încotro ducea dimineța care se strecura în mașină nu știa nici Bojan, nu știa nici Sonja.

Bojan se frecă la ochi și se încruntă, amintindu-și că a rămas fără benzină, apoi înjură în italiană, preferând să nu-și profaneze limba maternă. Se ridică în capul oaselor și văzu că Sonja încă mai dormea pe locul din față.

O așteptă să se trezească, după care îl rugă pe șoferul unui camion încărcat cu bușteni să-i ducă până la cea mai apropiată așezare. Șoferului nu-i tăcu gura tot drumul, iar Bojan îl aprobă din cap, înjurând îndeajuns de des pentru ca omul să se simtă în largul lui.

Poveștile șoferului reveneau la ziua în care fiul lui, care lucra pe un tractor în aceeași echipă cu el, fusese strivit de un copac gros.

– Nu de zilele în care bate vântul trebuie să te temi. De zilele liniștite de după furtună. După ce copacul e slăbit de furtună și de noaptea de după ea și începe să se usuce. Atunci crengile alea mari încep să cadă ca ploaia, atunci mor și-o grămadă de cerbi, atunci nu trebuie să te apropii de uriașiiăștia putrezi. Ce zi frumoasă era, ziua în care s-a dus Kenny, ce zi, ce zi extraordinară și-a ales ca să moară... Nevastă-mea a suferit mult. Mie mi-a mai trecut. Trebuie să-mi treacă. Trebuie, îmi repet mereu, trebuie să-mi treacă.

Șoferul se opri, scoase o țigară și și-o aprinse cu bricheta.

– Dar nevastă-mii nu i-a trecut. Nici până azi.

Șoferul nu-i privi nici măcar o dată, privi doar drumul, ca și cum dincolo de el, în pădure, stăteau la pândă stafii mult prea înspimântătoare ca să le amintești.

– Nici până azi, repetă el.

După ce făcură plinul mașinii, porniră spre Hobart prin ploaia din ce în ce mai deasă și prin vântul ce tocmai se pornise dinspre vest. Sonja tăcea, dar Bojan, simțindu-se vinovat și trist, deveni neobișnuit de vorbăreț, încercând să pară vesel.

– Să nu-ți faci griji, Sonja. Peste câteva luni îmi găsesc eu o slujbă în Hobart. Plec de la hidrocentrală, găsesc o casă și stăm acolo împreună.

Sonja rămase tăcută.

– Până atunci ai să stai la familia Picotti, sunt oameni cumsecade.

Sonja rămase tăcută.

– Vorbesc cu Bertie, e băiat bun, are el grijă să nu ți se întâmple nimic rău. Și nici cu religia n-o să ai treabă. Ce zici?

– Familia asta o să mă ducă la prima împărtașanie?

Bojan își privi fiica. Rânji conspirativ, sperând să obțină de la ea același dispreț batjocoritor. Dar Sonja nu zâmbi deloc.

– Haida-de! exclamă el, rânjind în continuare. Ce împărtașanie? La ce bun?

Sonja însă se arată la fel de serioasă. Rânjetul dispăru de pe fața lui Bojan.

– Sunt și chestii mai folositoare.

– Artie ... rochița mea ... rochița mea ... vreau să port rochița pentru prima împărtașanie.

– Am să-ți cumpăr o rochiță nouă, Sonja, o rochiță nouă și al naibii de frumoasă.

– Dar, artie, nu se poate să mergem împreună la prima mea împărtașanie? Cum merg alte familii?

Agitat, Bojan își aprinse o țigară cu bricheta, trase de câteva ori din ea, o scoase din gură și scutură scrumul, cât era, pe fereastră. Nu știa ce să-i răspundă. În loc să se uite la Sonja, ca până acum, își trecu mâna prin păr și rămase cu ochii ațintiți asupra drumului. Fetița făcu la fel. Bojan îi aruncă o privire pe furiș și, cu un mic gest care-i trăda tulburarea, își duse țigara la gură, pentru ca aproape imediat s-o lase jos.

– Sonja... eu... pentru numele lui Dumnezeu...

– Prima împărtașanie. Vreau să vii și să mă vezi cum o primesc.

Bojan încercă să spună ceva, dar, negăsind cuvintele potrivite, trase din nou din țigară. Continuară amândoi să privească dincolo de arcurile desenate pe parbriz de ștergătoare. O pisică sări în fața mașinii. Bojan trase de volan ca s-o evite, dar nu reuși.

Mașina se smuci ușor și se auzi un zgomot înfundat. Bojan își aruncă ochii în oglinda retrovizoare. Scoase țigara din gură și clătină din cap.

– Am evitat-o? întrebă Sonja.

– Nu, răspunse Bojan ursuz. Proasta.

Fumul îi ieșea din gură în rotocoale albastre. Sonja era speriată.

– Doamna Michnik spunea că, dacă mă rog la Dumnezeu, Dumnezeu îndreaptă lucrurile. Dacă mă rog, pisica se va face bine... Nu-i așa,

artie? Dacă te rogi, artie, dacă te rogi, pisica se va face bine, zise ea, cu o voce în care panica se împletea cu frica.

– Nu. E moartă. N-ai văzut? E moartă.

În tulburarea lui, Bojan ridică mâna dreaptă și se șterse pe față, strângându-și obrajii scofâlciți. Apoi se întoarse și o privi, cu ochii atât de plini de suferință, încât copilul se trase fără să vrea înapoi și se sprijini de portieră.

– Nimic nu-i poate ajuta pe cei morți. Înțelegeți?

Apoi, dându-și seama că a speriat-o, o bătut ușor pe genunchi, se sili să zâmbească și își retrase mâna pe schimbătorul de viteze, ca să încetinească în fața unei curbe mai strânse. Schimbarea bruscă de viteză făcu mașina să se zgâlțâie din toate încheieturile, iar tatăl și copilul se lăsară pe o parte în clipa în care o luară pe alt drum.

CAPITOLUL 19

1989

Pe la șapte și ceva, când Sonja intră în bucătărie, Helvi, pentru care cafeaua părea la fel de vitală ca aerul, ajunsese deja la a cincea ceașcă și acum măcina alte boabe ca să mai fiarbă o serie. Jiri, îmbrăcat într-o salopetă kaki, cu pieptul lat și o burtă ca un buldozer ce nivelează ditamai bolovanul, ținând delicat, cu degetele groase ca niște cârnați, o felie de pâine prăjită, ședea la masa mică, hexagonală, pe care o făcuse chiar el din lemn de mirt, și răsfoia revista *Picture Post*.

Deși unele mistere pot fi recunoscute de la o poștă, misterul ei era unul pe care Sonja prefera să-l țină ascuns. Niciodată nu încerca să se explice și nici nu credea că prin discuții poate rezolva ceva. Într-adevăr, cuvintele sunau bine, aveau un oarecare impact, dar nu te puteai baza pe ele, darămite să ai încredere totală în ele, mai ales când era vorba de cartografierea ținutului necunoscut al inimii. În dimineața aceea, contrar voinței ei, trebuia să le explice unele lucruri lui Helvi și lui Jiri, fapt pe care l-ar fi evitat dacă ar fi putut, fiindcă în adâncul sufletului ei își prețuia misterul aproape cu perversitate, considerând că e singurul lucru ce ar putea s-o izbăvească.

Mâncau în tăcere, la lumina dimineții care pătrundea prin fereastra bucătăriei, vizibil îngândurați. Dar cineva trebuia să spună ceva, drept care Helvi își luă inima în dinți:

– Te mai supără stomacul?

– *Helvi*, exclamă Jiri exasperat, desfăcând mâinile de parcă ar fi vrut să oprească un zid care se prăvălește, după care se refugie în cafeaua din care bău în dosul revistei făcute sul, pe care acum o folosea ca să se apere de muște, gata să respingă orice alt comentariu neavenit.

Urmă o pauză lungă. După care Sonja răspunse, sec:

– N-am nimic la stomac.

Dar nu era deloc așa și toți știaau asta. Sonja încercă să-și îndulcească tonul, adăugând:

– Acum.

Apoi scoase o țigară din pachetul lui Jiri, o vârî în gură și dădu s-o aprindă.

– Ești gravidă, zise Helvi.

Jiri ridică ochii de pe revistă, șocat, și fu cât pe aci să se înece cu cafeaua.

Bricheta Sonjei se opri lângă vârful țigării. Sonja ținea capul întors spre stânga și ușor ridicat, în acea postură care trădează, fals, încrederea de sine pe care unii o afișează atunci când își aprind prima țigară. Întoarse ochii spre dreapta, ca s-o privească pe Helvi. Deși pe față nu i se putea citi nici o emoție, primi constatarea prietenei sale cu o anumită demnitate. Fără să-și dezlipească ochii de la ea, aprinse bricheta. Se auzi doar șuierul înfundat al gazului.

Vârful țigării licări, apoi străluci când Sonja trase adânc, sfidător, fumul în piept.

Fața ei, mai ales obrajii și buzele, tresări ușor, trădând o nervozitate care nu se potrivea cu felul în care își ținea capul. Își trecu degetul arătător, care tremura vizibil, peste obraz. Scoase țigara din gură și, înainte să dea drumul fumului, spuse:

– Da.

Apoi scoase un nor lung de fum care o ascunse privirii celor doi.

– Atunci, nu cred că vrei cafea, spuse Helvi, ca pe o glumă, ca pe o mică ofrandă, făcând-o să zâmbească.

– Nu, răspunse Sonja și râse încet. Astăzi nu. Și cred că nici în viitorul apropiat.

Zâmbiră cu toții, deși doar politicoși și stingher. Urmă altă pauză lungă, fiecare gândindu-se ce să spună.

– Vreau..., zise Sonja.

– Când..., o întrerupse Helvi.

– Vreau să scap de sarcină. Când mă întorc. La Sydney. Trebuie să mă întorc. Trebuie, Helvi.

Cu degetele întinse, Sonja se frecă pe frunte cu dosul palmei. Țigara i se stinsese.

– Mi-am făcut o programare. La o clinică. Știi cum e.

Își aprinse din nou țigara, dar, după ce trase o singură dată din ea, o lăsă în scrumieră, să ardă mocnit, învăluindu-i pe toți trei cu semnele ei de întrebare încețoșate.

Apoi dădu din umeri, luă țigara și trase iar din ea, cu sete.

– Ce mai contează..., zise ea, fără ca Helvi și Jiri să-și dea seama dacă e o întrebare sau o constatare.

Dumnezeule, gândi Jiri. Totul, gândi Helvi. Dar nici unul nu răspunse. Nimic, gândi Sonja. Absolut nimic, exact ca mine.

CAPITOLUL 20

1989

În vise, Sonja spera să găsească inocența care o ocolise în viață. Fiindcă atunci când nu dormea se simțea vinovată, simțea că toate lucrurile, mai ales propria personalitate, erau greșeala ei, iar greșeala ținea de caracter, de caracterul unui om care, în ultimă instanță, nu era în stare să facă bine. O idee absurdă, de asta era conștientă, pe care era mai ușor s-o alunge din minte decât din suflet. Poate că tocmai de aceea tolerase atâția oameni răi în preajmă și poate că tot de aceea, când în sfârșit găsisse un bărbat bun, în persoana lui Koló Amado, sfârșise prin a-l trata aproape la fel de rău cum o trataseră ceilalți bărbați din viața ei. Curios, de asta era conștientă. Dar nu simțea nici o pornire să-l îmbrățișeze sau să-l mângâie și rămânea întinsă în pat, nemișcată precum pământul, minunându-se doar cât se muncește și cât nădușește el în încercarea inutilă de a-i excita trupul. În astfel de momente, Sonja își imagina trupul ca pe o bucată de pământ acoperită de o șosea, peste care treceau în viteză mașini nenumărate, iar trupul i se prefăcea în lut, acru, fără viață, sub strat după strat de întuneric. La sfârșitul eforturilor lui disperate, confuze, Koló Amado se scuza, inevitabil, de parcă ar fi fost vina lui. Sonja voia să-l iubească, uneori chiar credea că ar putea să-l iubească, dar nu-i putea arăta nici un fel de dragoste și rămânea uimită – dacă o iubea, de ce nu înțelegea asta? – Sărmanul meu băiat din suburbii, șoptea Sonja, deși Koló Amado, rodul unei relații pasagere dintre un proprietar de prăvălie din Timor și o asistentă medicală din Albania, era doar cu un an mai mare decât ea și venea din nordul Queenslandului.

Oricum, Koló Amado avea o docilitate care-i plăcea și pe care, în același timp, n-o putea suferi.

În disperare de cauză, Koló Amado apela la perversiuni ca s-o excite și, cu toate că încercările lui o amuzau oarecum, Sonja se plictisea repede de acest spectacol ieftin al sexualității și iar se simțea vinovată și îl sfătuia s-o facă simplu și rapid, să termine odată, ca să poată dormi și să viseze. Dar, oricât de mult ar fi căutat să evadeze în vis, visele nu făceau decât s-o readucă la ceea ce evita în orele din timpul zilei. Așa

trăia de mulți ani, catapultându-se zilnic între trecutul viselor și prezentul orelor în care era trează, nevrând nici una, nici alta, incapabilă să le reconcilieze.

Așadar, când se trezea în fiecare dimineață și îl descoperea pe Koló Amado tot acolo, întins în spatele ei, cu brațul peste șoldul ei, cu vintrele lipite de fesele ei, simțea cum crește furia în ea. Poate tocmai de aceea, dându-și seama că e gravidă, îi spusese să plece.

Koló Amado protestă, susținând că vrea să rămână. Fiind un om bun la suflet, n-ar fi părăsit-o dacă ar fi știut că în ea creștea copilul lor, dar cum era un om bun la suflet, plecă, fiindcă așa era dorința ei, oricât de puțin ar fi înțeles-o sau i-ar fi găsit sensul.

Neputând să viseze în noaptea aceea, eșuată într-un pat ciudat de o singură persoană, acoperit cu o plapumă finlandeză țesută de mână, pierdută într-o pijama uzată, din flanel, a lui Jiri, Sonja se ridică în capul oaselor și privi în jos, la șanțul făcut în cearșaf de picioarele ei, la cioburile de porțelan din Butlers Gorge împrăștiate acolo. În jurul ei, tăcerea care există doar în pântecul ploii ce cade pe un acoperiș de tablă. O veioză veche, de copil, lumina, difuz și liniștitor, de pe un scrin mic, luat la mâna a doua. Patul era lipit de un perete din bușteni de pin rindeluiți și geluiți, care păreau că se înalță în întuneric, iar pe un perete se întrezărea o pușcă veche de vânătoare, deasupra căreia stătea întinsă o piele de cangur. Un interior finlandez cu înflorituri de la antipozi.

Încercă din nou să pună la un loc cioburile de porțelan. Aranjate aproximativ, alcătuiau un puzzle tridimensional – ceva ce fusese cândva un ceainic, cu baza și o parte din gât bine definite – care le ținea împreună.

După un timp renunță, lăsând cioburile să-i cadă în poală din mâinile făcute căuș.

Apoi apucă de bluza de pijama și o ridică până la nivelul sânilor, dezvelindu-și burta. Cu mâna dreaptă luă un ciob de porțelan, îl împunse în partea de jos, mai moale, a burții și îl trase încet spre mijlocul ei, apoi spre piept, apăsându-l ca pe un cuțit. Simți cum marginea ascuțită amenință să-i străpungă pielea și auzi iar vocea lui: *Nimic nu-i poate ajuta pe cei morți.*

Ciobul lăasă o urmă roșie, fierbinte. Când ajunse la fântâna buricului, își schimbă direcția. Fără să slăbească apăsarea, Sonja îl trase în dreapta burții, apoi din nou în jos și de jur-împrejur, până când închise cercul, luna plină a pântecului ei, pe care încerca s-o deseneze. Apoi

slăbi strânsoarea, iar mâna începu să i se miște mai încet și mai ritmic, până când ajunse să-și mângâie burta cu ciobul de porțelan. Apoi, ca din întâmplare, ciobul îi căzu în poală și numai mâna ei rămase, frecând ușor burta care se umfla încet, minunându-se.

CAPITOLUL 21

1989

Aceeași noapte, doar că ploaia bătea altfel pe acoperișul de tablă ondulată. Un altfel de întuneric. Și în el, de partea cealaltă a insulei, într-o colonie de munte, îndepărtată, în patul lui, în camera lui din baraca din Tullah, Bojan Buloh se ridică brusc în capul oaselor, aprinse lumina, se frecă la ochi și își prinse capul în mâini.

Avea privirea hăituită a unui om chinuit de coșmaruri. Bojan își privi brațele acoperite de sudoare. Apoi își trecu din nou o mână peste față și își dădu seama că și fața îi era plină de sudoare.

Se dădu jos din pat și deschise ușa. Afară era furtună în toată regula. Nu închise ușa, o lăsă deschisă, vârand o piedică sub ea ca să nu se trântescă de perete. Nu se întoarse imediat ca să se așeze pe pat, ci rămase în picioare acolo, o siluetă întunecată în pragul ușii, cu cămăruța în spate, luminată puternic de becul gol, făcând aburi de frig.

Uneori exista un echilibru, foarte fin, pe care-l putea atinge și păstra. Îl păstra săptămâni, luni, chiar ani întregi. Pe urmă se întâmpla ceva, un miros, un cântec, o floare albă – și totul se întorcea repede, un val uriaș care îl acoperea și, indiferent cât de repede alerga, tot nu era îndeajuns de repede. Ar fi vrut să-l aibă și ea, ca să nu-i despartă, acest perete de apă al memoriei care îl chinuia în fiecare noapte. Poate tocmai de asta îi plăcea să bea cu Jo, cu Pavel și cu ceilalți. Nu fiindcă i-ar fi fost simpatici. Departe de el așa ceva. Pur și simplu nu-i putea suferi. Erau niște bețivani. Și, câteodată, violenți. Câteodată, răi. Asta se vedea de la o poștă.

Dar nu era vorba numai de a-i fi simpatici sau de a-i disprețui. Dacă ar fi fost întrebat ce crede despre ei, ar fi spus probabil că-l înspăimântau ura, violența și dorința lor de a face rău, dar cel mai mult îl înspăimânta cât de mult ajunsese să le semene. Numai că și ei văzuseră unele lucruri, și ei vorbeau prea rar, sau nu vorbeau deloc despre ele.

Pavel servise mai întâi în armata poloneză, apoi în Armata Roșie, apoi, când Wehrmachtul invadase Rusia în 1941, fusese obligat să servească în armata de ruși a Germaniei. În 1943, prins din nou de

Armata Roșie, evitase glonțul, fiind meșter la vorbă și arătând un carnet de comsomolist ascuns bine, dar petrecuse șapte ani în lagărele de muncă silnică din Kolîma. Despre ce vorbea Pavel? Despre cum în frigul arctic din Kolîma scăpai de păduchi îngropând noaptea pufoaica în permafrost, lăsând doar o bucată afară. Coada Kolîmei, îi spunea Pavel în glumă, fiindcă acolo se adunau toți păduchii, ca să nu înghețe. Apoi coada era pusă pe foc.

Coada Kolîmei, glumea Pavel, asta suntem noi.

Așa erau poveștile pe care le spuneau: pline de haz, ciudate, cu ecou în prezent.

Șapte ani în Gulag. Cum pe cererea lui de angajare la hidrocentrală cineva scrisese „șapte ani de experiență în domeniul forestier, Rusia“. O chestie nostimă, de care râdeau toți. O chestie despre care puteau vorbi. Dar erau mult mai multe lucruri despre care evitau să vorbească.

Despre ce nu vorbea Pavel?

Despre ziua în care se întorsese în Polonia și aflase că soția și copiii lui dispăruseră, fiind executați, cel puțin așa susțineau autoritățile comuniste, de către nemți, care la vremea lor negaseră, dând vina pe ruși. Acum însă lui Pavel nu-i mai păsa cine îi omorâse. Familia lui fusese masacrată împreună cu multe altele și aruncată într-o groapă comună, iar pământul de deasupra, după cum spuneau unii, se mișcase apoi ore întregi.

Despre ce vorbea Bojan Buloh? Despre cum, în timp ce, copil fiind, ducea mesaje partizanilor, în 1944, fusese trimis la o casă dintr-o vale îndepărtată, de care, apropiindu-se, intrase la bănuieli. La câteva sute de metri de casă, Bojan făcuse stânga-mprejur și o luase la fugă, urmat de o duzină de soldați nemți care ieșiseră din casa cu pricina, cam cum fac polițiștii în filmele mute americane.

Despre ce nu vorbea Bojan Buloh?

Despre cum, ajuns acasă la patru dimineața, își găsisese familia în picioare, gata de fugă, convinsă că Bojan fusese prins de nemți, care aveau să sosească acolo dintr-o clipă într-alta, după ce-l făcuseră pe copil să spună tot.

Într-un colț, legată de un scaun de bucătărie ca să nu-și mai facă rău singură, o văzuse pe mătușa Angelica, care era mută și care, de frică, încercase să-și ia viața de cu seară, creștându-și gâtul. Privise îngrozit baticul gros, îmbibat de sânge, înfășurat în jurul gâtului ei, un batic roșu-închis, al fricii inexprimabile.

Bojan nu vorbea despre asta și nici despre execuțiile la care asistase, despre cea care încă îi mai apărea în coșmaruri. În timp ce mâna vitele pe munte, văzuse din întâmplare cum o coloană de nemți, condusă de fasciștii sloveni, înconjurase o casă dărăpănată de la graniță, în care uneori se adăposteau partizanii. Bojan văzuse cum coloana de nemți se îndrepta spre casă, așa că se urcase într-un pin, la câteva sute de metri de drum. Văzuse cum nemții îi împușcau ca pe iepuri pe partizanii care ieșeau în fugă din casă, dar marea grozăvie avea să vină abia după aceea.

Nemții lăsaseră în viață un singur partizan, pe care îl puseseră să sape o groapă. Era încă dimineată și, după vreo jumătate de oră în care partizanul nu reuși să facă o groapă prea mare, din cauza solului pietros, soldații nemți, probabil sătui de așteptare, îl puseseră pe partizan să se ghemuiască în ea și umpluseră groapa cu pământ, lăsând afară doar capul partizanului.

Apoi loviseră cu picioarele capul partizanului, ca pe o minge de fotbal prinsă în ceva, până când omul murise. Nemții plecaseră veseli, de parcă ar fi fost la capătul unei zile de vânătoare pline de noroc. De teamă să nu fie descoperit, Bojan rămăsese în copac până seara, coborând de-abia la apusul soarelui. Și tot timpul cât stătuse cocoțat acolo, plânsese în tăcere, privind capul acela care răsărea din pământ, lăsat pe o parte, ca tulpina ruptă a unei flori.

Oamenii cu care Bojan legase acum o vagă prietenie erau străini care, fără să le spună, știau poveștile cumplite ale celorlalți, care nu voiau nici o explicație și nu-și justificau în niciun fel purtarea. Niciodată nu povesteau aceste întâmplări, poate fiindcă știau că n-au nimic ieșit din comun, fiindcă știau că milioane și milioane de oameni le trăiseră la rândul lor, fiindcă din tot ce văzuseră aflaseră un adevăr teribil, pe care nimeni n-ar trebui să-l suporte: oamenii sunt niște bestii. Mai rău de-atât, erau orori pe care Bojan le ținea în el, nelegate de o poveste anume, estompate, în speranța că vor dispărea de la sine.

Dar, uneori, dacă ieșea la vânătoare, în diminețile de iarnă, când cerul se însenina, iar soarele fărâmița norii negri, Bojan simțea cum spaima îi dă pe dinafară și se împrăștie în jur și, chiar dacă voia să-și ferească privirea, tot o vedea din nou, atunci când ridica ochii spre coroanele copacilor.

Spre coroanele copacilor, Dumnezeule, gândi Bojan Buloh, stând pe pat, ce gând mai e și ăsta?

Luă un prosop dintr-un cui înfipt în ușă și își șterse sudoarea de pe

brațe și gât, apoi își scoase flanela de corp, udă, și se șterse pe corp. Atârnă prosopul de stîngia patului, ca să se usuce. Își aprinse o țigară și se așază pe marginea patului, doar în izmene, fumând, gândind.

Sonja a plecat. Sonja s-a întors.

Ca o strigoaică pe care nu vreau s-o văd. Ca stafiile la care țipa Maria când eram în pat cu ea, pe care le implora s-o ia pe ea, nu pe tatăl ei. Maria s-a dus. Și-a luat și stafiile cu ea și nu s-au mai întors. Până la asta. Până acum.

Sonja s-a întors.

Ce vrea, ce dracu vrea scroafa asta de la mine? Îmi plăcea mai mult când mă ura. Vezi, ca să înțelegi, trebuie să prinzi firul. Dar acum nu înțeleg nimic, fiindcă nu e nici un fir de care să mă agăț. Fiindcă n-are noimă. Ca și lucrurile vechi.

Afară, un muncitor într-o salopetă portocalie, fluorescentă, trecu repede prin fața barăcii și se pierdu în noapte. Dacă s-ar fi întors în clipa aceea, ar fi văzut cum ploaia scrijelea linii diagonale pe o ușă deschisă prin care se zărea un ins gârbovit, aproape gol, pe un pat, iar lumina din cameră îi învăluia într-un nimb galben trupul ofilit. Dar firește că omul nu-și întoarse privirea. Într-o astfel de noapte, să se uite la un muncitor bătrân, de ce ar face-o?

Le urăsc, le urăsc pe toate, toate lucrurile vechi. Casele vechi, după care unii se dau în vânt, sunt un rahat, ce atâta importanță? Mie îmi plac laminexul și ferestrele cu rame din aluminiu și mirosul de ciment dintre cărămizi. Asta-mi place. Lucrurile noi le poți mirosi, miros doar a sudoarea cu care omul le-a făcut. Mda, și a clei, toate miros a clei. Lucrurile vechi miros a lucruri pe care le-au avut toți cei care au trăit acolo. A tot ce s-a întâmplat acolo. Miros ca dracu. Urăsc mirosul ăsta. Îmi place noul miros, de sudoare, de clei, mortar și ghips. Îmi place tot ce e nou, pentru că nu-mi aduce aminte de nimic.

La dracu.

De ce s-a întors?

După o vreme i se făcu frig și începu să tremure. Își luă paltonul din cui și îl puse pe umeri. Prins în rigiditatea întunecată a paltonului, se așază din nou pe pat, tremurând în continuare, fumând, rumegându-și gândurile.

Spre deosebire de visele vechiului său prieten Bojan Buloh, visele lui Jiri erau senine. Jiri mânca bine, bea mai mult decât trebuia și dormea dus. În visele lui, singurul neajuns era că nu putea rămâne pe pământ, avea mereu tendința să se ridice în aer, uneori doar câțiva centimetri,

alteori mai mulți metri. Iar din locul acela unic, privilegiat, descoperi tocmai în noaptea aceasta că putea vedea în sufletele oamenilor, care semănau cu un moț galben, luminos, de papagal, prins de ceafă. Îl văzu pe Bojan, o pasăre bătrână, prinsă într-o colivie, ce-și smulgea penele neîncetat, pentru ca în fiecare zi, spre disperarea păsării, penele să crească din nou. Văzu moțul Sonjei, care arăta ca un ou cu pene. Miroși silueta adormită a lui Helvi, care stătea întinsă pe o parte, lângă el. Un miros cald, greu. De compost, așa i se părea. În toți anii, mulți, de când trăia cu ea, întotdeauna avusese această bucurie secretă, această complicitate, această senzație extraordinară pe care i-o dădea mirosul lui Helvi în timp ce dormea. Își lipi nasul și mai tare de spatele ei cald ca un hanorac gros și, îmbătat de mirosul amețitor al femeii, un miros de fruct și pâine, descoperi că iar plutește în vis, sus, sus, departe de pământ, în căutarea moțurilor de papagal.

Apoi, brusc, simți cum cade din cer, cum se prăbușește la pământ, și se trezi speriat, gemând, dar Helvi nu mai era lângă el, ci ședea pe fotoliul de lângă pat și se uita la niște fotografii vechi.

– N-am avut somn, zise Helvi, văzând că soțul ei era treaz.

Jiri scoase un mormăit, dădu plapuma la o parte și se duse la baie ca să se ușureze.

Încă activ la vârsta de șaiszeci de ani și jumătate, munciți din greu, clătină din cap, dezamăgit, la vederea picăturilor de urină care cădeau agale în WC, amintindu-și cu invidie jetul din tinerețe. Afară ploua cu o furie care îl lua în răs.

Când reveni în dormitor, o găsi pe Helvi uitându-se în continuare la fotografii.

– Iar te bagi, spuse Jiri. Și așa e greu pentru ea, sărmana fată... las-o să-și rezolve singură situația.

– Am o datorie față de mama ei, răspunse Helvi ridicând ochii spre soț, cu fața ca o bornă veche de pe marginea drumului, mereu cu ochii în patru. Așa simt eu, Jiri. Față de Maria. Am o datorie față de mama ei, răspunse Helvi ridicând ochii spre soț, cu fața ca o bornă veche de pe marginea drumului, mereu cu ochii în patru. Așa simt eu, Jiri. Față de Maria.

Jiri observă că e mai tulburată decât i se păruse la prima vedere. Flutură din mâna enormă, exasperat.

– Haide, Helvi... nu te mai uita la pozele alea vechi, mai mult rău îți fac. Pune-le la loc. Brusc, masca de liniște a lui Helvi se făcu țândări și obraji i se umplură de lacrimi.

Jiri se așeză lângă ea, pe pat. O luă pe după umeri, dar Helvi,

copleșită de amintiri, nu se liniști și nici nu se trase mai aproape. Rămase în aceeași poziție, plângând fără zgomot. Apoi, în timp ce plângea, spuse, deși cuvintele ei nu păreau că i se adresează lui Jiri, ci unei entități aflate undeva, departe, și, în același timp, omniprezentă:

– După toți anii ăștia, încă mai sufăr.

CAPITOLUL 22

1989

Mare comedie, gândi Jiri întinzându-se înapoi în pat, viața asta a mea. În Cehoslovacia, băuse cot la cot cu țigani. În Tasmania, bea cot la cot cu aborigenii.

Țigani nu-l acceptaseră, cum nu-l acceptau nici aborigenii. Dar, cum el era pe jumătate german sudet, pe jumătate ceh, oricum nu se simțise acceptat nicăieri.

După marele exod postbelic al germanilor sudeți, familia lui Jiri rămăsese în Moravia, fiindcă simțea că Moravia este ceea ce cehii nu credeau că este: cehă. Țigani, sosiți în număr mare în Moravia din Slovacia, unde, în timpul războiului, fuseseră persecutați de Gărzile Hlinka, fasciste, se considerau de-a pururi nomazi pe *lungo drom*, drumul cel lung pe care casele nemțești din Moravia, abandonate, în care se adăpostiseră, erau doar niște simple halte. Pentru ei, Jiri era un *gadjo*, unul care nu era țigan, un venetic față de acea rasă de venetici. Mai târziu, Jiri devenise pentru australieni un refugiat și apoi un venetic. Țigani cântau cântece despre călătoria lor nesfârșită, nu balade romantice, ci lamentații, în care Jiri auzea ceva despre el, lucruri pe care nu le știuse. Țigani cântau:

Ziua de-apoi

Vine spre noi

Las-o să vină

Că nu ne pasă.

Jiri, scund, voinic, cu capul mare, cu părul blond și des chiar și acum, întâmpina cu un zâmbet aproape tot ce spuneau ceilalți, în parte fiindcă, în tinerețe, descoperise că asta îi ușura drumul în viață, în parte fiindcă era o mască, iar el găsea o mare plăcere în a-i înșela pe ceilalți, câștigându-le încrederea, convingându-i că n-au de ce să se teamă de el. Ca și țigani, folosea mai multe măști: a vorbirii, a comportamentului, a personalității. Pentru ca, pe dedesubt, să rămână el însuși. Avea și acum, în pofida vârstei și a masivității, un aer băiețos, și de multe ori se purta ca atare, bea prea mult, făcea scandal și flirta cu alte femei. Dar avea noroc că viciile lui, câte erau, își găseau

echilibrul în virtuțile lui, de admirat, străni uneori. Adevărul era că nu prea era cineva care să nu-i placă, în general iubea oamenii și ar fi făcut aproape orice ca să-i mulțumească, fie că era vorba de o nebunie, de ceva constructiv sau de ceva împotriva propriilor interese. Era așa fiindcă, în sinea lui, era un *gadjo*, mereu pe dinafară, incapabil să se integreze. Iar politica vieții lui fusese dintotdeauna să scoată tot ce putea din asta, fiindcă, la fel ca romii și aborigenii, altă soluție nu avea.

În tinerețe, când sosise în Australia, Jiri fusese trimis de autorități să împingă vagonete cu deșeuri la uzina de zinc din Hobart, o construcție imensă, hidoasă, care arăta de parcă ar fi fost parașutată din alt secol. Acolo, în halele ca niște peșteri, ruginite, trudise un an alături de germani și polonezi, de ucraineni, lituanieni și belaruși, de bulgari, unguri și cehi; și tot ce voiau aceștia, până și cei mai aventurieri, era o lume obișnuită, o țară care să fie puțin mai mică și mai așezată, mai ușor de înțeles, care să încapă mai ușor în boțul de cremă cenușie dintr-un craniu uman atât de fragil.

Australia era o țară obișnuită și, chiar dacă n-ar fi fost, ei nu voiau să știe. Voiau doar o lume ordonată, sperând ca ordinea să țină până când își fac o casă și își întemeiază o familie, până își cheamă copiii la ei, pentru ca apoi să moară știind că viața le-a oferit cât au avut dreptul să spere, fără să treacă prin războaie devastatoare, ocupații, revoluții, distrugerea caselor, orașelor, a națiunilor, țărilor, limbilor, popoarelor.

Jiri rezistase un an la uzina de zinc; ar fi rezistat mai mult, dar se împrietenise cu un polonez, care fusese profesor de istorie la Universitatea din Cracovia până își pierduse postul din cauza așa-ziselor simpatii burgheze. Profesorul de istorie își însușise noul rol aproape ca un animal de povară, cu o oarecare plăcere chiar, fiindcă, deși era între două vârste și foarte plăpând, părea că găsește în această umilință o formă de răzbunare personală. Descoperise în el o disponibilitate extraordinară pentru munca fizică, ca și cum spiritul muncitorului necalificat ar fi existat dintotdeauna în mintea cărturarului, și cu cât muncea mai mult, cu atât râdea mai mult, fiindcă nimic nu i se părea mai amuzant decât ideea că un om persecutat cândva pentru așa-zisele lui simpatii burgheze se dovedea acum un proletar de frunte, stahanovistul uzinei de zinc Risdon. La fel, cu cât râdea mai mult, cu atât muncea mai mult, fiindcă înțelegea mai bine ca oricând că destinul lui era să-și trăiască viața ca pe o glumă, aceasta fiind poanta, răsplata pentru călușul pe care fusese silit să-l poarte.

Mulțumit de soarta care, în sfârșit, îi făcuse dreptate, chiar sub o formă ciudată, într-o dimineață profesorul suferise un accident cerebral masiv. Precum peștii care pluteau cu burta în sus lângă debarcaderul uzinei de zinc, se rostogolise pe altă linie. În clipa aceea apăruse un vagonet împins în direcția opusă de un bielorus, poreclit Roabă de către australieni, fiindcă nu reușeau să-i pronunțe numele, și de un leton, al cărui nume nu-l știa nimeni.

Până ca Jiri să ajungă la tovarășul lui de muncă, vagonetul celor doi trecuse peste capul sărmanului profesor. Așa se face că fostul profesor de istorie din Cracovia sfârșise cu capul crăpat în două pe linia ce ducea la un furnal din uzina de zinc Risdon din Tasmania, iar pietrișul înnegrit de pe jos rămăsese lucitor acolo unde se prelinsese boțul de cremă cenușie din craniul lui.

După aceea, uzina de zinc își pierduse interesul, cât era, față de Jiri, care ceruse de mai multe ori autorităților să fie transferat în altă parte – ceva ce rareori dădea rezultate, fiindcă veneticii erau obligați să meargă acolo unde li se spunea, să nu plece din locul unde erau repartizați în primii doi ani și să fie și recunoscători. La urma urmei, exista un preț pentru că erai un tip obișnuit, la fel cum exista un preț și pentru că erai un tip extraordinar.

Dar, spre surprinderea lui, Jiri fusese transferat, din păcate tocmai pe un șantier de construcții din munții Tasmaniei. Un lingvist român, care scotea lingourile, îi tradusese scrisoarea în care avea toate detaliile. Jiri îl rugase să-i repete numele șantierului la care trebuia să ajungă.

– Buttleros Gorgei, spusese lingvistul român, rotunjind fiecare silabă. Buttle-roos Gorg-ei.

Specialitatea lui fuseseră limbile vorbite în India.

La Butlers Gorge, Jiri se culcase pentru prima oară cu Helvi, femeia care avea să-i devină nevastă, în timp ce afară vântul urla așa cum cei doi nu mai auziseră vreodată.

Și tot acolo, a doua zi dimineață, Jiri avea să facă un drum fatidic cu camionul alături de un tânăr muncitor iugoslav pe nume Bojan Buloh.

CAPITOLUL 23

1959

În toamna aceea lungă din 1959, când prin alte părți lumea presimțea schimbări atât de mari și de radicale, încât puteau fi comparate cu felul cum tremură pământul înainte de sosirea unei locomotive, în Hobartul lunii aprilie nimic nu anunța vreo schimbare într-un oraș care se obișnuise să fie la coada oricărei ierarhii: meschin, dur și murdar, unde ambiția civică însemna să cumperi case vechi, de pe vremea coloniștilor, să treci repede cu buldozerul peste ele și să acoperi praful cu asfalt pentru mașinile pe care majoritatea locuitorilor încă nu și le cumpăraseră, unde patriotismul local însemna să arestezi orice vagabond lipsit de noroc care dormea pe o bancă în parc și unde simțul comunitar echivala cu a-i spune negrotei celui care avea pielea închisă la culoare sau venetic celui care se îmbrăca îngrijit – în luna aprilie, când frigul își începea încet călătoria spre iarnă, coborând, săptămâni întregi, de pe povârnișurile de un albastru oțelit ale munților, într-o dimineață de sâmbătă un FJ își făcea loc pe străzile lăaturalnice, amărâte, din nordul Hobartului, spre casa lui Umberto Picotti.

Dacă Sonja ar fi putut să prevadă ce i se va întâmpla, atmosfera din mașină ar fi fost alta. Ce-i drept, se temea, dar teama ei era temperată de promisiunile lui Bojan că de data asta n-avea să fie ceva permanent, că de data asta o va vizita în fiecare săptămână, că vor petrece împreună fiecare weekend și că Bojan se va muta în Hobart cât de curând, unde va găsi o casă pentru amândoi, tată și fiică, ca să trăiască precum o familie:

– ... ce zici, Sonja?

Iar Sonja răspunsese:

– Asta-i tot ce vreau, artie, asta-i tot.

Poate și faptul că scăpaseră amândoi de familia Michnik, că se trezise în pădurea rece, imensă, speriată că s-a rătăcit și că e singură, dar văzuse cum tatăl ei se ridică brusc de pe bancheta din spate, zâmbind, chicotind, strâmbându-se la ea și pițigându-și vocea ca s-o imite pe doamna Maritza Michnik: „Și nu cumva să te întorci!“, pentru

ca amândoi să izbucnească în râs, iar Bojan să spună: „Nemernica, s-aștepte ea mult și bine!“ În clipa aceea, Sonja își dăduse seama că nu e singură, că erau legați unul de celălalt printre copacii uriași care zgâriau luna și soarele, legați de ceva despre care știuse mereu că e de neclintit, indiferent cât de neputincioasă se simțea ea, ceva de netrădat, indiferent de câte ori o trădase tatăl ei. Simțea acel ceva și în mașina ce se legăna ca pe valurile oceanului, în tapițeria ei și în mirosul stătut, de țigară, îl auzea în duduitul motorului și în fiecare piatră ce scrâșnea sub roți.

Dar, în timp ce urcau drumul desfundat, pentru ca, în sfârșit, să oprească în fața unei căsuțe părginite din șindrila, undeva în nordul Hobartului, în acea dimineață, senzația dispăru rapid, fiind înlocuită de o presimțire care îi strângea stomacul ca într-un clește.

Maja Picotti, trupeșă și cu o figură mieroasă, ca o prună fără coajă, lăsată prea mult să se macereze în rachiu, ieși să-i întâmpine înainte ca cei doi să apuce să coboare din mașină. O îmbrățișă pe Sonja și o ridică în aer, spunându-i că nu trebuie să roșească, fiindcă acum asta era casa ei. Sonja o asigură că nu roșește. Nu-i mărturisi că e roșie la față de teamă. Și nu întrebă cum se face că era casa ei, dacă Bojan nu avea să stea cu ea?

Umberto rămăsese în ușa de la intrare. Scund, cu o figură de pungaș, cu nasul coroiat, de răpitor, cu părul negru, des, aspru, dat cu briantină – deși câteva fire rebele stăteau drepte –, căutând mereu în ochii soției dovada infidelității, iar în ochii altor femei posibilitatea unei legături extraconjugale. În timp ce se îndreptau spre casă, Umberto se întoarse și dispăru înăuntru, ca un porc-spinos care se refugiază în întunecimea pământului. Îl găsiră înăuntru, așteptându-i, așezat la masa din bucătărie, cu brațele pe masă, fumând.

În clipa aceea, Sonja îl mirosi și îl înțelese. Mirosul lui era cel al apropierei nedorite, al intimității impuse, silite. Era mirosul, printre altele, al loțiunilor după-ras ieftine, al apei de gură și al țigărilor mentolate; al dulciurilor mâncate la micul dejun, care se acreau într-o gură nespălată, al șnapsului de casă și al cafelei instant, tari, al fumului industrial, înțepător, impregnat în haine și amestecat cu cel de naftalină – mirosul, pe scurt, al murdăriei care se vrea curățenie. Umberto Picotti îi aruncă o privire scurtă, indiferentă. Apoi, pe masă, numără cu grijă banii primiți de la Bojan pentru întreținerea Sonjei. În tot timpul acesta, Bojan râse și glumi cu noua gazdă a fiicei lui, iar Sonja văzu cum tatăl ei găsește din nou consolare în crunta

camaraderie a bărbaților.

Dacă ar fi fost mai mare, poate că ar fi strigat: Nu e nici urmă de onoare!

Dar nu putu decât să urmărească, îngrozită și fascinată, cum degetele pline de inele ale lui Picotti pipăiau fiecare bancnotă, atingeau fiecare monedă cu o plăcere senzuală, de parcă ar fi fost pielea unei femei și nu doar bani peșin și, cu toate că nu schimbaseră nici un cuvânt, gândi cu intensitatea și limpezimea cu care numai copiii gândesc astfel de lucruri: Cât de mult îl urăsc!

CAPITOLUL 24

1959

În cea mai mare parte din timpul petrecut acolo, Sonja încercă să-l evite pe Picotti și s-o ajute pe Maja la nesfârșitele îndeletniciri zilnice: spălatul, uscatul, călcatul și aranjatul hainelor în șifonier, spălatul vaselor, curățatul băii, WC-ului, bucătăriei, dulapurilor, și îngrijirea grădinii de legume. Sonja descoperise o anumită plăcere în această trudă necontenită: evita să gândească. Bojan o suna din când în când, de obicei de la vreo cârciumă, și, deși nu-l putea mirosi prin telefon, știa că e beat. După fiecare conversație cu tatăl ei, muncea și mai abitir, ajutând-o pe Maja să taie și să stivuiască lemnele de foc în șopron, să facă salamuri de toate felurile, să mărunțească varza, să vâre și să îndese bucățile tari în butoaie de plastic, până când nu-și mai simțea încheieturile și pumnii de durere. În fiecare dimineață, Sonja trebuia să ridice pietrele de pe scândura care acoperea varza murată și, în timp ce îndepărta spuma cu un prosopel, se întreba în ce anume se transformă.

Într-o dimineață de vacanță, după ce Picotti plecase la muncă, Maja deschise toate ferestrele pe care le ținea închise fiindcă el făcea alergie la aerul verii și de afară pătrundea o boare de vânt ca un vechi prieten mult așteptat. Apoi se apucă, împreună cu Sonja, să facă dulceață de caise. Sonja spăla pulpa de caisă, roșu-gălbuie, umflată, de parcă ar fi fost fața îmbătrânită a unei persoane iubite, o înjumătățea, arunca sâmburele noduros în chiuvetă și vâra jumătățile de caise cu sutele în borcanele acelea verzi, înalte, sutele de caise pe care le culeseră cu o zi în urmă din cei patru caiși vechi, noduroși, din curtea din spate a familiei Picotti. Simțea o mare plăcere să umple bucătăria cu mirosul acela dulce de caise și să acopere masa cu borcanele cu fructe. O zi bună, gândi Sonja.

— Cea mai frumoasă zi, spuse Maja.

Apoi, când terminară, Maja ieși la cumpărături cu bebelușul, lăsându-o pe Sonja să spele vasele.

Dacă ar fi fost să aleagă o culoare pentru hainele lui Picotti, gândea ea în timp ce umplea chiuveta, ar fi ales negrul, nu negrul ca pana

corbului, cu reflexe albastrii, în care e un amestec de ispită și magie, ci doar negrul sumbru, ca fundul oalei arse pe care se pregătea s-o curețe, înfricoșător și sufocant precum pătura pe care ți-o tragi peste cap. Dar Umberto Picotti nu se îmbrăca după cum își imagina Sonja, în nici o zi și nici în ziua aceea, când se întoarse de la lucru mai devreme, în drum spre casă trecând, evident, și prin altă parte, fiindcă nu purta pantalonii lui obișnuiți, soioși, de un verde oliv, cămașa veche și pulovărul cafeniu, cu firele duse, ci o combinație aiurea, o cămașă hawaiiană albastră, cu un imprimeu galben, vârată într-o pereche de pantaloni din viscoză gri, lucioasă. Văzând că Maja e plecată, bănuiește de îndată că nevasta lui e cu alt bărbat. Se așază la masa din bucătărie, își aprinse o țigară și privi în jur. În ciuda hainelor noi, țipătoare, fața lui trasă păru că rămâne în umbră. În cele din urmă, când rupse tăcerea, vorbi încet, cu o voce plină de durere, de parcă ar fi fost victima unui accident cumplit sau ar fi suferit o pierdere ireparabilă.

– Unde e?

Sonja se întoarse spre el, dar nu răspunse imediat.

– Unde e? Unde e Maja?

– S-a dus să cumpere carne pentru cină.

Picotti privi în jur, își acoperi buza de sus cu cea de jos și încuviință din cap, ajungând la propria concluzie despre locul în care se afla Maja. Pe fața lui umbrită, Sonja văzu cum ochii îi clipesc iute, ca niște spasme, un tic nervos, care îl apuca ori de câte ori rămânea singur cu Sonja și pe care fata pur și simplu îl detesta. Starea lui de spirit păru că se schimbă, deși nu ridică vocea. Răsufli adânc și zise:

– Mda, așa spune ea, așa spune ea, dar eu știu că nu-i așa. Lipsește mai toate după-amiezile.

Părea copleșit de frământările legate de un lucru atât de apăsător. Împinse, ca din întâmplare, un borcan cu caise de pe masă. Sonja tresări fără să vrea, dar fața îi rămase impasibilă. Privi cum borcanul se rostogolește încet prin aer.

Câtă trudă.

Câtă dragoste.

Și, când borcanul ricoșă ușor la contactul cu podeaua, speră să nu se spargă. Dar crăpăturile avură nevoie doar de o fracțiune de secundă ca să umple toată suprafața borcanului și să se caște, borcanul revenind pe podea, într-o baltă de cioburi, sirop și fructe. Și, în timp ce Sonja se uita cum borcanul cade și se sfărâmă, Picotti n-o slăbea din ochi, fără să spună nimic, nemișcat, un animal cu ochii ca niște semafoare,

cântărindu-și prada. Conversația se transformă în interogatoriu, deși nici unul nu vorbi pe moment.

– Unde? Unde s-a dus? reluă Picotti, privindu-i fața cercetător, încercând să aibă confirmarea bănuielilor.

Dar, negăsind așa ceva, se înfurie, amintindu-și de complicitatea femeilor rele, care în cazul de față era pe cât de sigură, pe atât de evidentă. Își vârî degetele sub masă, simți greutatea ei, ridică ușor un capăt și-l ținu așa.

– De ce? De ce-a plecat? Are pe altul, ăsta-i motivul. Înțelegi? murmură Picotti cu vocea la fel de moale, balansând ușor masa înclinată. E cu altul în pat. Știi ce fac acolo?

Zâmbi, apoi zâmbetul îi dispăru și Sonja își dădu seama că e nemulțumit, de parcă ea ar fi fost cea care zâmbise și astfel îl insultase, de parcă ea s-ar fi jucat cu el. Picotti vorbi în continuare, la fel de încet:

– Știi?

Și în clipa următoare izbucni. Răsturnă masa. Sonja făcu un pas înapoi. Masa zbură, borcanele se sparseră unul de altul și împreună căzură de-a valma pe podeaua acoperită cu linoleum, scoțând un zgomot înspăimântător.

– Bineînțeles că știi! urlă Picotti ca un ciclon, făcând-o să creadă că o spulberă de-acolo.

Îngrozită, agățându-se de chiuveta din spatele ei, Sonja privi linoleumul, modelul abstract de pe el, liniile și carourile în culori aprinse, aceleași peste tot, care, în ciuda eforturilor ei și ale Majei, nu erau în cea mai bună stare. Multe porțiuni erau atât de tocite, încât lăsau să se vadă urzeala, iar peste tot acest jalnic peisaj siropul subțire și zecile de caise se scurgeau într-un amestec multicolor, glacial, lăsând în urmă morene de cioburi și fructe dolofane.

Ridicând brusc privirea, Sonja văzu că Picotti încetase să mai clipească, la fel de ciudat și de inexplicabil pe cât începuse, și că acum îndrepta un deget acuzator spre ea.

Sonja nu știa ce să spună sau să facă, dar se temea de ce va face Picotti dacă nu spune ceva. Drept care înșfăcă un mop și strigă:

– Curăț eu totul, domnule Picotti.

Vorbise cu o voce stridentă la început, ca și cum ar fi fost vina ei, apoi răgușită, ca și cum ar fi încercat, fără succes, s-o coboare ca să-și ascundă teama de el.

– Nu. Nu... *arată-mi*, zise Picotti lăsându-și capul pe o parte, de parcă

tocmai ar fi câștigat o bătaie cu bricegele într-o cârciumă, iar acum stătea cu ochii în patru ca să preîntâmpine un ultim atac, neașteptat. Arată-mi unde e, adăugă el cu o voce întretăiată.

Aruncă țigara fumată doar pe jumătate în mizeria de pe jos, în semn de dispreț față de lucrurile pe care le făceau femeile și de plăcerea cu care le făceau, și îi porunci Sonjei să se urce în Pontiacul lui portocaliu-închis, ca s-o caute împreună pe nevasta lui necredincioasă și pe amantul ei necunoscut.

Pe bancheta din spate a mașinii aceleia uriașe, Sonja se simțea prinsă în capcană; tapițeria moale, albicioasă, o învăluia ca niște brațe ce nu voiau să-i mai dea drumul. În timp ce se trăgea spre marginea banchetei, încercând să găsească un loc în care să aibă mai multă libertate de mișcare, Picotti o bombarda cu detalii despre presupusa infidelitate a nevastei lui:

– Haimanaua dracului, se culcă cu altul, turuia el. Știu sigur. O știu eu pe Maja, lasă că-i găsesc eu și-i fac să plătească pentru că m-au făcut de răs.

Avea buzele pline de salivă, observă ea. Își întărea cuvintele împungând aerul cu mâna stângă, îndeajuns de tare pentru ca bretonul dat cu briantină să-i cadă din locul pieptănat cu atâta grijă.

– Pe mine! Umberto Picotti! Scârba! Curva dracului! Femeile ca ea nu sunt bune de nimic, Sonja. Le fac rău și soților, le fac rău și copiilor.

Își duse degetele mâinii drepte sub bretonul care îi alunecase pe față ca o bucată de asfalt sulfuros și-i dădu un bobârnac, readucându-l în poziția corectă.

– Ca și maică-ta.

Picotti spusese asta fără intenție, dar în oglinda retrovizoare văzu cum Sonja ridică privirea și încercă să schimbe repede vorba, în parte fiindcă știa că făcuse o gafă, în parte fiindcă era curios să afle ce anume știa Sonja despre mama ei, pe care n-o mai văzuse de atâția ani.

– Îți spun toate astea fiindcă tu ești o fată de treabă, continuă el, studiind-o prin oglinda retrovizoare. Fiindcă ești ca taică-tău, fiindcă maică-ta nu i-a fost credincioasă și de asta... de asta nu-i aici.

Sonja privi în altă parte. Se ghemui lângă portieră și se uită la mașinile care treceau pe lângă ei, părând că nu ascultă.

– Nu l-a iubit pe taică-tău, spuse Picotti, adăugând însă în gând: „Dar tu ascuți.

Ascuți tot ce spun eu“. Nu te-a iubit nici pe tine.

Picotti făcu o pauză ca să-și aprindă o țigară.

– Maică-ta nu te-a iubit, altfel ar fi aici, cu tine, nu? Sigur ar fi. Dacă te-ar iubi, te-ar căuta. Înțelegi ce spun eu; maică-ta nu te-a iubit. Știi că-ți vine greu, dar e mai bine să știi tot.

Se opri din nou.

Trase din țigară.

Scoase fumul pe nări.

Gândind cu grijă ce să spună în continuare.

– A fost o curvă, o curvă împuțită, și-ți spun eu că e mai bine că a plecat.

Opri brusc Pontiacul pe marginea drumului. Mașina uriașă mai rula câțiva metri, ca o barcă fără cârmă împinsă pe o mare zbuciumată.

– Hei! Sonja! Vino lângă mine.

Și îi zâmbi în timp ce fata urca lângă el fără entuziasm, cu mișcări mecanice. Se așeză și, când se întoarse spre Picotti, văzu că acesta clipește din nou repede. Bărbatul se întinse și îi puse mâna pe picior, apoi o trase în sus, pe coapsă.

Sonja simți un nod în stomac, cum avea să simtă de multe ori după aceea, și se cutremură de groază, simțind că-i cade în gheare. Dar figura ei împietrită nu trăda nimic. Știa că, dacă vrea să supraviețuiască acestei mișcări, fața ei trebuia să arate așa și nu altfel. Mâna lui ajunsese la tivul rochiței, dar continuă să alunece în sus.

– Ce vreți să faceți? întrebă ea, încercând să-și stăpânească vocea.

Picotti continuă să zâmbească și spuse în șoaptă, cu atâta blândețe și pe un ton atât de plăcut, încât Sonja chiar vru să creadă ce spune.

Dar nu-l crezu.

– Nu te teme, copila mea!

Dar ea nu-l crezu, n-avea să-l creadă niciodată. Mâna i se apropia de partea superioară a coapsei, când, pe neașteptate, Picotti strănută și, profitând de ocazie, Sonja se dădu înapoi și puse mâna pe mânerul portierei. Cu privirea țintă pe ochii ce clipeau întruna, fata deschise portiera și coborî din mașină. Picotti nu făcu nici o mișcare. Sonja se îndepărtă pe trotuar. Când ajunsese la vreo zece metri de mașină, Picotti se aplecă și închise portiera.

Și, fără să privească înapoi, porni mașina, lăsând-o pe Sonja să meargă de una singură.

CAPITOLUL 25

1960

Zilele se transformară în săptămâni, apoi în luni. Toamna lăsă loc iernii, apoi din iarnă se trecu în primăvară. Ploile veniră în forță, dar Bojan nu veni deloc. Se zvonea că în nord sunt inundații masive, apoi trecu și primăvara, sosi vara, dar Bojan tot nu se întoarce și Sonja ajunse să fie o parte din acea gospodărie mică și ciudată. În fiecare noapte se ruga Fecioarei Maria despre care o învățase doamna Michnik, în fiecare noapte o implora pe Fecioara Maria să-i aducă tatăl înapoi în următorul weekend și în fiecare weekend aștepta și tatăl ei tot nu venea, iar ea ajunsesse la concluzia că Fecioara Maria, ca atâția adulți, era, în mod inexplicabil, furioasă pe ea. Picotti era plecat mai tot timpul, fie lucrând în schimburi la uzina de zinc, fie îmbătându-se, ceea ce le convenea și fetei, și Majei Picotti care, în ciuda protestelor vehemente, părea mult mai fericită când soțul ei nu era acasă.

Maja Picotti o privea cu atenție și se întreba cine e cu adevărat. Sonja o ajuta la treburile casei, dar vorbea foarte rar. Maja Picotti avea încredere în ea, îi aprecia sânguința, dar o considera ciudată. Sonja făcea tot ce-i cerea fără să se plângă sau să comenteze. Până în ziua în care Maja Picotti ieși după cumpărături și lăsă bebelușul adormit în grija ei.

Proape imediat fetița se trezi și începu să plângă. Sonja o privi și așteptă impasibilă. Nu făcu nimic ca s-o ajute, s-o ia în brațe și s-o liniștească. Aștepta să se întoarcă Maja Picotti, dar Maja Picotti, care rămase să schimbe o vorbă cu o amică, nu se întoarce și bebelușul continuă să plângă.

– Seamănă cu tăticul ei, spusese Maja Picotti. Se trezește doar când trebuie să mănânce și să bea.

Dar bebelușul se trezise de mult, iar Maja Picotti tot nu venea și bebelușul plângea în continuare și brusc Sonja simți că nu-i mai suportă țipetele. Apucă de pătuț și-l zgâlțâi puțin, dar, când văzu că nu are nici un efect, îl zgâlțâi și mai tare, ca să-l facă pe bebeluș să nu mai plângă. Fetița începu să urle. Sonja zgâlțâi pătuțul din toate puterile. Maja Picotti intră chiar în clipa aceea, văzu ce se întâmplă, luă

bebelușul în brațe și o certă pe Sonja.

– Sfântă Fecioară! Ce faci, copil tâmpit ce ești! Nu vezi că bebelușul nu se simte bine?

Bebelușul se mai potoli după ce Maja Picotti începu să-l legene, cocoțat pe umărul ei. Femeia se întoarse spre Sonja și o privi cu ură, încercând să-i deslușească pe față o explicație a purtării ei bizare. Maja Picotti își încordă privirea dar nu găsi nimic. Poate că Sonjei îi era teamă de ce avea să urmeze, dar nu tresări și nici nu încercă să se scuze.

– Ei, ce ai de spus?

Sonja ar fi vrut să spună că bebelușul se trezise și începuse să plângă și că ea nu-i suporta țipetele.

– Nu trebuie să plângi niciodată, zise Sonja. Oricât de rău te-ai simți, nu trebuie să plângi niciodată.

Sonja ar fi vrut să spună că-i părea tare rău de bebeluș, dar că bebelușul trebuie să învețe ce învățase și ea, altfel va muri. Ar fi vrut să-i spună toate aceste lucruri fetei, nu mamei ei; ar fi vrut să spună: Ferește-te, ferește-te și învață de la mine – niciodată, niciodată să nu te simți cum mă simt eu.

Bebelușul începu să plângă din nou. Sonja nu se apropie de leagăn, rămase exact în locul în care era și în care o certa Maja Picotti. Se uită pe lângă bebeluș și începu să cânte:

Nu plânge, peștișorule,

Nu plânge, nu plânge,

Nu plânge, peștișorule.

Maja Picotti o privi lung, neînțelegând, uluită de ciudățenia fetei. Clătină din cap și, preț de o clipă, își dori s-o ia în brațe pe Sonja și s-o țină la pieptul ei la nesfârșit.

Sonja continua să cânte:

Nu plânge, nu plânge,

Vai, nu, peștișorule,

Nu plânge, nu plânge.

Dar mai târziu, Maja Picotti se îngrijoră de tot ce se întâmplase și tot ce simțise și, înainte să meargă la culcare, spuse rugăciunile Rozariului pentru întoarcerea sufletului Sonjei din locul în care mai mult ca sigur zburase.

Vai, nu, peștișorule, Sonja cântă în patul ei în seara aceea: Nu plânge, nu plânge.

Sonja cântă.

Dar nu existau cuvinte pentru pustiul din ea, pe care voia să-l cânte. Într-un târziu, renunță să mai cânte cu voce tare cântecele pe care le știa și se apucă să rostească încet cuvinte ce nu existau, pentru sentimente fără nume, buzele ei rotunjindu-se, apoi prăbușindu-se, rotunjindu-se, apoi prăbușindu-se, ca un pește care-și dorește apa dătătoare de viață în timp ce moare în aerul fetid al coșului unui pescar.

Nu mult după aceea, Bojan se întoarse.

Se așezară, el, Umberto, Maja Picotti și Sonja, fiecare pe o latură a mesei din bucătărie. Sonja avu brusc o viziune înspăimântătoare: Picotti își făcea brațul roată și-i culca pe toți la pământ, ca pe niște borcane cu caise – pe Bojan, pe Maja, pe ea – și toți cădeau și se spărgeau, iar Picotti presăra scrum peste ei, zâmbind. Picotti clipi o dată, de două ori, încontinuu. Bojan zâmbea. Sonja se înfioră. Bojan nu știa ce se întâmplase, de ce Umberto Picotti nu voia să mai aibă grijă de Sonja. La urma urmei, îi dăduse o grămadă de bani. Atmosfera era apăsătoare, cafeaua făcută de Maja rămăsese nebăută, prăjiturile de pe platoul din mijlocul mesei erau neatinsse. Umberto Picotti număra câteva bancnote și i le împinse peste masă lui Bojan, pe lângă un bol cu supă pe care, la insistențele lui, Maja nu-l luase la sosirea lui Bojan.

– Uite banii, minus ce-am cheltuit cu ea până acum, zise Umberto Picotti.

Bojan nu răspunse. Era nedumerit. Umberto Picotti, fără să ridice ochii la el, spuse către bolul cu supă.

– Ia-o cu tine.

Se frecă la ochii care clipeau întruna, cu degetele strânse ca niște sfredele boante, de parcă ar fi vrut să și-i scoată.

Bojan nu-și găsea cuvintele.

– Păi, Bertie..., începu el.

Picotti însă nu-l lăsă să termine:

– N-am să-i duc dorul, spuse el, clipind spre tăiețeeii care pluteau în supa de pui.

Obraznică și neascultătoare.

CAPITOLUL 26

1989

Nebunia tasmaniană – bastardul unui secol și jumătate de disperare care a dat naștere unor fantezii tot mai atroce – cuprinsese aeroportul din Hobart într-un mod mai puțin evident la prima vedere: cu câțiva ani înainte, în speranța deșartă că o astfel de construcție va atrage inevitabil bani din afară, de care era mare lipsă, se construiseră un terminal internațional, iar pista fusese prelungită pentru a prelua și avioane foarte mari. În timp ce oficialitățile locale scrutau cerul de zor precum vechile căpetenii de trib care credeau în cargourile-minune, tot așteptând să vadă avioanele mult visate, pline cu turiști asiatici doldora de bani, și țineau discursuri în care își asigurau susținătorii că salvarea insulei, ridicată la rangul de Singapore al sudului, era aproape, terminalul internațional era utilizat de o companie minusculă care transporta băștinași în avioane de șase locuri spre colțurile insulei.

În afară de această probă de excentricitate, plăcută în felul ei, aeroportul din Hobart, deși mic, nu ieșea deloc în evidență, un gând care o mai consola pe Sonja în vreme ce aștepta, alături de Helvi, la ghișeu de rezervări, pregătită să se întoarcă la Sydney. Aeroporturile aveau mereu un efect liniștitor asupra ei, reușind să topească familiarul în general, detaliile importante într-o masă ne semnificativă, acționând ca niște drujbe ale vieții, îndepărtând certitudinile locului în zonele deșelente care erau la fel în toată lumea. Oameni care fumau, oameni care plângeau. Scrum și șervețele, gândi Sonja, înmânând biletul funcționarului de la ghișeu. Jiri, care până atunci păstrase o distanță respectuoasă față de cele două femei, se apropie și, în cea mai bună geacă a lui din anii '70, din vinilin gros, care scârțâia la fiecare mișcare, puse geamantanul pe cântar și apoi se retrase.

– Ai putea rămâne aici, spuse Helvi.

Funcționarul îi înapoie biletul Sonjei, împreună cu permisul de îmbarcare, ca și cum ar fi vrut să respingă cuvintele lui Helvi.

– Doar știi. Nu-i prea târziu, continuă Helvi, deși, după cum vorbea, era clar că nu mai credea în propriile vorbe.

Sonja îi arată biletul și permisul de îmbarcare ca pe o condamnare pe care trebuia s-o accepte. Ridică din umeri, apoi clătină din cap, insistența lui Helvi făcând-o să zâmbească.

– *Helvi*, zise ea, prefăcându-se că se încruntă ca să mustre un copil.

Helvi se uită la ea și văzu același lucru, din nou. Simți suferința, pietrele uriașe care o apăseau pe burtă și pe frunte, copleșitoare. O întrebă, schimbând subiectul:

– N-o să-i spui lui taică-tău că ești însărcinată?

Sonja părea detașată.

– Nu. Ce să-i spun?

– Adevărul.

– A, făcu Sonja fără urmă de emoție și o porni repede spre sala de așteptare.

Adevărul.

Pășind hotărât, schiță un zâmbet și încercă să-și înghită nodul din gât, dar descoperi că avea gura ca de iască și, fără să se uite la Helvi, spuse:

– Vrea să creadă că iubesc pe cineva, foarte serios, și că sunt cât de cât fericită.

Și deși se cam supăraseră pe Helvi, care insistă atât de mult, reuși să râdă strepezit.

– Adevărul merită rareori să fie cunoscut, Helvi. Fiindcă doare. Minciunile sunt mai suportabile.

Mergea și se uita înainte, nu la Helvi.

– Ce rost are să-i spun că tatăl nu vrea copilul, că n-am o casă ca lumea, că serviciul îmi ocupă tot timpul. Că n-am destui bani. Că n-am nimic. Că nu i-aș putea oferi copilului nimic.

Se opri brusc și o privi cu asprime.

– Că sunt săracă în toate privințele și că avortul e mai ieftin.

Chiar dacă lupta era pierdută, Helvi nu se dădu bătută.

– Uneori avortul e o soluție. Uneori un copil distruge și puținul pe care-l are o femeie.

Sonja se uită în altă parte, întrebându-se cât trebuie să mai îndure înainte să plece, deși era recunoscătoare că Helvi părea că, în sfârșit, trecuse de partea ei.

– Dar alteori e soluția greșită, adăugă Helvi. Alteori un copil te poate ajuta să-ți închizi rănilor.

Asta era prea mult pentru Sonja. Îi îmbrățișă strâns și îi sărută pe Helvi și Jiri, apoi se îndepărtă în grabă spre sala de așteptare.

Trecu prin punctul de control, se uită cum bagajul de mână alunecă pe banda rulantă a detectorului cu raze X, cu mintea pustie, conștientă doar de detaliile cele mai banale. Văzu cum brațul controlorului se întinde și îi trage geanta, dar mintea ei nu dădu acestei acțiuni o semnificație anume. Văzu doar firele de păr, ca niște fire de păr pubian, de pe degetele mâinii care apucau geanta de curea, verigheta groasă, din aur, văzu mâneca puloverului albastru și se întrebă, fără rost, dacă era din lână pură sau din amestec de lână și fibră acrilică. La început nici măcar nu auzi cuvintele controlorului, care i se adresau.

– Sunteți bună să deschideți geanta?

O femeie între două vârste de lângă ea îi dădu un ghiont și Sonja se duse în cealaltă parte a benzii, unde își deschise geanta pe un raft din melamină. Desfăcu eșarfa și arătă cioburile ceainicului spart.

– A, asta era, exclamă controlorul. Poate ar fi mai bine să beți cafea în loc de ceai, adăugă el zâmbind. Vă mulțumesc. Asta e tot.

Sonja însă nu atinse fragmentele de porțelan, nu încercă să împăturească eșarfa și să închidă geanta. Privi lung cioburile, cu gândurile în altă parte, simțind cum o trec toate sudorile și cum îi vâjâie capul.

– Vă mulțumesc, repetă controlorul, nerăbdător să-și reia lucrul. Vă rog să luați geanta. Doamnă? Vă e rău? A fost doar o glumă. Cea cu cafeaua. O glumă.

Sonja privea lung cioburile și vedea o mulțime de lucruri, cu ochii umezi de lacrimi: O ușă care se închidea. Un ceainic care se făcea fărâme. Tatăl ei. Mama ei. Ea însăși. Se despărțiseră? Se despărțiseră?

Apoi își reveni brusc, luă geanta, îi aruncă un zâmbet stingher controlorului și mormăi o scuză.

– Da. Cafea. În loc de ceai. Bună glumă.

Dar, în loc să intre în sala de așteptare, se întoarse și se îndepărtă de ea, la început cu pași măsurați, apoi grăbiți, pentru ca, în cele din urmă, s-o ia la fugă. Oamenii întorceau capul după ea, ușor șocați de purtarea ei neobișnuită.

Sonja fugea, nu de ceea ce era acum, ci înapoi. Se lovea de oameni, dar nu se oprea, își făcea loc printre ei, înota împotriva curentului atotputernic care încerca s-o ducă departe, atât de departe – și toți oamenii își pierdeau forma în fața ei, iar aeroportul se prefăcea în pete ciudate, de culoare și sunet, și nu vedea clar decât un singur lucru: o bucată de dantelă, luată de vârtejul ciclonic alcătuit din oameni care soseau și plecau, soseau și plecau, toți refugiați acum, fugind de tot ce

nu avea nume, de tot ce nu putea fi exprimat în cuvinte și, preț de o clipă, chiar crezu că fusese dusă înapoi, într-o colonie postbelică de refugiați, dar continuă să alerge după dantelă printre toți acei oameni de afaceri, amatori de surfing, turiști și familii, toți îmbrăcați acum în zdrențe cenușii, fără geamantane din plastic și rucsacuri, doar cu pungi de hârtie, cafenii, legate cu sfoară, și toți păreau pierduți, iar dantela tot nu se lăsa prinsă de Sonja... Dar, într-un târziu, o ajunse și dantela se prefăcu într-un pardesiu din nailon roșu și o haină de piele din anii '70, iar ea înota spre ea din toate puterile și brusc strigă:

– *Nu e prea târziu?*

Uluit, un cuplu aflat lângă o ieșire se întoarse spre ea; astfel, fără să știe, Helvi și Jiri răspundeau întrebării Sonjei.

CAPITOLUL 27

1960

În soarele după-amiezii târzii, mașina părea însoțită de o aureolă gălbuie, alunecând în toată splendoarea culorilor ei metalice, ca un scarabeu uriaș, prin suburbiile Hobartului, pe lângă casele vechi, din piatră și cărămidă, pe lângă locuințele sociale, din șindrilă, și blocurile noi din beton, ca și cum ar fi căutat o ramură de eucalipt familiară, care să le arate că acolo le era căminul. În mașină, Sonja se uită la Bojan, sperând ca acesta să-i întoarcă privirea.

Bojan însă continua să privească direct înainte. Nici unul nu vorbea. Sonja se gândi la Picotti. Îl văzu cum îi face semn să se așeze pe locul din față. *Vino!* Nu-i suporta hainele țipătoare. Părul dat cu briantină. Îl alungă din minte. Se sili să inhaleze mirosul dulce, apropiat, al fumului de țigară. Se concentrează asupra blocurilor din beton și a caselor din șindrilă, ca niște cutii. Se strădui să țină minte șanțurile de la marginea drumului, în care se jucau copiii. Absența copacilor, a ornamentațiilor, diferența.

Goliciunea.

Împărțeau amândoi tăcerea ca pe o bucată din pâinea cea de toate zilele și o rupeau la fel.

Pe îndelete. Cu respect față de însemnătatea ruperii ei.

– Sonja, zise Bojan într-un târziu. Nu-ți pare rău că ai plecat de la familia Picotti?

– Nu, răspunse Sonja după câteva clipe. Nu se uită la el, ci, ca și el, privi înainte.

Apoi tuși. Nu, repetă ea, răgușit.

Bojan privi în urmă, pe lângă ea, la drumul ce se întindea după ei.

– Nu înțeleg de ce m-au chemat ca să te iau de acolo, continuă el, nedumerit. Te-ai purtat frumos cu ei?

Sonja nu spuse nimic. Bojan nu avea habar ce se întâmplase.

– Oricum nu l-am avut la inimă niciodată, zise el, simțind o spaimă veche, neîntreruptă, și apăsă pe accelerator, de parcă ar fi vrut să fugă de ea, dar, fiind adânc înrădăcinată, nu putea nici acum, nici altădată să-i scape din gheare.

Volanul trepida ca și cum roțile ar fi luat-o care-ncotro sub mâinile care nu se puteau opri din tremurat.

– Cu cine am să stau acum, artie?

– Cu mine, răspunse Bojan în șoaptă. Apoi repetă cuvintele, de data aceasta schițând un zâmbet la ciudățenia, plăcută, a unei idei atât de banale, și mâinile își încetară tremuraturul. Cu mine.

Auzindu-l, Sonja simți cum se înviorează.

– În colonie? Întrebă ea veselă. Cu tine, în colonie?

– Nu. Aici. Aici în Hobart. Am plecat de pe șantier și am găsit un loc pentru amândoi înainte să vin să te iau. Când ticălosul ăla mi-a spus la telefon că trebuie să te iau de acolo, am... am... Bojan se opri, se înroși la față, apoi continuă dintr-o suflare: Cred că-i mai bine să stăm împreună. Nu cred că-i bine să stai cu alții.

Sonjei nu-i venea să creadă.

– Adică o să ai grijă de mine?

Bojan ridică o mână, în același timp vinovat și exasperat.

– Doamne, Dumnezeule... doar sunt artie al tău... nu?

Sonja îl pironi cu privirea.

– Știu ce gândești, zise Bojan.

Îi simțea privirea, acuzatoare, nemiloasă, și își dădu seama că ea are puterea copiilor de a vedea dincolo de cuvinte.

Apoi descrie ce simțea, rar, hotărât, semn că trebuia să se supună sortii de care nu mai avea cum să scape. Ar fi vrut să o spună foarte convingător, dar nu reuși decât ceva între o întrebare și o revelație:

– Doar sunt artie al tău.

Mașina ajunsese în dreptul unei case flancate de o alee lungă. Bojan intră pe alee, trecu de o căsuță din șindrili aproape nouă, cu acoperișul în formă de fluture și vopsită în verde-marin. Acolo, într-un colț al curții din spate, la câțiva pași de Hills Hoist, era un mic șopron din scânduri verticale, neprelucrate, înnegrite de lubrifianți.

Coborâra din mașină. Bojan făcu semn, stângaci, unei femei – proprietăreasa – care spăla vase în dosul unei perdele de nailon din casa mare. Sonja își urmă tatăl în șopronul transformat în cămin, chiar dacă unul murdar și rudimentar. Apoi ieșiră și-i dădură ocol, Bojan arătându-i unde vor planta roșii și unde vor meșteri piesele de mobilier. Într-un târziu reveniră în șopron și rămaseră în bucătărie.

Bojan zâmbi trist. Își desfăcu brațele, ca și cum ceea ce îmbrățișau ele era de necuprins, nu doar cele trei cămăruțe ale șopronului – camera de zi cu bucătărie, dormitorul și baia.

– Doma, zise el. Știi ce înseamnă doma, Sonja? Înseamnă acasă. În slovenă doma înseamnă acasă. Știi cum numesc australienii locurile astea, Sonja? Apartamente pentru venetici, așa le numesc. Adică nu sunt pentru australieni. Adică sunt pentru venetici. Pentru noi.

Apoi zâmbi din nou și izbucni în râs, un râs fericit, deschis, generos. Sonja ridică ochii și, văzând că e fericit, zâmbi și râse și ea.

În săptămâna următoare, munciră de zor ca să transforme șopronul într-un cămin.

Bojan cumpără un aparat de radio din bachelită, la mâna a doua, și îl așează pe pervazul din bucătărie, lăsându-l deschis tot timpul. Cumpără o canapea, un fotoliu și un frigider Silent Knight în rate, dar luă un aspirator Hoover cu banii jos, fiind impresionat amândoi de forma lui aerospațială. Cumpără un șifonier vechi, o saltea nouă, patru cratițe, o tigaie și, sperând în subconștient într-un viitor mai bun decât prezentul, patru seturi de cuțite, furculițe, linguri, farfurii întinse și castroane de la Woolworths. În timp ce Elvis și Dean Martin umpleau șopronul cu cântecele lor amestecate cu paraziți, Bojan și Sonja acoperiră podeaua de linoleum cu pături vechi, decupară poze din revista *Women's Weekly* și le prinseră în ramele făcute de Bojan din bucăți de lemn adunate de peste tot, pe care Sonja le vopsi în nuanțe vii de albastru și purpuriu.

La început, dormiră amândoi în singurul pat pe care-l aveau. Așa crescuse Bojan: asta înseamnă, spunea el, să împarți patul cu frații și surorile mai mari și, chiar dacă nu voia să recunoască nici măcar în sinea lui, nu-i dis plăcea, oricât de mult s-ar fi zvârcolit Sonja în somn. Ideea australiană a unui pat de o singură persoană i se părea ciudată și distructivă. A dormi singur era o pedeapsă, o tristețe, era o minciună care spunea că viața nu e de fapt împărțită în aspectele ei esențiale, cele mai lumeste. A nu aprecia cum se cuvine o asemenea atitudine i se părea un sacrilegiu. Știa prea bine ce făceau unii adulți cu copiii, și el pățise ceva asemănător cu unchiul lui când avea doisprezece ani. Dar, dacă lumea l-ar fi cunoscut cu adevărat pe Bojan Buloh, ar fi știut că nici nu concepea așa ceva, că Bojan știa cum să se poarte. El se cunoștea mai bine decât toți: în felul lui încăpățânat de a fi, niciodată nu-i trecuse prin minte că alții l-ar putea crede altfel decât este.

Într-o seară, când Bojan veni să se culce, Sonja se uita pe niște fotografii vechi pe care le păstra într-o cutie de pantofi. O intriga mai ales o fotografie în alb-negru, un instantaneu cu un bărbat slab, de vârstă mijlocie, întins într-un sicriu plin cu flori. Bojan se culcă și se

întoarse cu spatele la Sonja, încercând să adoarmă. Sonja îi vârî sub nas fotografia bărbatului din sicriu.

– Cine-i ăsta?

– Bunicul tău. Artie al mamei, mormăi Bojan în pătură.

– De ce i-au pus flori în jur în timp ce doarme?

– Fiindcă e mort. Când ești mort, oamenilor le place să te acopere cu flori. Așa-i obiceiul acolo. Hai, culcă-te!

– E frumos.

– Mda.

– Mama? Unde sunt fotografiile cu mama?

– Nu știu, minți Bojan. Pe undeva.

– Pot să mă uit la ele?

– Mda.

– Acum?

– Nu. Altădată. Acum trebuie să dormim.

Dar el nu putea. Rămase treaz mult după ce Sonja adormi. Trase fotografia tatălui mort al Mariei din mâna transpirată a Sonjei și o puse la loc, fără să se uite la ea mai mult decât era nevoie, fiindcă aceea era cea mai bună fotografie a Mariei, dar cum să-i explice așa ceva fiicei lui sau orice altceva ce nici măcar el nu înțelegea? Omul poate fi mândru cât vrea el, gândeți Bojan Buloh, poate să-și facă un cămin dintr-un apartament pentru venetici, poate să-și facă o viață bună dintr-una vai de capul ei, dar trecutul lui îl va trage mereu înapoi, ca o mlaștină care ofilește rogozul. Își poate proteja fiica, poate da greș, poate fi împodobit cu flori când moare, dar toți morții sunt la fel, chiar și cel pe care-l văzuse cândva mâncând o floare chiar în clipa în care își dădea sufletul.

Dar ce însemna asta? Ce însemna? Ar fi putut plânge, dar lacrimile sunt pentru cei vii ce sunt florile pentru cei morți: doar o dovadă a inutilității sentimentului.

CAPITOLUL 28

1960

Fiecare farfurie, fiecare cuțit, fiecare furculiță Sonja o spăla cu mare grijă, ca pe un instrument chirurgical ce urma să fie folosit în sala de operații. Tatăl ei, descoperirea ea, era un om meticulos. Bojan nu suporta ceea ce numea „mizerie“. „Mizerie“ însemna, după el, tot ce credea Bojan Buloh că nu e absolut curat, adică aproape totul. De la praful de pe ramele ferestrelor la paharul în care berea nu strălucea fiindcă nu fusese clătit de detergent cum trebuie, totul era mizerie, toate îl enervau în aceeași măsură și, în consecință, mizeria trebuia alungată din casă. Ritualurile ordinii și curățeniei erau treaba femeilor, un rol care-i reveni Sonjei de la vârsta de nouă ani, o obligație de care trebuia să se achite la nesfârșit, potrivit regulilor și standardelor impuse de el.

Sonja ștergea praful când Bojan intră în casă după ce meșterise, pe verandă, la un set de dulapuri pe care voia să-l vândă. Își văzu fiica plângând în tăcere. Observă cum își mișcă brațele, repede dar mecanic, cum fiecare mișcare părea s-o doară.

– Sonja?

Fata se întoarse, privind prudent cu ochii plini de lacrimi. Își înăbuși un suspin. Dar când Bojan îi vorbi din nou, își dădu seama că nu era furios pe ea că nu spălase și nu clătise îndeajuns, încalcând ceea ce înțelegea el prin legea curățeniei.

– Ți-e rău? întrebă el cu blândețe și se apropie de scăunelul pe care stătea.

Sonja se întoarse și își lipi capul de pieptul lui. Bojan văzu că brațele îi erau acoperite de o urticarie roșie. Își trecu degetele peste pielea ei. Simți că e uscată și crăpată, că i se desprinde ca niște solzi, ca aluatul uscat. Nu mai pipăise o astfel de piele de pe vremea când fusese cu Maria, care avusese aceeași boală. Îi îndoi încet brațul din cot, cu multă grijă, doar puțin înainte și înapoi, o dată, de două ori, apoi se opri și, susținându-i brațul, întrebă:

– Te doare când îl îndoi, nu-i așa?

Sonja încuviință din cap.

– De când?

– De când eram la familia Picotti.

Fata simți cum antebrațul ei subțire i se odihnește în palmă, se minună cum de-i ține brațul de parcă ar fi fost un obiect prețios, fu încântată cât de blândă îi era atingerea. Ridică din umeri.

– Nu-i mare lucru, minți ea ca să-l impresioneze. Nu doare prea tare.

– Eczemă, spuse Bojan.

Ceea ce nu spuse: că și asta, pe lângă temperament și înfățișare, o moștenise tot de la mama ei.

În noaptea aceea Bojan scrisese o scrisoare în limba maternă, prima oară când scria o astfel de scrisoare după mulți ani, o scrisoare de trei ori până să fie mulțumit, fiindcă nu prea se pricepea la cuvinte și, după atâția ani departe de țară, îi era greu să-și dea seama ce să spună și cum să găsească vorbele potrivite, chiar și în limba maternă. Scrisese încet, cu grijă, curat, ca pe vremuri, rotunjind fiecare literă, înflorind-o, ținând ca frumusețea scrisului să fie pe măsura cuvintelor folosite. În tinerețea petrecută în Slovenia își câștigase reputația de pictor de cârciumi, pe care le împodobeau cu scene din viața la munte, unele convenționale, altele mai fără perdea, în funcție de dorințele cârciumarului. În Tasmania, cârciumile, ca multe alte lucruri, erau austere, așa că el abandonase arta naivă. Acum rămăsese doar cu reputația în amintirea altora, atât de departe (și, spera el, a cârciumarilor), încât nu voia s-o știrbească scriind o scrisoare în dorul lelii. Când, în sfârșit, se declară mulțumit, scutură de câteva ori mâna cu care scrisese, ca să scape de durerea din încheietură, vârî scrisoarea într-un plic și scrisese adresa, care se termina cu cuvântul *Iugoslavia*.

Câteva săptămâni mai târziu, Sonja văzu că tatăl ei, folosindu-se de un cuțit lung, fioros, pe care-l făcuse din lama unui bomfaier, tăia sfoara unui pachet din hârtie cafenie, acoperit cu timbre iugoslave. Din primul pachet scoase o scrisoare și un pachet mai mic. Când Bojan desfăcu al doilea pachet, Sonja rămase dezamăgită. Nu era ceva exotic și nici de preț, nici măcar interesant, ci doar o grămăjoară de flori mici, uscate.

În seara aceea, Bojan umplu cu apă cada veche și ruginită. În timp ce Sonja se dezbrăca în aburul dens, Bojan împrăștie florile în apă, apoi le agită până când cada ajunse să arate ca o grămadă de compost apos. Sonja chicoti.

– Ce faci, artie?

Sonja vârî un picior în cadă, apoi pe celălalt, rămase în picioare un minut ca să se adapteze la temperatură, apoi se așează în apa înflorată. Bojan zâmbi și îi presără câteva flori în păr.

– Nu-i așa că-i frumos să înoți în flori? întrebă el. Luă o floare și o apropie de fața Sonjei. Kamilica. I-am scris bunicii tale în Slovenia despre boala ta și ea a cules și a pus la uscat kamilica pentru tine, pe urmă a trimis-o aici, peste mări și țări, ca s-o vindece pe Sonja ei. Acum trebuie să te întinzi în cadă, adăugă el arătând spre apă cu mâna udă, de care se lipiseră mai multe flori.

Bojan ieși din baie. Sonja se lăsă pe spate în florile de mușetel. Doar cu nasul și ochii deasupra apei, luă o floare, o întoarse pe toate părțile, privind-o cu atenție.

Și șopti doar pentru ea:

– Kamilica... kamilica.

În noaptea aceea, Sonja avu un vis frumos, ciudat: despre o țară magică, alcătuită din ceea ce știa ea despre Tasmania și ceea ce-și imagina despre Slovenia.

Simțea un miros puternic, plin și minunat, de abur, mirosul de iarbă și pământ de la poalele unui munte udat de ploaie, după ce-a apărut soarele. Vedea o potecă verde pe un povârniș albastru, abrupt, unde fusese odată la vânătoare împreună cu Bojan. Pe poteca verde culegea flori o bătrână îmbrăcată ca țărăncile slovene din fotografiile lui Bojan – cu o basma pe cap și o rochie neagră, lungă până în pământ, și o pestelcă înflorată prinsă la spate. Cu fața zbârcită și sucită, ca un cartof crescut în pământul tare, fără să arate vreo emoție, doar o hotărâre înverșunată de a rezista până la capăt. Se îndreptă de spate, cu florile strânse în pestelcă, și o porni la vale, unde se afla – ca și cum ar fi fost locul cel mai firesc din lume pentru așa ceva – un sicriu deschis, iar în sicriu stătea întins bunicul mort al Sonjei, care arăta, după cum auzea fata în jurul ei, mult mai bine mort decât atunci când era viu.

Dar, când bătrâna care semăna cu un cartof ajunse la sicriu și privi în el, nu-l văzu pe bătrân, ci o văzu pe Sonja, care privea în sus, dincolo de pereții sicriului, și vedea o avalanșă lentă de flori, cele mai frumoase flori din lume, care cădeau peste ea. Sonja se simțea împăcată în sicriul acela, nu se temea de petalele care o acopereau. Privirea ei se înalță de la ghetele butucănoase și ciorapii din lână aspră spre rochia neagră și pestelca plină cu flori, până ajunse la față, o față extraordinară, acoperită în parte de basma, ascuțită, frumoasă și tânără, o, atât de tânără, nu fața bătrânei, ca un cartof, ci fața mamei ei,

Maria.

Care, prin ploaia de petale, îi zâmbea Sonjei.

Dimineața, când se trezi din vis, Sonja se dădu jos din pat cum făcea de luni de zile, încet, precaut, de frică să n-o doară. De data aceasta însă descoperi că se scoală mult mai ușor. Își privi brațele. Erau curate. Uscăciunea roșie a eczemei aproape că dispăruse, iar pielea nu-i mai semăna cu aluatul uscat, care se ia la prima atingere.

Era duminică. Bojan nu muncea. Îl găsi în bucătărie, punând pe un fund de lemn o tigaie mare, neagră, din fontă, în care sfârâia ceva ademenitor, din care săreau stropi de ulei în toate părțile. Ouă prăjite proaspăt, cu gălbenușul încă moale, cu albușul bolborosind ca lava fierbinte, lângă roșii și cârnați polonezi.

Înainte ca Bojan să ridice ochii spre ea, Sonja strigă:

– Artie! Artie! Brațele mele arată mai bine!

Bojan se întoarce, o trase spre el, îi privi atent brațele și îi zâmbi. Observă o floare de mușetel prinsă în părul ei, o luă și o gădilă la nas cu ea, apoi i-o trecu peste braț și cot.

– Kamilica, zise el și izbucni în râs. *Kamilica*, repetă el, prefăcându-se serios.

Râse și Sonja. Bojan se apropie de masă și spuse:

– Acum mâncăm.

Luară bucăți mari de pâine și mâncară ca slovenii, din tigaie, scoțând gălbenușul și punând bucăți de ou, cânat și roșie pe o singură bucată de pâine, râzând sau zâmbind fiindcă mâncarea era bună, mâncarea pe care o împărțeau între ei, umplându-și gura cu galben, alb și roșu, era dulce, fierbinte, iute, gustoasă.

CAPITOLUL 29

1960

Familia Heaney era genul de oameni pe care-i găseai unde voiai și unde nu voiai, ai căror copii umpleau, inevitabil, strada precum sosul vărsat din greșeală - murdari, arși de soare, ca argintul viu, greu de evitat, greu de alungat, care se lipeau de gardurile vecinilor și le puneau tot felul de întrebări, de ce făceau asta sau ailaltă în grădină, doar ca să-i piseze cu amănunte despre cum tătutul lor - care, după părerea vecinilor, tăia frunză la câini și, când se sătura de gura alor lui, încerca să-și caute de lucru, ceea ce se întâmpla foarte des - cum tătutul lor făcea lucrurile alea și cum ar trebui să facă și ei exact cum făcea tătutul lor. Așa era familia Heaney, ai cărei copii terorizau trotuarele cu rablele lor de biciclete ce păreau periculoase indiferent de viteză, darămite la vitezele subsonice cu care se avântau în trafic, evitând mașinile în ultima clipă, hohotind de râs, căroră nu le mai tăcea gura iar nasul le curgea ca un robinet stricat, dar care întotdeauna săreau în ajutor când vecinii aveau nevoie de ei sau, uneori, și când nu aveau. Cât de mare era familia Heaney? Numai Dumnezeu știe, răspundea strada oftând din greu, fiindcă acesta era mereu un subiect de dispută: moderații apreciau că ar avea șase membri, dar fluxul constant de veri și verișoare, care rămâneau acolo de la câteva ore până la câteva luni, încurca toate socotelile.

Pentru Sonja, erau niște creaturi fascinante, din altă lume: extraterestri pistruiți și mucoși; se așeza în capătul aleii care ducea la apartamentul veneticilor și se uita cu uimire cum plozii familiei Heaney se jucau în jurul blocului din beton, nevăruit și dărăpănat de peste drum, dorindu-și nu atât să se joace cu ei, cât să-i vadă de ce sunt în stare. Multă vreme nu-și dădu seama ce anume o atrăgea la ei, până într-o zi când văzu un băiat coborând cu toată viteza pe o bicicletă veche, prea mare pentru el, fără mâini, și încercând în același timp să jongleze cu trei mandarine care, cum află Sonja mai târziu, nu erau ale lui, ci ale domnului John Kerr, grecul care ținea o prăvălie în apropiere - a cărui inițiativă de a-și schimba numele istoria o va considera foarte puțin inspirată - și care alerga după el, strigând furios. Era un

spectacol magnific: un copil slab ca un țâr, pe o bicicletă veche, de două ori mai mare decât el, pierdut în visurile lui despre o lume în care orice e posibil, urmărit de un ins umflat ca o rachetă.

Era și o mare nebunie. Băiatului nu-i reuși jongleria, scăpă o mandarină, apoi mai scăpă una și, în clipa în care armonia se strică, iar visurile dispărură, se aplecă prea mult spre stânga, încercând s-o prindă pe a treia. Roata din față se puse de-a curmezișul, bicicleta se poticni și se opri brusc, aproape catapultându-l pe băiat, căruia Sonjei i se păru că-i ia o veșnicie ca să atingă pământul. Ajuns jos, băiatul dădu să se lamenteze, dar, când ridică ochii, văzu deasupra lui fața roșie de furie a domnului John Kerr, care îl pironia cu privirea.

– Pepeni n-aveam cum să iau, zise el cu vocea întretăiată, ca și cum furtul mandarinelor ar fi fost o chestie modestă și, prin urmare, scuzabilă.

Sonja – spre deosebire de domnul John Kerr, care-l înșfăcă de o ureche pe băiat și îl duse așa până la mama lui – izbucni în râs. Familia Heaney, gândi ea, o făcea să se simtă fericită.

Mama copiilor, o femeie masivă, care îmbătrânea repede, și mereu gravidă, cunoscută în vecini doar ca doamna Heaney, tocmai ieșea din casă după ce văzuse toată scena de la fereastră. Ieși în stradă cam cum debarcă în filme infanteria marină, încercând să compenseze o anumită slăbiciune cu o copleșitoare demonstrație de forță care era, în mare parte, o iluzie. Sări cu gura pe domnul John Kerr să-i lase copilul în pace, îi întrebă pe cei din jur la ce bun să ai un cont deschis la domnul John Kerr dacă nu puteai să treci câteva fructe în el, ce rost are să cumperi de la un om care nu înțelege cum funcționează creditul, vociferând atât de tare, încât până la urmă prăvăliașul îi răsuci bine urechea băiatului, făcu stânga-mprejur și se întoarse la fructele sale, mormăind câteva înjurături cumplite în limba strămoșilor lui.

Apoi doamna Heaney puse tunurile pe nefericitul jongler de mandarine:

– Dac-o ții tot așa e ultima oară când te mai las pe nenorocita aia de bicicletă. Și să nu te mai prind că șterpelești ceva. Să-ți intre bine în cap: nu mai pui mâna pe nimic.

Când s-o întoarce taică-tu de pe mare...

Femeia ridică privirea și o văzu pe Sonja. Renunță să-și mai boscorodească fiul, își chemă una dintre fete și, în timp ce-i spunea ceva, arătă cu degetul spre Sonja.

Fata se apropie agale de Sonja, dar chiar și așa părea că merge săltat.

Se opri și, cu toate că acum erau față în față, fiecare se uită în altă parte.

– Bună, zise fiica doamnei Heaney după o vreme, strâmbându-și gura și privind în jos, la alee, dând cu piciorul drept în câteva pietricele cafenii.

– Bună, răspunse Sonja, uitându-se în sus, la sârmele de telegraf.

– Mama a spus să ne jucăm cu tine ca să nu crezi că ținem nasul pe sus fiindcă nu ești de-a noastră.

Mesajul fetei era bine intenționat, deși nu fusese formulat în cele mai inspirate cuvinte. Neștiind ce să spună, Sonja rămase tăcută.

– Moira, se prezentă fata, după ce așteptă în van ca Sonja să vorbească. Moira Heaney.

Spre deosebire de ceilalți membri ai familiei Heaney, care erau mici și sfrijiți, semănând foarte bine la talie, viteză și înclinații cu dihorii pe care domnul Heaney îi ținea într-o cușcă, în spatele casei, ca să sperie iepurii, Moira, deși brunetă ca și ei, era aproape dolofană și stângace în mișcări. Părul ei lung, mereu ciufulit, era în ziua aceea prins în creștet, într-un nod aproximativ, ca un semn de exclamație epuizat deasupra feței mereu zâmbitoare. Vorbea tare, râdea răgușit și era predispusă fie la aventură, fie la dezastru, fie, de obicei, la amândouă. Avea glasul târăgănat, monoton, cu o intonație ascendentă la sfârșitul propozițiilor, obicei pe care Sonja avea să și-l însușească și să nu mai renunțe niciodată la el, fiindcă, în subconștientul ei, ar fi vrut să fie ca ea, o persoană care nu se considera grasă și neîndemânică, ci care lua viața ca pe o invitație la un eveniment de care trebuia să se bucure cu orice preț.

În timp această prietenie deveni tot mai puternică; atracția contrariilor, Sonja fiind tot atât de tăcută și rezervată, pe cât era Moira de vorbăreață și exuberantă. Sonja o învăță câteva cuvinte în slovenă. Moira o învăță să joace table. A juca table era sinonim cu a pune imaginația la treabă și asta îi plăcea Moirei cel mai mult, provocându-și frații, surorile, verii, verișoarele și pe cei pe care-i mai găsea pe stradă la tot felul de jocuri ciudate.

Felul în care o prezentă pe Sonja familiei era în aceeași notă: Moira transformase dormitorul părinților într-un talmeș-balmeș și hotărâse să folosească patul dublu pe post de scenă. Camera era plină ochi de odraslele familiei Heaney, ca și de prietenii acestora. Moira se ridică în picioare, pe pat, și anunță:

– Iar acum, de peste mări și țări...

Făcu o pauză, pentru un efect dramatic, în timp ce Sonja, îmbrăcată într-o combinație scandalosă de baticuri, pălării și haine vechi ale doamnei Heaney, care o făcea să arate în același timp oarecum maiestuoasă și cumva ridicolă, urca încet de pe scaune pe pat. Moira lăsă capul jos și își roti teatral privirea, de parcă ar fi vrut să-și încredințeze un mare secret tuturor, și continuă în șoaptă:

– ... a sosit la noi Prințesa Orientului.

Sonja păși ca o regină până în mijlocul patului și își desfăcu larg brațele, așa cum o instruiseră Moira. Moira o privi cu afecțiune și mândrie.

Apoi țipă din toți rărunchii:

– Prințesa Orientului! Cea mai bună și mai frumoasă dintre toate!

Spectatorii o aclamară pe Sonja.

În clipa aceea, un picior din spate cedă sub greutatea tribului Heaney care sărea pe pat ca pe o trambulină. Înainte ca patul să se prăbușească, înainte ca Sonja să se ridice de la podea, încăperea se goli, rămânând doar Moira, care o trăgea de braț pe Sonja și-i spunea că trebuie s-o șteargă până nu află maică-sa ce s-a întâmplat.

Dar doamna Heaney, care sosi rapid la locul crimei, era într-o pasă filosofică.

– Patul ăsta stătea să cadă înainte să vă suiți voi pe el, zise ea ajutând-o pe Sonja să se ridice. Important e că nu ți-ai rupt nimic, nu?

Sonja zâmbi. Se simțea aproape ca un om real. Își simțea fața atât de întinsă din cauza zâmbetului, încât se temea să nu-i obosească și să-i cadă. Simțea că e altcineva.

Altfel. Și că poți fi altfel și să rămâi tot tu. Începu să chicotească – de cât de caraghioasă era situația în care se afla, de cât de amuzantă și de caldă putea fi viața –, râse, țipă, scoase tot felul de sunete și iar chicoti și, cu toate că se chinuia să redevină serioasă, nu se putea opri din râs.

CAPITOLUL 30

1989

Mirosul de carne, vulnerabil și fertil, era contrast de mirosul ascuțit ca un brici al alcoolului metilic folosit de infirmiere. Miasme de tot felul atingeau ca o părere nărilor lui Helvi, sudoare acră, sânge care se încheaga, mucus, și femeii îi venea greu să le asocieze cu nașterea, a cărei iminență e atât de des întâmpinată cu speranța unei vieți mai bune, mai împlinite, mai plină de sens decât cea careia se pregătește să-i urmeze.

Își șterse nasul cu un șervețel și se întoarse să privească șirul lung, ca oomidă, de scaune ieftine, din plastic, sprijinite de peretele sălii de așteptare din maternitate, verigi minuscule ale lanțului punctat de burțile umflate ale femeilor. Unele erau foarte tinere – de paisprezece-cincisprezece ani –, altele arătau deja uzate și învinse de viață. Hainele lor, pantaloni de trening, bluze Esprit sau altfel, deși sugerau bogăția, erau mai degrabă vestimentația modernă a sărăciei. Ici-colo, câte o mamă a mamei, îmbătrânită înainte de scurta ei vreme, cu chipul împietrit de tristețea provocată de promisiunea deșartă ce le adusese în pragul disperării. Ici-acolo, câte un băiat-tată, slab ca un țâr, cu un început de mustață, într-o cămașă flanelată și căutându-se mereu după o țigară interzisă, afișând o nonșalanță ce nu păcălea pe nimeni, nici măcar pe el. Pe pereți, afișe lipite sau prinse în piuneze se refereau la violența din cadrul familiilor, la violuri, la abuzurile asupra copiilor și la SIDA, multele adevăruri amare ascunse de promisiunea speranței numite naștere.

Una dintre burțile umflate – deși a ei era doar ușor bombată – din lanțul lung ca oomidă îi aparținea Sonjei, care ședea lângă Helvi. Sonja nici măcar nu purta haine mai largi, deși simțea cum talia îngroșată presa în afară, o greutate care o trăgea spre pământ, cu puterea somnului. Îi aruncă o privire lui Helvi, care stătea nemișcată, atentă ca o pasăre cocoțată pe-o creangă, cu capul ușor aplecat, dar cu forța celor care muncesc din greu, și se întrebă dacă își vedea propriul viitor și dacă era un viitor pe care și-l dorea.

Câțiva copii se jucau cu o minge. Pe neașteptate, mingea o lovi pe

Helvi în piept, apoi îi căzu în poală. Fața bătrână, aspră, concentrată, se deschise precum pământul după secetă în fața ploii bine-venite, ochii, și cel căprui și cel albastru, îi sclipiră, și bătrâna scoase un chicot, apoi râse de-a binelea, apoi îi muștră pe copii și aruncă mingea în altă parte, râzând cu atâta poftă, încât mai multe mame îi aruncară o privire plină de reproș.

O asistentă medicală cu o planșetă în mână se uită peste însemnări, apoi își ridică privirea în direcția Sonjei, căutând în stânga și-n dreapta.

– Doamna Buloh? întrebă ea.

Fără s-o aștepte pe Helvi, Sonja intră pe ușa arătată de asistentă. Până ca Helvi să se aplece, să-și ia poșeta și să ridice ochii, Sonja dispăruse pe ușa cabinetului. Helvi rămase nedumerită, dar apoi, dându-și seama că nu trebuie s-o urmeze, se lăsă pe spătarul scaunului ca s-o aștepte.

O pereche de mănuși transparente din plastic se desfăcură de pe mâini și căzură în gura de aligator a unui coș de un galben violent. Mâinile cărnoase ale obstetricianului rezident se lăsară pe biroul din laminex care imita lemnul și luară un pix.

În cabinetul ca o celulă fără ferestre, vocea îi părea foarte tânără: fermă și plină, de el, de așteptări, de încredere. Accentul era la fel de plăcut și deodorizat ca și pielea feței lui, atât de netedă, atât de întinsă. Cuvintele îi ieșeau molcome, fără asperități, trădând doar bunăstarea.

– Felicitări, sunteți gravidă în zece săptămâni.

Sonja se ridică în capul oaselor de pe masa pe care tocmai fusese examinată. Îl privi inexpresiv; văzu un ins scund, tuns scurt, cu părul negru care începea să se rărească, deloc chipeș, dar ferchezuit de parcă tocmai ar fi ieșit de sub föhn. Degetele lui neobișnuit de cărnoase începură să se agite.

– Sigur, s-ar putea să fie nevoie să facem câteva analize. Dat fiind că aveți treizeci și opt de ani și că ați trecut prin două avorturi, riscul unor complicații e, ca să zicem așa, mai mare decât pentru o femeie mai tânără, fără antecedentele dumneavoastră. Dar, pe moment, totul pare să fie în ordine.

Obstetricianul rezident se simți obligat să continue până avea să obțină o reacție din partea ei.

– Riscul unui avort spontan e, desigur, crescut. Observând un oarecare interes pe fața Sonjei, adăugă: Avort spontan – pierdere a sarcinii, în termeni mai populari.

Uimitor, gândi obstetricianul rezident, cât de șocați rămân oamenii când află că sarcinile se mai și pierd. I-ar fi putut spune că, de fapt, avorturile spontane erau la ordinea zilei, că fetele și nou-născuții, oricât de avansată ar fi medicina, încă mai mureau. I-ar fi putut spune cum alesese el obstetrica fiindcă nu suporta materialitatea cărnii, deteriorarea ei inevitabilă pe care medicina, în ciuda succeselor mult prea trâmbitate, nu o putea împiedica. Dar, chiar și aici, într-o specialitate care ar fi trebuit doar să ajute gestația și nașterea, viața se arăta legată inextricabil de moarte. De aceea se hotărâse să nu accepte asta, să lupte cu toată priceperea lui; totuși, chiar în dimineața aceea fusese nevoit să asiste la nașterea unui fetus de șase luni, mort, ai cărui părinți, spre oroarea lui, insistaseră să-i dea un nume și chiar să-l fotografieze – de parcă fetusul mort ar fi însemnat ceva, când pentru el nu însemna nimic, doar dovada anarhiei nemiloase a cărnii. Și iată acum o femeie care, aflând de posibilitatea unei vieți noi, părea indiferentă, aproape ostilă, dar fără s-o exprime.

Viața, prin urmare, nu era numai ignorantă, ci și inexplicabilă, pe măsură ce îl confrunta cu alte și alte probleme. Sigur, nici unul dintre aceste gânduri nu-i părăsi buzele; încerca să se gândească la concursul de triatlon la care urma să participe în weekend.

– Dar, subliniez, pe moment totul este în regulă și, cu multă grijă, va continua să fie în regulă.

Sonja îi auzea cuvintele, dar nu și sensul lor.

– Va continua să fie în regulă? repetă ea, ca pentru sine.

Se uită lung la obstetricianul rezident, acest tânăr care se străduia să o asigure că totul e bine. Nu-i plăcea cum îi atârna buza de jos, sfidător, când vorbea.

– Da.

Sonja privi în altă parte, gânditoare.

Medicul simți că femeia vrea să spună ceva.

– Mai e ceva, doamnă Buloh?

Sonja întoarse ochii spre el, cu mintea evident în altă parte, și se ridică în picioare.

– Nu. Nimic.

Medicul nu-și aminti numele ei când îi spuse la revedere, dar se pricepea să treacă peste astfel de lapsusuri fără să provoace momente de jenă. Tonul face muzica, gândi el. În sala de așteptare, pacienții și asistentele întoarseră privirea spre ușa care tocmai se deschidea.

Medicul zâmbi.

Să vadă, își zise în sinea lui, că sunt un om bun, căruia îi pasă de pacienți.

CAPITOLUL 31

1990

În felul acesta ciudat, șovăitor, ajunse Sonja Buloh să accepte, treptat și după mai multe răzgândiri, ideea de a nu se întoarce la Sydney și de a nu face avort. Nu prin cuvinte sau prin fapte, ci prin absența faptelor, prin resemnare, fie ce-o fi. Dar acum avea să-i ia mai mult timp să-și vadă viața din perspectiva lucrurilor pe care urma să le facă decât a lucrurilor pe care nu mai trebuia să le facă.

Una era să sune la serviciu ca să-și anunțe demisia, renunțând la o slujbă pe care, își dădu brusc seama, cu bucurie, o urâse dintotdeauna și de care se presupunea, pe drept cuvânt, că pur și simplu fugise; să aranjeze ca apartamentul ei din Sydney să fie eliberat, iar puținele lucruri pe care le avea să-i fie expediate în sud, în Tasmania, dat fiind că apartamentul o costa o grămadă de bani, luați dintr-un cont care se golea rapid.

Toate acestea nu făceau decât să-i arate direcția evidentă în care o purta destinul. Ca și cum s-ar fi scuzat pentru o programare la coafor pe care n-o onorase cu o zi în urmă.

Erau doar compromisul ei cu viața, ideea că viața, nu ea hotăra ce va fi. Era însă cu totul altceva să inițieze ea însăși noi direcții în viață, să-și găsească o altă slujbă, o altă locuință, să spună altora ceea ce nu fusese în stare să-și spună nici măcar ei, timp de câteva luni: „Anul viitor voi avea un copil“.

Helvi nu era de acord cu ideile astea prostești. Dar, până ca Sonja să ajungă să gândească la fel ca ea, se vedea nevoită să facă tot ce putea pentru această copilă nefericită – deși Sonja era aproape de vârsta mijlocie, ea tot așa o vedea – și pentru copilul ei încă nenăscut.

Helvi voia ca Sonja să stea cu ea și cu Jiri până la naștere.

– Trebuie, chiar dacă nu-i Palatul Buckingham. Și nu te costă mai nimic.

Pe Sonja însă n-o costa chiar nimic, în ciuda nenumăratelor încercări de a-i da bani lui Helvi, dar se revanșa cumpărând alimente și cadouri. Zilele se scurtau și deveneau tot mai reci. Și, odată cu apropierea iernii, Helvi începu să caute o locuință în care Sonja să stea cu copilul

ei.

Ședeau în Corolla albastră, veche, a lui Helvi, și priveau peste drumul îngust, din locul în care parcaseră, lângă un sac de gunoi, rupt de dinții unui câine, la o căsuță din șindrila, dărăpănată, îngrămădită între alte case la fel de prăpădite. La un capăt al străzii Barracouta Row era un magazin video închis, la celălalt o pizzerie, amândouă pustii. În timp ce Helvi vorbea, ochii lor cercetau pereții părăginiți: cutia poștală spartă, îndesată cu reclame, zugrăveala coșcovită, ajunsă de culoarea pământului, tabla ruginită de pe acoperișul verandei, tocurile ferestrelor aproape putrezite, mirosind a pustiu.

– M-am întâlnit cu nevasta lui Ahmet, albanezul, îi spusese Helvi. A zis că Ahmet are o casă care ți s-ar potrivi.

Intrară în casă descuind cu cheia pe care Helvi o împrumutase de la nevasta lui Ahmet. Casa nu era abandonată, dar avea acel aer decrepit al unei sărăcii reale – murdăria, crăpăturile din pereți, tapetul care se cojea, geamurile sparte, aragazul cu ușița care nu se mai închidea, covorul ieftin, din nailon, pe care petele nu se mai vedeau doar fiindcă întregul covor, ondulat acum, căpătase o nuanță de muștar, dulapurile în care Sonja văzu rahat de șobolani. Sonja încercă să tragă apa la WC-ul îngălbenit. Se auzi un zgomot ca de bolțuri din oțel zornăite într-o cutie din metal ruginit. Altceva nu se întâmplă.

Din motive pe care Sonja nu reușea să le ghicească, Helvi ținea morțiș ca ea să se mute aici.

– Ai putea sta aici, nu?

– Aș putea, răspunse Sonja fără nici o urmă de convingere sau entuziasm.

– E ieftin, insistă Helvi, departe de a lăsa ca starea deplorabilă în care se afla casa să-i schimbe planurile pe care și le făcuse în privința Sonjei. Îmi dau seama că nu arată cine știe ce, dar putem face curățenie. Jiri poate repara tot ce-i stricat. Ahmet o închiriază cu un sfert din cât ai da în altă parte.

– Cred și eu.

– Ei, ce-ai hotărât? Te muți aici?

– N-am hotărât nimic, niciodată, Helvi.

– Dar ai hotărât să pleci. Și să te întorci.

– Poate. De ce, nu știu.

– Fiindcă așa ai vrut. Fiindcă alegi ce vrei.

– Tu așa faci?

– Bineînțeles.

Helvi arată spre polița șemineului, vopsită în mai multe straturi de email ciobit, în culori vii, alb, albastru, cel de deasupra roșu, cojit bine. Un șemineu al steagului britanic, în curs de dezintegrare.

– Are caracter, nu?

Sonja zâmbi. Helvi scoase grătarul din aragaz, plin și el de grăsime râncedă, murdară.

– Dumnezeule! Ia uită-te aici. Vai de capul lui Ahmet!

– Cuptorul trebuie uns în prealabil, zise Sonja și amândouă izbucniră în râs.

Helvi făcu vânt grătarului soios la loc, în aragaz, cu un zăngănit triumfător, mulțumită că raționamentul ei nu întâmpinase prea multă rezistență din partea Sonjei.

– N-ai dreptate. Poți alege locul ăsta.

Sonja chicoti ușor, mai mult o pufnitură politicoasă.

– Aș putea, răspunse ea și scoase grătarul ca să se uite, absentă, la grăsimea râncedă. Aș putea.

Nu-i mai păsa. Helvi voia ca ea să se mute aici, plus că îi era îndatorată până peste cap, plus că avea atât de puțini bani, încât o chirie absurd de mică – până și pentru o coșmelie ca asta – nu era un lucru pe care să-l nesocotească.

– Atât timp cât WC-ul merge și ușile se închid, nu-mi pasă unde stau.

– Ahmet spune că o ține până ești gata să te muți, în vară. Și poate o mai repară pe ici, pe colo.

Sonja nu se simți rău și nici măcar obosită în acea zi, alături de Helvi, în mizeria claustrofobică a aceluși simulacru de casă. Știa că lucrul cel mai rău era să nu-i pese și că ar trebui să-i pese, dar nu-i păsa și, cu cât Helvi devenea mai insistentă, cu atât era mai indiferentă, negăsind vreo scuză pentru această indiferență. Știa că Helvi avea dreptate.

Trebuia să-și găsească o locuință, trebuia să se organizeze pentru momentul în care – pentru momentul în care se va întâmpla –, dar mai era ceva înainte de asta. Și, fiindcă nu știa ce anume era, trebuia să aștepte până când acel ceva o găsea, o lămurea, o trezea.

Știa că de-abia atunci îi va păsa.

– Mă mut aici.

CAPITOLUL 32

1990

După ce părăsiră casa lui Ahmet, începu să cadă lapovița pe vârful muntelui albastru, masiv, care zgândărea Hobartul înfrigurat. Apoi lapovița se opri, norii se risipiră, soarele apăru mai aprig ca oricând, de parcă s-ar fi înfuriat că e lăsat să aștepte, vântul încetă, iar muntele se liniști.

Dinspre ținuturile sălbaticе, necuprinse, din sud-vestul insulei, dinspre oceanul ce se întindea, nestânjenit de uscat, pe ditamai jumătate de planetă, spre vest, înainte ca valurile lui să spele plajele Americii de Sud și un sfert de planetă, spre sud, înainte să se preschimbe în banchizele antarctice, vremea aproape întotdeauna sosea astfel în Hobart: sălbatică, nebună, cu rațiunea pierdută undeva, în pustietatea dureroasă a mării înțesate de pești, cu ritmuri tumultuoase ca ale anilor '40, și cu valuri năvalnice, pereți uriași de apă care se înălțau doar ca să se niveleze în spumă, soarele fierbinte urmând lapoviței, care urma grindinei neîndurătoare, ce împroșca marea, care urma ninsorii, care urma soarelui, și vremea întregii lumi, percepută nu prin trecerea constantă a anotimpurilor, ci într-o singură dimineață sau după-amiază, tot timpul, toată lumea și toate anotimpurile vieții îngrămădite în infinitatea unei ore.

În căldura efemeră a soarelui acelei după-amiezi târzii, plantele scoteau aburi, pământul suspina și, printre stâncile împodobite cu licheni și peticele de iarbă-neagră, aplecată, ceața se înălța ca niște smocuri din părul vrăjitoarelor și în fiecare suspin din acel apus dulce-umed se ascundea o durere imensă.

Aici, în vârful muntelui, Sonja venea cândva cu Bojan, când se întorceau de la cules de ciuperci, în faptul dimineții, de-a lungul fluviului Huon. Împreună colindau terenurile îngrădite, grele de rouă, din văile lungi, umbrite, privind peste tot, căutând ciupercile care, cu doar câteva ore în urmă, răsăriseră din fertilitatea întunecată, umedă, la lumină. Dacă aveau pălăria mare, Bojan le bătea ușor pe margine înainte să le culeagă, pentru ca sporii să revină pe pământ și, data viitoare, din ei să crească alte ciuperci. Apoi, dacă pe munte era

zăpadă, se întorceau pe drumul vechi și se tăvăleau în zăpada din vârful până se făcea prea frig și se îndreptau spre casă. Împreună, doi spori purtați de vântul sălbatic, cutreierând pământul umed, liniștit.

În această după-amiază, Sonja nu era liniștită, anotimpurile și stările ei de spirit fiind la fel de greu de prezis ca și cele ale muntelui. Gândurile i se întorceau mereu la mama ei, la cum îi scrisese cândva o scrisoare. Desigur, nu știuse ce adresă să treacă pe plic, deci nu putea primi nici un răspuns, știa asta – că nu va primi nici o scrisoare care să înceapă cu „Scumpa mea Sonja...” –, dar tot își imagina că va găsi un răspuns de la mama ei în cutia poștală, în care Maria Buloh să-i spună fiicei ei ce-ar trebui să facă în viață, plus câteva rețete, poate chiar o propoziție, cât de scurtă, care să-i spună Sonjei tot ce trebuie să știe, o propoziție care să spună „te iubesc”, dar, desigur, era o idee absurdă de la bun început și, deși era conștientă că nu va primi nici un răspuns, deși era conștientă că niciodată nu va primi vreun răspuns, o durea inima gândindu-se că, până la urmă, nici măcar nu se putea preface că nu e singură.

Sonja nu se considera nici bună, nici puternică și nici prietenoasă. Se întreba dacă, în alte împrejurări – dacă și-ar fi cunoscut mama, dacă mama ei ar fi fost alături de ea tot timpul acesta –, ea însăși ar fi fost altfel: mai bună, mai prietenoasă, mai puternică, fără să fie pedepsită mereu. Fiindcă se simțea pedepsită și credea că pedeapsa era îndreptățită, altfel ce scuză ar fi avut? Fiindcă, dacă nu exista nici o scuză pentru această suferință, atunci poate că nu exista nici o scuză pentru orice suferință din lume, poate că aceasta era soarta bărbaților și a femeilor, să dea naștere suferinței așa cum dădeau naștere copiilor. Drept care închidea brusc televizorul și trecea repede pe lângă chioșcul de ziare ca să evite insuportabilul, direct spre casă, sperând împotriva oricărei logici, sperând împotriva realității, sperând, sperând cu disperare să găsească scrisoarea de la mama ei care să-i spună că nu, nu-i adevărat, copiii nu se nasc ca să sufere, nu-i adevărat, fiindcă ea e mama ei și știe sigur. Dar, în fiecare seară când venea acasă, Sonja găsea doar cataloage ale magazinelor universale, care ridicau în slăvi valorile familiale, și scrisori adresate ei, lipsite de sinceritate, dar semnate cu sinceritate al dumneavoastră, care îi solicitau bani sau voturi, dar de la mama ei nu găsea scrisoarea care să-i vorbească despre dragoste.

Sonja se întoarce și o văzu pe Helvi venind spre ea cu un mic buchet de flori de munte pe care le culesese cu mâna ei. O fixă cu privirea.

– Ce s-a întâmplat cu mama, Helvi? Printre șirurile de arbuști mici, cu capetele plecate, gârboviți și răsuciți ca atinși de artroză, copleșiți de vânturile reci, nemiloase, ce nu țineau cont de anotimpuri, Sonja, la fel de îndoită, se îndreptă brusc de spate, într-un unghi nefiresc cu plantele din jur. Ce s-a întâmplat?

Degetele noduroase ale lui Helvi tresăriră în jurul crenguțelor pe care le ținea în cealaltă mână, vârând la loc câte una mai rebelă, ordonându-le ca să arate mai bine. Se gândi la toate lucrurile pe care i le-ar fi putut spune Sonjei despre mama ei, apoi la toate motivele pentru care nu i le-ar fi putut spune. Îi întinse buchetul ca pe un răspuns, iar Sonja îl acceptă cu un zâmbet, dar gestul tot nu explica nimic.

– Ce s-a întâmplat, Helvi?

Dar, de fapt, Sonja nu voia să știe, în aceeași măsură în care nici Helvi nu voia să-i spună. Era doar ceva ce apăruse între ele și, dacă ar fi putut să-l culeagă ca pe o piatră și să-l arunce spre stâncile din jurul lor, Sonja ar fi făcut-o. Voia o viață nouă și era furioasă că, într-un fel, simțea nevoia să exorcizeze o parte din vechea ei viață care, oricum, pentru ea existase numai ca o absență. Dacă tot nu avusese o mamă, ar fi trebuit să fie simplu, dar nu era. Se gândea la toate astea, la cât de frumos era muntele și cât de simplă și frumoasă ar putea fi viața, exact ca muntele, dar nu era și nici nu avea să fie. Sonja se gândea cât de mult își ura mama în acele clipe, fiindcă mama ei n-o lăsa să fie liniștită nici măcar pe munte. Se gândea și că, în acele clipe, ura și muntele.

Helvi își dorise de multe ori să spună povestea Mariei. Dar, pe cât de îndreptățită era Sonja s-o audă, pe atât era și ea de îndreptățită să n-o spună. Nu era deloc cronicarul care să pretindă, absurd, că poate pune toate detaliile cap la cap, cu început și sfârșit, ci doar o femeie în vârstă, o croitoreasă la fel de ridicolă ca și ochii ei, căreia imediat i se punea un nod în gât și înțelegea numai partea nespusă a lucrurilor.

Motiv pentru care, evitând privirea insistentă a Sonjei, continuă să se uite dincolo de canal.

– Spune-mi, Helvi! Te rog!

Helvi vorbi cu ceea ce părea a fi indiferență, ca și cum și-ar fi spus părerea despre priveliște.

– Maria era nefericită.

– Asta știi, dar de ce, Helvi? De ce? Ce s-a întâmplat?

Helvi încercă să pună capăt discuției cu o afirmație pe cât de nesatisfăcătoare, pe atât de enigmatică.

– A văzut lucruri urâte în timpul războiului, răspuse ea aproape în șoaptă. Lucruri foarte urâte.

– N-a prea avut timp să fie o mamă adevărată, zise Sonja, rece.

– A fost o mamă bună, replică Helvi, și mai încet, fără să se uite la Sonja. Maria a fost o femeie bună, o mamă bună. Și te-a iubit mult. Îți spunea knedel – gălușcă cred că înseamnă. Dar asta știi deja. Toată lumea o plăcea. Era veselă, dansa frumos și știa să pună bărbații la punct cu doar câteva cuvinte.

Sonja nu auzise niciodată ca mama ei să-i fi spus într-un fel anume. Ar fi trebuit să știe asta, fiindcă era amănuntul ei; la fel cum brațul acela era al ei, așa era și amănuntul acela, și totuși altcineva îl știuse atâția ani și nu se gândise să i-l spună decât acum; și i-l aruncase în față cu atâta nepăsare, cu atâta indiferență. Ar fi trebuit să-l știe, cum ar fi trebuit să știe și să simtă mult mai mult despre mama ei. Fiindcă cel mai rău era că nu simțea nimic, dar spera ca, în momentul în care afla ceva, să și simtă ceva.

– Au fost fericiți împreună? Mama și artie?

– S-au iubit.

Rugămintea Sonjei deveni aproape disperată:

– Nu-i același lucru, Helvi. Chiar și pentru o zi, trebuie să fi fost fericiți. Chiar și pentru o oră, trebuie să fi fost fericiți, nu-i așa, Helvi?

– Dragostea e un pod, Sonja. Dar, din păcate, există unele greutateți la care podurile nu rezistă și se rup.

Sonja se întoarse și se îndreptă, peste creasta întinsă a muntelui, spre locul îndepărtat în care își parcaseră mașina. Helvi privi în jur, înghiți în sec și o urmă.

Dedesubt, soarele învăluia canalul D'Entrecasteaux. O întindere enormă de apă aurie, nemișcată acum, în așteptare. Jiri privi de la distanță, din parcare pustie, cum două scrijelituri pe pământul presărat de stânci se întorceau încet, pășind cu grijă. În spatele lor, un cer ca o caisă, imens, deschis, cuprinzându-le cu blândețea unei mâini de mamă.

Jiri ar fi vrut s-o poată ajuta pe Sonja, deși era mai sărac în cuvinte decât Helvi și știa și mai puțin decât ea ce să facă. Dar o să facă, făgădui el cerului, o să facă.

CAPITOLUL 33

1990

O parte din stranietatea acestei povești se datora, poate, caracterului ei. Dar care dintre noi poate ști lucrul cel mai important, adevărata expresie a sufletului nostru?

Desigur, cei care au avantajul unor condiții propice și care, în consecință, pot explora posibilitățile inepuizabile ale caracterului, reinventându-se precum o vedetă rock din anii '70 sau un politician din anii '90, aceștia pot obiecta că doar caracterul face și desface, că el e destinul și că noi alegem între a ne trăi viața ca un poem sau ca o tragedie, că putem fi orice ne dorim.

Bojan Buloh nu avea astfel de fantezii.

Bojan Buloh credea doar în ceea ce putea ține în mâini și, când nu muncea, ceea ce ținea în mâini era de cele mai multe ori o sticlă și o țigară din care trăgea cu sete.

Ani de zile trăise cum putuse și pe unde se nimerise, în tovărășia indiferentă a altor bărbați la fel de năpăstuiți. Poate că-și alegeau singuri felul de a trăi sau poate că nu.

Poate la început își doriseră să scape, să facă ceva mai bun în viață decât s-o ducă de pe o zi pe alta, să nu lăncezească, să prospere, să cunoască, dacă nu fericirea, măcar puțină seninătate. Dar viața părea să le fie potrivnică. Unii reușeau să evadeze, dar foarte puțini. Până la urmă, tot ce conta era că nu aveau scăpare, că pe lume numai moartea sau băutura erau reale. După o vreme, toate celelalte treceau în planul secund; unii, mai fericiți, se mulțumeau doar cu atât, alții nu, dar, oricum ar fi fost, cei mai mulți hotărau că lucrul cel mai bun e să nu se gândească prea mult la jugul sortii care îi apăsa atât de mult. După o vreme, pierdeau cam tot: familie, bani, speranță. Păstrau, totuși, o anumită camaraderie a celor pierduți, cât mai rămânea, în general foarte puțin, uneori foarte mult. Senzația că soarta le era pecetluită, cum era și soarta copacilor pe care-i doborau pentru a face drum geologilor, cum era și soarta stâncilor pe care le prefăceau în prundiș, soarta râurilor pe care se chinuiau să le zăgăzuiască, senzația asta nu-i făcea decât să creadă că râurile, stâncile și copacii, ca și ei, meritau tot

ce li se întâmpla și, prin urmare, meritau să fie distruși. Brutalitatea cu care erau tratați, într-o măsură mai mare sau mai mică, era privită cu indiferență, cum era și cazul. Oamenii trăiau la limită, nelăsând aproape nimic să-i trezească din cumplitul lor somn cu ochii deschiși.

În timp ce încercau să-și păstreze sufletul într-un tub vidat, corpul și-l abandonaseră de mult băuturii și bolilor pricinuite de o viață în care nu cunoscuseră decât munca fizică.

Corpul se buhăia sau se împutina, arătând ca acele vietăți moarte de vreme îndelungată, păstrate în spirt, șalele se rupeau, auzul se ducea, degetele tremurau, ca și brațul uneori, creierul se atrofia, ficatul putrezea; și totuși, acest corp atât de oropsit reușea să se ridice din nou, în fiecare dimineață, ca să facă același lucru ce-l lega de o pedeapsă atât de stranie, prin afirmarea, miraculoasă, a puterii celor vii asupra celor morți. Chiar dacă viața era nedreaptă cu ei, preferau să nu li se amintească, să se piardă în ritmurile regulate și în limbajul codificat al muncii, și respingeau ca pe ceva pueril ideea pe care numai îndrăzneții și proștii o pot invoca: anume că situația lor era o consecință a caracterului. Bojan Buloh credea numai în ce putea ține în mâini și în seara aceea într-o mână ținea o scrisoare, iar în cealaltă o fotografie.

Ședea pe marginea patului în baraca lui. Lăsă pe pernă fotografia alb-negru îngălbenită, cu doi soți care țineau în brațe un bebeluș. Privi scrisoarea bănuitor, de parcă ar fi fost o bombă.

– Asta spune? întrebă el a doua oară.

– Sigur, răspunse italianul care ședea în fața lui, pe singurul scaun pe care-l avea Bojan, un scaun de bucătărie, din lemn.

Bojan îi întinse brusc scrisoarea. Nu-i plăceau cuvintele, mlaștina insuportabilă a limbii engleze, prin care își făcuse drum, îndelung și anevoie, pe o plută improvizată, alcătuită din câteva crengi, noduroase, de expresii pe care le rupsese din câte un copac pitic, ici și colo. Nu credea în cuvinte precum națiune. Istorie. Clasa muncitoare.

Administrație. Eficiență. Interes național. Socialism latent. Sau chiar cuvinte precum tehnologie. Economie. Pustietate. Stil de viață. Sau viitor.

– Ce înseamnă? îl întrebă el pe italian, despre care amândoi erau de acord că e mai deștept. Ce dracu înseamnă?

Bojan chiar îl punea pe italian să le scrie, toate cuvintele astea derutante, și să i le explice. Dar, pentru fiecare definiție dată de italian, Bojan demonstra că pentru el nu înseamnă nimic, că e doar un fel de a

nu înțelege, de a nu vedea, de a nu auzi, un refuz conștient, deliberat, de a vedea lumea așa cum este, tristă, nebună și rea. Uneori, Bojan își dorea să poată crede în cuvintele astea, care însemnau atât de mult pentru alții, își dorea să creadă în ceva, dar tot ce știa și pricepea era că pâinea e pâine, uneori bună, de cele mai multe ori proastă, că ardeii iute și roșiile merg bine împreună, mai ales cu mămliguță, dar nu și usturoiul și varza acră, că explicațiile italianului îi dau dureri de cap și că o cafea turcească, tare, cu sucul unei jumătăți de lămâie, te scapă de ele, că laminexul se coșcovește și că lemnul se rupe. Nu credea nici măcar în el, ci în capacitatea mâinilor lui de a măsura, a tăia și a îmbina bucățile de lemn. Cuvintele lui erau puține și aspre și se temea, pe drept cuvânt, să folosească altele.

– Vrei s-o termin de citit? întrebă italianul, sătul să-l tot aștepte să spună ceva.

– Sigur.

Bojan Buloh culese de pe podea o sticlă cu gâtul lung, golită pe jumătate, trase o dușcă, își încrucișă brațele pe genunchi și privi în jos. Italianul își trecu ochii peste scrisoare până găsi unde se oprise atunci când Bojan i-o smulsese din mâini, tuși, se uită la Bojan, se uită din nou la scrisoare și întrebă:

– Sigur?

– Sigur? Cum dracu să nu fiu sigur?

CAPITOLUL 34

1990

Cu un accent pronunțat, rar și prețios, de parcă ar fi declamat de pe scenă, italianul reîncepu să citească:

– ... așa că m-am hotărât să rămân în Tasmania ca să nasc copilul... aici rămăsesem. Bojan încuviință din cap, privind în jos. Italianul continuă: *Trebuie să nasc la mijlocul anului, pe 1 iunie, mai precis, așa cred doctorii.*

Ochii lui Bojan se ridicară din podea ca să-l vadă pe italian cum citește scrisoarea.

Fața lui însă rămase impasibilă, ca o mască.

Crezând că Bojan a trecut peste șoc, tovarășul lui de lucru începu să se agite.

– Ce zici, Bojan? Ai să fii bunic. Bunicul Bojan! La naiba! Felicitări!

– N-are nici o legătură cu mine. E treaba ei. Citește dracului mai departe!

Italianul se ridică în picioare, cu scrisoarea într-o mână și cu o sticlă de bere în cealaltă. Ca și Bojan, era de vârstă mijlocie și trecuse prin multe, deși era mai blând, mai deschis și mai șiret decât Bojan. Acum se simțea stingherit și puțin derutat de reacția lui Bojan. Se frecă la cap cu sticla de bere. Apoi reluă lectura, ciudată, a scrisorii, când prețioasă, când dramatică, ridicolă, dar și plină de nerv, după părerea lui.

– Poate că, după ce se naște copilul, venim în vizită la tine sau vii tu aici. Pe moment mi-am găsit o slujbă la un pub și stau cu Helvi și Jiri, care se poartă foarte frumos cu mine. Mi-am găsit o locuință care nu e cine știe ce, dar e ieftină. Mă mut acolo luna viitoare. Helvi și Jiri îți transmit salutări, ca și mine. Sper că o duci bine. Fiica ta, Sonja.

Italianul se relaxă, se lăsă pe spătarul scaunului, trase un gât din sticlă, reveni la stilul conversațional și spuse:

– Dedesubt sunt câteva x-uri, adică te sărută. Duse din nou sticla la gură și bău îndelung, scoase un râgâit și adăugă: Pentru o duzină de sticle îți scriu răspunsul.

Lui Bojan Buloh i-ar fi plăcut să creadă că el și Sonja ar putea avea ceva în comun, i-ar fi plăcut să creadă că așa ceva e cu puțință, dar, desigur, știa că nu e posibil.

Își aminti de vremurile când era copil, își aminti cum era în război, cum mama lui – cu darul ei de a prezice – îi spusese că râurile se vor umple de sânge, și cum se umpluseră; în zilele bune sângele risipindu-se în dâre subțiri în valuri, în zilele rele de tot, acoperindu-le de o spumă roz. Își aminti cum oamenii credeau într-o grămadă de lucruri, în revoluția națională care îi va răsturna pe exploatare, în Domobran, care îi va lăsa pe sloveni în pace, cum credeau în ei și cum credința le fusese înșelată.

Bojan Buloh vorbea des cu mama lui moartă demult; oricum, nu avea cu cine să vorbească în Tullah, mai ales despre ce mânca în copilărie. Îi cerea sfatul despre o rețetă sau alta și mai ales despre gustul mâncării. Ridica lingura plină cu ce era în oală sau cu sos și întreba: „Așa trebuie, mamă? Merge așa?” și arăta spre gură, apoi râdea, adăugând sfios, dar și mândru: „La naiba, mamă, cred că mi-a ieșit destul de bine“.

I-ar fi plăcut să creadă că ar putea împărți astfel de momente cu Sonja, dar el văzuse cum, deși o lume își găsea sfârșitul în sânge, oamenii își trăiau viața în continuare, stăpâniți de invidie și avariție, unii nenorocindu-i pe alții... și totuși, întorcându-se la vremurile copilăriei, nu vedea decât sânge. Sângele țâșnind din cei zece săteni secerăți de mitralieră în fața elevilor, ca pedeapsă pentru că un partizan ucisese un soldat, copiii neavând voie să închidă ochii. Sângele coagulându-se într-o crustă întunecată pe cadavrul partizanului împușcat în fața hambarului fermei mătușii lui, cadavru de care nimeni nu avusese voie să se atingă timp de trei zile. Sângele scurs în bălțile stacojii din jurul celor patruzeci de soldați prinși în ambuscada partizanilor. Oamenii mureau ca muștele și numai muștele o duceau bine pe vremea aceea. Adulții nu păreau să bage în seamă sângele care se întindea, înnegrit, peste pietrele din drum, el însă îl vedea peste tot. „Mamă“, spunea el, „în seara asta fac kransky klabășa^[5] așa cum îi făceai tu. Prăjesc varza murată cu ceapă, usturoi și ardei gras, pe urmă le pun pe toate în tigaie și între ele vâr kransky klabășa, presar bucățele de șuncă și prăjesc totul la foc mic, că la foc mic ies cel mai bine, pe urmă, mamă, îi mănânc unul câte unul ca să-mi amintesc cum era înainte de război, înghit speranța și credința și mă bucur din plin, fiindcă pe urmă farfuria se golește și nu mai rămâne nimic din toate astea.“

Și fiindcă era tânăr, și fiindcă învăța repede să fugă și să se ascundă și să nu spună adevărul, să nu spună ce gândește și să nu se încreadă în nimeni, din el nu se scurgea sângele. Altceva se scurgea din el și el îl

voia înapoi. Îl voia înapoi, dar știa că nu e posibil.

Privise cum lumea se face fărâme și învățase că orice încercare de a o reface era fără speranță. Supraviețuise printre fărâmele ei, mâncând napi cruzi furați de pe câmpurile înghețate ale nopții. Își aminti cum oamenii întrebau despre bătălii duse în locuri al căror nume nu-l auzise niciodată, cum spuneau că războiul se va sfârși curând, unii convinși că vor câștiga, alții că vor pierde.

– Nu, zise Bojan Buloh. Nu-i răspund.

Italianul zâmbi și desfăcu brațele, semn că se dă bătut.

– Atunci, jumătate de duzină.

– Nu.

Iar după război, spuneau ei, viața va reveni la normal. El însă nu știa ce înseamnă normal. Știa că viața are un gust și poate un miros diferit de cel de cordită și de frică, dar sfârșitul războiului însemna sfârșitul lumii lui. Nu știa dacă e bine sau nu. Știa doar cum erau oamenii. Oamenii erau răi și aveau să rămână răi, fie că războiul se sfârșea luna viitoare, fie anul viitor sau peste cinci ani. Știa cum era lumea.

Lumii îi lipsea tot ce conta cu adevărat.

„Așa trebuie, mamă? Merge așa?“, întreba el, arătând spre capătâna proprie și râdea și se întorcea la tigaie, fiindcă mâncarea trebuia să aibă gust, chiar și atunci când toate celelalte erau pe dos, mâncarea trebuia să aibă gust.

– Ce? întrebă italianul.

– Ești surd? Ți-am spus doar. *Nu-i răspund.*

– Dar e fiica ta și va naște curând.

– Da. Dar dacă are nevoie de mine, știe unde să mă găsească.

– Ar trebui să-i scrii câteva rânduri.

– Atunci scrie: *Nu te pot ajuta.*

– Cum să scriu așa ceva unei fiice?

– Atunci, la naiba, nu scrie nimic. Oricum nu scriu nimănui, niciodată.

CAPITOLUL 35

1961

Și astfel, Bojan Buloh transforma, cu ciocanul și rindeaua, pustiul din jur în mese și scrinuri pe care le vindea ca să mai facă un ban cu care să-și cumpere ceva mai multă băutură; făurind ceva dintr-o lume care nu însemna nimic, o mică minciună cum că unele frânturi ar putea fi puse laolaltă ca să rămână laolaltă, o înșelătorie pe care o putea împărți cu Sonja atâta timp cât făcea o masă sau un scrin.

Bojan Buloh decupa lunga toamnă a copilăriei Sonjei în forme triste, drepte, uniforme, fără unghiuri ciudate, dar în felul în care mânuia fierăstrăul, ciocanul, rindeaua, în felul în care încliea bucățile de lemn era o reținere care-i conferea o anumită grație; știa exact cât să dea cu șmirghel, știa exact cât să înmoaie o pensulă în vopsea și cât s-o folosească până când perii ei aspri își lăsau întreaga povară de-a lungul mesei, știa cât lac îi trebuie și că lucrurile care ies din mâna lui nu trebuie să fie grele: „Trebuie să arate ușoare“, spunea el, „altfel nu sunt bune“. Iar în dansul ciocanului și în ritmul dulce al fierăstrăului Sonja vedea în el un alt om, un om bun, omul pe care-l iubea fiindcă era tatăl ei. Poate de aceea îi și plăcea să lucreze cu Bojan în atelierul improvizat pe care, inevitabil, și-l amenaja oriunde s-ar fi dus, uneori temporar, pe o verandă, alteori pentru mai mult timp într-un șopron împrumutat. Fiindcă era singurul loc în care păreau să găsească o urmă de armonie.

Sonja știa că masa la care meștereau acum era altfel decât celelalte pe care le făceau seara și la sfârșit de săptămână, decât cele pe care Bojan le vindea tovarășilor de muncă ziua, pe șantier, și seara, la cârciumă. Mesele lui erau întotdeauna bine echilibrate și solide, dar nici una nu avusese parte de atâta grijă precum cea la care lucra acum.

Ornamentase colțurile tăbliei, iar acum cabra picioarele mesei cu rindeaua, ca să arate mai elegantă.

Sonja lăsă ușa de dulap pe care o șmirghelua, se opri și veni să se uite. Bojan o privi lung, zâmbi și îi întinse rindeaua. Fata o luă și, cu ochi de expert, începu să rindeluiască piciorul. Bojan se duse în locul ei și se apucă să dea ușa cu șmirghel, apoi cu lac, lucruri care în mod

normal cădeau în sarcina Sonjei. Fata îi aruncă o privire și-l văzu adâncit în gânduri, zâmbitor.

Fac masa pătrată și solidă, se gândea Bojan în timp ce nivela ușa dulapului. O fac din lemn negru, lemn negru frumos, rezistent, finlandezii de la defrișări mi-au dat două bucăți pentru tăblie, de aceeași culoare, iar eu le-am îmbucat atât de bine, că aproape nici nu se cunoaște. Lemn negru frumos, rezistent, nu rahatul ăla de pin, care se rupe și se învechește repede, nu, două bucăți mari de lemn negru frumos, rezistent, care poate ține patru oameni: eu, Sonja, Jean și bătrânul Archie.

Sonja văzu cum o așchie lungă, de lemn negru, se ondulează încet în fața rindelei, alcătuind un semn de întrebare lucios care se retrăgea pe măsură ce rindeaua se apropia de capătul piciorului. Se uită în spate, la tatăl ei, întrebându-se ce crede el.

Așchia se lăsă încet la podea.

Lemn negru frumos, rezistent, gândea Bojan Buloh, lemn negru frumos, rezistent, îndeajuns de mare pentru un ospăț în familie.

CAPITOLUL 36

1961

Cam pe vremea când meștereau la masa aceea sau poate mai înainte, Bojan începu s-o lase pe Sonja la familia Heaney în fiecare duminică. Nu spunea exact unde pleacă, la cârciumă în nici un caz, fiindcă, la întoarcere, nu mirosea a pâine acră, mucegăită, ci, curios, a floare de măr. Sonja bănuia că se duce să joace cărți sau în vizită la cineva: de fapt, nici nu-i păsa, căci îi plăcea să stea cu familia Heaney – să fie o Heaney, să facă parte dintr-o familie, măcar o zi pe săptămână. Și tocmai într-o zi de duminică văzu că viața Moirei și a clanului Heaney mai are și altceva, în ziua farfuriei sparte.

Afară ploua, iar înăuntru domnea haosul provocat de copiii care nu se puteau juca pe stradă. Sonja privea cu mult interes cum doamna Heaney scotea din punga ceruită pâinea feliată, o pâine care, în opinia lui Bojan, profana masa din bucătărie. Casa era plină, ca o găleată care dă pe dinafară, de țipete, scâncete și certuri în gura mare care țineau cel puțin un minut, băieții se fugăreau cu pistoale de plastic, strigând

omoară-omoară-omoară, fetele urlau la băieții ce treceau prin cortul lor improvizat - o pătură întinsă între două scaune - unde păpușile și ursuleții lor tocmai ieșiseră la un picnic. Pe Sonja n-o deranja larma din jur, pentru ea era o ambianță, o agitație care-i făcea plăcere. Doamna Heaney, pe de altă parte, încerca s-o ignore, concentrându-se să prăjească pâinea pe grătar, spunându-i Sonjei cum s-o ungi cu unt și să pună câte două felii pe fiecare farfurie, la care avea să adauge câte o lingură mare de fasole prăjită.

– N-ai mai văzut așa ceva, nu-i așa, drăguță? spuse doamna Heaney și linse scurt lingura, apoi o vârî din nou în oală ca să scoată altă porție. Mâncarea sănătoasă a unei națiuni. Datorită ei suntem azi unde suntem... Doamna Heaney făcu o pauză și continuă pe un ton hotărât: Nu-i de mirare că oamenii vor să mănânce și altceva.

Apoi strigă brusc, prefăcându-se furioasă, cum se prefac de obicei părinții exasperați, epuizați:

– Billy! Ți-am spus de-o mie de ori că nu trebuie să pui vegetită^{6} pe pâine când mănânci fasole prăjită.

Femeia se apropie repede de o bancă de lângă masă și confiscă un cuțit și un borcan deschis, cu vegetită, de la micul Billy, care răsesse fasolea prăjită de pe felia de pâine moale și începuse s-o ungi cu vegetită. Apoi i se adresă Sonjei, ca un aparteu:

– Sonja, ascultă-mă pe mine, copiii sunt o mare pacoste.

Și adăugă, strigând din toți bojocii:

– Hai, cirul lui pește - la masă!

Dar copiii nu-i dădură nici o atenție. Doamna Heaney țipă din nou:

– Hai! *Treceți* la masă, pentru numele lui Dumnezeu! Și mâncați naibii tot!

Copiii continuară să alerge de colo-colo. Doamna Heaney încercă să invoce o figură absentă a autorității amenințătoare, urlând la ei:

– Vine tata acum și-o să vedeți voi!

Dar cuvintele ei contară chiar mai puțin decât rugămințile, fiindcă și ea, și ei știau că, dacă tata ar fi fost acolo - dar nu era și nici nu avea șanse prea mari să fie, acum în plin sezon al scoicilor -, tot n-ar fi făcut nimic, i-ar fi ignorat, ascultând radioul cu un pahar într-o mână și cu o țigară în cealaltă.

Vacarmul nu se potoli, strigătele femeii fiind încă un element discordant în casa aceea care nu știa ce e liniștea. Doamna Heaney se blestemă că folosise o amenințare atât de neinspirată, care nu făcea decât să le arate copiilor lipsa ei de autoritate. Sonja o văzu cum se

gârbovește și înțelese ceva din adevărata doamnă Heaney: nu prezența maternă, puternică, echilibrată, pe care Sonja o admira atât de mult; centrul de neclintit al unei planete în jurul căreia îi plăcea să se rotească. Preț de o clipă, o clipă extraordinară, Sonja o văzu pe doamna Heaney în toată fragilitatea ei: o femeie disperată, de care depindeau prea multe persoane, sarcina ei fiind încă o povară pentru o femeie trecută înainte de vreme, care se considera ștearsă și uzată ca și șervetul ros, vechi, pe care îl atârnase pe umăr.

Doamna Heaney strigă a treia oară, dar vocea ei nu mai avea forță, era pur și simplu disperată, rugătoare:

– Încetați odată! Vă rog! Haideți la masă!

Copiii însă nu-i dădură nici o atenție; continuau să sară pe scaune și să se vâre pe sub masa din bucătărie. Un băiat se apucă să se urce pe un dulap.

– Dă-te jos de-acolo, Sean, zise doamna Heaney, dar, până să termine, auzi cum se sparge ceva.

Sonja văzu în fața ei, pe podea, făcută țândări, o farfurie lată, cu motive florale, unul dintre puținele obiecte de preț ale doamnei Heaney, un dar de nuntă. De parcă cineva ar fi apăsât pe un comutator, copiii tăcură și încetară să se fugărească. Sean, făptașul, coborî încet de pe dulap, cu capul plecat.

Doamna Heaney rămase cu ochii pironiți în podea. Rămase așa mult timp, cel puțin așa i se păru Sonjei, fără să clipească măcar o dată.

Apoi ceva se sparse și în doamna Heaney, la fel de implacabil și de fără speranță.

Dintr-o singură mișcare, se răsuci pe călcâie, se apropie de perete și scoase cordonul electric din ceainic. Fluturându-l ca pe un bici, roșie la față, urlă:

– Treceți la colț! Toți! Imediat!

Copiii se uitară unul la altul descumpăniți, evitând privirea mamei.

– Moira mi-a spus să..., începu Sean să inventeze ceva, dar mama lui nu avea chef să asculte.

– Gura, Sean! La colț am spus. Doamna Heaney nu mai striga. Vorbea calm, fără pasiune, la fel de rece ca frigiderul. Imediat!

Toți copiii, mai puțin Sonja, care rămase în partea cealaltă a bucătăriei, ca spectator, se îngrămădiră, neliniștiți, speriați, în colț.

– M-am săturat până peste cap de voi toți.

Doamna Heaney respira întretăiat, dorindu-și ca odraslele să poată înțelege cât de greu îi venea să facă ce făcea ea, să-i aducă pe lume, să-i

crească din te miri ce și mai nimic, să se lipsească de atâtea, să trudească din zi și până-n noapte, pentru ca brusc să-și dea seama că dintr-odată, înainte de vreme, a ajuns o babă, grasă, șleampătă și că odraslele ei se ciondănesc tot timpul și strică tot ce ating, că soțul ei e mereu plecat când are nevoie de el, iar când e acasă de-abia așteaptă să se urce pe ea, iar ea e atât de obosită, pe urmă el nu mai vrea nici să știe de ea – știau ei asta, știau? Cât de greu, cât de al naibii de greu era, bănuiau ei măcar? Fiindcă oricum vor afla, le va arăta ea cât de chinuită îi era viața.

– Am să vă trag o bătaie de-o s-o țineți minte toată viața.

Doamna Heaney porni spre copiii ei înspăimântați.

Deși nu era cea mai mare, Moira ieși temătoare în fața celorlalți. Ochii ei îi întâlneau pe cei ai mamei. Moira tremura de spaimă, ca și vocea ei tărăgănată.

– Mămică...

Dar doamna Heaney nu se opri.

– Mămică... Mămică..., repetă Moira, înghițind în sec.

Doamna Heaney se apropia de ei.

– Te rog, mămică, zise Moira cu brațele întinse într-o încercare disperată de a-i acoperi pe cei care se făceau mici în spatele ei. Nu ne bate!

Doamna Heaney se opri. Își mușcă buza de jos și rămase surprinsă când simți cât de tare tremură, cât de ușoară e, de parcă s-ar fi ridicat brusc în aer, de parcă n-ar mai fi fost prinsă de pământ, de parcă ceva bine ascuns în ea i-ar fi eliberat corpul de greutatea de zi cu zi. Văzu fereastra vărgată de ploaie, văzu cum ploaia părea să se scurgă pe geam ca lacrimile.

Sonja se uită cum Moira, șovăitor, încet, extrem de încet, pornește spre mama ei, privind-o tot timpul ca pe un câine turbat, și nu se opri, ci acoperi toată acea distanță enormă din mica lor bucătărie, când doamna Heaney începu să plângă abia auzit, se apropie cu mâna întinsă acum, iar doamna Heaney rămase pe loc, de parcă lumea s-ar fi rotit în jurul ei, din ce în ce mai repede și mai nebunește, și clătină din cap, înainte și înapoi, plângând. Când Moira ajunse în cele din urmă la ea și îi deschise mâna, doamna Heaney nu opuse nici o rezistență. Mâna ei era tare și uscată, brăzdată de tăieturi, murdară, cu degetele mari și aspre și lucioase, cu unghiile roase și negre. Moira luă cordonul fierbătorului din mâna aceea extraordinară, simțind cum degetele ei subțiri, fine, alunecă și se îndepărtează de bucata aceea de carne, oase

și sânge, îmbătrânită, cu urmele unei vieți care-i fusese furată.

Moira dădu să se îndepărteze, dar doamna Heaney o apucă ușor de ceafă și o lipi de burta ei.

Apoi, după o vreme, întinse mâna stângă, cu generozitate. Ceilalți copii se apropiară temători, încet, dar se apropiară. Doamna Heaney privi spre Sonja și, înclinând ușor din cap, o chemă și pe ea. În brațele acelea groase și fleșcăite, Sonja se alătură celorlalți.

Doamna Heaney îi cuprinse cu brațele, iar copiii se lăsară prinși în îmbrățișarea ei fiindcă femeia era mămica lor, mămica lor frumoasă, frumoasă, iar ea îi ținea pe toți acolo, în siguranță și împreună în ziua aceea, în bucătăria ei.

Dar, gândea doamna Heaney, pentru cât timp?

Fusese cât pe-aci să-i bată, pe ei, copiii pentru care ar fi făcut orice ca să-i apere de tot ce e rău, pentru care și-ar fi dat viața ca să-i apere, și acum o chinuia gândul că ajunsese atât de jos, că apăruse în fața lor, ca și în fața ei, ca o femeie atât de rea – cum să-i apere de alții dacă nu-i putea apăra de propria lor mamă?

– Îmi cer iertare, spuse doamna Heaney, răgușit, abia auzit. Îmi pare atât de rău.

Copiii rămaseră tăcuți. Nu auzeau decât suspinele mamei. Doamna Heaney îi ținea strâns pe toți, simțind o milă copleșitoare față de ei și față de ea. Apoi îi simți pe copiii lipiți de ea ca pe o prezență la fel de misterioasă și uriașă ca însuși universul și, câteva clipe, nu mai știu ce e timpul și ce e ea, simți milă și dragoste, infinite ca universul, față de toate lucrurile, față de cei vii și de cei morți, de tot ce avea în el, de tot ce exista în acele clipe de grație în ea și în copiii ei.

Mai târziu ploaia se opri și Sonja ieși cu ceilalți copii afară, la joacă, și nimeni nu vorbi despre cele întâmplate. Era prea mult și nimeni nu vorbi despre asta.

CAPITOLUL 37

1961

Două farfurii cu motive ecosez, cu pâine prăjită unsă cu unt, stăteau pe masa acoperită cu un laminex imitând marmura roz care ocupa locul de cinste din încăperea mult prea goală și dezolantă care era camera de zi cu bucătărie a lui Bojan și a Sonjei.

Două farfurii cu motive ecosez, cu pâine prăjită unsă cu unt, peste care Sonja, prinsă la mijloc cu un șorț de bucătărie, turna dintr-o oală fasole prăjită, servind un preparat specific australian de care era atât de mândră. Iată un lucru pe care ea îl știa, iar el nu.

Bojan se așeză la masă, privind nedumerit ingredientele din fața lui, oscilând între dispreț și uimire.

Bojan se uită la masă, se uită la Sonja și, văzând-o cât de mândră e de opera ei, se uită din nou în farfurie. Din castronul cu salată din mijlocul mesei luă cu furculița cât mai multe andive în ulei, apoi înfipse furculița plină de verdeață în fasolea și în pâinea prăjite și duse această combinație neobișnuită la gură. Mestecă o vreme, mestecă din nou, dar, oricât de mult ar fi mestecat, tot n-ar fi izbutit să alunge gustul nemaîntâlnit până atunci. Ridică ochii spre cer, gest rar la el, și o rugă pe Maica Domnului să-i dea putere, apoi înghiți.

– Sonja, spuse el când gâtul i se eliberă, recunoscător, de salată și fasole. Alde Heaney... ești sigură că mănâncă așa ceva?

– Da, răspuse Sonja serios, aproape cu toată convingerea. Dar niciodată cu vegemită.

Bojan se uită la Sonja, apoi la farfurie, din nou la Sonja, iar la farfurie, prefăcându-se că a înțeles.

– A, sigur.

Și își umplu din nou furculița cu salată și fasole prăjită și continuă să mestece, înjurând în sinea lui înapoierea de tot răsul a australienilor și toate amestecurile alea îngrozitoare pe care le luau drept mâncare.

Ceva mai târziu, în aceeași seară, Bojan făcu un lucru ciudat, neașteptat, dar bine-venit. Căută sus, în șifonier, ridicându-se în vârful picioarelor, și scoase vechea mașină de cusut Singer. O așeză pe masa acoperită cu laminex care imita marmura roz.

Despături mai multe bucățele de hârtie pline de linii punctate, la fel de neînțelese pentru Sonja ca și alfabetul Morse, și prinse hârtiile cu bolduri pe tot corpul Sonjei, tăind cu foarfeca ici și colo, mormăind și uneori înjurând ca pentru sine. În cele din urmă, desprinse bucățelele de hârtie și dintr-un pachet învelit în hârtie cafenie scoase un sul de bumbac roz de care prinse bucățelele de hârtie. Apoi se concentrează să decupeze tiparul, părând să uite că trecuse de mult ora de culcare a Sonjei, părând să o uite cu desăvârșire, și tot acest spectacol, felul în care tatăl ei se detașa de toate și de tot, doar ca să termine ce avea de făcut, era mai mult decât fascinant pentru Sonja. La lumina galbenă a becului mic de pe vechea mașină de cusut, mâinile lui împingeau și trăgeau cu pricepere bucățile de bumbac roz sub acul care sălta mereu. Mâinile acelea, atât de sigure când făceau ceva. Ascultă zgomotul sacadat al mașinii de cusut negre, când mai iute, când mai lent, de parcă vechea Singer ar fi plecat într-o călătorie și i-ar fi luat și pe ei cu ea.

Apoi, după ceva vreme, zgomotul încetă și dansul acului care sălta mereu se opri.

Bojan blocă acul, se ridică în picioare, o așeză pe Sonja în mijlocul mesei, cu picioarele goale, îi scoase hăinuțele și în locul lor lăsă să cadă, peste cap și brațele înălțate, o rochiță roz, elegantă, aproape gata.

Sonja se învârti în loc.

Rochița îi venea bine. Bojan râse. Sonja își privi imaginea îndepărtată într-o oglinjoară de pe perete, își trecu mâinile peste rochiță, ca s-o simtă, ca s-o netezească și s-o mângâie. Se petrecea ceva ciudat, nu știa ce anume, dar era recunoscătoare, chiar dacă motivul rămânea de neînțeles. Niciodată nu avusese o rochiță atât de frumoasă.

Niciodată nu-și văzuse tatăl purtându-se atât de ciudat. Îi făcuse haine și înainte, dar numai strictul necesar: uniforma de școală și alte cele. Niciodată ceva atât de frivol ca rochița asta. Se petrecea ceva *foarte* ciudat. Mai întâi o masă frumoasă. Apoi o rochiță, așa, ca din senin. Și cât de bun era tatăl ei cu ea, cum era acum, desfăcându-și larg brațele, iar ea sărind de pe masă la pieptul lui. Bojan o prinse ușor și dansară împreună în jurul mașinii de cusut după un cântec vechi, transmis la radio. Apoi o așeză la loc, pe masa din bucătărie, ca să admire din nou, amândoi, ce ieșise din mâinile lui.

Sonja se simțea fericită. Era într-o stare de grație. Se simțea ușoară,

înțelegând că viața are bunătatea ei, fundamentală, după care puteai dansa și, dansând, din care te puteai împărtăși.

Și se învârti în loc, iar și iar...

Până ameți atât de mult, încât pentru moment crezu că e ca o dantelă în vânt și că mama ei e cea care o învârtește.

CAPITOLUL 38

1961

Îmbrăcată în rochița din bumbac roz, cea mai frumoasă și mai curajoasă, Sonja stătea în mașină pe locul din față, cu picioarele ei lungi lipite de piept, cu bărbia sprijinită pe genunchii plini de urme de julituri. Bojan ședea într-o rână pe locul șoferului, cu un picior atârând afară, cu celălalt așteptând, îndoit, sprijinit de portieră.

Se treziseră devreme și, cu oarecare grabă – neobișnuită pentru Bojan, care aproape întotdeauna făcea lucrurile pe îndelete, cu măsură – el fixase masa din lemn negru pe suportul de pe mașină. Și, după ce goniseră ca nebunii pe șoseaua sinuoasă, periculoasă, acoperită cu prundiș, ce ducea la fluviul Huon, mașina scuturându-se din toate încheieturile la curbele ce parcă nu se mai sfârșeau, iar Sonja încercând să nu vomite, se opriseră brusc pe povârnișul acesta. Ici-colo, ceața zorilor se înălța și pudra livezile ce se întindeau la picioarele lor. Erau îndeajuns de sus ca să fie în plin soare, dar, în ciuda căldurii, răceala nopții de primăvară încă nu dispăruse, făcându-i să simtă în același timp și frigul, și căldura.

– Aia e, zise Bojan și, chiar dacă nu arată cu mâna, Sonja își dădu seama că vorbea despre căsuța aceea veche, mai jos de ei, pe dealul acoperit de arbuști și cu livada de meri de partea cealaltă.

Din locul unde stăteau ei, căsuța, cu veranda îngustă ca o șapcă veche trasă peste scândurile vopsite în verde care păreau să freamăte în lumina difuză, nu i se părea Sonjei prea diferită de sutele de alte case care umpleau valea de livezi. Casa era destul de aproape pentru ca Sonja să-i deslușească detaliile. Livada, merii încă aproape ca niște schelete. Grădina, strălucind de tufele de trandafiri care începeau să înmugurească, câțiva pini groși, aleea în formă de potcoavă, cu prundiș, din fața casei. Umbrele lungi și razele de lumină, nesigure, ale dimineții, care brăzdau o fereastră laterală cu dungi tremurate, mișcându-se cu atâta grație, încât fata se întrebă dacă nu cumva căsuța își pierdea forma solidă și se prefăcea în șuvițe multicolore. În jurul ferestrei, aproape uscată, cerând parcă un nou strat de vopsea, ca și scândurile scorjite ale pereților, un trandafir cățărător, stufos, cu

flori mov care dădeau să se desfacă. Încordându-și privirea, Sonja văzu o perdea din dantelă albă care se legăna ușor la fereastra aceea veche, în adierea dimineții.

Dantelă și lemn înnegrit de vreme. Mișcându-se amândouă. E ceva aici, hotărî Sonja, ceva bun. Apropierea de combinația de dantelă și lemn o tulbura, era prea aproape de ceea ce era ea cu adevărat ca să se simtă în largul ei.

Două ore rămaseră în mașină privind la casa aceea, în ambianța ei idilică, până ca Bojan să-și arunce cea de-a zecea țigară fumată până atunci, să tragă un scuipat sănătos, să se privească în oglinda retrovizoare, să-și întărească nodul la cravată, să-l slăbească, să-l întărească, să-și umezească vârful degetelor cu limba și să-și treacă degetele prin părul proaspăt tuns, să tragă adânc aer în piept, să pornească motorul și să coboare în vale.

– Ți-aduci aminte când am fost la familia Hiskett, anul trecut? întrebă Bojan în timp ce intrau în ceață și se apropiau de casă.

Sonja încuviință din cap.

– Ți-aduci aminte de Jean, femeia pe care am întâlnit-o acolo? întrebă Bojan când ieșiră de pe șosea și intrară pe aleea care ducea spre casă.

Sonja repetă gestul. Își amintea. Jean Direen. O femeie tăcută, dar, ciudat, nu sperioasă. Cu o față de șoim, impresie accentuată de felul în care își prindea părul lung, cărunt, în coadă de cal, și de ochelarii ei ca niște aripioare. Cu ochii neobișnuiți: verzi și blânzi. Sonja privea adulții în ochi numai atunci când nu avea încotro, ca la școală, unde profesorii îi cereau asta. Dar în ochii lui Jean Direen se putea uita fără să simtă vreo amenințare. I se păruse în vârstă, poate chiar mai în vârstă decât tatăl ei, dar cu un corp care arăta neașteptat de tânăr. Puternic, suplu, contrar feței și hainelor simple în care era îmbrăcată. Era o femeie blândă, își aminti Sonja. Blândă și apropiată.

În clipa următoare, își dădu seama unde își petrecea tatăl ei duminicile când o lăsa la familia Heaney. Chiar și la familia Hiskett simțise că Jean era atrasă de Bojan și poate tocmai de aceea își amintea cu atâta claritate de ea după o singură întâlnire întâmplătoare. Dat fiind că interesul lui Jean față de tatăl ei o făcuse să roșească, Sonja îl percepuse ca pe o flacăra. La început, îi surâsese ideea unei legături între tatăl ei și Jean, fiindcă așa ceva era mult mai interesant, chiar palpitant și de preferat serilor pierdute de Bojan la masa de joc, când Sonja îl aștepta în parcare, să termine odată și să meargă

acasă.

Apoi se făcu noapte, apoi dimineată, apoi trecură mai multe săptămâni și aproape la fel de multe luni, ce păreau nesfârșite, dar și extrem de scurte, cam cât îi lua lui Bojan Buloh să-și întărească nodul cravatei, să-l slăbească și iar să-l întărească. Viața luă o nouă turnură, reconfortantă pentru Sonja și din ce în ce mai plăcută. În fiecare săptămână mergea la școală și trebăluia prin casă, alături de tatăl ei, care era altfel, fericit și bun cu ea. Și în fiecare weekend se întorcea pe valea Huonului, la Jean. Acolo, Bojan ajuta în livadă, repara mașinăriile, gardurile, îngrijea pomii, stropindu-i, curățându-i, culegând merele și aranjându-le în lăzi. Sonja ajuta și ea la culesul merelor și la împachetarea lor, muncind uneori cot la cot cu Jean, alteori cot la cot cu tatăl ei.

Șopronul în care umpleau lăzile era cald, plin de lumină și de zgomotul merelor ce se rostogoleau spre ajutoarele lui Jean - vreo șase bărbați, femei și copii, iar Sonja învelea merele cu grijă, cât de repede putea, în hârtia moale, purpurie, până obosea, apoi dădea fuga în livada atât de verde ca să ajute la cules, revenea în șopron, fără să încurce pe nimeni și fără ca cineva să se înfurie și să se răstească la ea, fiindcă în forfota din livadă, în vara aceea, era multă armonie și se simțea binecuvântată că face parte din ea, ca și cum tot ce se petrecea acolo era un fel de rugăciune nerostită, a tuturor, iar ea făcea parte integrantă din acea rugăciune.

În fiecare duminică dimineată se scula înainte de răsăritul soarelui, simțind în somn clipa în care zorii zilei începeau să umple casa. Se ducea în bucătărie, se oprea, în cămașa de noapte, între perdea și fereastră, și se uita cum soarele din ce în ce mai sus rumenea norii cenușii, apăsători, făcându-i roz, apoi argintii, până când cerul arăta ca un păstrăv-curcubeu imens care sărea peste căsuța lui Jean. Vedeă livada și, dincolo de ea, dealul acoperit de tufe, care nu se mai termina. Chiar și din locul în care stătea, din bucătărie, priveliștea, care era departe de a fi vastă, îi dădea o senzație de spațiu necuprins, de deschidere.

Sonja vâra hârtie și vreascuri culese dis-de-dimineată în soba veche, spuzită de cenușă. Aprindea hârtia și, în câteva clipe, focul începea să ardă vesel: cu zgomot, trosnind, șuierând, cu flăcări galbene, jucăușe. Pentru ca fumul să nu umple bucătăria, închidea ușița de fontă cu miros de gudron. În timp ce vreascurile fâsâiau și își schimbau locul, Sonja umplea ceainicul mare și negru de la singurul robinet din alamă

și punea pe o tavă cana cu motive florale, mare că de-abia o putea ține, două cești, zahăr și lapte; lua cutia cu ceai și umplea cana cu frunze de ceai. Apoi, așteptând să fiarbă apa, se gândea de multe ori cum se schimbaseră viața lor din dimineața aceea când sosiseră cu masa nouă, din lemn negru, pe care stătea tava acum.

Se strânseseră toți în bucătăria lui Jean și o admiraseră, Jean, Bojan, Sonja și bătrânul Archie, care locuia acolo și, după moartea părinților lui Jean, îl ajuta pe Merv, fratele lui Jean, să aibă grijă de livadă cât era Jean la serviciu, la școala din partea locului. Mutaseră masa de colocolo ca să-i găsească cel mai bun loc. Lui Jean îi plăcuse că era simplă, dar bine proporționată, de o eleganță sobră, îi apreciaseră finisajul. Și toată primăvara, vara și toamna aceea Bojan și Sonja reveniseră la fiecare sfârșit de săptămână ca să stea la ea, să mănânce de pe ea feluri exotice – de unele Bojan nici nu voia să audă în casa lor – cum ar fi dovleac cu păstârnac și cu sos de mentă. Mâncară friptură de miel, despre care Bojan susținea că e bună doar pentru sârbi, dar, ca să n-o supere pe Jean, o lăudase pentru cât de bine îi ieșise. Și preparară supe cu smântână și lapte, spre uimirea lui Bojan și a Sonjei, deși pâinea lui Jean, spunea Bojan – cu toată sinceritatea –, era mai bună decât cea făcută de mama lui; mâncară cel puțin două duzini de budinci cu mere, fiecare altfel, și băură ceai alb, dulce, din căni îndeajuns de mari ca să poți spăla în ele.

Jean mirosea mereu a flori de măr, prilej de glumă pentru Sonja și tatăl ei, când erau singuri, fiindcă, indiferent de anotimp, parfumul ei era pe cât de permanent, pe atât de atemporal.

Dar într-o bună zi, când Sonja descoperi, în spatele vechiului șopron în care împachetau merele, o ladă de lemn presărată cu paie, în care își făcuse cuib o cloșcă cu pui, niște ghemotoace galbene, pufoase, care piuiau și se rostogoleau peste tot, prezența lui Jean nu mai fu anunțată de mirosul de flori de măr. Crezând că e singură, Sonja începu să le cânte puilor:

Spancek, zaspancek

crn mozic

hodi po noci

nima nozic

Sonja cânta încet, plină de dragoste, un cântec pe care-l știa de mult, nici nu-și mai amintea când îl învățase, un cântec de leagăn sloven.

Tiho se duri

okna odpro

*vleze se v zibko
zatisne oko
Lunica ziblje:
aja, aj, aj,
spancek se smeje
aja, aj, aj.*

Sonja simți mirosul de flori de măr cu o clipă înainte s-o audă bătând din palme.

Tresărind, ridică privirea și o văzu pe Jean în capătul șopronului, zâmbind. Sări în picioare.

– Frumos cântec, Sonja. Despre ce e?

Sonja zâmbi și ea, stingheră. O luă pe lângă perete, iute ca un păianjen care caută adăpost, fără să-și ia ochii de la Jean, ieși în fugă din șopron și o ținu tot așa, prin livadă, până la râu.

Despre ce e cântecul? Despre nimic. Cuvinte fără sens, ca „Humpty Dumpty“. Și totuși, cuvintele cântecului însemnau totul. Știa că însemnau totul. Știa că sunt despre dragoste, dar de ce?

Alerga cât o țineau picioarele, suflând din greu, gâfâind – până când se se dezmetici și-și dădu seama că fierbea apa în ceainic, cu bulbuci, furioasă, sărind, făcând plita să sfârâie.

Apucă repede ceainicul cu un șervet împăturit, îl luă de pe plită și, din prea multă grabă, se opări ușor. Turnă apa în cana mare. Apoi, cum făcea în fiecare dimineață de duminică, ieși din bucătărie pe holul din mijlocul casei, întunecat și acum, plin de mirosul pașnic, stătut, al somnului. Intră cu spatele în dormitor, încet, cu grijă, cu ochii în jos, atentă la tava grea, să stea dreaptă ca să nu verse ceva. Așeză tava pe o măsuță veche, lipită de perete, sub o perdea de dantelă pe care vântul o flutura când înăuntru, când în afară.

Sonja ridică ochii de pe tavă și privi în jur. Dormitorul lui Jean era foarte frumos, cu pereții de un verde-pal, cu tavanul înalt și cu fereastra spre livada unde merii erau acum în floare. Soarele trecea ca un râu prin geam, revărsându-și lumina asupra lui Jean și Bojan, care stăteau împreună într-un pat mare, din lemn.

Sonja văzu cât de liniștiți și de fericiți arătau cei doi; aici, și pentru ea și pentru tatăl ei, era o insulă de pace. Nu era prima dată când le aducea ceaiul în cameră, uneori mai schimbau o vorbă, dar, sfiindu-se de Jean, ea se scuza și ieșea în grabă. În dimineața aceasta însă Sonja își dădu seama că sfiala îi trecuse și că cea mai mare dorință a ei era să urce pe insulă, alături de ei, să stea în patul acela mare, din lemn, cu

Bojan și Jean, și să simtă cum curge râul acela de lumină în jurul lor. Ridică privirea spre Jean, care trase pătura ca să-i facă loc; Sonja fu cât pe-aci să sară în brațele calde, moleșite de somn, ale lui Jean, dar Bojan, nevăzut de Jean, clătină din cap și-i făcu semn să iasă.

Două gesturi mici, care o durură nespuse.

Sonja se opri, se încruntă la tatăl ei, apoi, ascultătoare, se dădu jos din patul acela mare. Jean se întoarse și se uită la Bojan, care se lipise de ea. Bojan îi zâmbi și o sărută pe nas, iar Jean nu avu timp să vadă cum povara singurătății își face loc pe fața Sonjei în timp ce fata trecea pe lângă perdeaua din dantelă și ieșea din dormitor.

CAPITOLUL 39

1961

Nu mirosea a pâine acră, mucegăită, deci nu trebuia să se teamă. Cu toate acestea, era ceva neobișnuit ca Bojan s-o ia cu mașina de la școală, s-o ducă acasă, vesel nevoie mare, iar la ușă s-o oprească, să-i spună să închidă ochii și să-i acopere ochii cu palmele.

În întunericul deplin auzi vocea lui Bojan, nu ca în mașină sau cum suna întotdeauna, într-o slovenă trăgănată, ci într-o engleză prețioasă, ca și cum ar fi început o nouă propoziție cu aproape fiecare cuvânt.

– De acum încolo vorbim engleza cum se cuvine.

În întunericul total și misterios își auzi vocea, tulburată.

– Dar, artie! – îmi place mai mult când vorbești în slovenă și spui tot felul de glume.

Deși, în general, Bojan insista să vorbească amândoi în engleză și nu în slovenă, când era în toane bune o tachina ușor și făcea jocuri de cuvinte în limba maternă. Dar, în universul negru, cuvintele lui englezești erau de neclintit.

– Nu, Sonja, n-ai să ajungi nicăieri dacă vorbești slovena, ai să sfârșești ca mine. De acum încolo trebuie să vorbești engleza cum se cuvine. Așa poate ai o șansă în plus.

– Engleza nu-i bună pentru glume.

– Engleza e bună pentru bani, răspuse Bojan acoperindu-i în continuare ochii cu mâinile lui mari. Vino cu mine!

Sonja porni șovăielnică în direcția în care o împingea el ușor. Era un dans curios, de la ușă prin camera de zi cu bucătărie, care-i amintea cât de grațioase pot fi mișcările lui.

Apoi se opriră.

Bojan râse și strigă vesel:

– Deschide ochii!

Și își retrase mâinile.

Ochii Sonjei se umplură de o priveliște inedită: acolo, în fața ei, în colțul camerei, o enciclopedie în douăzeci și patru de volume. Cu cotoarele negre-cafenii frumos aliniată în biblioteca nou-nouță, mare

cam cât să încapă toate volumele, primită gratuit odată cu enciclopedia. Bojan găsisse un loc pentru bibliotecă asemănător troițelor împrăștiate pe câmpurile din Slovenia, dedicate Fecioarei Maria în speranța unei intervenții divine, fiindcă acesta era un dar făcut cu toată dragostea, despre care Bojan spera să se dovedească la fel de miraculos. Ca să-i accentueze importanța, așezase mica bibliotecă pe un scrin din lemn de pin, făcut de mâna lui, în care ținea hainele și lenjeria de pat. Pe scrin, de o parte și de alta a bibliotecii, era câte o lumânare roșie, neaprinsă, așezată pe o farfurioară. În afară de enciclopedie, restul bibliotecii era gol, fiindcă alte cărți nu aveau, drept care pe ea Bojan expusese mândru castronul de salată.

Sonja privi lung. Era uluită. Bojan rămase în spatele ei, zâmbind cu gura până la urechi.

– *Enciclopedia Britannica*, să fiu al naibii, zise el după o tăcere lungă, cu vocea plină de uimire și mândrie îndreptătită.

Era emoționat fiindcă, în sfârșit, găsisse cheia libertății lor, sub forma celor douăzeci și patru de volume legate la fel.

Simțind cum această povară a credinței inutile se încheagă în jurul ei, Sonja se apropie de cărți. Își trecu degetele peste cotoarele întunecate, înghesuite unul într-altul, ca o șenilă de tractor. Făcându-și curaj, scoase un volum, îl cântări în palmă și privi cum paginile pline de cuvinte i se împiedică de vârfurile degetelor în timp ce le întorcea agale.

– Acum ai să înveți engleza care se cuvine, spuse Bojan cu mândrie. Acum n-ai să mai sfârșești ca mine.

Oricât de ciudat și de străin i se părea acest cadou, Sonja se înfioră de emoție, nu atât de darul în sine, cât de plăcerea, evidentă, cu care i-l făcuse tatăl ei. Dar în același timp, simțea că o cuprinde și teama. Fără să citească un cuvânt, se întrebă dacă va putea să înțeleagă vreodată tot ce era acolo sau măcar o parte, fiindcă nu era vorba de o poveste sau de o persoană anume care s-o conducă prin acest labirint de cuvinte. Fără un ghid, știa că e pierdută. Și mai era un lucru, de care își dădu seama că trebuie să-și facă griji.

– Artie, cât a costat?

– Nu-ți bate capul cu asta! M-am înțeles cu comis-voiajorul să nu-i dau toți banii acum, răspunse Bojan la fel de vesel. Îi dau banii în trei ani, cu câte o rată în fiecare lună. Dar asta-i problema mea, adăugă el ridicând din umeri.

Se lăsă în genunchi lângă Sonja, privind cu evlavie la enciclopedie de

parcă tocmai i-ar fi apărut în față Fecioara Maria, și își trecu un braț pe după mijlocul ei.

– Comis-voiajorul spunea că, dacă vrei să înveți engleza, cea mai bună cale este să citești *Enciclopedia Britannica*.

Dat fiind că Sonja nu se arăta prea convinsă, Bojan continuă, ca s-o încurajeze:

– Tot ce trebuie să faci e să citești.

O vreme, foarte puțin, poate vreo douăzeci de minute cu totul, enciclopedia i se păru interesantă. O vreme mai lungă, citi din ea din respect față de Bojan. Începu cu volumul unu și se hotărî să citească toată enciclopedia, pagină cu pagină, volum cu volum, oricât de greu i-ar fi venit. Lui Bojan i se părea o hotărâre înțeleaptă, prin care cărțile erau puse la treabă. Sonja citi, conștiincioasă, câteva sute de pagini, până descoperi că ochii i se împăienjenesc și îi fug peste cuvinte, apoi peste propoziții, apoi peste articole întregi și, într-un târziu, peste secțiuni mari. Își dădu seama că putea citi așa ceva și să nu-i vadă rostul, să nu se aleagă cu nimic și, ajungând la această concluzie, inutilitatea ambiției ei deveni și mai evidentă.

Totuși, vreme de câteva luni își luară micul dejun la masa din bucătărie acoperită cu laminex imitație de marmură roz, cu două boluri în față, unul cu măvăliță aburindă, celălalt gol. Sonja umplea bolurile cu cafea groasă, turcească. Apoi, fiecare lua cu lingura din măvălița de un galben-aprins și o vâra în cafeaua neagră, dulce și, aplecându-se peste bol, savurau măvălița siropată. Bojan își arunca ochii peste *Sporting Globe*, îl împătura până ajungea la un sfert și îl depărta de ochi, fiindcă oamenii mai în vârstă așa citeau ziarele în timpul pauzelor, așa i se părea potrivit și drept, chiar dacă pricepea doar câte o propoziție ici și colo și se uita la fotografii; în timp ce lângă Sonja trona un ditamai volumul din *Enciclopedia Britannica*. Citea mai mult cu conștiinciozitate decât cu entuziasm sau interes și, din când în când, Bojan o întreba unde ajunsese, iar ea răspundea „Volumul doi, pagina 316” sau „Volumul trei, Cr până la Da, pagina 1562” și, ca să-și arate dăruirea și ca să-l asigure că nu se preface, îi puneă întrebări ciudate, la care nu se putea răspunde, cum ar fi: „Știi că există peste 782 de specii de crustacee?”

„Habar n-aveam”, răspundea Bojan, invariabil, cu cel mai bun accent australian de care era în stare și uneori chiar râdea de propria ignoranță, dar și pentru că era mândru de câte lucruri noi învăța fiica lui. Râdea și de găunoșenia științei, fiindcă Bojan nu era deloc prost și,

gâdea, pe drept cuvânt, că astfel de lucruri erau, în general, inutile, și mai gâdea, greșit, că diferența dintre eșec și succes în viață o făcea o anumită cantitate de astfel de lucruri inutile. Sonja îi întorcea zâmbetul, moment în care își amintea, ca întotdeauna când vedea cum lingura plină de mămăligă se scufundă în negreala cafelei, cum apune soarele în noapte.

CAPITOLUL 40

1962

Culeseră mere, din soiul Cox's Orange Pippin, toată ziua aceea neobișnuit de luminoasă și de caldă, ca și aproape toată ziua precedentă, și în tot acest timp Sonja se întrebase cât îi mai trebuia ca să-și umple sacul de iută, toți merii? Sau va ajunge la capătul rândului înaintea lui Bojan, care culegea în partea cealaltă, și dacă va ajunge, dacă își va umple sacul înaintea lui, Bojan va sta mereu cu ea, va fi mereu așa sau numai dacă își va umple el primul sacul? Dar întotdeauna Bojan își umplea de două ori sacul înaintea ei, iar întrebarea fără răspuns - Va fi așa mereu, la nesfârșit? Va fi? Va fi? -, întrebarea rămânea fără răspuns, iar sacul ei nu se umplea niciodată.

Apoi Sonja se dusesse la toaletă, care-i plăcea ziua, dar o înspăimânta noaptea, o privată din lemn, înclinată cam ca Turnul din Pisa, cu un interior și mai interesant pentru un copil, cu pereții acoperiți de sus și până jos cu poze decupate din reviste și ziare. Unele vechi și îngălbenite, stând să cadă, altele noi și lucioase. De pereți erau prinse și ilustrate din locuri îndepărtate. Una veche, o piață plină de turiști din Veneția; un autobuz supraetajat din Londra; o fotografie pătată, îndoită, cu Dubrovnikul.

Sonjei îi plăcea atât de mult să zăbovească în acea privată plină de melancolie!

Soarele pătrundea prin crăpăturile din ușă și lumina interiorul - WC-ul din lemn, proaspăt vopsit în verde, pe care se așeza, cu chiloții în jurul gleznelor, cu capacul greu, din lemn vopsit într-un roșu aprins. Și imaginile acelea, imaginile acelea încântătoare!

Îl auzi pe Archie cum urcă dâmbul spre privată, cântând cu vocea lui bătrână, monotonă, care îți zgândărea auzul ca și mașina de sortat mere, dar la fel de liniștitor, luându-și rămas bun de la culesul merelor din soiul Cox's Orange Pippin:

*Ultimele mere-ale toamnei s-au strâns,
Frunze gălbui se lasă încet la pământ,
Ultima ladă e plină și gata de drum,
Spre-o țară pe care nu știi s-o cânt.*

*Ca vitele proaste în jug am lucrat,
Cu desag-atârnată de gât;
Cu vremea și gândacii am luptat
Ca să facem un ban amărât.*

Sonja ședea și se uita la aceste poze ce împodobeau pereții, imagini ale unor locuri îndepărtate, romantice, uitând de ce a venit aici, cu mintea hoinărind prin vise colorate ale Europei, peste care se suprapunea cântecul murmurat și meandrat al lui Archie:

*Furcile plugului le-am lăsat,
Le-am lăsat fără nici un regret;
Merelor ce vor crește de-acum înaintea,
Le spun adio, dom'le Pippin, și mă retrag încet.*

– Archie, ai fost vreodată la Dubrovnik? întrebă Sonja, privind lung fotografia încrețită cu Dubrovnikul, care arăta exact cum își imagina ea un oraș din poveștile cu sultani și duhuri care ies din lampă. Ai fost, Archie? La Dubrovnik?

Afară, Archie prinse mai bine cheotoarea scămoșată care-i ținea bretelele de pantaloni, își aranjă cămașa decolorată, din flanel albastru, trase un ultim fum din țigara pe care și-o răsucise singur și dădu un bobârnac chiștocului.

– Nu, răspuse Archie de parcă ar fi vorbit cu cerul. Dar am făcut drumul ăsta de nu știu câte ori, tot așteptând să te dai jos de pe tron.

Spre seară, căldura și munca își spuseră cuvântul, drept care Sonja se întinse în livadă și adormi imediat. Când se trezi, amețită, văzu cum Jean, urcată pe un scaun, culegea mere aproape de locul în care se odihnea ea. Bojan era jos și puneă merele într-o ladă de lemn, iar șirurile de pomi alcătuiau o troiță verde în jurul lor. Apoi Jean coborî și cei doi se îmbrățișară cu multă afecțiune. Și se sărutară.

– Sonja...? spuse Jean, nevrând ca fata să-i vadă așa și arătând spre locul în care Sonja părea că moțăie, pe un petic de iarbă înșorit din apropiere.

– Fii fără grijă, răspuse Bojan. Doarme.

Sonja clipi de câteva ori, își miji ochii și, fără să se miște, îi privi cu atenție. Văzu, stânjenită, cum Bojan îi aranjează părul, apoi cum, la fel de tandru, își face mâna căuș peste unul din sâni lui Jean și îl mângâie ușor. Aceste gesturi o descumpăniră; ciudat, nu avese reacția aceasta în clipa în care își văzuse tatăl în pat cu Jean. În pat arătau ca o familie, acum însă scena îi sugera o intimitate dincolo de ceea ce cunoscuse alături de tatăl ei, iar consecințele acelei intimități o tulburau profund.

Dar soarele bătea cu putere, iarba era moale și toropeala ei, plus faptul că văzuse un lucru pe care n-ar fi trebuit să-l vadă, o făcură să închidă din nou ochii.

Visul cu ochii deschiși făcu loc unui coșmar cumplit. Se făcea că e iar pe locul din spate al mașinii lui Picotti, ghemuită într-un colț. Picotti ședea în față, cu capul întors spre ea, zâmbind, și-i făcea semn să vină la el. Sonja aruncă o privire pe fereastră și-l văzu pe Bojan în livadă, vorbind cu Jean. Strigă după ajutor, dar nu auzi nimic și, după câte se pare, nici Bojan nu auzi nimic, fiindcă se întoarse și o îmbrățișă pe Jean. Cu cât creștea spaima în ea, cu cât țipa mai tare, dar fără să se audă, cu atât mai nepăsători păreau să fie cei doi față de situația în care se afla și cu atât mai pasionale deveneau îmbrățișările și săruturile lor. Pierduse orice speranță, dispăruse orice posibilitate de a fi salvată, de a scăpa de acolo.

Mai târziu, Sonja își aminti cum coșmarul devenise realitate, căci, la un hop, se trezise brusc, în mașina tatălui ei care tocmai stârnea un nor mare de praf pe un drum de țară, cu livezi de meri de-o parte și de alta. Bojan se uită la ea și zâmbi.

– Te-ai trezit.

Sonja era încă somnoroasă și nu făcu decât să mormăie un răspuns. Bojan inspiră adânc. În fața lui vedea un gard lăsat pe o rână, ai cărui stâlpi vechi, crăpați, trebuiau înlocuiți, un șopron cu acoperișul de tablă desprins, care trebuia reparat înainte de venirea iernii. Vedea lucruri care trebuiau făcute, dar care, din mai multe motive, fuseseră neglijate.

– Frumos weekend, nu?

Pentru Sonja fusese un weekend ca oricare altul din vara aceea. De aceea încuviință din cap nehotărâtă.

– Sonja... ce-ai zice dacă eu și Jean ne-am căsători? Dacă Jean ar deveni mama ta? întrebă Bojan nonșalant, ca și cum ar fi spus ceva banal, ca și cum ar fi întrebat-o dacă mai vrea puțin oțet la salată.

Sonja se dezmetici. Era speriată, vulnerabilă, după visul acela, și avea nevoie disperată de tatăl ei, care acum îi spunea că s-ar putea dărui altei persoane. Pe geamul mașinii văzu o lume verde, un cer albastru, o lume în care oamenii păreau că duc o viață ordonată, în care viața era așa cum trebuie să fie. Avusese parte de prea multe schimbări, nu mai voia altele. Simțea cum deruta dragostei trage de ea, simțea dorința de a păstra lucrurile așa cum sunt, luptându-se cu dorința de a schimba totul sau de a uita totul, simțea spaima dragostei

de o altă dragoste care o putea îneca pe a ei.

– Nu. Nu, artie, nu... Nu vreau. Jean e...

Sonja căută un motiv împotriva lui Jean, dar nu găsea nici unul. Îi plăcuse aranjamentul pe care-l făcuseră peste vară, prin care Jean le dăruise atât de mult, de care Sonja și Bojan beneficiaseră atât de mult, nu văzuse nici o amenințare în el. Se agăță de ceea ce era evident.

– E prea bătrână. Numai de tine am nevoie. De ea n-am nevoie. Vreau să fim numai noi doi.

Zâmbetul lui Bojan dispăru treptat.

– Să fim împreună. *Numai noi doi.* În casa noastră.

Bojan înghiți în sec. Rămaseră tăcuți în lunga lor călătorie spre casă, de data aceasta mai lungă decât fusese vreodată.

CAPITOLUL 41

1962

După aceea lucrurile se schimbă. În sâmbăta următoare munciră în atelier. Ca de obicei, Sonja se ocupă de șmirgheluit, Bojan calcula cum să taie o bucată dintr-un stejar tasmanian ieftin ca să facă o mică bibliotecă, ținând țigara fumegândă în colțul gurii și o sticlă de bere pe bancul de lucru.

Tensiunea acelei zile era accentuată de căldura moleșitoare, neobișnuită în lunile de toamnă. Nici Sonja, nici tatăl ei nu vorbiră prea mult. Simțind deprimarea lui Bojan ca pe o greutate fizică, fata își luă inima în dinți și-i puse întrebarea care îi frământa pe amândoi:

– De ce nu mai mergem la livadă?

Melancolia lui Bojan, visătoare, dispăru brusc. Se uită mai atent la bucata de lemn, ca și cum locul în care voia s-o taie cu fierăstrăul era mult mai important decât orice ar fi vrut Sonja să spună.

– Spuneai că o iubești pe Jean.

Sonja n-ar fi vrut să spună asta, de fapt n-ar fi vrut să spună nimic, dar așa îi venise, mai ales că tatăl ei n-o amuțise cu privirea.

– Mda. Am spus că poate da, poate nu. Dar un lucru e sigur: te am pe tine, zise Bojan și, mai mult ca să arate cât de hotărât e și mai puțin cât de limpezi îi erau gândurile, adăugă: Nu ne mai întoarcem, Sonja. Niciodată. Asta ai vrut, asta ai.

La început, Sonja nu se sperie, fiindcă nu știa cât de hotărât e Bojan. Știa că e supărat, dar credea că-i va trece și vor merge din nou acasă la Jean și totul va fi la fel.

Nu putea ști că doar timpul, anii lungi îi vor demonstra tăria hotărârii lui de a nu se întoarce niciodată, nedreptatea crudă a ceea ce hotărâse.

Sonja nu se lăsă cu una, cu două. Abordă un subiect despre care Bojan nu vorbea niciodată și care în ultima vreme o interesa din ce în ce mai mult, crezând că-l interesează și pe tatăl ei.

– E frumoasă Slovenia, artie?

Bojan se ridică în picioare, drept, și o privi în ochi. Dându-și seama că asculta, dar nu era furios, Sonja continuă:

– Dar Europa? E ca în pozele din privata lui Jean?

Întrebarea Sonjei păru că-l întristează nespus. Poate că Bojan își dorise să se însoare cu Jean, dar nu avea forța să-și împlinească dorința. Poate că avusese nevoie de entuziasmul Sonjei ca să meargă mai departe, fiindcă fusese atât de speriat. Și poate că, la fel ca Sonja, neriscând nimic, se simțise mai în siguranță. În fiecare noapte îl îngrozea gândul de a trăi din nou alături de o femeie, iar dincolo de gând erau amintirile, imaginea lui, înjosit și disprețuit, de aceea se temea de ce s-ar întâmpla dacă s-ar înhăma la o altă căsnicie nefericită. Chiar dacă o iubea pe Jean și era iubit de ea, Bojan nu mai credea în dragoste. Înțelesese că pe lumea aceasta existau lucruri mai puternice decât dragostea.

– Este, artie?

Când răspunse, Bojan păru că se referă în aceeași măsură la Jean, la el, la ei și la Europa. Rotunji fiecare cuvânt, dând fără să vrea un cu totul alt sens propoziției.

– Era... *al naibii...*, răspunse el și șovăi, parcă derutat de ciudățenia cuvintelor englezești, ... de frumoasă.

Se aplecă și puse echerul pe bucata de stejar, gata să-și reia lucrul, dar, amintindu-și ceva, șovăi din nou și se îndreptă de spate. Și iar o privi în ochi.

– Am să-ți spun cea mai frumoasă poveste despre Europa. Era înainte de război.

Bogătanul satului – un ticălos mare și gras, să-l fi văzut cum arăta, Dumnezeu! – avea o mulțime de porci, pe care-i ținea sub casă... Într-o noapte, în toiul iernii, zăpadă peste tot, casa bogătanului a luat foc. Toți sătenii au sărit în ajutor, ca să salveze porcii din casa care ardea. Dar de îndată ce-i scoteau de acolo, porcii se întorceau în flăcări.

– De ce?

– De ce? Mă întrebi de ce? Dumnezeu știe! Așa e Europa. Așa e ea. Îți vine să crezi? Mie nu. Nimănu-i vine să creadă. De parcă focul i-ar fi vrăjit și porcii se îndrăgostiseră de el.

Bojan râse scurt, deși era clar că povestea nu i se părea deloc amuzantă.

– Până la urmă, porcii au pierit în foc iar satul a mirosit a carne de porc arsă zile la rând. De tot râsul, nu?

Dar Bojan nu zâmbea.

Așa că se sfârși. Veni și iarna. Perdeaua din dantelă albă de la fereastra veche, din lemn, se îngălbeni, un cocon din care fluturele

zburase demult. Jean stătea înăuntru, cu brațele încrucișate, privind pe fereastră, în depărtare, ca și cum i-ar fi așteptat pe Bojan și Sonja să se întoarcă.

Rămase așa multe zile, unii vecini spun că mai multe luni, alți câțiva spun chiar ani.

Dar așteptarea, chiar și o oră, ar fi fost fără noimă. Norul mare de praf anunța multe mașini care treceau pe acolo, dar niciodată mașina lui Bojan, târându-se sub carapacea mesei nou-nouțe, confirmarea unei idei fragile cum că ar putea exista ceva mult mai important decât dragostea lui pentru ea sau mai frumos decât dragostea ei pentru el – ideea că, trăind împreună, oamenii pot avea parte de clipe de grație. Începu să plouă, mai întâi câteva picături ușoare, izolate, apoi încet, ritmic, pe acoperișul de tablă. Se întunecă. După o vreme, Jean renunță să mai privească și să se mai gândească, își descrușișă brațele și trase oblonul vechi, apoi draperiile negre, grele, peste perdeaua din dantelă și perdeaua din dantelă nu se mai jucă în adierea dulce a dimineții, ci rămase dreaptă, nemișcată, adunând praful greu. Ploaia continuă să cadă pe geam, brăzdându-l cu pâraiașe și râulețe.

Trandafirii de lângă fereastra dormitorului lui Jean se ofiliră și se uscară, iar petalele căzură la pământ, pierzând puțină culoare și formă, puținul parfum pe care-l mai păstrau. Jean nu se consolă deloc știind că florile se întorc încet în pământul ud.

Nimic, înțelesese ea de multă vreme, nu te poate consola, doar alți oameni. Și nu mai era sigură că mai avea puterea să caute o consolare atât de fragilă.

CAPITOLUL 42

1962

Apoi se termină și cu citirea enciclopediei, ca și cum cotorul ei ar fi plesnit în tăcere, noaptea, în timp ce dormeau, și nimic nu mai fu cum și-ar fi dorit ei, de fapt nimic nu mai fu cum fusese înainte; Bojan se apucă iar de băut, iar Sonja îl ura pentru asta, Dumnezeule, cât de mult îl ura, dar n-avea încotro, trebuia să tacă și să înghită fiindcă era doar un copil, fiindcă era fiica lui, iar el era tatăl ei și aceste lucruri încetară să mai fie lucruri și deveniră doar cuvinte pe care nici unul nu le credea și nici nu le înțelegea.

Bojan nu știa cum să se descurce cu el însuși, darămite cu ea, și, chiar dacă Sonja știa ce vrea, nu găsea o cale ca să ajungă acolo, drept care, în fiecare după-amiază, după școală, pur și simplu mergea cu Bojan.

Mergea pe jos sau cu autobuzul sau, în general, cu amândouă, ca să ajungă la șantierul pe care muncea Bojan, iar acolo aștepta în mașină cu orele, până termina el lucrul. În mașină nu se uita prin manuale, fiindcă cititul era un străin pe care hotărâse că nu vrea să-l cunoască. Desena flori. Cobora din mașină, umbla pe ici, pe colo, își privea tatăl de la distanță și-l admira, se gândea că așa și-l va aminti mereu, aplecat, mișcându-se grațios în salopeta lui largă, veche. Făcuse destulă muncă fizică în scurta ei viață ca să nu-i invidieze speteala, cum o numeau el și colegii de echipă. Ei însă îi plăcea mult să-l vadă așa și uneori voia și chiar muncea alături de el pe șantier, măturând, aducând materiale și unelte, fiindcă așa vedea tot ce era mai bun în tatăl ei, ajungea să înțeleagă felul în care vedea el lumea și oamenii, prin munca lui alături de alții.

Dar când ziua de lucru se sfârșea, în loc să meargă acasă, Bojan se îndrepta spre cârciumă și o puneă pe Sonja să aștepte în mașină, într-o parcare mică, acoperită cu prundiș.

— Stai liniștită, un pahar și gata, îi spunea el, inevitabil.

Soarele ajungea la asfințit. Se reflecta în parbrize, aluneca pe cromul inoxidabil al noilor mașini Zephyr, Hillman și Holden, se scufunda în nuanțele tari, de ocru pământiu, ale petelor de rugină de pe mașinile mai vechi. Soarele apunea. Bojan rămânea în cârciumă. Când

întinericul se așternea peste parcare, stâlpii de iluminat se trezeau la viață, iar Sonja tot aștepta în mașină.

Apoi, pe neașteptate, când nu mai avea nici o speranță, Bojan apărea parcă de nicăieri, lângă mașină, fluturând ceva în mână. În sfârșit, gândea ea la început, în sfârșit mergem acasă. Și zâmbea. Bojan vâră capul în mașină și, cu un zâmbet strâmb, îi dădea Sonjei o ciocolată mare.

Sonja ignora ciocolata și-l privea drept în ochi. În ochii lui sticloși de-atâta bere.

Domol, ținându-și firea, îi spunea: „Artie, haide să mergem acasă“.

Bojan, invariabil beat, invariabil râdea și răspundea: „E pentru toată familia... O ciocolată pentru toată familia“. Așa făcea mereu când era beat, își explica glumele, ca și cum neînțelegerea lor se datora altei persoane care nu stăpânea bine limba engleză. Și niciodată nu se gândea că gluma s-ar putea să nu aibă deloc haz. Astfel de glume o scoteau din sărite.

„Vreau să merg acasă.“

„Unde? Care casă? Noi doi n-avem casă, Sonja. De ce nu înțelegi?“ Mai râdea un timp, apoi râsul i se transforma în lacrimi. Ochii încetau să-i mai sticlească. „Avem un apartament pentru venetici, Sonja. Un apartament pentru venetici. De ce nu înțelegi?“

Bojan se întorcea și intra din nou în cârciumă. Cei care ieșeau de acolo, pe două cărări, târziu în noapte, vedeau, ca în multe alte nopți, mașina cu fetița în ea, luminată de un stâlp din apropiere. Uneori vedeau cum fetița, care ședea pe locul șoferului, privea linia orizontului, de parcă s-ar fi îndreptat spre o destinație îndepărtată, după mai multe ore de călătorie; alteori, dacă veneau mai aproape, o găseau dormind dusă pe bancheta din spate. Alteori, târziu de tot, o puteau vedea la geam, cu mâinile lipite de el, țipând, un țipăt îngrozitor, lung, subțire și tânguitor.

Înăuntru era gălăgie, zgomotul camaraderiei exclusiv masculine, de o tristețe copleșitoare și o disperare egoistă. De la înălțimea barului, un copil – dacă un copil ar fi onorat cu prezența lui un astfel de loc, ceea ce, ca și în cazul unei femei, nu s-ar fi putut întâmpla –, un copil ar fi văzut doar pahare ridicate și lăsate jos, pete de bere pe fețele de masă, țigări stinse în scrumiere, mâini care gesticulau neîncetat. Printre paharele de bere care se înșiruiău ca niște zăbrele, copilul ar fi putut privi pe fereastră spre mașina în care țipa Sonja. Dar, în locul țipetelor, copilul ar fi auzit doar clinchetul paharelor și râsetele

bărbaților mai veseli ca oricând. L-ar fi auzit pe unul dintre tovarășii de pahar ai lui Bojan șoptindu-i celui de alături, l-ar fi surprins cum spune: „Zi-i veneticului să-ți facă cinste cu-n pahar. În fiecare seară e aici. Nu-i pasă de bani. Dacă strânge vreun ban, o face doar ca să și-o aducă pe mă-sa din Grecia“.

Și ar fi auzit urmarea: „Bojan, dai și tu un rînd sau ce naiba?“

Și l-ar fi auzit pe Bojan rîzînd și spunînd: „Dau, dau cât puteți să duceți. De ce dracu mai câștig banii, dacă nu pentru asta?“

Toată lumea râdea. Și, auzind veselia din cârciumă, Sonja nu ar fi dat impresia că e nefericită în mașina-închisoare, așa cum o insectă vîrîată într-un borcan pare mulțumită de sine.

Chiar dacă insecta țipa și chiar dacă fiecare țipăt îndepărta insecta și mai mult de singura persoană alături de care și-ar fi dorit să fie și care ar fi putut s-o facă să se simtă iar om.

CAPITOLUL 43

1990

Așa se face că vara aceea magică de demult se sfârși cu ploaie, Bojan renunță la dragostea pentru Jean și reluă legătura întreruptă cu băutura, iar Sonja nu mai mănăncă mere, visând însă tot mai mult la ele. Până la urmă, începu să mănânce din nou mere, bineînțeles că mănăncă, dar după foarte mulți ani, la mult timp după ce deveni majoră, pe când locuia în Sydney și era sigură că senzația de piele și carne sfâșiată și sucuri dulci-acide care-i umpleau gura nu-i va readuce povara lumii vechi. În Sydney nu găsea soiurile Geeveston Fanny, Jonagold, Tassie Snow sau Cox's Orange Pippin, iar pe taraba din gara aglomerată nu erau decât mere din soiul Golden Delicious, ca peste tot. Dar, în clipa în care mușcă dintr-unul, Sonja simți doar pustiu și pierdere totală, fiindcă mărul avea gust de terci, făinos. Și atunci înțelese că tot ce avea era tot ce purta în ea și că, negându-l atât de mult timp, acum i se părea imposibil să-l recapete și, simțind că totul s-a dus, se așeză în fața tarabei, pe trotuar, și izbucni în lacrimi, în vreme ce mii de navetiști o ocoleau sau, într-un târziu, treceau peste ea.

Luându-și o zi liberă de la muncă, Sonja împrumută mașina lui Helvi, o Corolla veche, și o luă pe noua autostradă spre fluviul Huon. După câteva încercări, direcții greșite și o pană de cauciuc, găsi în sfârșit locul, povârnișul pe care, cu atâția ani în urmă, așteptase în mașina tatălui ei înaintea primei lor vizite la Jean, Bojan întărindu-și și slăbindu-și nodul la cravată, întărindu-l și iar slăbindu-l. De data aceasta ploua și Sonja se uită printre ștergătoarele de parbriz care se foiau în stânga și-n dreapta la ce mai rămăsese din livada lui Jean. Puțin; prin cupole care se limpezeau și apoi se dizolvau în stropii de ploaie, văzu că livada devenise țarc, grădina dispăruse de tot, iar casa se transformase într-un hambar dărăpănat. Trandafirul cățărător dispăruse.

Dantela dispăruse.

În timp ce ploaia cădea cu aceeași intensitate, observă cum din acoperișul a ceea ce cândva fusese casa lui Jean se desprinde o bucată de burlan ruginit și întinde o limbă lungă și grea, de apă, spre o lalea

roșie, abia înmugurită, făcând-o una cu pământul.

Tot ce rămăsese, gândi Sonja, era ea. Și el. În afară de ei, doar o casă devenită șopron, o livadă pe care plugul o transformase într-un țarc pustiu. Mirosul unui copac fără flori. Fereastra lui Jean fără dantelă. Ca atunci când bați din palme cu o singură mână.

În anii care trecuseră de când Jean se lăsase cuprinsă în brațe de Bojan, iar Sonja se lăsase să cadă pe trotuarul acela murdar din Sydney, ea nu văzuse niciodată o livadă fără să se simtă vinovată de ceea ce credea că fusese trădarea ei, nu auzise numele vechi ale soiurilor de mere fără să-și vadă tatăl preț de o clipă, privind în sus, spre Jean, în culmea fericirii, și fericirea dispărând odată cu merele vechi și, odată cu ele, bătrânul Archie care cânta în felul lui, monoton, luându-și rămas bun de la culesul merelor din soiul Cox's Orange Pippin...

Furcile plugului le-am lăsat,

Le-am lăsat fără nici un regret;

Merelor ce vor crește de-acum înainte,

Le spun adio, dom'le Pippin, și mă retrag încet.

... totul dispăruse: Jean, Bojan, bătrânul Archie, merele Cox's Orange Pippin și gustul minunat al tuturor, proaspăt, dulce-amar.

CAPITOLUL 44

1990

În noaptea aceea, după ce se întoarse din valea Huonului, Sonja fu bânuită de un vechi coșmar.

Se făcea că era din nou copil și aștepta pe șantier, după școală, privind cum tatăl ei și colegii lui de muncă turnau fundația unei case, un ocean de ciment moale, cenușiu. Jiri nu era în preajmă când Bojan căzu în ciment. Se întâmplă repede, dar se derulă încet, atât de repede încât Bojan dispăru în ciment dintr-o singură mișcare, lăsând în urmă doar un val molcom, unde-i fusese corpul, atât de încet încât Sonja văzu tot, îl văzu cum se răsucește și cade cu fața în jos, văzu scena fără teamă sau panică, așteptându-se ca Bojan și înjurăturile lui să iasă la suprafață. Dar Bojan reuși doar să-și ridice puțin trunchiul și capul deasupra cimentului umed, înainte să cadă din nou în el. Nu știa, nu putea ști, dar într-un fel vedea cum salopeta i se agață în armătura ascunsă și, cu cât se zbătea, cu atât mai mult se încurca în sârmele groase. Cimentul se vâluri din nou și Bojan se ridică a doua oară, cu fața, hainele și părul argintii, ca o statuie, ca o fantomă, cu brațul întins spre ea, și îi strigă numele cu o voce jalnică, rugătoare. Sonja însă nu știa ce să facă sau cum să-l ajute. Șovăi în timp ce degetele lui cenușii se întindeau disperat, în speranța deșartă de a ajunge la ea, de parcă Sonja l-ar fi putut salva, de parcă l-ar fi putut apuca de mână, iar ea nu știa dacă să țipe sau să se arunce în oceanul acela ca să-și ajute tatăl. Clătină din cap și în clipa aceea Jiri se repezi pe lângă ea, plonjă ca un salvamar într-o mare perfidă și improșcă cimentul lichid în jurul corpului său uriaș și al cizmelor de cauciuc. Trase de Bojan, care acum aducea cu o focă, atât de tare, încât îi rupse salopeta, provocându-i și o rană adâncă în coapsă. Șocul îl făcu pe Bojan să țipe de durere, dar și de bucurie că a fost scos dintre fiare. Jiri râse și-l plesni cu mâna lui lată, puternică, peste spatele ud, ridicând o ceață fină, din ciment cenușiu, spre cerul dimineții, albastru ca penele unui papagal, apoi cimentul căzu la loc, schimbându-și culoarea - într-un roșu-aprins - și forma, devenind o perdea, și o mână trase perdeaua, iar lumina dimineții umplu dormitorul.

– Cum merge sarcina?

Sonja ridică privirea și văzu că e Helvi, care îi adusese tava cu micul dejun la pat: momițe finlandeze și ceai. Sonja întoarse ochii spre fereastră. Vezica nu-i dădea deloc pace.— Bine. Nu mai vomit. Privind în continuare spre fereastră, încercă să se adapteze la lumea de dincolo de visele ei. Am renunțat la cafea. Mă doare spatele și îmi tremură picioarele.

Se dădu jos din pat, nerăbdătoare să rămână singură până când trecea visul, până când se asigura că nu-i adevărat că tatăl ei se îneca în ciment, iar ea nu-l putea salva.

– Și dacă nu mă duc la toaletă în clipa asta, umplu tot dormitorul.

CAPITOLUL 45

1990

Helvi împingea și întindea aluatul până se făcea moale și pufos ca poponețul dolofan al unui bebeluș, întins, împins și răsucit.

– Asta e artă, îi spunea ea Sonjei în zilele acelea lungi când trebăluiau împreună prin casă. Să întinzi aluatul, nu să-l bați până nu mai rămâne pic de viață în el. Să-l împingi și să-l întinzi, să-l împingi și să-l întinzi până se înmoaie și te ascultă, până prinde viață și e gata să crească... Așa se face pâinea adevărată.

Sonja privea mingea aceea mare, din aluat, rotundă, elastică, frământată cu pricepere de mâinile bătrâne, noduroase ale lui Helvi.

– Ce-mi place mirosul ăsta, zicea Helvi, mai să atingă aluatul cu nasul în timp ce inhala mireasma de drojdie de bere. Parcă ar fi capul unui bebeluș. Cald, mirosind a drojdie. Îl simți?

– Ca să-ți spun drept, nu foarte tare.

– A... din cauza sarcinii. Arăți minunat și te simți groaznic. Te doare spatele, picioarele-ți tremură, vomیți și nici măcar o cafea nu poți să bei. Iar în cazul tău, nu simți nici măcar mirosul de pâine.

Sonja zâmbi.

Helvi continuă să frământe aluatul și, când îl luă în mâini, Sonja spuse:

– Nu-i doar din cauza sarcinii, Helvi... Sonja șovăi, se gândi câteva clipe, și vorbi mai departe cu o voce târăgănată, obosită: Când eram mică, artie m-a lovit tare, o dată.

Helvi lăsa să cadă aluatul pe masă, cu un zgomot surd. Apoi se apucă din nou să-l frământe. Dar ascultând încordată.

– Îmi curgea sânge din nas și nu se mai oprea. La spital mi-au cauterizat rana și n-a mai curs sânge. De atunci nu mai simt nici un miros, adăugă Sonja, schițând un zâmbet blând, plin de ironie. Nici de flori, nici de pâine.

Helvi nu știa ce să spună. Simțea că ar fi greșit să zică ceva. Zâmbi și ea scurt, în semn de tristă solidaritate. Apoi împinse aluatul spre Sonja.

– Hai... frământă și tu.

Sonja se conformă, cu stângăcie.

– Ți-a scris taică-tău?

– Nu. Și nici n-o să-mi scrie. Nu-i stă în obicei.

– Poate ar fi mai bine să vorbești cu el.

– De ce? Întrebă Sonja fără entuziasm, deși cu o urmă de speranță în glas. N-are nici un rost. E prea departe. Și a trecut prea mult timp.

Apoi, meditativ, se deschise, ușor:

– Ar fi frumos, Helvi. Frumos. Dar frumosul nu face parte din viață, nu-i așa?

Mâinile lui Helvi scoaseră aluatul din mâinile Sonjei și începură să-l frământa cum se cuvine.

– Întinde aluatul, Sonja! Întinde-l! Dacă nu-l întinzi, nu crește pâinea, spuse ea râzând. Ca și tatăl tău.

Împinse din nou aluatul spre Sonja, care mai făcu o încercare, de data aceasta cu mai multă pricepere, întinzându-l înainte și înapoi, în stânga și-n dreapta.

– Pâinea Bojan, zise ea.

Helvi vârî aluatul într-o tavă și tava în cuptor.

– Pe roată ar trebui să-l întinzi pe ticălosul ăla bătrân, adăugă ea.

Râseră amândouă. Apoi Sonja se opri și ridică privirea.

– Dacă ajung ca el? Dacă ajung ca ea? Helvi, uneori mă întreb ce fel de mamă voi fi.

Dacă am să fiu o mamă rea? Dacă n-am să fiu lângă el, când copilul va avea nevoie de mine? Dacă am să mă înfurii și-am să-l lovesc?

Helvi rămase tăcută. Ar fi vrut să știe ce să spună, dar nu știa. Tot ce-i putea oferi Sonjei erau casa și pâinea ei.

– Mi-e teamă, Helvi. Uneori mi-e atât de teamă că nu voi rezista. Mai multe părți din mine sunt moarte, dar nu știu care anume.

Sonja își aminti cum, la sosirea în Sydney, cu ani în urmă, fusese frapată mai ales de indiferența orașului. La aeroport strigase, fără să vrea, numele tatălui ei și, neprimind nici un răspuns, izbucnise în râs, de frică și de ușurare – iar oamenii o evitau, precauți, nu ca înainte, când pur și simplu n-o vedeau. Că ești în toate mințile sau nebun, orașului nu-i păsa, se străduia să nu știe. În oraș avea senzația de libertate, simțea că face parte dintr-o frăție uriașă a celor căzuți, care refuzau, toți, să recunoască faptul că diavolul e pe urmele lor. Viețile trăite cu un scop existau doar în zvonuri și în reclame.

În fumul dens erau miliarde de particule de smog, reziduuri caustice a milioane de vieți incinerate la fel. Orașul o umplea de anonimatul

altora și, în oceanul acela, al nimicniciei împărtășite, unde oamenii erau luați drept simpli pui de incubator și munceau ca niște vite, fiind oameni doar în coșmaruri, Sonja se simțea, în sfârșit, mai în largul ei.

Se adaptase până la urmă la clima apăsătoare, o căldură toridă ce se lipea de toate lucrurile și toate locurile, descoperind în ea o formă de siguranță. Nu voia spațiul după care tânjeau alți oameni din oraș, ci mai degrabă se bucura că nu are parte de el și de șansele nenumărate pe care lipsa aceasta i le oferea pentru a nega viața privată. Prefera să rămână la suprafața vieții și o deranja atunci când cei care o simpatizau încercau s-o ia cu ei în adâncurile întunecate, oamenii aceia care considerau că prietenia presupune, în ultimă instanță, să afli adevăruri fundamentale despre alții. Își dorea să stea doar ascunsă în apele puțin adânci, aproape de mal, unde salvarea era mereu posibilă, rămânând un mister chiar și pentru ea.

Apoi venise ziua aceea, ziua aceea, cu doar câteva luni în urmă.

Sonja se întâmplase să fie în sala de montaj, în căutarea unor chitanțe, tocmai când se viziona materialul filmat pentru un documentar TV despre nebunia hidrocentralelor de care fusese cuprinsă Australia postbelică.

Realizatorii ajunseseră la un interviu cu un sindicalist în vârstă, Preston, care vorbea despre refugiați, despre violență, alcoolism, sinucideri și crime, și acum încercau să suprapună o parte din spusele lui Preston peste unele imagini de arhivă, pătate, zgâriate și fără sunet, de la construirea unui baraj din Tasmania la începutul anilor '50.

Și atunci văzuse acel animal înnebunit care mânuia barosul cu atâta furie.

Avu nevoie de câteva momente ca să-l recunoască. Bătrânul sindicalist pe nume Preston începu să spună o poveste tare tristă despre o femeie pe care n-o cunoscuse, dar cu care se intersectase, preț de o clipă, în toiul unui viscol, cu mulți ani în urmă. O întrezărise doar o clipă de pe motocicletă, era noapte, el mergea cu viteză, ninge tare, dar își amintea că femeia purta un palton stacojiu și sub el o rochie cu tiv de dantelă.

– Tăiem asta, zise o femeie scundă, cu părul roșu, care ședea lângă monteur. Un amănunt inutil, fără rost.

Cei doi hotărâră să revadă materialul, dar Sonja alerga deja mai repede decât se derula banda video, pe coridor, pe trepte în jos, afară, pe stradă, trăgând adânc aer în piept, de parcă tocmai ar fi fost salvată de la înec.

Helvi nu-i spuse să facă ceea ce făcu, nici măcar nu-i sugeră. Nu era ceva inevitabil, dar izvora din convingerea Sonjei că, dacă nu făcea ceva acum, inevitabilul care-i însoțise viața sigur va interveni. S-ar putea ca totul să ne fie scris, cum spunea Jiri, dar poate că Helvi avea dreptate când replica: „Poate, dar mai bine să scrii *tu* decât un ticălos care scrie numai ce-i rău pentru tine“.

De acum înainte, hotărî Sonja, va scrie și ea, va încerca, cel puțin, să schimbe cursul evenimentelor în ceva pe care să-l vrea și *ea*, în loc să lase ca viața ei, ca și viețile celor din jur, să fie aruncate la coșul amănuntelor inutile.

Se uită pe fereastră, cât mai departe, la cerul dimineții, până când soarele care ședea ca o flacăra pe o apă limpede îi răni ochii atât de tare, încât îi închise și se întoarse cu spatele, gândindu-se din nou la ce încercase să nu se mai gândească atâta vreme, întrebându-se unde e tatăl ei și la ce se gândește.

Întrebându-se, în plus: De ce nu scrie? De ce?

CAPITOLUL 46

1990

Ca un scandalagiu dintr-un bar care nu renunță să-și lovească adversarul chiar și atunci când sărmana lui victimă a fost zvântată în bătaie și acum nu mai vrea sau nu mai poate să se ridice din balta de sânge de pe podea, ploaia continua să răpăie pe acoperișul din tablă al barăcii umile din Tullah în noaptea acelei ierni nefericite. Vântul de vest urla ca o știmă cuprinsă de nebunie, făcând să zgâlțâie baraca din toate încheieturile. În camera amărâtă a lui Bojan, un mic radiator lăsa o linie roșie pe podea, făgăduind în mod înșelător căldura.

Bojan mormăi o înjurătură la adresa răpăielii neîncetate a ploii pe acoperiș. Lumina becului cădea direct pe un bax de bere Cascade aproape gol, așezat în mijlocul patului, lângă el, iar din bax se prelingeau umbre grotești până în pereții micii lui celule, ca și cum baxul ar fi fost singurul obiect real, palpabil, din cameră.

La naiba, gândi Bojan Buloh. La naiba cu toate. La naiba cu locul ăsta afurisit. La naiba cu mine. Întinse mâna spre bax și mai scoase o sticlă. Duse sticla la gură, lateral, și dădu să-i scoată capacul cu dinții. De-abia atunci deveni conștient că mai era cineva în cameră și îi auzi vocea:

– Sunt gravidă.

Bojan nu se deranjă să ridice privirea, ci întoarse capul în timp ce, încet, scotea capacul. Scăpată de presiune, berea îi bolborosi în jurul buzelor. Bojan lăsa sticla jos și scuipă capacul pe podea. Apoi scuipă și cuvântul:

– Știu.

– Am crezut că poate n-ai primit scrisoarea.

Într-o mână Bojan ținea o țigară, în cealaltă, sticla de bere deschisă. Era beat, dar liniștit. Cu vocea domoală. Afară, noaptea era rece, de nepătruns. Bojan trase din țigară, apoi din sticlă, ducând o mână la gură, lăsând-o jos pe cealaltă. Fumul inhalat, gălgâitul sticlei. Mișcări de câțiva centimetri, mișcări ale unei vieți întregi. Ar fi vrut să se dizolve în ploaia năvalnică și să fie purtat spre râurile care curând aveau să fie zăgăzuite pentru totdeauna. La naiba cu râurile, gândi Bojan.

– Am primit-o.

Rămaseră tăcuți, amândoi.

Ploaia se năpustea în valuri asupra tablei obosite de deasupra lor. Sonja simțea furtuna ca pe o povară imensă, care îi apăsa fără conținere. Pentru Bojan, dimpotrivă, zgomotul era un cocon în care se putea retrage, în care se simțea mai în siguranță față de alții, un cocon care îl ținea prizonier, dar care îl și întărea. Gândul acesta îi dădu puterea să mai spună ceva:

– Ce puteam face?

Sonja nu spuse nimic.

Bojan respiră adânc, apoi desfăcu brațele.

– Casă n-am... Bani n-am, lucruri de valoare n-am, doar slujba asta și baraca asta.

– Puteai să-mi dai un telefon.

– De ce?

Și, ca și cum ar fi vrut să arate cât de puțin îi pasă, Bojan duse sticla la gură și trase o dușcă. Sonja îl privi cu tristețe și dezgust. Dezolarea mândră a lui Bojan avea ceva fascinant și în același timp respingător în ea. În timp ce berea îi curgea pe gât, mărul lui Adam, mic, încrețit, se ridica și se lăsa ca la un pescăruș. Sonjei i se păru că tatăl ei dă gata jumătate de sticlă dintr-odată, deși îi era greu să-și dea seama, după câtă spumă era înăuntru.

– Nu-i de mirare că mama a plecat.

Bojan lăasă sticla jos, până în dreptul pieptului, tot aplecată, gata pentru dușca următoare. Se uită la Sonja, iritat că-i amintește de Maria.

– Ce știi tu..., zise el disprețuitor.

La naiba cu Sonja.

– Te știi pe tine.

La naiba cu ea.

– Nu știi nimic.

Poate, gândi Sonja. Dar știi cine sunt. Poate că nu e mult. Dar știi. Și, fără să se gândească, se auzi spunând, nu urlând ca din senin, cum făcea el, ci abia șoptit, dar clar:

– Tacă-ți gura!

Ceva neașteptat. Pentru el. Și pentru ea. Deși purtarea lui era normală, aproape rituală, purtarea Sonjei era ceva nou pentru amândoi.

– Tacă-ți gura, repetă ea, aproape ca o rugămintă, aproape ca un aparteu, menit să fie luat în seamă, dar și apăsat.

Și când rosti cuvintele, când spuse „Tacă-ți gura“ a doua oară, văzu cum Bojan își dă capul pe spate, puțin, dar amândoi știau că e mult, de parcă Sonja i-ar fi tras un pumn, amețindu-l. Apoi, prefăcându-se că vorbele ei nu-l afectaseră defel, ridică bărbia, își ținu capul drept, ca și cum s-ar fi așteptat la o altă lovitură, avertizând-o să nu mai încerce – ca într-una din încăierările jalnice din fața cârciumii, la capătul unei seri, pe care le privea din mașina lor.

Sonja observă ceva.

Că Bojan tremură ușor.

Că fața tatălui ei tremură, cu zeci de ticuri, și pe ea văzu lucruri pe care credea că numai ea le știe, dar care apăreau acum, în văzul tuturor. Fața lui care, crezuse ea, nu îmbătrânise deloc, îmbătrânea îngrozitor, chiar sub ochii ei, în noaptea aceea sumbră.

O îmbătrânire infinit mai rea decât burta prea mare și chelia. O îmbătrânire cumplită, hidoasă, accelerată, anii lăsându-și amprenta nemiloasă în doar câteva clipe, deceniile în doar un minut. În timp ce-l privea, fața lui Bojan se acoperea de riduri, de parcă un înger invizibil le-ar fi zgâriat cu o unghie invizibilă.

Bojan se transforma sub ochii Sonjei dintr-un bărbat pe care-l cunoscuse cândva, tatăl ei, artie al ei, în altcineva, aproape un necunoscut. Părul lui i se păru brusc mai rar și mai cărunt. Pielea i se lăți, se încreți și îi căzu. Ochii i se afundară în orbite, pierzându-și strălucirea. Și cutele alea! Tăieturile și scobiturile alea! Gata să se deschidă și să sângereze... Sonjei i se făcu frică de fața aceasta îngrozitoare și de tot ceea o făcea să arate așa, lucruri pe care doar le ghicise – i se făcu frică de opera îngerului răzbunător cu unghia lui necruțătoare mult mai mult decât îi fusese frică de sărmanul, becisnicul ei tată.

Dar știa că altă soluție nu avea decât să continue. Drept care spuse:

– M-am săturat de tine. Credeam că poate te-ai schimbat...

Bojan nu o lăsă să termine, își deschise buzele tremurânde și, gâfâind, încercând să nu se înăbușe, strigă:

– Nu știi nimic!

Iar ea, fără să vrea, urlă imediat:

– Tacă-ți gura! Tacă-ți gura!

Și îl plesni, cu toată puterea, peste obrazul buhăit, pustiit, cu pielea țepoasă, care îi răzui palma ca șmirghelul de odinioară.

Niciodată nu mai făcuse asta. Niciodată nu se răzbunase. Bojan o privea cum n-o mai privise niciodată: cu uimire.

Își duse mâna la obrazul care se înroșea și îl șterse de câteva ori, simțind căldura. Își trecu mâna peste gură, lipindu-și buzele, și privi în altă parte. Poate se gândea sau poate încerca să uite încă un lucru.

– Te-ai înrăit, spuse el în cele din urmă.

Sonja tremura. Clătină din cap, privi spre el și vorbi, acum fără compătimire sau furie.

– Așa m-a făcut viața, lua-o-ar dracu.

Bojan o privi în ochi. Sonja îi susținu privirea cu înverșunare. Și continuă cu un tremur ușor în glas:

– Așa m-am înrăit, lua-m-ar dracu.

Încet, anevoie, simțind că nu mai are aer, Sonja găsi în cuvinte lucruri la care nici nu se gândise, dar despre care știa că erau, inevitabil, adevărate.

– Și-ar trebui să te obișnuiești cu asta.

Într-un fel, cuvintele Sonjei păreau să schimbe echilibrul de forțe dintre ei. Tonul disprețuitor și batjocoritor al lui Bojan dispăru. Tensiunea confruntării lor se evaporă; acum stăteau față în față egali, părtași la o tragedie pe care nici unul n-o înțelegea pe deplin. Și, poate din acest motiv, nici nu știau ce să mai spună.

Fața lui Bojan părea moale și lăsată ca spuma ce se scurgea din sticla de bere. Se întoarse spre noptieră și scoase cutia veche, de pantofi, cu fotografiile. Scormoni prin ea până o găsi pe cea cu bunicul mort pe care îl visase Sonja cândva. Puse degetul pe fața lui, întinse fotografia Sonjei și întrebă:

– Îți amintești?

Crezând că Bojan încerca să îndrepte discuția spre apele mai puțin tulburi ale istoriei familiei, Sonja replică scurt:

– Artie al mamei – bunicul meu.

– Și cum a murit?

– În război, pe când ducea mâncare partizanilor, recită Sonja o poveste pe care o auzise de prea multe ori. Preotul satului a informat Domobranul. Divizia SS Prinz Eugen a venit și l-a împușcat. Fotografia asta... a fost făcută după aceea.

Bojan cântări în minte răspunsul ei, dădu să spună ceva... șovăi... și o luă de la capăt:

– Maria...

Sonja începu să-și dea seama că nu știa tot.

– Mama... mama... a văzut asta?

Bojan răsuflă adânc și întoarse capul. Lăsă sticla jos și își mai

aprinse o țigară.

– Bineînțeles, răspunse el, parcă dezamăgit că Sonja nu înțelege ceva, deși mai degrabă era dezamăgit de el, că nu avea curajul să-i spună toată povestea.

– A fost obligată să privească tot... așa a fost. Înțelegi ce vreau să spun?

Sonja încuviință din cap. Era, într-un fel, uluită. Nu știa că Maria fusese obligată să vadă cum e ucis tatăl ei. Și începu să facă legături între acest amănunt și elemente din trecutul ei pe care până acum nu le înțelesese.

Bojan se uita în stânga și-n dreapta, oriunde, numai să evite privirea Sonjei. Trase aer în piept și, într-un târziu, pironindu-și ochii în podea, în V-ul alcătuit de brațele lui, care începea de la coatele sprijinite pe genunchi și se termina în vârful țigării, începu să povestească. Vorbea rar, fiindcă era o poveste importantă, care însă trebuia spusă în doar câteva cuvinte. Iată ce-i spuse:

– Apoi le-au siluit pe sora ei, pe mama ei.

Se opri și înghiți în sec.

– Apoi au siluit-o pe Maria.

Sonja se simți ciudat de ușoară, ca și cum tot ce o ținea legată de această lume dispăruse brusc. Era prima dată când auzea așa ceva despre mama ei. Era uluită, copleșită de povara celor auzite. Articula în tăcere „au siluit-o pe Maria“ de două ori, simțind forma fiecărui cuvânt ca niște pietricele uscate în gură, convingându-se că ceea ce credea că a auzit a auzit cu adevărat.

– Despre cine? întrebă ea cu vocea tremurată, teama răzbătându-i din tonul nesigur. Despre *cine* vorbești?

Simțind că a spus prea multe, Bojan se opri, furia dispărându-i pe moment. Ridică privirea spre Sonja.

Și vorbi. Încet.

– Maria.

Sonja nu părea că înțelege.

– Cei din SS au siluit-o pe mama?

Bojan lăsă ochii în podea.

– Da. Uită-te pe spatele fotografiei, Uită-te!

Sonja întoarse fotografia. Pe spatele ei încrețit și pătat stătea scris cu cerneală albastră, decolorată: „IX april 1943“.

– Avea doisprezece ani, zise Bojan.

– Ți-a spus ea?

Bojan răspunse vehement, oarecum iritat că Sonja părea că nu înțelege grozăvia rușinii pe care o suferise mama ei.

– Ea n-a spus *nimic*.

Apoi continuă și mai hotărât, înverșunarea lui fiind provocată și de furia față de tot ce se întâmplase și de mândria că Maria nu-i spusese nimic.

– Niciodată, adăugă el.

Cu mândrie.

Își dădea seama că Sonja era numai ochi și urechi, că acesta era un moment unic, al înțelegerii, de care nu mai avuseseră parte. Se opri și, chiar dacă în continuare vorbi liniștit, simți cum creștea în el o furie cumplită.

– Dar tot satul știa.

Întinse mâna dreaptă spre Sonja și sublinie fiecare cuvânt scuturând țigara fumegândă, împrăștiind scrumul ici și colo, lăsând urme de fum în aer.

– Înțelegi?

Bojan luă fotografia și se uită din nou la bunicul din sicriu. Lipi țigara de capul mortului din fotografie și o ținu așa până când în locul lui rămase doar o gaură. În timp ce făcea asta, aparent cu mintea în altă parte, continuă să vorbească:

– Asta-i războiul.

Rosti cuvintele ca și cum s-ar fi referit la un vis îndepărtat, ale cărui detalii erau imposibil de exprimat.

– Să nu crezi dacă cineva îți spune că a fost altfel.

Ridică ochii și privi spre Sonja. Îi întinse fotografia ca pe o dovadă incontestabilă și, neștiind ce să mai facă, Sonja o luă și o vârî în poșetă. Ochii lui Bojan erau împăienjeniți de lacrimi și o rugau, o implorau să spună că înțelege oroarea celor întâmplate.

Sonja însă rămăsese fără cuvinte. Bojan dădu să spună ceva, dar nu reuși nici el. Își mișca buzele și limba fără să poată rosti vreun cuvânt.

Apoi, brusc, înțelese enormitatea tragediei pe care o purtase atâta vreme pe umeri ca pe o povară inexprimabilă și se albi la față de groază.

– I-au ucis tatăl, strigă el. Pe urmă au siluit-o. Înțelegi? Au siluit-o!

Strigătul lui pornise dintr-o tristețe infinită, de parcă Bojan ar fi recitat un poem care trecea dincolo de suferința umană.

– Pe Maria mea.

Începu să plângă.

– Au siluit-o.

Își lăsase capul în mâini, de teamă ca mintea să nu-i plesnească de durerea amintirii.

Sonja se întoarse și ieși. Bojan plângea cu sughițuri.

– Maria, Maria, Maria.

Afară, Sonja se îndepărtă de baracă, prin ploaia nopții, spre mașina ei, mai întâi mergând repede, din ce în ce mai repede, apoi alergând, alergând cât o țineau picioarele, alergând ca să lase totul în urmă.

Scotocind prin poșetă după cheile mașinii, o scăpă într-o baltă. Se lăsă în genunchi pe prundișul umed și adună în grabă tot ce se împrăștiase pe jos și îl vâră la loc, în poșeta îmbibată de apă, scăpând din vedere fotografia cu bunicul ei mort. Încercă să deschidă portiera cu o cheie, apoi cu alta, până o găsi pe cea potrivită. În urechi îi răsună doar bocetul lui Bojan. Urcă în mașină, trânti portiera, porni motorul și îl tură la maximum, ca să nu-l mai audă pe Bojan, ca să nu mai audă nimic.

Dar tot îl auzea, bocind în baraca lui, fiecare cuvânt o tânguire teribilă, prinsă între două hohote de plâns. O rugăciune chinuită, despre pierderea cuiva, care o urmări tot drumul înapoi spre Hobart.

Fecioară, Fecioară, Fecioară,

Maria, Maria, Maria.

La ceva vreme după plecarea Sonjei, un sudor turc, specializat în boilere, care se întorcea acasă pe jos, se opri ca să se ușureze. La lumina fosforescentă a stâlpului, estompată de ploaie, văzu în balta îngălbenită de urină un obiect curios: fotografia umflată de apă a unui mort, cu o gaură în loc de față, întins într-un sicriu. Dându-se mare sportiv, încercă și chiar reuși să-și regleze jetul asupra găurii. Atunci, spre mirarea lui, în locul găurii apărură un chip și chipul se ridică din baltă și creșcu până ajunse la fel de mare ca al lui, iar culoarea de alabastru și chipul îl fixară cu o privire plină de o durere copleșitoare, care îl tulbură pe sudorul turc, specialist în boilere. Acesta se întoarse, clătinându-se pe picioare, în întuneric, mormăind scuzele de rigoare, dar câteva nopți nu dormi deloc bine.

CAPITOLUL 47

1954

Purta dantelă; doar atât își amintea Sonja.

Câtă dantelă?

Asta nu-și amintea.

Ce fel de dantelă? Cu stânjenei sau trandafiri, aspră sau fină la pipăit?

Nu știa.

Multicoloră sau albă ca zăpada?

Nu-și aducea aminte. Oricum nu avea importanță. Fie că era vorba de guler sau de manșete, de culoare, formă, dimensiuni sau model, rochia era frumoasă și Sonja și-o amintea ca pe o frumusețe eliberatoare care își schimba culorile, formele și dimensiunile, în funcție de momentul în care și-o amintea, iar asta n-o deranja, de ce s-o deranjeze? – fiindcă știa că mama ei era îmbrăcată așa cum se îmbrăcase și ea la înmormântarea artificierului italian care fusese prins sub stânci; știa că era îmbrăcată pentru un fel de despărțire oficială.

Mama ei purta dantelă, o dantelă frumoasă, și pleca. Sonja știa că pleacă, iar ea nu putea decât să se uite și apoi să îngroape în ea ceea ce vedea, atât de adânc, încât doar conturul unei amintiri pierdute avea să rămână în sufletul ei pentru totdeauna. Și singurul cuvânt pe care-l avea pentru acele urme ale trecutului ei, singurul cuvânt, ciudat, inexplicabil, era dantelă. Uneori visa că în fața ei vălurea o bucată de dantelă și, când dădea s-o apuce, dantela se lăsa furată de vânt. Sonja se lua după ea. De fiecare dată o urmărea altfel, dar sfârșitul era inevitabil același: dantela dispărea în vânt.

Mama ei purta dantelă, o dantelă frumoasă, și plecase, dar, înainte să plece, îi cântase ceva încet, un cântec de leagăn într-o limbă dulce, minunată și cunoscută precum mirosul tainic, de lapte, al mamei, un cântec care i se părea străin acum, ale cărui cuvinte nu le înțelegea, dar a cărui melodie era și exotică, și nespus de tristă.

Spancek, zaspancek, cânta mama ei,

crn mozic

hodi po noci

nima nozic...

Dantela zbura pe acele cuvinte ciudate până dispărea dincolo de nămeți, până ajungea în baraca din Butlers Gorge și se întrupa în mama Sonjei, Maria Buloh, o tânără îmbrăcată într-un palton stacojiu și cu ghete de un roșu-aprins, scâlciate, iar în brațele ei care se legănau se materializa Sonja, la vârsta de trei ani, căreia mama îi cânta încet.

Ce-i cânta?

Un cântec de leagăn în limba ei maternă, familiar și liniștitor.

Lunica ziblje:

aja, aj, aj,

spancek se smeje,

aja, aj, aj.

Sigur, poate că versurile cântecului pe care îl cânta Maria o purtau spre o altă țară, pe care încerca s-o uite la fel de mult pe cât încerca să și-o amintească. Sau poate că, în timp ce ședea acolo și își legăna copilul pe genunchi, își vedea casa părintească, aproape acoperită de zăpadă, cuibărită în Alpii Iulieni, vedea cum se topește zăpada, cum munții înverzesc și apoi se acoperă de florile primăverii. Poate că vedea în același timp ceea ce dorea să uite și ceea ce dorea să-și amintească, iar durerea naturii inseparabile a memoriei era prea mult pentru ea. Desigur – în memoria Sonjei –, lacrimile brăzdau fața Mariei și, poate în încercarea inutilă de a-și opri lacrimile, de a-și opri amintirile, mama ei încetă să mai cânte în slovenă și spuse în limba noii țări: „Copilul meu. Copilul meu“.

După dulceața cântecului, cuvintele acestea sunară aspru și greu, de parcă cineva i-ar fi mutilat limba Mariei, i-ar fi tăiat-o. O lăsă jos pe Sonja și îi vorbi din nou în engleza ei aproximativă copilului care nu înțelegea nimic, cuvintele desprinzându-se din gura ei ca niște stânci ascuțite, o mică avalanșă ce pecetluia soarta fiicei ei.

Ce spusese?

Adevărul, ciudat și evaziv.

„Sonja, trebuie să plec.“

Maria își așeză fiica la loc, în pat. Dar, când dădu să plece, își văzu copilul la ușa dormitorului, privind-o. Maria deschise ușa de la intrare. Afară era întuneric.

„Nu-ți face griji! Artie se întoarce curând.“

Prinsă în lumina unui stâlp, Maria văzu cum ninge. Oare ce era dincolo de lumina luminii? se întrebă ea.

„Sonja?“ întrebă Sonja.

„Sonja nu“, răspunse Maria încet. „Trebuie să plec singură.“

Maria se întoarse în camera Sonjei, o puse în pat pentru a doua oară, o strânse la piept, apoi o lăsă, se întoarse repede și se apropie de ușa de la intrare, încercând să îndemne copilul la somn fără să îndrăznească să se întoarcă: „Aja, aja“, către pereți, către tavan – apoi ieși din casă și, ridicând privirea și văzând doar cerul nopții, care nu era nimic, nu explica nimic și nu oferea nimic, își dădu seama că disperarea ei nu are margini și, în ciuda rugămintelor fiicei ei, ușa se închidea deja și se întâmpla același lucru pe care Sonja îl visa mereu: dantela dispărea pentru totdeauna.

CAPITOLUL 48

1966

Apoi un braț puternic îi cuprinsese corpul adormit și o scuturase încet, ca să se trezească. Bojan nu știa de ce o scutura.

Voia să spună: Asta e.

Voia să spună: Ce frumoasă ești când dormi.

Nu voia să spună nimic.

Voia pur și simplu ca fata să știe că asta voia el ca ea să audă. Nu voia ca fata să știe nimic din ceea ce el simțea. Voia să fugă amândoi, se gândi chiar s-o omoare și să se omoare, dar se scutură din nou de gândul acesta, slăbi strânsoarea pentru moment când, fără să vrea, ridică brațul ca să-și facă semnul crucii, oprindu-se însă dezgustat că fusese cât pe-acți să se refugieze în religie.

Voia ca Sonja să fugă de el, voia ca Sonja să rămână.

Fiindcă fata înțelegea tot și nu știa nimic. O scutură din nou.

În mintea Sonjei, tăcerea ninsorii, a dantelei care dispărea, lăsă loc zgomotului mașinilor care opreau afară, ușilor trântite, vocilor de bețivi într-un Babilon de limbi europene.

— Mama, murmură Sonja o amintire de undeva, dinăuntru. Mama...? scânci ea.

Încerca să asculte vântul, să-l audă cum spune *Aja, aja*. Dar, când ridică privirea și văzu ochii împăienjeniți ai tatălui ei care o scutura, se întoarse ca să nu-i simtă cuvintele repezi, încărcate de băutură.

— Trezește-te.

Era miezul nopții.

— Hai! Trebuie să pregătești mâncarea.

Aja, aja.

În camera de zi, ochii ei, visând larg deschiși, i se mijiră ca să deslușească în lumina galbenă precum urina, încetoșată de fumul de țigară, vreo șase europeni, mai puțini decât lăsa de înțeles zgomotul pe care-l făceau. Ședeau în jurul mesei acoperite cu laminex din bucătărie, mutată acum în mijlocul camerei, cu o față de masă de culoarea muștarului care acoperea minunata imitație de marmură roz, iar deasupra cărți de joc și sticle, unele pline, altele goale, unele lungi

și pântecoase, din care se prelingea spuma, altele mici și pline de rachiu urât mirositor, și, preț de o clipă, înainte să i se limpezească ochii, nu-și dădu seama ce anume se golea, dacă sticlele erau oameni sau oamenii erau sticle.

Oamenii beau nu ca să se bucure de prezent, ci dintr-un motiv mult mai presant, din dorința de a uita trecutul și a nega viitorul. Destinația lor nu era plăcerea, ci uitarea, și voiau să ajungă acolo cât mai curând posibil.

Beau vin din carafe.

Beau rachiu din sticle de Coca-Cola.

Beau bere din sticle cu gâtul lung.

Și fiecare a doua dușcă o sfințeau cu un păhărel de șnaps. Ca să dea ghes rachiului pe gâtlej, își lăsau capul pe spate, de parcă li s-ar fi înfipt un cuțit în inimă, și aceea era clipa lor de groază, când înțelegeau că rana era mortală și că sărmanele lor suflete aveau curând să le părăsească trupurile nevolnice.

Ar fi vrut să spună, artie, dimineață trebuie să merg la școală.

Dar spuse:

– Artie... salam?

Oamenii gesticulau și vorbeau tare, agresiv, în rafale amestecate de polonă, slovenă, germană și engleză, conversația lor ca o drujbă care măcina pădurea nopții ei, măbind turația, reducând-o, huruind din nou, la maximum, în timp ce tăia și iar tăia.

– Sigur, răspunse Bojan, încercând să acopere larma. Și kruha^[7], și șuncă, și ardei gras murat de mine, și ciuperci murate de mine, și păstrăv afumat de mine.

Fără să-i cunoască pe oamenii aceia, Sonja îi înțelegea pe toți. Vocile lor nimeni altcineva nu le putea înțelege, inimile lor nimeni altcineva nu le putea descifra, sufletele lor nimeni altcineva nu le putea vedea. Sonja îi înțelegea pe toți și cu atât mai mult îi ura și se ura pe sine. Se duse în bucătărie. Pregăti platourile cu salam, brânză și pâine. Le aranjă cu mare grijă, fiecare felie de salam vârâtă pe jumătate sub cea de alături, totul ca un miriapod din carne și grăsime de porc condimentată, care se târa pe marginea platoului spre centru. Ridică ochii spre ceasul din bucătărie care arăta aproape două noaptea și surâse la gândul că peste doar câteva ore va sta din nou amețită în sala de clasă, la școală. Cândva, se înfuria. Acum însă hotărî că se va termina așa cum trebuia să se termine: va pleca. Când sau cum, nu știa. Tot ce știa era că dorința ei trebuia să învingă ceea ce până acum

crezuse că e destinul ei.

În timp ce se strecura cu iscusință printre oamenii aceia, fără entuziasm și fără interes, așezând cu conștiinciozitate platourile cu mâncare pe masă și umplând paharele, unul încercă s-o pipăie. Sonja îl ignoră, la fel cum ceilalți o ignorau pe ea. Cei mai mulți nu reacționau în nici un fel la prezența ei, ca și cum mâncarea și băutura ar fi apărut din senin, doar din dorința lor îmbibată în alcool, ca și cum ar fi fost imaterială pentru ei, cum erau și ei pentru restul lumii, o fantomă ce exista doar în imaginația lor.

Becul electric ce atârna golaș deasupra lor ardea ca și lucrurile neexprimate în cuvinte pe care le purtau în inimă. Sonja încerca să nu le vadă: oamenii aceștia, care iubiseră alte locuri, departe, care iubiseră alți oameni, fie morți demult, fie ca și morți, rupându-se de ei, evitau să vorbească despre lucruri sensibile, despre orice avea legătură cu dragostea sau chiar cu ura. Încerca să nu audă pălăvrăgeala lor despre femei, băutură și muncă, ca și despre alte lucruri deșarte, într-un limbaj atât de violent doar ca să dea impresia celorlalți, ca și lor înșiși, că ar putea avea, totuși, putere asupra lor, că asta era viața adevărată și că nu muriseră încă. Beau de la răsăritul lunii până la răsăritul soarelui când, de fapt, nu aparțineau nopții, cum nu aparțineau nici zilei. Erau pierduți în timp, cum erau pierduți în toate.

Unii își păstrasera femeile cu care veniseră aici, dar noroiul mariajului de tineri se prefăcuse în cremene, cu unghiuri tari și ascuțite. Alții își pierduseră femeile; câțiva își găsiseră australience, cele mai multe tinere și încăpățănate, dispuse să-și lege soarta de cei pe care majoritatea australienilor nu numai că-i bănuiau, ci erau siguri că sunt mai puțin decât oameni, femei îndeajuns de naive ca să creadă că dragostea învinge orice obstacol, chiar și ura, pentru ca, din când în când, nebunia lor să-și dovedească înțelepciunea, dar cu un preț mult prea mare.

Cei mai mulți veniseră în Tasmania singuri și, la un moment dat, își dăduseră seama că vor trăi până la sfârșitul vieții tot singuri, că vor muri singuri și tocmai de aceea se temeau de noapte atât de mult.

În general, supraviețuiau fără femei, cu excepția unor împreunări ocazionale cu femei care, pentru cel puțin o noapte, vedeau în ei ceva mai mult decât vedeau ei înșiși, sau cu prostituate care vedeau doar ce puteau da bărbații, ceea ce era prea puțin: bani și gemete scoase în câteva limbi ciudate. Dacă prostituatele ascultau mai atent, ceea ce nu

prea făceau – dacă își apropiau urechile reci de gurile acelea sensibile, nemiloase –, poate că deslușeau un dor cumplit în acele sunete, dar, fiind într-o altă limbă, acestea păreau doar primitive, ceea ce și erau, și fără sens, ceea ce nu erau. Și astfel, oamenii din jurul mesei lăsau ca lumina electrică să le bată în cap, până îi apuca durerea de cap, și în sticle, până când sticlele se goleau. Sonja încerca să nu știe nimic, dar înțelegea totul.

În marile păduri de dincolo, diavolii tasmanieni, pisicile marsupiale, oposumii, rozătoarele, urșii marsupiali și cangurii se trezeau și ei la viață noaptea și scotoceau peste tot ca să găsească ceva cu care să supraviețuiască și, când nimereau pe noile drumuri acoperite cu pietriș, care le invadau lumea, rămâneau hipnotizați de farurile în a căror lumină nu mai erau un element al marilor păduri sau câmpii, ci doar o vietate jalnică, singură, a cărei viață avea să fie curmată între cauciuc și metal. Lumina electrică le arăta că existența, sensul sau lumea lor se reducea la o siluetă încremenită de groază pe șosea; fiecare animal era ucis fără scrupule de cei care conduceau beți spre sau de la locul de muncă, spre sau de la curve, băutură și jocurile de noroc din așezările mai mari.

Ziua, drumurile erau presărate cu pete roșii în urma măcelului nocturn, iar șoimii speriați care se ospătau cu stârvurile se înălțau în aer târând bucăți de viscere după ei, dâre de intestine pline de sânge care se întindeau pe cerul albastru ca și cum însăși lumea ar fi fost rănită.

Jiri îi spusese lui Bojan că unii oameni credeau că animalele se reîncarnau în spirite, în alte animale sau chiar în oameni. Dar, ori de câte ori lovea un astfel de animal, Bojan spera că îi face un serviciu, că îl scapă de povara vieții pentru totdeauna.

CAPITOLUL 49

1966

Jocul de cărți se sfârși pe la patru dimineața, așa cum se sfârșea întotdeauna: cu resentimente. Zorii erau aproape, o altă zi de muncă stătea să înceapă, dar nimeni nu părea să aibă dorința, cum avuseseră toți la lăsarea întunericului, să rezolve orice conflict cu ajutorul pumnilor. Motiv pentru ca Sonja să răsufle ușurată. Oamenii dispărură unul câte unul, până când rămaseră doar Sonja și Bojan, beat mort, ca să facă ordine în bucătărie și în camera de zi.

Sonja își privi tatăl care de-abia se mai ținea pe picioare, întrebându-se dacă știa cine este în astfel de momente. Voia să-l vadă cum este în altfel de momente. Nu cum era acum. Poate că de aceea o și luă gura pe dinainte:

– Termin eu. Tu du-te la culcare. Ai băut câteva pahare în plus, trebuie să dormi.

Rosti cuvintele domol, cu blândețe. Dar mintea amețită de băutură a lui Bojan nu luă în seamă tonul vocii, dându-i un sens de care nici măcar Sonja nu era pe deplin conștientă: că nu suporta să-l vadă în halul acela.

Bojan ridică brațul deasupra capului, furios.

– Nu sunt beat...

– N-am spus că ești beat, replică Sonja și imediat înțelese că n-ar fi trebuit să spună așa ceva.

– ... cum adică *sunt* beat?

– Nu, zise Sonja, simțind cum respiră din ce în ce mai repede, grăbit, cuvintele scăpându-i mult prea tensionate, de parcă știa, ar fi știut și le-ar fi dat sensul pe care-l credea Bojan. Nu, nu, nu, nimic.

Gâfâia acum, dar Bojan n-o asculta.

– Asta e, mă mai distrez și eu din când în când. Ce, n-am dreptul? Pun pariu că și tu te distrezi când nu sunt pe-aici. Pun pariu că ți-o tragi cu băieții, știu sigur că ți-o tragi, stricato ce ești!

Sonja simți cum o ia cu amețeală, cum pământul se ridică și coboară, dar, într-un fel, știa că trebuie să-și păstreze echilibrul, că nu trebuie să cadă. Își acoperi urechile, ca să nu audă, dar capul când i se mărea,

când i se prăbușea în neant, iar mâinile ei făcute căuș mai curând dădeau formă groazei decât s-o împiedice.

Bojan urla acum.

– O stricată ești, ca și maică-ta!

Bojan scuipea ultimul cuvânt cu toată violența. Apoi, Sonja văzu cum mâinile ei se transformă în scut, în timp ce mâna lui se năpustea asupra feței ei, dosul unei palme mari, tot mai mari.

– Stricată ca și maică-ta!

Sonja țipă, dar nu de groază ci de ceva de dincolo de groază; îl înfuriase fără să vrea, fără să vrea.

– Nu, țipă ea înspăimântată de ceea ce știa că urmează inevitabil. Nu, nu, nu!

– Ți-arăt eu cine e beat mort.

Vocea lui era rece, lipsită de orice emoție. Doar fața i se schimonosea.

– Uită-te, spuse el clar, de parcă ar fi încercat să demonstreze, și lui și ei, că nu e beat. Am să-ți arăt.

Când o lovi din nou, Sonja rămase impasibilă, nu plânse și, dacă nu i-ar fi plesnit pielea și nu i-ar fi dat sângele, s-ar fi putut crede că loviturile lui nu aveau nici un efect.

Bojan se schimonosi din nou la față. Sonja îl imploră în slovenă, repede, ca o pasăre prinsă în colivie, înnebunită.

– *Ni, artie, ni, ni, ni, ni ...*

Dar acum nici o limbă nu mai conta pentru Bojan. O lovi iar și iar. Și, când în sfârșit fata căzu la podea, Bojan scoase un urlet de moarte, ca și cum el ar fi fost bătut și nu ea.

– Ți-o tragi! Ți-o tragi!

Sonja îl ura. Ar fi vrut să se agațe de el, cum se agățau copiii de doamna Heaney, ca să nu-l mai urască atât de mult.

– Ți-o tragi! strigă Bojan pentru ultima oară, apoi se duse să se culce clătînându-se pe picioare, pe drum împiedicându-se de piciorul unui scaun.

Sonja nu-și amintea când începuse.

Revenirea la acel moment însemna ca amândoi să recunoască faptul că acum nu era deloc bine, dar era tot ce aveau și vor avea vreodată. Nu-și amintea cum începuseră aceste bătăi. Nu putea vedea o schimbare în reacția ei la bătăi – trecerea de la frica paralizantă la senzația de ușurare, binecuvântată, la căderea primei lovituri, fiindcă sfârșitul era aproape și frica ei, cu care trebuia să trăiască zile întregi

până la o altă bătaie, dispărea odată cu primii stropi de sânge, iar sângele ei îi mirosea a dulce, ca ploaia căzută pe pământul înnebunit de secetă. Apoi, în sfârșit, veni o noapte în care nu se mai temu de palmele și pumnii lui, știind că are în ea ceva ce nu poate fi distrus, care nu sângerează și care nu poate fi atins.

CAPITOLUL 50

1966

A doua zi dimineată, Sonja zăcu în pat, cu ochii deschiși, atentă la orice mișcare, cu fața vânătă și umflată. Dinspre camera lui Bojan răzbătea sforăitul lui de om beat. Se mișcă, simți cum durerea îi săgetează fața, se ridică încet în capul oaselor și dădu pătura deoparte. Nu se îmbracă, ci, în pijama, se duse direct la bucătărie, umplu o găleată cu apă fierbinte, adăugă o mână de detergent, găsi o cârpă în dulăpiorul de sub chiuvetă și se apropie de peretele împoșcat cu sângele ei, uscat și întunecat acum. Făcu un arc de cerc pe perete cu cârpa umedă, apoi altul și încă unul, privind cum se alcătuiesc tot felul de desene roz în timp ce curăța peretele și podeaua, care se pătase și ea. În timp ce spăla peretele, urmărind cum vârtejurile se nasc și mor, găuri în alte găuri în alte găuri, începu să cânte, ca să nu-și mai audă tatăl sforăind.

— Oh, Mr. Sheen, cânta ea încet, rar, mai rar decât în reclama pentru aerosol, șovăitor, poticnit. Oh... *Mr. Sheen, you get everything... everything so sparkling clean*^[8].

După ce termină cu peretele, deschise ferestrele și ușa de la intrare, curăță podeaua și făcu ordine după petrecerea din seara precedentă și se spală, încercând să nu-și privească fața. Când tatăl ei se trezi, casa scliffea de curățenie, mirosul de pâine acră, mucegăită, dispărând pentru o vreme, din ce în ce mai scurtă.

CAPITOLUL 51

1966

Am început să mă obișnuiesc.

Toanele lui, izbucnirile lui imprevizibile, cuvintele oribile și grozăviile care-i ies pe gură. Când intră în cameră, eu ies, nu ca să demonstrez ceva, nu ostentativ, ci umilă, lipindu-mă de perete ca să nu observe că am fost vreodată acolo. Mă fac mică atunci când trece pe lângă mine, ca să aibă mai mult spațiu, nu spun nimic când vorbește, nici de rău, nici de bine, nu glumesc și nici nu spun lucruri serioase. Nu vreau. Uneori, când are chef de vorbă, știu că încercă să-mi surprindă privirea, să mă facă să mă uit în ochii lui. Dar nu vreau și nici n-o fac, fiindcă mă apucă amețeala dacă mă uit în ei, sunt ca niște lacuri albastre, adânci, iar eu stau pe malul lor abrupt și mi-e atât de frică să nu-mi pierd echilibrul, să cad în ele și să mă înec în lacurile acelea de un albastru întunecat.

Știu că încercă să-mi surprindă privirea și, când încercă, mă apucă tremuriciul, pe urmă încerc să nu mai tremur fiindcă și asta îl înfurie: De ce tremuri, întreabă el, de parcă n-ar ști, ce-i cu tine? Pe urmă se înfurie fiindcă știe de ce tremur și nu-i place de ce tremur și urlă la mine și-mi spune cuvinte oribile și tot felul de grozăvii. Termină cu tremuratul, urlă el și ridică brațul deasupra capului, iar eu dau să fug, dar picioarele nu mă ajută și știu că, în clipa în care o să-mi vadă ochii, mă va plesni. Du-te la dracu, spune el. Cine te crezi? Cine? Nu știu cine sunt. Ar trebui să știu și sunt pedepsită fiindcă nu știu.

Poate că așa e corect. Poate că așa e drept. Poate că, atunci când voi ști cine sunt, când voi putea să mă uit în ochii lui fără să tremur și să răspund la întrebare fără să tremur, poate că nu mă va mai lovi. Fără să vreau, mă aud cum urlu și eu, cum urlu te iubesc, artie, și ascult cum urlu și cred că asta e tot ce știu, absolut tot ce știu și-mi dau seama că mă uit în lacurile acelea îndepărtate, ochii lui, și-mi pierd echilibrul și cad. Mă iubești pe dracu, îl aud cum spune și plânge, ce-i dragostea, Sonja? Și mă plesnește, iar eu mă înec și nu pot ajunge la aerul sau la lumina sau la soarele de deasupra și mă înec.

CAPITOLUL 52

1966

Mă scoate din minți. Parcă ar cere palme tot timpul, o face pe mironosița, nu catadicsește să-mi răspundă când îi spun ceva. Nu mă ascultă decât atunci când dau în ea. Nu cu pumnul, în general. Doar cu dosul palmei. De cele mai multe ori. Trebuie să se-nvețe minte. Ajunge ca mine dacă nu se-nvață minte. Nu m-ascultă. O bat ca să se aleagă ceva de ea. De ce nu se poartă ca toți copiii? Știu că mă urăște, când mă privește în ochi, știu că mă urăște. Nu-mi pasă. De ce să-mi pese? Eu sunt un rahat. Eu sunt veneticul, un coate-goale. Ea nu e. Arată ca ei. Vorbește ca ei. Asta-i bine. Nu ca mine. Nu o casă veche, din lemn, care mai are puțin și se dărmă peste mine. De ce mă face să sufăr? Când se uită în ochii mei, de ce spune niște lucruri atât de cumplite fără cuvinte, lucruri pe care n-ar trebui să le spună niciodată, cuvinte care simt cum îmi sfredelesc creierul? Știu că mă urăște. O bat ca să mi-o spună. Ca să-mi spună ești un rahat, veneticule, ca să-mi spună te urăsc, coate-goale ce ești. O bat ca să știe ce rău e și ce rău sunt și ca să spună ce vreau de mult să aud ca să se termine odată și să fiu singur și, în sfârșit, să scap de toate.

O lovesc și nu se întâmplă nimic. Poate beau atât de mult, încât cred c-o lovesc, dar n-o lovesc. Poate că mă uit la un film și mă văd pe mine cum o lovesc pe Sonja, dar nu sunt eu și nu-i nici Sonja, doar un film la televizor. Cu cât o lovesc mai mult și mai tare peste față, cu atât se încăpățânează să nu spună nimic. Nici gura ei, nici ochii ei nu-mi spun nimic. Nimic nu-mi spune că e rău sau greșit. Nimic nu-mi spune că se întâmplă așa ceva, fiindcă poate nici nu se întâmplă. Poate e doar din cauza băuturii. Dacă ar fi adevărat, ar plânge sau ar țipa sau ar spune nu. Dar eu o lovesc și nu se întâmplă nimic. Deci nu se întâmplă. Câteodată țâșnește sânge, câteodată mi se pare că țipă și că țip și eu, dar de la depărtare, ca printr-un perete, ceva ce li se întâmplă unor oameni din altă parte.

Câteodată cred că văd sânge chiar și pe pereți – dar nu se poate, fiindcă a doua zi dimineată mă scol și mă spăl, cum fac mereu, și, când mă uit mai bine, nu văd deloc sânge pe pereți, sunt curați ca întotdeauna, fiindcă Sonja e o fată harnică, nu o puturoasă, are grijă mereu, e harnică, dar cam stângace și câteodată mai cade și se lovește la față.

Așa că o bat, o plesnesc cât pot de tare și, cu fiecare dos de palmă, o îndemn

*cât de frumos pot eu: Sonja, spune ceva. Te rog, spun eu la fiecare lovitură,
spune ceva, te rog.*

CAPITOLUL 53

1966

Ies în noaptea rece. În depărtare văd râul lat, strălucind ca un padoc argintiu la lumina lunii.

Mă las jos, mă întind pe iarbă și-mi lipesc fața de pământul umed, simt iarba înaltă, acoperită de rouă, atât de delicată cu vânătăile de pe fața mea. Fața îmi arde ca focul și fiecare fir lung de iarbă îmi urmărește contururile vânătăilor cu grația unei pene care te răcorește. Aș vrea să fiu o sămânță în pământul acesta, o floare care să se deschidă la lumina soarelui, împreună cu alte plante, să știi că ploaia e viață și să mor odată cu celelalte plante când frigul cel groaznic mă va cuprinde.

Mâinile mele trec peste pământ, nivelează mușuroaiele. Iarba umedă îmi mângâie rănilor. Când nu mă bate, nu simt iarba umedă așa cum o simt acum. Coliere grațioase.

Perle de rouă care-mi acoperă fața. Și, cât stau întinsă pe pământul umed, șoptesc numele mamei. Numele ei frumos.

Maria, îi spun eu pământului, Maria mea.

CAPITOLUL 54

1966

Observați-l pe Bojan Buloh în această noapte a remușcărilor.

Uitați-vă cum, prin suburbiile australiene, încearcă, la volanul mașinii lui, să evadeze din nou, cum trece pe lângă tot felul de case noi, proaspete ca un cangur eviscerat, cu mațele desprinse din sălbăticie doar cu o clipă în urmă, pe drumuri care se contopesc în rigole adânci, pline de mâl, pătrunzând în acest ținut fără cărări, fără margini de beton, cu doar câteva grădini în care îndrăgostiții niciodată nu vor găsi floarea în formă de stea; vedeți cum caută în acest tărâm al clădirilor terminate pe jumătate sau de-abia terminate un semn, un semn de bun augur, o întruchipare a realității într-o lume care i se pare din ce în ce mai dezrădăcinată, în timp ce simte cum capul îi plutește în altă parte. Parcă dezmembrat, piciorul lui apasă tare pe ambreiaj, pe frână, pe accelerator, în mașina lui, singură pe drumurile tăcute și pustii care așteaptă nerăbdătoare momentul în care ceilalți locuitori noi ai acestei lumi noi își vor putea permite mașini nu numai pentru fiecare familie, ci și pentru fiecare individ.

Vedeți cum caută și iar caută ceva, fără să mai știe ce anume. El, Bojan Buloh, care cândva atrăgea femeile ca un magnet, chiar și atunci când acestea erau jignite de purtarea lui, știa acum că șarmul îl părăsise, odată cu trăsăturile tinereții și părul bogat.

Ori de câte ori se întâlnea cu alți oameni, se simțea stingher, nu știa ce să spună, avea senzația că stă gol-goluț în fața lor, o goliciune care deranja, simțea că tace prea mult până să scoată o vorbă și, atunci când vorbea, o făcea cu stângăcie, lăsându-i să-l privească îngroziți pe acest prostănac gol-goluț, care tremura și nu era în stare să găsească vorbele cele mai potrivite cu care să-și acopere groaza.

Simțea o dorință copleșitoare de a confirma că încă mai era viu, că lumea ireală care înota pe lângă mașina lui nu era iadul, că încă nu era condamnat la sondarea fântânii adânci a existenței lui de doi bani, că nu va fi mereu un strigoi care se preface că trăiește o viață într-o lume care doar seamănă cu o lume, cel mai crud dintre teatrele în care pedeapsa e pur și simplu să exiști, iar dorința îi creștea fierbinte, între

coapse, o senzație curioasă și de netăgăduit.

Călătoria lui Bojan se încheie într-o curte plină de noroi, în care puteau încăpea mai multe mașini. Își parcă FJ-ul, coborî, schiță un zâmbet, fiindcă bordelul din suburbii nu semăna deloc cu imaginea de neșters pe care și-o formase în Belgrad, unde, ca recrut în Armata Națională Iugoslavă, împreună cu alți recruți, plătise pentru prima oară ca să facă sex într-un stabiliment care părea să fi fost pregătit de și pentru un pașă, plin de covoare și draperii de toate culorile, totul dominat de un mister absolut, care fusese curmat brusc de bătaia iscată între un sloven și doi macedoneni.

Pe de altă parte, bordelul din suburbii era la fel de prozaic și de lipsit de mister ca și lumea pe care o deservea: o casă modestă, placată cu cărămidă, așezată într-o vale abruptă, izolată discret de vecinele ei de un gard natural înalt, din arbuști ornamentali.

Vântul rece, tăios, care călătorise mii de kilometri peste ocean, din imensele ținuturi albe ale Antarcticii, până la această ciudată stație terminus, îl făcu să se înfioare, împingându-l de la spate, în timp ce urca treptele de beton lipsite de balustradă și suna la ușă. Auzi zgomot de pași, își dădu seama că cineva se uită la el prin vizor și, după ce auzi cum se răsuțește cheia în broască, ridică ochii și văzu o femeie respectabilă, între două vârste, îmbrăcată într-o rochie gălbuie, lucioasă, și purtând ochelari cu ramă de baga. Îi amintea de o șopârlă din deșert care își scuipă veninul ca să-și sperie atacatorii.

Femeia îl întâmpină de parcă ar fi fost vorba de nu știu ce sindrofie.

– Brian, Brian, ce mai faci? April? April, a venit Brian, vrea să te vadă.

Bojan nu spuse nimic. Înainte să treacă pragul, îi dădu o bancnotă de cinci dolari.

– Brian... te rog să mă scuzi, dar tariful nostru a crescut, spuse femeia și ridică șapte degete. La opt.

Apoi se grăbi să ridice și degetul mare, ca să arate numărul corect, dar nu se urni din loc.

– Opt dolari. Probabil că și pe tine te derutează noul sistem zecimal.

Bojan vârî mâna în buzunar și îi dădu cele trei bancnote cafenii solicitate. Se întrebă, fără motiv, fiindcă nu exista nici un răspuns, de ce mai venea până aici, dacă rezultatul era inevitabil, iar inevitabilul era groaznic.

O femeie minionă, cu părul negru, cu ochii pătrunzători, apăru în spatele femeii-șopârle, îmbrăcată în același capot roșu pe care îl purta

la prima vizită a lui Bojan și care-l făcuse, dintr-un motiv pe care nu și-l putea explica, s-o aleagă pe ea, în detrimentul unei femei mai în vârstă și mai atrăgătoare.

Vântul din spatele lui Bojan se învolbură și pătrunse în casă, ridicând capotul roșu al minionei trupeșe, cu ochii pătrunzători, arătând-o așa cum era și nu cum dădea de înțeles lumina scăzută din interior că ar fi ea și colegele ei de muncă, o femeie obișnuită și lipsită de apărare, ca și el, de parcă ar fi întrebat: Pentru ce? Pentru asta? Bojan însă văzuse multe alte femei în bordelul suburbiilor de când venise aici pentru prima oară și întotdeauna o alesese pe femeia cu ochii pătrunzători, în capotul roșu, și ar fi vrut să răspundă da, da, exact pentru asta. Și ar fi vrut să răspundă nu, fiindcă nu era cu puțință și n-avea să fie niciodată. Femeia arăta ca întotdeauna, doar că acum purta părul tuns scurt, după moda nouă, dar lui Bojan nu i se părea că-i stă la fel de bine ca atunci când avea părul lung, la prima lui vizită. Nu-i spuse asta, la fel cum nici ea nu-i spuse nimic. Bojan închise ușa în urma lui.

CAPITOLUL 55

1966

Îi simt mirosul și simt mirosul lucrurilor care m-au rănit, gândi Bojan Buloh, încercând s-o călărească pe April, care nu se lăsa călărită, lucruri care mă îngrețosează, e-atât de tare mirosul femeii ăsteia, ca oaia pe care sârbii o frig la proțap, îi urăsc pe blestemații ăia de sârbi, urăsc mirosul de tămâie din biserică, urăsc mirosul de floare de măr, puternic și atât de aproape, că te apucă amețeala și poți să cazi și să nu te mai ridici niciodată.

În timp ce încerca să facă ceea ce voia să facă, Bojan Buloh privi în sus, la Fecioara Maria, și se surprinse rugându-se. Se opri, scutură din cap, închise ochii și încercă să-și aducă aminte cum era cu Maria, să rememoreze cum făcea dragoste cu ea, să-și imagineze că sub el era ea și nu o altă femeie. În camera aceea mică, aproape goală, cu tavanul care i se părea prea jos, cu pereții acoperiți de un tapet greu, cu iriși purpurii din păslă, singura podoabă era aceasta – deasupra patului, o reproducere ieftină, înrămată, a unui tablou înfățișând-o pe Fecioara Maria, cu inima însângerată. Cât de mult urăsc pictura asta, cât de mult o urăsc și pe ea, gândi Bojan Buloh, cât de mult urăsc pictura asta. Privi din nou în jos, la April, care era tot cu capotul pe ea. În mâna stângă ținea revista *Women's Weekly*, îndoită pe jumătate, cu care își acoperea fața.

Bojan își vârî degetele în mâna ei dreaptă, încercând să stabilească un contact. Femeia își trase brusc mâna și apucă cealaltă parte a revistei.

Amestecați maioneza cu vinul și sucul de lămâie, citi April, și asezonați cu sare și piper.

O simt, gândi Bojan, îi simt pielea rece, cleioasă ca o bucată de șuncă, îmi simt scula moale, moale ca urechea unui porc mort, și nu pot să intru pe porțile ei, în corpul ei, nu pot să reglez carnea asta rece.

– Doamne, Dumnezeule, încă n-ai terminat? exclamă April și continuă să citească rețeta.

Ce-aș mai face dacă aș fi bărbat! gândi Bojan. Dar nu sunt bărbat, iar ea nu e Maria și mirosul ei și carnea ei și mirosul ăsta, Dumnezeule, cât

de mult îl urăsc, îl resping și mă rog de el să mă lase, să nu-și mai bată joc de mine.

Se agita fără folos între coapsele lui April. *Dacă nu aveți vin, folosiți oțet și zahăr, citi ea, încercând să se concentreze pe fiecare cuvânt, să nu ia în seamă eforturile lui Bojan, care o făceau să se hâțâne. Amestecați bine cu spanacul ud până se omogenizează.*

Turnați sos peste fileul de pește.

Tot ce auzeau amândoi era foșnetul revistei și răsuflarea înceată a lui Bojan, mormăielile lui din ce în ce mai puține, apoi câteva suspine pline de frustrare, plânsul lui și cele câteva cuvinte:

– Îmi pare rău. Nu pot, pur și simplu nu pot.

Apoi Bojan se ridică, se îmbracă repede și plecă.

În timp ce-l auzea cum pornește motorul și demarează, April îi spuse femeii-șopârlă:

– Bănuiesc că l-ai taxat ca pe orice venetic – cu o treime mai scump decât pe australienii noștri.

Femeia-șopârlă rămase tăcută. Femeia-șopârlă rămase nemișcată. April continuă.

Era ușor tulburată. Puțin.

– Ar trebui să-i iei doar jumătate din preț. Nu vine pentru sex. Vine ca să plângă.

Femeia-șopârlă ascultase destul. Își mută brusc privirea de la ușa din față la April, deschise gura și limba ei albastră începu să-i sară de colo-colo.

– Nu vorbi aiurea! Asta-i o casă respectabilă.

April se întoarse și se îndepărtă de ea, la o țigară. Simți un curent rece ridicându-se dinspre podea. Capotul roșu parcă era un sloi de gheață. Ar fi vrut să stea undeva, la căldură. Dar nu voia să se întoarcă în camera cu flori de pâslă. Auzi soneria, promisiunea unui nou client. April n-ar fi vrut ca patroana să deschidă. Rămase nemișcată. Știa că trebuie să rămână așa, să îndure, doar degetele îi tremurau.

Auzi din nou soneria.

– Dumnezeu, murmură April.

Trase adânc din țigară, încercă să-și liniștească mâinile, să nu mai scuture scrumul pe jos, își dori să fie fum, să se piardă în neant și strigă:

– Răbdare! Răbdare! Așteaptă, pentru numele lui Dumnezeu.

Dar, oricât de mult așteaptă, nu reuși să-și potolească tremurul mâinilor.

CAPITOLUL 56

1966

„Vreau să știți că asta e o emisiune pentru familiști“, spuse Dean Martin. „Genul de emisiune pe care capul familiei, alături de soția și copiii lui, chiar și de părinții lui, o poate urmări relaxat, cu un pahar în față, în orice bar din țara asta.“

Spectatorii din studio izbucniră în hohote de râs, Dino zâmbi afectat, apoi orchestra atacă primele măsuri și Dino începu să cânte. Aproape de jumătatea cântecului, Dino se opri brusc, ca nu cumva, după ce-ați auzit toate cântecele noi – aici le amintea lui Bojan și Sonjei, care de obicei urmăreau împreună emisiunea în fiecare săptămână, emisiunea lor preferată – să nu dați fuga să cumpărați ultimul disc al lui Dino. Glumi cu Ken Lane și cu inevitabila blondă planturoasă, de pe al cărei buric descoperit, și nu de pe prompter, citi ce urmează în program. „Sper că nu văd dublu“, zise Dino cu fața periculos de aproape de sânii blondei. Cuvinte cu dublu înțeles și un martini triplu.

Cântece și decolteuri languroase. Nume mari și multă băutură. Toate la fel de tranzitorii în emisiunea lui Dean Martin, în care Dino era în aceeași măsură speranța lumii vechi și răzbunarea ei asupra celei noi. Lui Dino nici că-i pasă, spunea Bojan râzând, dar, spre deosebire de Bojan, Dino nu te speria. Tatăl ei, așa cum și l-ar fi dorit Sonja, fără amenințări, fără istorie, fără umbră.

Sonjei îi plăcea să se uite la emisiunea lui Dino împreună cu tatăl ei, la fel cum era valabilă și reciprocă, și stăteau în fața televizorului și râdeau la glumele fără haz ale lui Dino și îi invidiau aerele de venetic cu care, într-un fel, reușise să prostească o lume care îl admira fără reținere, aere pe care Sonja învățase să le respingă. În nuanța de albastru a ecranului televizorului Victrola, simțea că împărtășește ceva anume cu Bojan, un sentiment pe care nu-l va putea descrie niciodată. Dar, ca și glumele lui Dino, sentimentul oboșea, se uza.

Cu un an înainte, la începutul verii, se mutaseră din nou, în locul în care locuiau acum, care era aproape la fel ca toate celelalte locuri, doar puțin mai mare. Dar tot apartament pentru venetici era, Sonja nu-l percepea ca pe un cămin și nici nu credea că-l va percepe așa vreodată.

Bojan câștiga mai bine acum, aveau covorașe pe jos, în loc de pături, și o canapea nouă, acoperită cu vinilin purpuriu, de unde Sonja se uita la noul lor televizor alb-negru, Bojan însă bea din ce în ce mai mult, un motiv în plus ca fata să nu se simtă ca acasă.

Venise iarna și ea se imagina adormind odată cu plantele, așteptând întoarcerea soarelui, fiindcă altceva mai bun nu avea de făcut decât să aștepte, iar Bojan bea din ce în ce mai mult și viața nu i se părea viață, iar ea știa că, la un moment dat, așteptarea se va sfârși și va începe viața adevărată. Primăvara aceluia an se dovedise mult mai umedă decât de obicei și peste tot vegetația crescuse luxuriant; Sonja adăugase ultimii centimetri înălțimii ei de adult, în timp ce corpul i se împlinea și nu se mai sătura de mirosul copacilor și al buruienilor care păreau să-și facă loc prin orice, chiar și prin bitumul de-abia turnat peste stradă. Apoi ploile încetară și începu o vară chiar mai deosebită decât primăvara, cu perioade lungi de căldură toridă. Plantele se opriră din crescut, buruienile se ofiliră, iarba muri. Soarele părea că nu se mai dă dus din înaltul cerului, dogorind pământul, care se liniști și se puse pe așteptat.

De parcă ar fi știut ce avea să se întâmple.

În seara aceasta, în timp ce Dino îi dădea înainte cu glumele lui, Bojan nu era de față, ca să se distreze împreună cu ea. Sonja urmărea emisiunea singură, încercând să-și închipuie că tatăl ei stă alături de ea, ca de obicei, râzând cu gura până la urechi.

Sonja adora radioul, adora televizorul. Știa dialogurile din toate filmele vechi; mergea ca John Wayne, dansa ca Ginger Rogers și ținea țigara, furată de la Bojan, ca Bette Davis.

Adora acea lume fără umbre, logică și previzibilă, o lume în care știa de la început care va fi rezultatul, în care bunătatea era răsplătită, fără a fi pedepsită vreodată, unde viața mergea doar înainte și nimeni nu trebuia să privească în urmă – cu excepția, din când în când, a unor explicații retrospective –, unde tristețea era doar pretext pentru încă un cântec, iar Sonja știa cuvintele tuturor acestor melodii.

Numai despre tatăl ei părea să nu știe aproape nimic. Sonja și Bojan își vorbeau foarte puțin acum și se gândeau unul la altul și mai puțin. Cuvântul „dragoste” – singurul termen care exprima natura fundamentală, dar ascunsă a poveștii Sonjei – fusese alungat din mintea și limbajul lor cu atât de mult timp în urmă, încât nici unul nu-i mai remarcă neobișnuita absență. Cuvântul, atenție, cuvântul, nu noțiunea în sine.

Limbajul lor era acum înrudit cu uneltele folosite de el: pentru scopurile practice foloseau cuvinte care tăiau adânc, precum dalta, sau cuvinte care loveau cu toată forța, ca maiul. Era incontestabil că foloseau cuvintele cu o anumită artă. Dar, așa cum foloseau uneltele doar într-un scop bine știut, la cuvinte apelau numai când aveau nevoie să descrie, să amintească sau să inițieze o activitate.

În seara aceea, când se întoarse din plimbările ei de după școală pe dealurile ce se înălțau dincolo de mica lor suburbie, își găsi tatăl la masa cu tăblia din laminex, turnând cafea turcească dintr-un ibric pe jumătate gol într-o ceșcuță. În jurul ceșcuței erau împrăștiate mai multe fotografii alb-negru. De multă vreme nu-l mai văzuse așa: fără să bea, fără să meșterească ceva, fără să se uite la televizor, fără să meșterească ceva și să bea, stând doar, gânditor.

Apoi Bojan strânse fotografiile și le vârî într-o cutie veche, de pantofi, ieși din cameră, oprindu-se pe micul balcon al apartamentului de venetici. Nu-și schimbase hainele, era într-un maiou albastru și în pantalonii kaki cu care se ducea la muncă. Se rezemă de perete, sub bec, și trase din țigară. Fumul se ridică încet spre lumina galbenă din jurul becului golaș. Părea că se gândește la ceva.

Apoi, chiar dacă era joi seara, seara lui Dean Martin, plecă de acasă. Sonja găsi cutia cu fotografii vechi acolo unde o ascunsese Bojan, în fundul șifonierului. În cutie erau fotografii ale unor oameni cu schiuri și arme, în munții europeni. Erau fotografii cu o femeie, mama ei, probabil. Era o fotografie cu aceeași femeie și Bojan, îmbrățișați, pe un munte acoperit de zăpadă, ea în mână cu o floare albă, înstelată, amândoi cu buzele lipite de floare. Femeia era frumoasă, gândi Sonja, bărbatul era chipeș.

Sonja se uita la fotografii și își puneă întrebări. Dar nu găsi răspunsuri la multele ei întrebări, oricât de insistente ar fi fost, așa, formate pe jumătate și neînțelese. Vârî cutia la loc, în șifonier. Nici una nu avea logică. Fotografiile semănau prea mult cu filmele, iar ea iubea filmele fiindcă nu aveau nimic în comun cu viața ei.

CAPITOLUL 57

1966

Dino se apropia de sfârșitul emisiunii când ușa din față se deschise și Bojan intră călcând greoi, clătinându-se. Era beat criță. Sonja își desprinsese privirea de pe televizor în timp ce Bojan trecea pe lângă ea spre baie.

– Vrei să mănânci ceva, artie? Am pregătit kransky klabășa.

Bojan ieși din baie.

– Nu. Nu vreau nimic.

– De ce trebuie să bei atâta?

– Du-te-n mă-ta, mormăi Bojan, apoi mai tare: Tineretul ăsta, băga-l-aș în mă-sa, crede că...

Dar uită ce credea tineretul și continuă să mormăie ceva ce nici el nu înțelegea.

„Everybody loves somebody sometime“ cânta Dino dinspre Victrola, punând capăt emisiunii.

– Du-te-n mă-ta! mormăia Bojan. Du-te-n mă-ta... du-te-n mă-ta... du-te-n mă-ta.

Sonja avea nevoie de Bojan, de Bojan al ei, de artie al ei, nu de acest ecou de sticlă goală al unui om pe care-l cunoscuse cândva.

– Ai spus că vrei să-ți gătesc.

– Eu fac ce vreau. Iar tu faci ce vrei.

„Chiar și Ken“, spuse Dino din Victrola, zâmbindu-i lui Ken în timp ce acesta încă mai cânta la pian, după ce Dino își pierduse interesul și acum se maimuțărea spre deliciul spectatorilor. „Nu-i așa, Ken?“

Pășind anevoie pe lângă Sonja, Bojan fu cât pe-aci să cadă, împingând-o ușor, apoi își recăpătă echilibrul și spuse:

– Vreau să beau ceva. Deschise frigiderul și scoase o sticlă mare de bere. Nu pot și eu să beau o bere în liniște.

Scoase capacul cu un cuțit și, din picioare, cu mărul lui Adam într-un du-te vino continuu, dădu pe gât toată sticla. Apoi se așeză la masa din bucătărie și se uită la Sonja.

Suntem niște străini, gândi el. O privi cum stătea nemișcată pe scaun și nu văzu nimic în ea ca să-i arate că are de-a face cu un copil. Tot

entuziasmul și energia păreau s-o fi părăsit. Se uită la camera mică, înghesuită, care respira sărăcie, în care stătea Sonja; se uită afară și văzu frânghia de rufe a altcuiva și își dădu seama doar că în seara asta va bea din nou ca să uite tot. Viața nu e viață. Copiii nu sunt copii. Tații sunt pierduți, mamele dispar și nu-și pot găsi copiii care, oricum, și-au părăsit deja trupurile.

Ken râse la gluma lui Dino și atinse clapele pianului cu aceeași fervoare, în timp ce Dino se întreținea cu publicul, care reacționa prompt atât la șarmul lui arogant, cât și la becul care îi anunța când să aplaude.

„Dam - di - dam - di dam - di - dam“, fredonă Dino. „Păcat că nu știu cine a scris cântecul acesta, ca să mă învețe și pe mine versurile.“

Alte ovații și hohote de râs.

„Du - da - da - du - da - da - dam.“

– Ajunge, artie, spuse Sonja. Ajunge.

– Du-te-n mă-ta, se adresă Bojan frigiderului, aplecându-și capul atât cât s-o privească de parcă n-ar fi văzut nimic și, cât se poate de dezinvolt, aruncă sticla goală spre Sonja. Nu cu putere, ci, mai degrabă, cu un amestec de dispreț și lehamite. Poate și cu ură, nu față de ea, ci față de tot ce-l făcea să arunce sticla în felul ciudat în care o făcuse. Sticla se arcui încet peste distanța dintre ei, ca și cum ar fi cosit-o, despărțindu-i.

Trecu pe lângă Sonja la aproape jumătate de metru, se sfărâmă de peretele din spatele ei, dar Bojan nu văzu nimic, fiindcă deja cotrobăia prin frigider după altă sticlă.

În gestul lui era ceva care o umili nespuse. Lui Bojan nu-i mai păsa de ea nici cât să se înfurie ca altădată - de câte ori o bătea, o făcea cu o anumită emoție, dincolo de pornirea lui irezistibilă de a se autodistrage. Indiferența lui totală față de ce avea să se întâmple cu sticla după ce o aruncase - dacă o va lovi pe Sonja sau va trece pe lângă ea - o durea cum nu se aștepta că ar putea să o doară un gest atât de necugetat.

După ce Bojan se culcă, Sonja se ridică de pe scaun, își puse o pereche de blugi, un pulover și o haină gri, din sibir, și ieși, cu intenția vagă de a face o plimbare. Nu voia să fugă de acasă, ci doar să scape puțin de acolo. Dădu ocol casei și, de la o fereastră, auzi sforăitul de om beat al lui Bojan. Se întoarse și privi fereastra un timp, împietrită la față.

Îi era greață de toate, dar mai ales de ea și de viața ei. I se părea că

Bojan sforăie din ce în ce mai tare și mai amenințător. Șuiera, bolborosea și se îneca, iar ea se sufoca în gura de vulcan a ceea ce era și nu era Bojan, de care era legată, iar lava somnului său topit o acoperea pentru totdeauna.

Ridică un pumn, apoi îl ridică pe celălalt, închise ochii, clătină încet din cap, încercând să alunge zgomotul, încercând să scape. Dar sforăitul lui Bojan se înteti, deveni mai insistent, mai dominant, imposibil de evitat. Ce bine ar fi fost să se poată elibera și să simtă ceva, orice! Brusc, fără să-și dea seama, își rezezi pumnii în geam.

Zgomotul sticlei sparte o șocă mult mai mult decât cioburile care-i pătrundeau în piele.

Fiindcă nu simțea nimic.

De mult n-o mai durea nimic, deși își dorea din suflet să simtă durerea; acum însă știa că nimic nu doare. Oricât de mult s-ar fi urât, s-ar fi pierdut, i-ar fi lăsat pe alții s-o rănească ori s-ar fi rănit, nu putea dărâma barajul care-i ținea suferința în loc.

Se cutremură. *Nimic nu doare. Se îngrozi. Nimic nu doare. Cum să știe ce s-a întâmplat, dacă nici nu simțea asta? Mâinile ei erau în camera lui, brațele ei în afara camerei lui, încheieturile ei, ce-i tresăreau neputincioase, prinse în sticla spartă a ferestrei. Era moartă? Acesta era iadul? Sau trăia? Atunci și acesta era iadul? Să trăiești, dar să nu cunoști viața.*

Simțea că nu mai are vlagă. Se simțea epuizată. Cioburi înroșite de sânge se desprinseseră din geam și căzură la pământ.

Ochii îi rămaseră limpezi, drept care privi, nemișcată, cum sângele ei fierbinte se prelingea din încheietură pe pervazul rece, umed. Simțea că nu mai are vlagă. Se simțea epuizată. Nu simțea nimic. De-abia mai vedea. Își trecu încheieturile peste sticla spartă rămasă în picioare, de parcă ar fi feliat o bucată de șuncă. Nu simțea nimic.

Acum nu mai conta.

Nu mai contă nici mai târziu – o viață, o moarte, un moment neștiut –, când o auzi pe doamna Heaney, care o găsisse pe jos și strigase după ajutor:

– Unde-i taică-tău?

Doamna Heaney, care nu vorbea urât niciodată, sau cel puțin nu la fel de urât ca un bărbat, mormăi câteva înjurături teribile în timp ce o așeza pe Sonja cu capul în poala ei. – Nenorocitul ăla, băga-l-aș în măsă, zise ea rar, în șoaptă. Unde e?

Sonja știa că Bojan doarme în patul lui, dar unde era? Unde era, nu

avea de unde să știe. Nu putea vorbi. Nu-i putea spune doamnei Heaney ceea ce era absurd: că așteptau amândoi ca vântul să se stârnească din nou.

Sirena unei ambulanțe îl trezi pe Bojan. Apoi se opri. Bojan se întoarse pe partea cealaltă și adormi la loc.

Și, în liniștea dinaintea furtunii, se auziră, din ce în ce mai tare, pulsând sau luând-o razna, bătăile inimii pe un monitor, încercând din răputeri să răzbească prin întuneric.

CAPITOLUL 58

1990

Zgomotul sacadat se înteeți, un răpăit tot mai insistent, ca de mitralieră, *uș-uis - uș-uis - uș-uis*, și, la început, formele albe, ca niște zgârieturi, care apăreau și se amestecau cu alte forme, dispărând apoi cu mișcări stranii, smucite, pe ecranul caroiat, păreau la fel de greu de identificat ca și sunetele puternice pe care le scotea mașinăria. Apoi, cu o limpezime neașteptată, Sonja înțelese sunetul ca pe o pulsație în mijlocul unei mașini de spălat sunete albe, amplificarea ultrascanată a inimii unui făt de cinci luni care naviga pe oceanul pântecului mamei.

Pântecul ei.

Copilul ei.

Sonja simți un nod în gât.

În timp ce fătul continua să pulseze în ritmul lui static, fascinant, o formă, deși departe de a sta locului, ajunse să domine ecranul.

Un deget moale, dolofan, apăru în fața ecranului și arătă spre imaginea albă a copilului ei.

– Fătul pare să fie sănătos. Nu există semne de placenta praevia.

Pe deget, un inel de aur, mare, parcă nelalocul lui, cu o semilună în relief.

– Capul, trunchiul, brațele, picioarele, degetele... totul pare a fi în regulă.

Degetul cu inel dispăru.

– Hemoragie? întrebă o altă voce. Sonja însă nu găsi puterea ca să ridice privirea și să vadă cine întreabă.

Era o voce subțire. Poate a unui doctor mai tânăr. Poate a unei doctorițe. Poate a mamei ei. Nu știa. Nu-i păsa.

– În următoarele șase ore, nu, răspunse vocea care, bănuia Sonja, aparținea degetului cu inel. Se pare că sângerarea excesivă a fost provocată de marginea placentei, care s-a ridicat.

Ochii i se împăienjeniră și o siluetă pe care n-o putea identifica – dar bănuia că e vorba de un doctor, fiindcă era îmbrăcat aproape numai în alb și, prin urmare, nu putea fi mama ei fiindcă era bărbat și nu purta dantelă – această siluetă se apropie de ea, din ce în ce mai mare,

părând să o amenințe, ca o arătare dintr-un film de groază văzut noaptea târziu. Bărbatul schiță un zâmbet grotesc și îi spuse cu o voce distorsionată, abia auzită, ca și cum i s-ar fi adresat de foarte departe, din alt timp și spațiu.

– Doamnă Buloh? Doamnă Buloh, sunteți o femeie foarte norocoasă. Ați pierdut mult sânge, dar fără consecințe pentru dumneavoastră și copilul dumneavoastră.

Sonja începu să tremure, gată să izbucnească în plâns, de ușurare sau dezamăgire, nu-i era foarte clar. Dar nu plânse. Nu trebuie să plângi niciodată, își aminti ea.

Indiferent de ce se întâmplă, nu trebuie să plângi.

– Doamnă Buloh?

Dar ea era deja pe drum, dincolo de corpul ei, alunecând din el, către un timp infinit, dar și limitat, percepend cu acuitate tot ce era în jur – aerul înăbușitor din spital, duritatea ciudată a saltelei, și neiertătoare, și confortabilă, indecența cămășii de noapte, care o acoperea doar cât două ștergare de bucătărie puse cap la cap –, dar și din ce în ce mai detașată de acestea, ca și de toate celelalte lucruri.

De această lume, care, după o vreme, se albăstri și apoi se înverzi. Apoi, după încă o vreme, și lungă, și scurtă, care țin o veșnicie, dar care de-abia începuse, verdele se deschise brusc și Sonja își dădu seama că se prefăcuse într-o perdea ce se înălța în aer și se înfășura în jurul unei persoane venite să o vadă, dar nu avea cum să o vadă, pentru că ea însăși se preschimbase în perdea, iar persoana despre care acum știa că e Helvi se tot uita la pat – în care zăcea o femeie ce arăta foarte bolnavă, despre care știa acum că e chiar ea, dar nu putea fi ea, fiindcă ea era perdeaua – și prin perdeaua care era Sonja veni o asistentă și, împreună, asistenta și Helvi, se uitară la femeia bolnavă care era tot Sonja, verde-cenușie la față, ca de ceară, din care viața părea să se fi scurs, ale cărei brațe atârnav pe lângă ea fără vlagă.

– Am fost atât de îngrijorată, m-am temut că ai să mori, zise Helvi.

– Nu-i mai spuneți asta, spuse asistenta. Totul va fi bine. A trecut printr-o cumpănă, dar acum e bine.

CAPITOLUL 59

1990

Sonja e a mea.

Nu, ce dracu spun eu aici...

Sonja e totul, am trăit, am trăit mai rău decât câinii, n-aș vrea o viață ca asta nici pentru un câine, darămite pentru ea sau pentru mine, dar n-am avut încotro, pe ea a trebuit s-o lovesc, s-o lovesc ca să nu mai simt durerea asta, a trebuit să beau ca să uit durerea asta, a trebuit s-o fac să știe de durerea asta, a trebuit s-o fac să știe că simțeam durerea asta, că mă ardea pe dinăuntru, că era ca un cuțit înroșit în foc, care mă străpungea în fiecare noapte, până ajungeam mai rău decât un câine, iar dimineața eram iar om și n-are de gând să se oprească, Sfântă Fecioară, o ia de la capăt, cuțitul ăsta înroșit în foc mă străpunge, până ajung iar câine, Sonja, durerea mea e a ta, iar eu trebuie să mă lupt cu ea, iar tu trebuie s-o simți.

Mă doare. Mă doare. Mă doare.

Și nu se oprește niciodată. Dar nu sunt câine, nu? Că dac-aș fi, cineva sigur m-ar împușca, măcar atâta bunătate să-mi arate și mie, dar tu te-ai întors și n-ai să mă omori, deci dacă nu sunt câine, ce sunt?

CAPITOLUL 60

1990

Când, în sfârșit, zgomotul amestecat o trezi, deși slăbită, Sonja simți că mintea i se limpezește și că mai mult decât orice își dorește să se facă bine și să scape de spital.

Helvi ședea în continuare lângă ea, chiar dacă hainele ei arătau altfel, motiv pentru care bănuia că mai trecuse o zi, sau poate chiar mai multe.

Zgomotul venea dinspre o femeie trupeșă, îmbrăcată într-o uniformă cafenie, care tocmai dăduse perdeaua la o parte și acum se apropia de Sonja cu o tavă pe care tronau mai multe obiecte din oțel inoxidabil ce anunțau masa de prânz.

Helvi o ajută să se ridice în capul oaselor, vârându-i pernele la spate. Apoi Helvi și Sonja se priviră conspirativ, în timp ce infirmiera așeza tava pe masă și părăsea salonul.

Helvi scoase capacul de pe un castron din plastic, plin pe jumătate cu o supă slabă în care pluteau bucățele dintr-o substanță roșie, tare, care aducea a morcov. Într-altul era un boț de peltea roșie, înconjurat de un strat subțire de cremă, iar felul doi era alcătuit din două felii transparente de friptură de miel, cu un sos gelatinos și două grămăjoare, una galbenă, din piure de dovleac, cealaltă albă, din piure de cartofi.

– Țștia vor să te otrăvească, exclamă Helvi îngrozită, acoperind repede ceea ce considera a fi un simulacru de mâncare.

Ca prin minune, în mâna femeii apărură două pâini mari, europene. Sonja se aplecă, precaută, și își miji ochii. Helvi cotrobăia printr-o geantă veche, din vinilin albastru, cu imaginea unui avion DC-10 scorojit. Din această geantă venerabilă, care ar fi trebuit aruncată la gunoi cu zeci de ani în urmă, Helvi scoase o sticlă de ulei cu care stropi bine pâinea. Apoi vârî sticla la loc și scoase un borcănel de vegemită. Îi deșurubă capacul galben.

– Asta-i mâncare adevărată, spuse ea și înfipse un cuțit de bucătărie în borcan.

Cuțitul ieși plin de o pastă albă, groasă, pe care o întinse repede pe

pâine.

– Usturoi, adăugă Helvi. Bun pentru bebeluș, bun și pentru suflet.

Și, în timp ce clătina dintr-un deget de la mâna stângă, cu cealaltă scoase un termos cu cafea adevărată din geanta fără fund a lui Jiri. Sonja făcu o grimasă, care se preschimbă de îndată într-o privire derutată, și își trecu o mână peste burtă.

– Cafeaua e bună pentru..., zise Helvi interpretând greșit reacția Sonjei și ducându-și mâinile sub sâni... pentru lapte.

Apoi lăsă mâinile jos, încuviințând din cap cu seriozitate.

– Helvi, cred că... a mișcat.

– Trebuie să mănânci.

Helvi luă o felie de pâine unsă cu usturoi și i-o dădu Sonjei. Ea însă era prea absorbită de propriul corp ca să bage de seamă.

– Bebelușul, spuse ea emoționată. Bebelușul a mișcat. Se întoarse și ridică privirea spre Helvi. Am simțit cum mă lovește cu piciorușele.

– Bineînțeles. Bineînțeles că a mișcat. Să vezi ce-o să te lovească mai încolo, zise Helvi și chicoti ca o vrăjitoare bătrână. Și-acum, cât încă mai poți, ia și mănâncă.

Fără poftă, dar cu o hotărâre nestrămutată, pe care n-o mai avusese până atunci, Sonja luă bucata de pâine și mușcă din ea. Apoi îi zâmbi lui Helvi. Apoi chicoti și, în cele din urmă, izbucni în râs.

– Aoleu! exclamă brusc.

– Ce s-a-ntâmplat?

– M-am scăpat pe mine de-atâta râs.

CAPITOLUL 61

1990

Bojan Buloh ar fi putut renunța la viața aceasta într-un mod spectaculos, la fel cum renunțase la Slovenia cu ani în urmă, petrecând luni întregi în Alpii Iulieni, observând și învățând mișcările și obiceiurile grănicerilor, făcând tot felul de planuri, încercând să-și dea seama cum ar putea să-i trădeze natura ori să-i ajute să treacă dincolo.

Nerăbdătoare să plece, Maria tot întreba când o vor face. Dar Bojan aștepta, aștepta și iar aștepta, până avea să iasă fratele lui din închisoare, până avea să se simtă pregătit.

Stabilind rutele, verificându-le în fiecare zi, acolo sus, în ținutul acoperit de zăpadă, apoi regândind, recalculând totul. Avea la el un binoclu luat de fratele lui de pe cadavrul unui soldat neamț, binoclu care, atunci când îl ducea la ochi, încă mai păstra, tulburător, căldura fostului proprietar. Indiferent cât ninge, indiferent cât de tare bătea vântul, ca o mie de cuțite din gheață, binoclul era ca sângele de cald când îl lipea de ochii lui înfrigurați. Într-una din zile văzu cea mai rară dintre flori, floarea-de-colț, în habitatul ei preferat, pe o stâncă. Floarea albă, înstelată, a dragostei, pentru care bărbații își riscău viața, ca s-o dăruiască femeilor lor. Așteptă până se lăsă noaptea, când se schimbau patrulele, și, fără frânghie, urcă până la ea. Ajunse acasă după miezul nopții, găsindu-și familia în pragul deznădejdi, aproape siguri că fusese prins sau împușcat de grăniceri.

În seara care urmă îi dădu floarea-de-colț Mariei. Cu petalele ei ascuțite, floarea semăna cu busola unui marinar. Maria o puse pe o hartă, apoi smulse și mâncă în fața lui petala ascuțită ce arăta spre destinația lor.

– Nord-vest, spuse ea, trecându-și limba pătată de alb peste buze.

Maria repetă acest gest, care lui Bojan i se părea straniu, erotic, în tabăra de refugiați din Austria, doi ani mai târziu. Reușise să păstreze floarea, uscată acum. De data aceasta o puse pe o hartă a lumii și – sărbătorind faptul că, în sfârșit, primiseră statutul de imigranți – rupse petala care indica următoarea lor destinație.

– Sud-est, spuse ea și Bojan se uită la lumea de pe o singură pagină

dintr-un atlas școlar și văzu că petala aproape că atinge capătul de nord al Australiei.

Și, la rândul lui, își repetă reacția. Se aplecă să o sărute, în timp ce îi vâră încet mâna pe sub fustă, și, ca și data trecută, Maria îl lăsă să simtă cum petala se dezintegrează pe limba ei. Dar, de data aceasta, nu-i respinse mâna. Și râse.

– Când se vor termina petalele, nu vom mai avea unde să ne ducem, spuse ea.

Și așa a fost concepută Sonja, printr-o împreunare ciudată, care lui Bojan i se păruse pe cât de excitantă, pe atât de tulburătoare.

Bojan ar fi putut renunța la această viață nefericită, dar aștepta, aștepta și iar aștepta să se întâmple ceva, nici nu mai știa ce. Uneori cocheta cu gândul că ar trebui să moară, că ar fi mai bine să moară, dar durerea care îl încercase în lunile dinaintea fugii lor peste Alpi îl încerca din nou, numai că acum era difuză și fără sens. Așa că așteptă ca durerea fie să crească, să se transforme în ceva de înțeles, fie să dispară și să-l lase să moară.

Stând pe marginea patului din oțel, arătând mai puțin a om și mai mult a umerăș pe care atârnav o flanelă albastră decolorată și o pereche de pantaloni kaki, Bojan se legăna și se gândea. Într-o mână ținea o sticlă de rom negru Bundaberg, aproape goală, în cealaltă trei fotografii vechi, ca pe niște cărți de joc. După cum se legăna, ușor, înainte și înapoi, era clar că băuse peste măsură, deși cât anume era greu de ghicit.

Cineva ciocăni grăbit în ușă și strigă:

– Hei, Bojan, vii la crâșmă?

– Nu. Bojan se opri și inspiră adânc. Nu. În seara asta nu. La dracu! Cară-te! Trebuie să mă gândesc la ceva.

Ceva se întorsese în el, ceva îl schimbase și îl făcuse să treacă în altă lume. Chiar și pentru ceilalți venetici, devenise un venetic adevărat: pentru totdeauna altfel, străin chiar și față de alți străini.

Bojan se mai legăna o vreme, înainte și înapoi, cu ochii ațintiți asupra unui neant aproape de el. Lăsă sticla jos și luă scrisoarea Sonjei de pe micuțul scrin de lemn. Se uită la ea, își frecă degetele de ea, de parcă ar fi fost scrisă în Braille, de parcă ar fi ascuns cheia unei enigme, un răspuns la dilema lui nefericită. Cu o mână ridică scrisoarea la lumină, cu cealaltă ridică fotografiile și le privi pe rând, cum se leagăna, de parcă ar fi comparat niște radiografii, de parcă ar fi fost în stare să deslușească o legătură, de parcă, printr-o examinare

atentă, una ar fi putut da la iveală o problemă la cealaltă. În cele din urmă, le așează una peste alta pe genunchi și căzu din nou pe gânduri.

Ce dor mi-e de lucrurile astea ciudate, gândi Bojan, lucruri mici și ciudate, nu importante, pe care să n-ai dreptul să le ceri. Să simt iar răsuflarea Mariei, să-i ascult cântecul în timp ce doarme, s-o aud cum mormăie ceva, sau chiar cum sforăie, cum șuieră, cum oftează visând la ceva sau la cineva, doar Dumnezeu știe, nu mă interesează, mă doare doar că a dispărut în bătaia vântului și vântul e peste tot și știu că respirația ei s-a pierdut în el.

Își aminti cum se culcau împreună, ea întinsă pe o parte, el în spatele ei, ghemuit în ea, mirosind-o, mereu recunoscător că o poate mirosi așa. Legând amintirea de dorință, parfumul ei reveni din nou la el. Își aminti cum își lipea bărbăția de ea, simțindu-i puterea și copleșit de privilegiul de a o cunoaște, cum își trecea brațul peste torsul ei, până când mâna îi cuprindea greutatea moale a sânelui, dorindu-și să poarte acea greutate pentru totdeauna. Își aminti cum făceau dragoste, uneori dezlănțuiți, el excitând-o la culme, ea excitându-l la fel, ea gemând ca o sălbăticiune, el speriat că trupul ei ajungea în locuri inaccesibile lui – știind că ea îl plăcea mult mai puțin pentru că o făcea să se simtă așa. Alteori o excita mai puțin, își permitea mai puține libertăți, iar ei îi plăcea mai mult, deși cu mai puțină satisfacție, iar acest paradox îl deruta, fiindcă era de datoria lui să o facă să se simtă bine și îi părea rău că Maria nu-l iubea la fel de mult pe cât o iubea el.

Fusese o vreme când îi promisese tot felul de lucruri nebunești, imposibil de realizat: o casă din parfum, haine țesute din cântece; iar ea îi promisese lucruri la îndemână, că va munci alături de el, că va face dragoste cu el și, dacă va fi nevoie, va lupta pentru el, cu condiția să rămână cu ea. Iar el simțea pe vârful limbii petalele albe, uscate, ale florii-de-colț și mâna lui îi depărta coapsele, coapsele ei puternice, frumoase, dulci, știind în tot timpul acesta că va cădea în rafalele vântului, și îi mirosea a mare și se simțea în mare, și își trecea degetele celeilalte mâini prin părul ei și o apuca strâns de păr și îi trăgea capul pe spate, până când gura și gâtul și mișcările lui sacadate și inima ei și dorința lui se armonizau grăbit, iar gemetele ei răgușite, nestânjenite, păreau să se înalțe chiar din pământ.

După o vreme, se auzi din nou un ciocănit în ușă. Altfel decât înainte, mai reținut, aproape politicos. Bojan se uită spre ușă și zbiră:

– Cară-te! Doamne, Dumnezeule... doar ți-am spus. Nu vreau să merg la crâșmă. O urăsc.

Urmă un alt ciocănit, mai politicos. Bojan se ridică de pe marginea patului fără chef și se îndreptă spre ușă, cu pași nesiguri, înjurând printre dinți. Dar, când deschise ușa, iritarea lăsă loc surprinderii. Încetă să mai bodogănească și privi lung la omul din pragul ușii, învăluit de întuneric. Cei doi bărbați rămaseră nemișcați, Bojan șocat, Jiri uitându-se nu la fața, ci la corpul lui, la hainele lui și la felul în care stătea, ca și cum l-ar fi văzut pentru prima oară.

– Bojan, de săptămâni întregi te-am tot sunat la cantină. Nu ești niciodată aici. Așa mi s-a spus. Ești de negăsit.

Bojan făcu un pas înapoi și arată spre cameră cu mâna deschisă, fluturând-o nerăbdător.

– Intri sau rămâi acolo?

Jiri intră. Bojan îi oferi singurul scaun din încăpere și sticla cu rom. Jiri clătină din cap, refuzându-le. Avea o misiune mai mult decât serioasă, de aceea și era atât de scorțos. Bojan se așeză pe pat și așteptă.

– Bojan..., începu Jiri, dar se opri brusc, trecându-și degetele groase prin cele câteva șuvițe de păr rar care-i mai rămăseseră și acum luceau din cauza ploii.

Bojan rămase tăcut. Jiri se uită la el și se întrebă dacă nu cumva aceasta era cea mai mare prostie pe care o făcea, într-o viață în care făcuse destule prostii, să-și mâne Corolla veche timp de aproape șase ore pe întuneric și pe ploaie, pe șoseaua plină de serpentine și bătută de vânt de la Hobart la Tullah, ca să-i spună lui Bojan ce trebuia să-i spună, apoi să facă drumul înapoi, alte șase ore. Dar nu avea încotro, trebuia să-i spună.

– Era cât pe-acți să moară.

Bojan trase un gât din sticla cu rom, dar romul nu avea nici un gust, îi alunecă pe gât la fel de ușor ca și ceaiul calduț pe care-l bea cană după cană în cantina burlacilor, și își dădu seama că ar fi preferat să termine sticla pe loc, și chiar voia s-o facă, să înceapă alta, și încă una și încă una, să le termine pe toate și, odată cu ele, să se termine și pe el, numai să nu asculte ce avea să-i spună Jiri. Dar își dezlipi sticla de buze, fiindcă trebuia să spună și el ceva, orice.

– Știu. Și?

Scăpând de povara răspunsului, Bojan mai trase o dușcă.

– Trebuie să te oprești, Bojan.

Bojan lăsă ca sticla să i se îndepărteze încet de buze, apoi liniștit, domol, ca și cum ar fi vorbit despre altcineva și nu despre sine, zise:

– Cum să mă opresc? Tu, care ești atât de deștept, Jiri, spune-mi... cum?

Își aminti de câte ori crezuse că se va opri, de câte ori sperase că sufletul îi va îngheța și nimic nu-l va sparge, la fel cum, dacă se anestezia cu băutură, nu mai simțea nici o durere când cădea sau când îl lovea cineva la cârciumă, și că cealaltă durere, lipsită de o realitate fizică, va dispărea și ea.

– E ca un cuțit, spuse Bojan, cu ochii plini de lacrimi. Ca un cuțit care mi se tot răsucește în mațe.

Vocea i se stinse. Apoi romul îi veni înapoi pe gât, ca o flacăra, și Bojan începu să tremure din toate încheieturile sub greutatea unei furii nestăvilite.

– Spune-mi, Jiri, te rog, te rog, te implor, spune-mi... cum să mă opresc?

CAPITOLUL 62

1967

De fapt, cuțitul era de mult acolo, Bojan nici nu-și mai amintea de când. De fapt, cuțitul se tot răsucise în el, în ea, în amândoi și, în consecință, totul se ducea de râpă, totul se îndrepta spre un moment, o acțiune din care amândoi aveau să-și dea seama, instinctiv, că totul s-a sfârșit. Nu din cauza lucrurilor care fuseseră spuse, ci a muntelui, din ce în ce mai înalt, de lucruri care rămâneau nespuse, a felului în care tăcerea dintre ei, care-i legase cândva ca niște lanțuri de oțel, se transformase într-o prăpastie tot mai adâncă.

Prinde-te bine în jug, îi spunea Jiri, trage din greu, adăuga el, nu te lăsa. Dar depășiseră faza încercărilor, fiindcă era peste puterile lor, fiindcă nici nu mai era vorba despre ei, despre lucrurile pe care le puteau ține în mâini, căroră le puteau da o formă, ca unei bucăți de lemn, ci despre lucruri mai importante, care-i țineau pe ei. Și, chiar dacă nici el, nici ea nu înțelegeau asta, amândoi știau, intuitiv, amândoi așteptau, cum așteptaseră cândva într-o colonie aflată la mama dracului, înfrigurați și îngroziți. Poate că Jiri avea dreptate, era o greșeală să se abandoneze unui destin care îi privea și pe alții, dar nimic din ceea ce făceau nu părea să conteze, iar chinul lor se reînnoia în fiecare dimineață, mai intens, mai greu de suportat, mai greu de învins.

Așa se face că în acea dimineață de duminică, liniștită, când singurul sunet din lume părea să vină de pe frigider, din radioul cu tranzistori, în husa lui de piele neagră, din care răzbătea vocea languroasă a lui Patsy Cline, când Sonja ieși din camera ei și intră în camera de zi cu un mic geamantan, Bojan chiar nu se prefăcea că o ignoră. Ședea în ceea ce avea să mai fie bucătăria lor doar câteva minute și bea cafea turcească dintr-o ceașcă mică, uitându-se la vechile fotografii ale soției lui; și, cu toate că Sonja văzu fotografiile la care se uita, Bojan pur și simplu nu observă că e și ea acolo.

Sonja îl privi lung și se gândi la toate prin câte trecuse alături de el și cum, cândva, ar putea să le povestească acele întâmplări copiilor ei, dar nu avea ce povesti, nu-și amintea vreo poveste cu final fericit, doar

povești triste care nu meritau onoarea de a fi spuse. Și poate cea mai tristă dintre ele era cea care se întâmplase cu doar câteva zile în urmă.

Sonja își pregătise singură petrecerea pe care voia să o dea cu ocazia împlinirii vârstei de șaisprezece ani. Bojan era prea beat ca să se opună ideii sau să o aprobe. Fata îi ceru bani, iar el îi aruncă portofelul, spunându-i să-și ia din el cât dorește, lui nu-i pasă. Intenția Sonjei era ca petrecerea să semene cu petrecerile de adulți așa cum și le imagina ea, nu cu cele la care participase. Făcu prăjituri, nu micuțe, pentru copii, ci două torturi de ciocolată și o plăcintă cu brânză în genul celei după care australienii se dădeau în vânt. Cumpără salam și brânză de mai multe feluri, pâine bună, și le aranjă frumos pe platouri. Îl convinse pe Bojan să-i cumpere patru sticle de vin Kaiser Stuhl Cold Duck^[9]. Cumpără chipsuri și alune și umplu câteva boluri cu ele. Își invită prietenele, plus alte câteva fete pe care le cunoștea mai puțin, dar pe care le simpatiza.

Cu câteva ore înainte de petrecere, se schimbă de patru ori, șovăind între frumusețea rochiței ei preferate – singura, de altfel – și comoditatea blugilor – singurii, de altfel. Comoditatea avu câștig de cauză. Îl rugă pe Bojan să nu bea și, ciudat, el o ascultă și nu se atinse de băutură. Așteptară uitându-se la televizor. Sonja zâmbea și râdea tot timpul, binedispunându-l și pe Bojan, care nu putea rezista veseliei molipsitoare a fiicei lui. Așteptară și în tot acest timp glumiră și jucară tot felul de jocuri copilărești, Bojan acoperindu-și ochii cu chipsuri și bâzâind tare, ca o muscă prinsă între geam și perdea. Așa ar trebui să fie mereu, își zise ea, fără să dea însă glas gândului. Apoi, mai curajoasă: așa va fi. Și gândul creșu ca un puiet încrezător în sine, convins că viețile lor se aflau în pragul unei schimbări fundamentale. Poate că, la urma urmei, se putea și mai bine.

Așteptară până la ora șase și, când văzură că, după încă o jumătate de oră, nu vine nimeni, Sonja verifică invitația, dar ora și adresa erau absolut corecte. Așteptară până la șapte; zâmbetul îi dispăru, râsul încetă. Așteptară până la opt, apoi Bojan se duse la frigider și deschise prima sticlă a zilei.

Peste o jumătate de oră, Sonja renunță la blugi și își puse rochița de casă.

Invitatele ei se scuzară, cum se întâmplă de obicei. Unele invocară motive întemeiate, altele nu. Dar a doua zi, la școală, Sonja auzi cum o fată pe care nici n-o cunoștea îi șoptește alteia îndeajuns de tare ca să audă și ea:

– Doarme împreună cu veneticul, înțelegi ce vreau să spun.

Sonja se întoarce și o întrebă ce vrea să spună. Fata îi răspunse că voia să spună exact ce știa toată lumea, motivul pentru care nimeni nu venise la petrecerea Sonjei.

Drept care a doua zi Sonja nu se mai duse la școală, ci în oraș și, cu banii primiți de la Bojan pentru cumpărăturile de zi cu zi, își cumpără o bluză crem, imprimată cu rugi de mure și tivită cu dantelă, și o purtă de-abia în dimineața aceea, când intră în bucătărie și așteptă ca tatăl ei să ridice ochii spre ea, iar ea să-i spună ceea ce brusc părea a fi inevitabil, ca întotdeauna.

CAPITOLUL 63

1967

Bojan se întoarce și schiță un zâmbet. Era calm, înfrânt. Știa că nu se mai putea preface că poate ține cioburile laolaltă. Că nici măcar supărarea și furia lui nu mai puteau opri dezintegrarea. Dincolo de sticlă, nimic de care să se mai agațe.

– Plec.

Doar atât spusese ea. Bojan izbucni în râs. Mai zâmbi puțin, chiar dacă strâmb. Era pregătit, încerca să accepte ceea ce soarta îi oferea cu grație. Nu prea știuse ce e demnitatea, dar acum voia să arate demn. Poate din mândrie. Poate că doar încerca să-și demonstreze că, dacă Sonja pleca, ceva tot avea să rămână în haosul de după ea.

– Ia și asta, zise el.

Se ridică și, dintr-un dulap de deasupra frigiderului, scoase o cutie ambalată frumos și i-o dădu. I-o cumpărase de ziua ei, dar, în beția lui, uitase să i-o mai dea. Prea rușinat ca să-și recunoască greșeala și să i-o dea mai târziu decât trebuia, o păstrase pentru acest moment, pe care-l anticipase cu mult înainte ca Sonja să se gândească la el.

– N-o deschide acum! O să ai nevoie de ce-i acolo. Mie nu-mi trebuie. Ție o să-ți trebuiască totul.

Îi întinse cutia. Ochii lui – două știfturi într-o piesă de mobilier crăpată – surprinseră privirea Sonjei, doar o clipă. Fata acceptă cutia, se aplecă, îl sărută stângaci pe obraz, fără ca el să arate că ar fi vrut sau ar fi acceptat așa ceva, apoi își luă rămas bun în slovenă.

– Adio, artie.

Bojan Buloh se uită la ea, la fata lui frumoasă, și simți că o iubește atât de mult, încât crezu că se va usca și va dispărea pe loc, ca și cum dragostea lui pentru ea ar fi fost un foc, iar el, doar cenușa lui. Fiindcă dragostea lui pentru ea era ceva ce trecea dincolo de el, durabilă, față de efemeritatea lui, solidă, față de el, care se topea în aer. Ar fi vrut, în același timp, ca Sonja să rămână și să plece imediat, înainte ca Bojan să se interpună între dragostea lui și ea.

Și îi răspunse în limba lui nouă:

– La revedere, Sonja.

Nu încercă să se apropie de ea și Sonja îi fu recunoscătoare că și el evita să exprime în vreun fel ceea ce simțeau. Așa că nu se atinseră. Fata se întoarse și se îndreptă spre ușă, dar Bojan Buloh strigă după ea:

– Sonja!

Fata se opri, se răsuci pe călcâie și îl văzu cu mâinile întinse, fără să se roage, ci fluturându-le haotic, de parcă ar fi încercat să dea o formă cognoscibilă unui mister numai de el știut. Și gura i se mișcă, dar fără să rostească vreun cuvânt. Rămase în fața ei, un olar fără lut, o limbă fără cuvinte. Apoi – ca și cum și-ar fi recunoscut absurditatea – brațele i se opriră brusc, căzura pe lângă corp, urmate de privirea lui, desprinsă de ea, spre podea. Pe urmă gura lui Bojan redescoperi vorbirea.

– Sonja! strigă el.

Ultimul cuvânt pe care i-l spunea; douăzeci și doi de ani de tăcere se întindeau în fața lor. Căci ridicând ochii în căutarea unei voci a iertării și penitenței, Bojan nu văzu nimic – nimic, doar cadrul ușii, pustiu.

Sonja plecase.

Și, după plecarea ei, Bojan își găsi în sfârșit cuvintele pe care de mult dorea să i le spună:

– Viața noastră..., începu el cu o voce șoptită, șovăitoare. Viața noastră a fost mai rea decât a unui câine. Îmi pare rău. Știu că n-ai să te întorci. Crede-mă, n-am vrut niciodată să beau, să mă cert, n-am vrut apartamentele astea pentru venetici, unele lucruri ți se întâmplă fără să vrei și, oricât ai încerca, oricât de mult ai spera, nu poți să schimbi nimic.

Încheindu-și confesiunea, elocvența îl părăsi la fel de repede pe cât venise.

Înainte să deschidă frigiderul pentru prima sticlă a zilei, uitând că e dimineață, adăugă ceva în boarea de vânt ce pătrundea de afară:

– Am venit în Australia ca să fim liberi.

CAPITOLUL 64

1967

Era vara marelui foc, atât de mare, încât nici cei mai în vârstă nu-și aminteau să mai fi văzut așa ceva, iar cei mai tineri, înghesuiți ca peștii speriați în bălțile ce se întindeau de-a lungul fluviilor Derwent și Huon, nu aveau să uite vreodată. În zorii unei zile se porni un vânt puternic, pentru ca, după câteva ore, soarele să ardă tot mai tare, vântul să doboare totul în cale, cerul să se întunece, câteva scânteii să aprindă tufișurile ici și colo, tufișurile mari să se aprindă de la cele mici și apoi tufișurile să se unească într-o alianță invincibilă. Oamenii încetară să se mai lupte cu ceea ce acum era o singură furtună de foc, monstruoasă, mare cât pământul și cerul laolaltă, și își dădură seama că lucrul cel mai bun pe care-l puteau face acum era să fugă din calea teribilei înclăștări ce mistuia insula. În timp ce Sonja privea din casa lor din Moonah - focul croindu-și drum până în inima orașului - cum aerul se preschimba în fum, cum se făcea negru ca noaptea, iar scrumul umplea cerul și din cer ploua cu cenușă, simțea că spectacolul o înspăimânta și în aceeași măsură o fascina.

Înainte ca soarele să se rostogolească spre pământ în acea zi de groază, ca o minge uriașă din sânge clocotitor, peste o mie de case aveau să ardă din temelii, nenumărate animale, domestice și sălbatice, să ardă de vii și șaizeci și doi de oameni să-și piardă viața. În săptămânile următoare, oriunde ar fi privit, totul era negru, tăcut și pustiu.

Orașul era amortit, plin de refugiați care își pierduseră tot avutul în vârtejul amețitor al flăcărilor care înghițiseră jumătate de insulă. Muntele împădurit, albăstriu cândva, care încadra orașul, arăta acum ca o stâncă înnegrită de o explozie devastatoare. În locul pădurilor întinse, o lume verde, umedă, densă, misterioasă, erau doar schelete de copaci, cerbi maiestuoși care se înălțau din pământul pârjolit ca niște stâlpi de sare acuzatori, iar sub ei doar scrum și funingine. Și sub pământul negru? Sub el Sonja descoperi într-o dimineață pe când se plimba pe acolo și scormonea pământul, primele dovezi ale unei alte vieți - vlăstarele minuscule ale noii păduri.

Focul o făcuse pe Sonja să creadă că lucrurile se puteau schimba radical. Iar acum voia această schimbare, voia să se alăture refugiaților și să lase în urmă tot ce cunoscuse. Voia să părăsească acest ținut al apei și să se preschimbe în foc.

Pe atunci, timpul era altfel, iar copilăria nu era o parte din viață, ci din mai multe vieți la un loc, alcătuind o interminabilă dimineață plină de praf. Lucrurile stăteau altfel decât acum și e o greșeală să-i judeci pe oamenii de atunci cum îi judecăm pe cei de acum. În dimineața aceea, așteptând în stația de autobuz, cu picioarele ei subțiri vârâte într-o pereche de pantaloni mulați, ieftini, și cu bustul ei firav în bluza tivită cu dantelă, cu o cutie ambalată frumos într-o mână și cu o valiză veche din carton în cealaltă, Sonja nu semăna deloc cu femeia ce avea să devină curând.

Era pustiiță. Simțea ceea ce bănuise doamna Maja Picotti în rugăciunile ei, că sufletul îi părăsise corpul. Desigur, s-ar fi putut plânge de viața ei amară, dar nu așa o vedea ea și nici măcar nu o percepea așa. Simțea că înăuntrul ei n-a mai rămas decât scrum. Și, când urcă în autobuz, văzu cum brațele ei goale se și acopereau cu funinginea adusă de vânt de pe dealurile înnegrite de dincolo de oraș, pârjolate de cataclism, și, când se scutură și își frecă brațele, funinginea unsuroasă se întinse și se făcu și mai neagră.

Șoferul privea în oglinda retrovizoare. În spatele lui, razele soarelui pătrundeau prin geamurile murdare ale autobuzului, luminând firele de praf care urcau în spirală.

Șoferul văzu că singurul lui pasager era fata aceea slabă, de pe ultima banchetă, care, încercând să se îmbrace ca o femeie în toată firea, nu făcuse decât să-și scoată și mai mult în evidență tinerețea.

Sonja desfăcu ambalajul cadoului primit de la Bojan. Înăuntru găsi o cutie muzicală din lemn, importată din Asia, dată cu lac negru, un obiect ieftin, care trebuie să fi costat mai mult decât făcea. Deschise cutia. Avea un capac din oglinzi și la bază mai multe compartimente din fetru, pentru bijuterii. În mijloc era o balerină care se învârtea în jurul unei oglinzi rotunde, după ce-i întorceai arcul.

Într-un compartiment lateral erau cinci bancnote de câte douăzeci de dolari, prinse de o fotografie veche.

Sonja desfăcu bancnotele, le vârî într-un compartiment de la baza cutiei și se uită la fotografie. În ea erau Bojan și Maria, la Butlers Gorge; Maria ținea pe șold un bebeluș -

Sonja. Ea nu mai văzuse fotografia asta. În ea părinții ei erau fericiți.

Zâmbi: fuseseră fericiți, știuse tot timpul că fuseseră fericiți, chiar dacă numai pentru scurt timp, chiar dacă numai un an, câteva luni, o săptămână, o zi, chiar dacă numai în clipa în care fusese făcută fotografia, fuseseră fericiți și cunoscuseră fericirea împreună. Apoi zâmbetul îi dispăru; ar fi vrut să plângă, dar nu putea.

Sonja întoarse arcul și privi cum balerina face piruete și se rotește în jurul podelei de sticlă, în timp ce din cutie se auzea tema Larei din *Doctor Jivago*. Privi cum balerina se reflectă în oglinzile încrustate diagonal pe capac, ca și cum o trupă miraculoasă de dansatori ar fi prins viață doar pentru ea.

În urma ei, Hobartul era pustiu, iar pustietatea era exacerbată de sălbăticia focului care se năpustise asupra orașului precum cel mai cumplit dintre războaie, și o tăcere de moarte cuprindea totul, chiar și autobuzele masive care străbăteau anevoie orașul cu doar o mână de călători, toți cu gândurile în altă parte, o cuprindea și pe Sonja, care se îndrepta spre inima Hobartului cu intenția de a-l părăsi pentru totdeauna, cu o cutie muzicală deschisă pe genunchi, privind cum balerina-jucărie și reflecțiile ei continuau să se învârtă în jurul interiorului din fetru și al oglinzilor, privind cum mai multe vieți se opresc brusc, ca o mașină care se izbește de un obstacol - și singurul sunet care se auzea din acel cocon tăcut era cel scos de mecanismul care intona tema Larei.

În acea peșteră magică a oglinzilor, Sonja văzu cum dansatoarea se dizolva în alte forme: ea, la vârsta de opt ani, rotindu-se în rochița pentru prima împărtășanie pe masa din bucătăria familiei Michnik; ea, mai mare, în rochița ei nouă, roz, făcută de tatăl ei, rotindu-se pe masa din bucătărie și dansând cu Bojan. Apoi și imaginea aceasta se pierdu când arcul se destinse și balerina-jucărie mai făcu doar câteva piruete, tot mai smucite. Muzica încetini, din ce în ce mai singuratică, până la ultima notă, când balerina-jucărie se opri, cu brațele sus, frumos arcuite, cu fața înghețată într-un zâmbet perpetuu, cu coapsa stângă în afară, cu piciorul stâng atingând pentru totdeauna genunchiul drept cu vârfurile degetelor perfect întinse.

De-aș fi și eu ca balerina asta, gândi Sonja, de-aș putea să rămân de-a pururi așa, într-un singur dans frumos, și să mă învârt în cerc, mereu.

Dar cale de întoarcere nu există, își spuse ea. Lemn și dantelă. Nu există nici una, nici alta. Erau un lux rezervat altora. Lemnul și dantela dispăruseră, pentru totdeauna.

Când închise cutia, când oglinzile se ascunseră între pereții dați cu

lac negru, când balerina căzu sub capacul nemilos, mai multe vieți și o tăcere înspăimântătoare se curmară brusc. Sonja privi pe geam și simți cum huruitul motorului trecea prin bancheta ce tremura ușor și pătrundea în ea.

În tăcerea Hobartului, care nu seamănă cu a nici unui alt oraș din lume, singurul sunet care se auzi fu acea ultimă notă scoasă de cutia muzicală.

O boare de vânt învârtejea scrumul de afară, șoferul înjura funigiei care îi pătau parbrizul și, de-a lungul drumului, ițindu-se prin funinginea groasă, vlăstarele galben-verzui, pipernicite, începeau să-și facă loc spre lumină.

CAPITOLUL 65

1967

Bojan Buloh șezuse toată dimineața singur în bucătărie, pradă gândurilor negre.

Poate că vedea niște lucruri pe care nu dorea să le vadă. E greu de spus dacă vedea monștri, un cataclism, războiul sau doar propria neputință de a descifra, de a înțelege ceva din tot ce văzuse, lucrurile pe care le percepea doar ca pe un mister malefic. De obicei, asemenea sentimente dispăreau repede; Bojan bea hotărât în ziua în care îl copleșeau, ca și în zilele următoare, ca să fie sigur că scapă de ele. Dar ceea ce simțea el acum nu părea să dispară atât de ușor.

Bucătăria era plină de lumina apatică a unei seri de vară târzie. Ceașca de cafea era goală, așa că o întoarse cu fața în jos pe farfurioară. După ce o lăasă să se scurgă o vreme, o întoarse la loc și se uită la zațul de pe fundul ei, ca să-și citească viitorul.

Bojan Buloh privi lung tăblia de laminex a mesei, ceașca, zațul profetic, obiectele care i se păreau că nu au nici o legătură unul cu altul – scrumiera cu chiștocul fumegând, fotografiile împrăștiate pe masă, mâna lui dreaptă. Ochii îi percepeau doar o înșiruire abstractă de forme și culori. Nu deslușeau o logică anume, un viitor spus dinainte. Vedea doar un haos teribil, fără noimă sau consecințe, o furtună nefârșită de durere necontrolabilă. Iar în cap îi răsună mereu nefericita temă a Larei.

Dumnezeule, de ce-i așa și nu altfel? se întrebă Bojan Buloh. De ce nu se mai termină afurisitul ăsta de cântec? De ce-i așa și nu altfel, de ce nu se termină odată, de ce sunt așa și nu altfel?

Degetele întinse ale mâinii drepte îi tremurau în timp ce se desprindeau de tăblia mesei și acopereau ceașca, ascunzând secretele îngrozitoare dezvăluite de zațul cafelei.

Degetele se strânseseră încet – ca și cum mâna i-ar fi fost săgetată de durere – în jurul ceștii, tremurând din ce în ce mai tare.

Ridică brusc pumnul – cu ceașca prevestitoare de rele – și îl izbi de masă cu toată puterea. La contactul cu masa, pumnul se deschise ca o floare ce tocmai îmbobocea, cu degetele întinse ca niște petale, iar

ceașca stamini ce avea să fie strivită. Ceașca se făcu fărâme, cioburile zburând de sub mâna, întinsă acum, a lui Bojan.

Nu mai vedea haos. Furtuna se sfârșise, cântecul încetase în sfârșit.

Sângele țâșnea de sub palma lui; cu o senzație ciudată, un amestec de liniște și teroare, Bojan privi cum sângele se strânge în jurul fragmentelor împrăștiate ale vieții prezise.

De ce așa și nu altfel, se întrebă el, de ce, de ce, de ce?

CAPITOLUL 66

1990

Dumnezeule! își spuse Bojan Buloh.

Cât de puțin își amintea de Maria! Atât de puțin, încât tot credea că o vede. Uneori, când mergea la Hobart, zărea o față în mulțime – dar, venind mai aproape, descoperea că sub ea nu era corpul ei; uneori zărea un corp – un gest făcut cu degetele, o legănare a șoldurilor –, dar, urmărind mișcarea aceea distinctă, descoperea că fața legată de mâini sau de șolduri nu-i aparținea. Ca și cum ceva din ea continua să răsunec trist, în momente mult prea ciudate. Ca și cum prezența ei ar fi fost copleșitoare, imposibil să dispară așa, pur și simplu, iar lumea dădea naștere unor forme vapoase ale unor părți neașteptate din ea.

Uneori, femeia pe care o urmărea pe stradă se întorcea auzindu-i vocea și, când Bojan îi vedea fața – care nu mai era o față, ci o întrebare de nerăspuns –, expresia ei trecea de la uimire la frică. O dată, se întâmplă ca femeia să se întoarcă și Bojan să vadă o față diformă, cu pielea peticită și fără un ochi. Femeia nu spuse nimic, doar îi susținu privirea necruțătoare, de parcă s-ar fi recunoscut în ceea ce vedea. Apoi îl plesni tare peste față și plecă mai departe, ca toate celelalte.

Ca un nebun închis la izolator, lumina albă a singurului bec electric ricoșa din pereții lucioși ai camerei, decolorându-l pe Bojan Buloh, astfel încât flanela lui în carouri albastre, pantalonii kaki, de lucru, și sandalele, corpul și fața lui păreau livide, secate de viață. Așa cum ședea nemișcat pe marginea patului, nu părea beat, deși era.

Ascultă răpăitul nesfârșit al ploii pe acoperișul de tablă, auzi cum jgheaburile încovoiate de atâta apă se golesc când mai repede, când mai încet, și se gândi cu recunoștință că acest ritm al ploii acoperea aproape toate celelalte zgomote de afară. Nu se mai uită la fereastra ce arăta ca o gaură neagră și se concentrează din nou asupra celor două fotografii în alb-negru din mâna lui.

Cine fusese ea? se întrebă Bojan Buloh. Uneori îi venea așa, un gând nebun, și recunoștea conturul buzelor ei în urmele de ruj roșu, unsuros, de pe un filtru de țigară strivită, care încă mai fumega într-o scrumieră din cârciumă, dar, căutând femeia care o lăsase acolo, își

dădea seama că nu e ea. Și nici femeia al cărei profil își bătea joc de memoria lui prin asemănarea cu ea; și nici alta, a cărei voce era la fel, atât de dureros de la fel, încât Bojan simțea că cineva îi toarnă ulei fierbinte în urechi, iar uleiul își croiește drum spre sărmanul lui creier.

Șovăitor, ca și cum ar fi fost vorba de o carte de tarot care prezicea o soartă înspăimântătoare, de care nu voia să știe, dar pe care nu o putea evita, așeză una dintre fotografiile pe plapuma sintetică, decolorată, pe care cândva înfloreau stânjenei în toate culorile curcubeului. În fotografie era Maria, cu Sonja în brațe, la Butlers Gorge.

Cine fusese Maria? Oricât de sigur ar fi vrut să fie, era din ce în ce mai nesigur.

Credea că vrea să-și amintească, dar, de fapt, se străduia fără încetare să o uite de tot, speriat că, dacă îndrăznește să se concentreze prea mult, strica tot ce își mai amintea despre ea, ca atunci când șlefua prea mult o bucată de lemn. Fără să poată recunoaște, simțea că undeva, în mintea lui, într-un loc misterios și îndepărtat, bine ascunsă, ca să se păstreze, amintirea lui era intactă și că aceste urme ale trecutului, deși la fel de vii ca la început, erau extrem de fragile și s-ar fi făcut fărâme dacă ar fi încercat să le scoată de acolo. Undeva, Maria rămânea adânc în el și existența unei memorii definitive, sensibilă doar la propria lege a amintirii și niciodată la dorințele lui de nestăvilit, îl tulbura enorm. Ceva dinlăuntrul lui nu se supunea voinței animalice, iar asta îl chinuia, dar îi și dădea puterea de a continua să trăiască. Cine fusese ea?

Așeză pe plapumă cea de-a doua fotografie. În ea Bojan, mult mai tânăr, o ținea în brațe pe Sonja, la Butlers Gorge. Puse fotografia în care o ținea pe Sonja peste fotografia în care Maria o ținea pe Sonja, făcându-le să se suprapună, să dea o singură fotografie.

Ca și cea care lipsea, pe care i-o dăduse Sonjei la plecare, cu o familie care existase odată și acum nu mai exista - a lui Bojan și a Mariei și a bebelușului Sonja, împreună.

Luă fotografiile, se ridică în picioare și le vârî la loc, într-o cutie veche de pantofi, peste care așeză scrisoarea Sonjei.

E mai rău să stai degeaba decât să muncești, gândi Bojan Buloh. Dacă bea prea mult, se simțea ca un om fără umbră. Așa îi și spunea lui Pavel. „Omul fără umbră e un om mort“, replica Pavel. Motiv pentru care în clipa aceea ar fi vrut să fie în mediul lui, în atelierul de tâmplărie, în zgomotul asurzitor al fierăstraielor și al rabotezelor, al

burghielor și al ventilatoarelor, în mirosul familiar de praf, de așchii și adeziv, un loc în care uneori simțea că dispare într-o lume în care conta numai ceea ce ieșea din mâna lui. În atelierul de tâmplărie nu făceau nimic ieșit din comun, doar lucruri obișnuite, dulapuri, șifoniere, mese și scrinuri pentru noile sate apărute pe lângă hidrocentrale, pentru birourile conducerii șantierului, pentru rulotele burlacilor, în care stăteau tot mai mulți ca el, lucruri obișnuite pentru oameni obișnuiți. Uneori, când știa exact unde e și cine e, Bojan Buloh lucra dinadins de mântuială, își transforma ura față de ei în uși care se blocau, birouri care se legănau și sertare care, odată trase, nu mai intrau la loc.

– Ia uită-te aici, îi spuse Pavel într-o zi, arătând spre o placă de lemn. Suntem ca așchiile astea presate una într-alta.

Dar ce anume ne ține împreună? se întrebă Bojan Buloh. Ce anume ne-ar face să contăm și noi?

Bojan Buloh se tot gândea la asta, în timp ce muncea în atelierul de tâmplărie, zgomotos, luminat de neon, se gândea la ce a vrut să spună Pavel că suntem ca așchiile alea, și se simțea din nou pierdut, pierdut iremediabil.

Apoi se apucă să facă lucruri pentru cei care credea că ar putea fi pierduți ca și el, mese, șifoniere, uși de dulapuri, fără ură, ci cu dragoste, ca o compresă peste rănilor triste, lucruri bune, solide, care să nu îi dezamăgească atunci când toate celelalte îi vor dezamăgi, sperând că oamenii vor simți asta în netezimea lemnului, în rotunjimea marginilor tăbliilor de laminex, în robustețea plăcilor de lemn, în perfecțiunea unghiurilor; poate își vor da seama că Bojan știa că își văzuseră copiii murind, că mamele lor nu se mai întorseseră, că își înmormântaseră tații de tineri, că văzuseră cum sunt executați oameni nevinovați, cum văzuse și el, văzuseră cum unii își pierd mințile, și buni și răi, văzuseră cum surorile lor se lasă în voia soldaților pentru un nap înghețat, văzuseră ceea ce Bojan n-ar fi vrut niciodată să vadă, un om legat de-o scândură și tăiat cu joagărul. Lui Bojan Buloh nu-i păsa dacă știa sau nu că placa de lemn rezista datorită lacrimilor lui, iar laminexul datorită dragostei lui, și în fiecare zi le transmitea, pe ascuns, mesajul lui, din atelierul acela uriaș, la fel cum transmitea partizanilor mesaje ascunse în foi de ceapă, iar mesajul lui era că alții știa - *alții știa*, și că tot ce aveau în comun, singurul lucru pe care-l împărțeau, care-i lăsa să fie oameni, să nu fie doar bețivani înrăiți, cum îi considerau toți, era faptul că știa că acest

lucru nu i se întâmpla doar lui, ci li se întâmpla tuturor – iar el spunea povestea în mesele, șifonierele și ușile de dulapuri pe care le făcea și încerca să o spună cu dragoste.

Bojan Buloh luă scrisoarea de la fiica lui, o trecu încet peste obraz, ca și cum atingerea ei ar fi oferit promisiunea unei mângâieri, o duse la nas și o mirosi, ca și cum mirosul ei i-ar fi împărtășit sensul ascuns.

Maria, gândi Bojan Buloh. Maria mea.

CAPITOLUL 67

1990

Ușa lui Bojan era deschisă. Înăuntru, Bojan muncea. Prin camera lui, de obicei ordonată, zăceau împrăștiate unelte de tot felul, bucăți de lemn și obiecte de mobilier în diverse stadii de construcție. Pe măsuta pe care o folosea ca să joace cărți cu prietenii era o sticlă de bere neînceptă. Un dormitor transformat în atelier. Bojan mai șmirghelui o dată o bucată de lemn strunjită. Apoi o prinse de o scândură lungă, cu mai multe mufe identice, parte dintr-un pătuț pe jumătate terminat.

Ceialți burlaci, care se vânturau pe afară în fiecare weekend, întinzând rufe la uscat, oprindu-se ca să mai schimbe o vorbă și să fumeze o țigară, nu-l mai vedeau beat la cârciumă pe bătrânul venetic. Din când în când, aruncau câte o privire înăuntru și îl vedeau prins în săgețile de lumină trimise de soare prin fereastra mică, o siluetă ce meșterea ceva printre spiralele firelor de praf, ca și cum ar fi încercat să dispară din lumea lor.

În timp ce bătea cu ciocanul, tăia cu fierăstrăul și dădea găuri cu burghiul, Bojan mormăia, gemea, înjura și răsufla din greu. Doar aceste zgomote, ale unui om care trudea. Doar această priveliște, conturul, spatele aplecat, capul, brațele și lemnul la un loc, contopite.

CAPITOLUL 68

1990

Bojan Buloh simțea cum ceața groasă se lasă peste Tullah, un oraș-mocirlă perfid, o mlaștină fetidă în care apa și oamenii lânzeau ca într-o văgăună, un hamac aproape putrezit, întins între munți înalți și albaștri, și era bucuros că o simte, că simte cum valurile acelea albe, umede, îi reduc orizontul la cel al mașinii lui, pe acoperișul căreia fixa o piesă de mobilier.

Ceața îi umezea hainele, le făcea să atârne sinuos pe el, ca niște șerpi.

– Nici nu-ți închipui ce bătaie de cap poți să ai cu o fată, îi zise el italianului care îl ajuta să lege prelata ce acoperea piesa de mobilier.

În timp ce trăgea de frânghii, șerpii se încolăceau pe el. Apoi izbucni în râs.

– Nici eu nu-mi închipui. Habar n-am, să fiu al dracului dacă știi. Tot ce știi e că nu mai am nimic aici, spuse Bojan Buloh atingându-și tâmpla cu degetul. Nu-i deloc bine, dar ce să fac, am început să uit. Asta-i treaba.

– Ce faci, întărești șuruburile alea? întrebă italianul, arătând spre grătarul vechi și ruginit de pe mașină.

– Nu-i nevoie.

– Arată mai bine decât mașina, remarcă italianul, pe drept cuvânt sceptic în privința capacității mașinii lui Bojan de a face o călătorie atât de lungă cu o greutate atât de mare. Sigur nu vrei să mergi cu Valiantul meu?

Îngrijorarea italianului era întemeiată. FJ-ul scotea atâta fum, că ai fi zis că e un tufiș cuprins de flăcări; direcția era jalnică; portbagajul era plin cu saci de ciment, ca să echilibreze mașina; dintr-unul, Bojan scosese o mână de ciment pe care o amestecase cu apă și apoi o turnase peste portiera din stânga, ca să scape de rugină. Vitezometrul nu mai funcționa de ani de zile; contorul de parcurs sărea dintr-o parte într-alta, de parcă ar fi fost mintea mașinii, meditativ uneori și imobil, alteori mai rapid decât ceasul ce măsoară secundele rămase până la debutul Jocurilor Olimpice. Pătura gri aluneca mereu de pe locul din

față, crăpat, pe care trebuia să-l acopere, dând la iveală părul de cal și arcurile ruginite. Manșoanele de cauciuc de la portiere dispăruseră demult, fiind înlocuite cu bandă adezivă, mai puțin la portiera din dreptul șoferului. Improvizația nu rezolva problema infiltrației, apa pătrunzând în mașină ori de câte ori ploua, motiv pentru care aerul din interior era stătut și umed și avea un iz de pământ de flori, miros pe care te-ai aștepta să-l găsești mai degrabă într-o seră decât într-o mașină. FJ-ul rezista datorită peticelor din fibre de sticlă, siliconului turnat în găurile din ce în ce mai mari și mai ruginite și convingerii nesăbuite a lui Bojan cum că mașina îl ducea oriunde voia el doar fiindcă, de mai mult timp, voința lui era una cu voința ei. Ideea renunțării la ea, susținută uneori de italian și de alți câțiva prostovani, îl umplea de o groază vecină doar cu perspectiva unei amputări. Bojan clătină din cap.

– Ce să fac cu amărâtul tău de Valiant?

Ceața era atât de groasă, încât acum Bojan Buloh avea fața plină de apă. Apa i se scurgea pe frunte, pe nas și pe pomeți, amintindu-i ce este, ce reprezintă forma aceasta

îngrozitoare. Un mușchi fără minte, pe fața pământului.

– Cred că ții mult la ea, zise italianul.

În ziua aceea, ochii lui păreau neobișnuit de mari, ca ai unui câine. Fiindcă italianul nu avea nici măcar o fiică înstrăinată. Avea nevastă și un fiu, morți amândoi, într-un mod de neamintit, într-un accident de mașină, cu câțiva ani în urmă. Nu rămăsese nimic din nevasta și fiul lui, nici măcar șoseaua pe care muriseră, peste care se construiseră o autostradă cu patru benzi.

Nu știi dacă țin sau nu, gândi Bojan Buloh.

– Știi doar că merg la Hobart, atâta știu, spuse el.

Poate ar trebui să țin, dar nu știu ce înseamnă cuvântul, gândi Bojan Buloh.

– Eu țin la Fabrizio, spuse italianul. La Adriana.

Ochii lui se umeziră, poate de lacrimi, poate de stropii de ceață sau poate fiindcă folosise timpul prezent ca să se refere la fiul și nevasta lui, morți demult, ale căror suflete se pierduseră pe o șosea imposibil de găsit, imposibil de știut. Sau poate de furia de a nu mai avea de ce să se agățe, nici de o viață, nici măcar de un loc al morții.

Dar, gândi Bojan Buloh, poate unii știu cel puțin câteva lucruri. Cred în ceva. Țin la un lucru, chiar dacă lucrul nu mai există.

Eu nu.

Nu țin la nimic. Nu mai țin la nimic. Sunt doar un copac bătrân la marginea unui lac nou, de acumulare, gândi Bojan Buloh, plin de viermi și de insecte parazite, cu trunchiul aproape putrezit de atâta apă, cu coroana golașă, prea grea acum.

Și aștept.

Ce anume, nu știa.

Soarele apunea, iar Bojan voia să apuce măcar o oră de mers pe lumină. Verifică din nou nodurile prelatei albastre care acoperea încărcătura de pe acoperișul mașinii.

Degetele lui groase traseră de frânghii și, preț de o clipă, încordarea lor i se transmise și lui, făcându-l să inspire adânc.

Apoi le dădu drumul, deschise portiera, urcă în mașină și porni motorul. Nu-i spuse nimic italianului, doar înclină din cap.

Fiindcă acum venise momentul să înceapă călătoria de întoarcere.

Și când, în vale, băgă motorul în viteza a treia, privi șoseaua, se minună de viteza unei mașini - chiar și a unui FJ atât de vechi - care rula atât de ușor și se întrebă dacă va ieși ceva bun din ceva care era atât de rău.

CAPITOLUL 69

1990

Bojan Buloh o luă pe șoseaua șerpuitoare până la Rosebery, apoi până la Queenstown și, în ultimele raze de lumină, viră spre est, pe șoseaua plină de serpentine care părea să se agațe de piscurile amețitoare ale munților golași ce străjuiau acel oraș atât de trist. Undeva, dincolo de orașul părăsit Linda, aprinse farurile și la scurt timp, când începu să plouă torențial, porni ștergătoarele de parbriz. În timp ce urca prin trecători, ferindu-se de marginile lor înșelătoare, prin ținutul acela întins, lipsit de oameni, câte un fulger îi lumina mașina și în aceeași clipă zărea un crâmpei din sălbăticia pe care o străbătea.

Ploua din ce în ce mai tare.

Dacă n-ar fi fost atât de hotărât să facă această călătorie, poate că Bojan s-ar fi întors de mult, fiindcă acum ploaia nu mai cădea în stropi sau în rafale, ci ca un lac vertical, făcând ștergătoarele de parbriz aproape inutile. Vizibilitatea devenise atât de proastă, încât Bojan ajunse să se târască mai bine de o oră cu viteza întâi, ceea ce îngreuna și mai mult totul, întrucât ștergătoarele, care se mișcau în funcție de motor, țineau pasul cu mașina.

Dincolo de câmpul lui vizual ploaia curăța munții și pădurile și umplea râurile, muta lucruri care nu voiau să fie mutate, dar al căror destin era să fie remodelate și iar formate.

În cele din urmă, încăpățânarea lui Bojan începu să se fisureze. Starea lui de spirit, oricum fragilă, se agrava cu fiecare picătură de apă ce pătrundea în mașină, udându-l și înfrigurându-l. Încercarea la care se supunea era dură, atât de dură, iar el nu știa dacă îi poate face față. Îndoielile se prăvăleau peste el mai înverșunate decât stropii de ploaie.

Dacă nu voia să-l vadă? Dacă voia să-l vadă, dar se certau din nou, mai rău ca oricând, iar el avea să spună lucruri cumplite despre ea, la care nici măcar nu se gândise? În cel mai bun caz, ce putea să rezolve cu aceste daruri ridicole, care, în ochii ei, aproape sigur aveau să pară urâte?

Apoi, puțin după Tungatinah, aproape de Tarraleah, simți dorința copleșitoare de a se întoarce, în sfârșit, în singurul loc în care jurase să nu se mai întoarcă. De ce ținea morțiș Bojan Buloh, trist și ud până la piele, să se întoarcă tocmai în noaptea aceea, iată ceva ce nu-și găsește explicația nici acum, cum nu și-a găsit-o nici atunci. Poate că, fără să-și dea seama, evita în mintea lui răspunsul la întrebarea dacă să-și ducă la îndeplinire misiunea de a se duce la Sonja. Sigur, evenimentele extraordinare ce urmau să aibă loc nu puteau fi anticipate. Nu exista nici un semn, nici un semnal, absolut nimic care să anticipeze ceea ce avea să se întâmple. Și chiar dacă ar fi existat, e puțin probabil ca Bojan Buloh, străduindu-se să vadă drumul cu ochii lui slăbiți și împiedicat de starea mașinii – faruri jalnice, ștergătoare și mai jalnice, absența dispozitivului contra aburirii –, să le fi observat. Dar, când la lumina difuză a farurilor, văzu indicatorul care marca direcția spre Butlers Gorge, simți pur și simplu că ploaia îl poartă într-acolo și, de-abia după câteva minute bune pe drumul acela de țară, înțelese pe deplin ce anume făcea.

Apoi, dându-și seama încotro se îndreaptă, nu se întrebă de ce. Se gândi doar că, dacă era să se întâmple pe întuneric, în ploaia aceea teribilă, cu atât mai bine. Se va întoarce, dar noaptea și vremea nu-l vor lăsa să stea prea mult și, astfel, să-l tulbure prea mult.

Farurile jalnice ale mașinii desenau ca niște lumânări, plăpând, tot felul de curbe pe drumul întins, acoperit de pietriș, ce ducea în locul pe care-l părăsise în urmă cu atâta amar de vreme.

În timp ce se apropia de înălțimea dincolo de care se afla barajul, își dădu seama că departe, în vale, chiar dacă nu-l vedea, fluviul Derwent ieșise din matcă, vuietul lui răzbătând prin ploaie și acoperind huruitul motorului. Șanțurile laterale ale drumului erau adevărate râuri, iar fluviul de dedesubt se revărsa ca o cascadă uriașă.

Și iată-l, chiar în lumina farurilor; Bojan fu izbit de ceea ce vedea. Știa, desigur – cum să nu știe? –, că apa putea depăși barajele numai în condiții excepționale. Apa însemna bani și apa care se pierdea însemna bani care se pierdeau, apă care nu mai putea fi folosită ca să producă electricitate. Barajele erau astfel construite, încât să nu poată fi inundate, apele fiind ținute în frâu, într-un debit mereu constant. Barajul acesta, la înălțarea căruia contribuise și el, cu sudoarea lui, cu mulți ani în urmă, al cărui beton avea ceva din carnea lui, a cărui formă avea ceva din sufletul lui, neclintit – barajul acesta era menit să zăgăzuiască totul. Dar iată cum apa dădea pe dinafară, furioasă, și

Bojan se gândi că niciodată nu mai văzuse așa ceva. Apa scăpa de baraj, un munte de apă ce cădea ca o avalanșă, sfârșind într-un vârtej alb, atât de mare și de violent, încât până și casele cele mai înalte aveau să dispară în locul în care apa se izbea de albia râului.

Bojan Buloh coborî din mașină, se întinse, se înfioră și, chiar dacă ploaia îl lovea cu putere, își desfăcu prohabul și se ușură în șanțul de lângă mașină, unde apa se învolbura la fel de furioasă. Privi cum urina înspumată se grăbește să se alăture cascadei din întunericul de dedesubt.

Nu văzu – nici la lumină, darămite în întunericul din jur, n-avea cum să vadă – fisurile, la început doar ca o părere, atât de subțiri că numai cu un microscop le-ai fi putut observa. Poate că era vorba de acel ceva numit inexact al șaselea simț; un simț animalic al primejdiei iminente...

Se întoarse brusc și dădu să fugă la mașină. Dar oricât de mult ar fi vrut, nu putea alerga, nici măcar nu se putea mișca, descoperind că se prefăcuse în beton. Însă în spatele lui un râu sălbatic, imens presa, iar el se spărgea, atât de încet și de inexorabil, și tot ceea ce ținuse în el atâția ani nu mai putea fi ținut.

Fisurile deveneau fracturi cât firul de ață, iar apa zăgăzuită împingea tot mai tare, infiltrându-se – tone de apă, nenumărate, împingându-se în baraj. Fracturile se lărgeau, deveneau crăpături, crăpăturile creșteau văzând cu ochii, iar apa, ca un animal prins în cușcă, își dădea seama că acum e momentul și împingea bucățile, la început pietre, apoi blocuri de beton, cu forța unor proiectile.

Când primul zgomot, pe cât de înfundat, pe atât de amenințător, ajunse prin ropotul ploii la urechile lui Bojan, nu-și dădu seama ce anume ceda, desfăcându-se în bucăți. Nu văzu – cum să vadă în întunericul din jur? cum să vadă, când și el începea să se desfacă? El, care fusese piatră și apă, acum exploda, prefăcându-se în praf și vapori. El, care fusese inert, imobil, acum călărea vântul, alerga și, fără să știe cum, se transforma într-o altă persoană, în mașină, încercând disperat să pornească motorul.

După câteva sute de metri, Bojan Buloh ajunse la o răscruce din care se bifurca un alt drum, care se întorcea la fluviu, pe o colină abruptă, spre un punct de observație pe o creastă, deasupra barajului.

Știa că drumul principal cobora paralel cu apa cale de câțiva kilometri. Dacă o lua pe acolo, fugind din calea barajului care se prăbușea și a inevitabilei avalanșe de apă, avea avantajul vitezei. Cu

mașina, Bojan gândi că putea – dacă mergea destul de repede – să o ia înaintea potopului și să lase totul în urmă.

Dar piciorul lui stâng părea să aibă altă opinie, cum de fapt avea tot corpul lui, fiindcă, în timp ce își calcula șansele de scăpare dacă mergea cu toată viteza, corpul lui știa că nu are timp de gândire. Piciorul lui drept sări de pe accelerator pe frână și mașina se cambră, alunecă și se răsuci la 180 de grade, corpul lui fiind pregătit, un braț vârând motorul în viteza a doua, celălalt stăpânind volanul ce se rotea nebunește.

Mașina se opinti la deal, un păstrăv bătrân care sărea, lipsit de grație, înapoi, spre baraj.

Dar viteza a doua nu-l ajuta să urce, drept care motorul se opri și farurile odată cu el.

Întunericul creștă ochii lui Bojan Buloh și, într-o lume fără lumină, nu auzi decât un vuiet înspăimântător, de parcă muntele ar fi luat-o la vale. Simți un ghem în stomac și începu să gâfâie. Întoarse cheia de contact cu atâta forță, încât o îndoii. Motorul porni încet, nehotărât, o dată, de două ori, apoi dudu, în timp ce Bojan apăsa pedala până la refuz. Mașina scrâșni, dar sub ea vibrațiile erau altfel, mult mai puternice.

Căci pământul însuși se cutremura.

Roțile din spate se rotiră în gol, apoi făcură contact cu prundișul și mașina veche țâșni la deal, huruind pe drumul denivelat. Bojan Buloh trăgea atât de tare de ea, încât, zburând peste un dâmb, sparse toba de eșapament care se desprinsese la aterizare, tremurul pământului fiind însoțit de urletul disperat al motorului și de zăngănitul țevii de eșapament și, în clipa următoare, Bojan Buloh văzu la lumina farurilor ceva uluitor, care-l făcu să uite de frică.

La început – deși doar pentru moment – crezu că drumul se oprește într-o stâncă.

Apoi își dădu seama că, de fapt, stânca se îndrepta spre el, mai repede decât se îndrepta el spre ea, iar stânca era un perete imens de apă în care mai avea puțin și intra, și înțelese că ciudățenia acelei clipe era la fel de inexplicabilă pe cât de totală era groaza pe care o simțea.

Și, înțelegând că aceasta era soarta, inevitabilă și predestinată, Bojan Buloh renunță să mai fugă de umbra fricii lui, hotărând să-și încheie călătoria chiar în inima ei mare și misterioasă. Apăsă acceleratorul la maximum, direct spre stânca aceea, spre apa aceea, spre întunericul acela, singura lui dorință fiind să ajungă acolo cât mai

iute.

Dar, în clipa în care crezu că mai are puțin și moare, resemnat în fața morții, simțind că moartea era ceva normal pentru un nenorocit ca el, singura ciudățenie fiind că o asemenea pedeapsă ar fi trebuit să vină mai demult – în clipa aceea valul uriaș nu-l mătură, pe el și mașina lui, ci trecu pe sub el, iar Bojan înțelese că ce era mai rău trecuse și că mașina continua să urce. Privi în jos și se întrebă, uimit, dacă nu cumva mașina lui zbura, îi crescuseră aripi și acum se înălța spre cerul nopții, iar el odată cu ea, un înger care primise în dar o nouă viață.

În spate și dedesubt, zgomotele, straniu de blânde și de frumoase, ale stâncilor și văii acoperite de apă, de beton aruncat de colo-colo, ușor ca spuma.

Apoi opri motorul. Coborî din mașină. Ascultă cum râul curge liber dedesubt. Și auzi vântul din pădure. Își văzu inima, îi văzu inima, împreună pentru totdeauna, dansând în acea furtună nebună, lăsându-se purtate de rafalele de vânt, cumplite, alunecând în vârtejurile ei amețitoare. Era o clipă de luciditate nemăsurată și, când trecu, Bojan Buloh urcă la loc în mașină și își ascunse fața în mâini.

CAPITOLUL 70

1990

Bojan conducea încet pe un vechi drum forestier paralel, cu doar puțin timp în urmă, cu lacul de acumulare care acum arăta ca un crater plin de mâl; mașina făcea atâta zgomot, încât îi trezea pe morți din somnul cel de veci, iar spiritele lor apăreau sub formă de canguri, wombați, pisici marsupiale, oposumi, diavoli tasmanieni și tigri marsupiali, și printre ei erau Fabrizio, Adriana și Kenny, fiul șoferului de camion, ca și profesorul de istorie din Cracovia, precum și mulți alții, pentru ca, în cele din urmă, Bojan să pară un păstor, iar toate ființele acelea din fața mașinii, turma lui.

După o vreme, drumul intră în pădure. Urmând orbește animalele-spirite, Bojan reveni pe șosea, moment în care spiritele dispărură la fel de inexplicabil pe cât apăruseră. La intersecție, Bojan nu o luă spre vest, înapoi spre Tullah, ci, fără să șovăie, întoarse mașina spre est, spre Hobart, către Sonja.

Conducea încet, cu grijă. Cu inima plină de speranță, dar și strânsă de teamă. Prin noaptea aceea lungă și prin furtuna care nu se mai termina.

Cu piciorul care-i tremura pe accelerator.

Cu mâinile care-i tremurau pe volan.

Bojan Buloh știa acum că merge și înainte, și înapoi. Pe lângă pădure și dincolo de Butlers Gorge. Mai multe obiecte apărură ca din senin în lumina farurilor și trecură în zbor pe lângă el. Un palton stacojiu. Pantofi roșii. Dar Bojan Buloh mergea și înainte, și înapoi. Se repezea și trecea prin toate arăturile care îl bântuiau în noaptea aceea. Printr-un șarpe care se încolăcea în jurul unui gât. Prin bucățele de flori albe care pătau o limbă albastră. Fiindcă Bojan Buloh se întorcea în noaptea aceea cât de repede putea, îndreptându-se spre suburbiile din nord și spre vechiul oraș.

Până când dădu de un înger albastru.

CAPITOLUL 71

1990

Sonja șterse ușor teigheaua cu o cârpă, gândindu-se la ale ei. Privi pe fereastră la ploaia de afară, care cădea în rafale, zgândărind lumina difuză, unsuroasă, a felinarelor de stradă. Peste drum, îngerul albastru, de neon, continua să zboare pe deasupra clubului marinarilor, prin noaptea îmbibată de apă. Prea multe nu erau de făcut, doar să se uite și să viseze, căci cârciuma era aproape goală, doar câțiva șoferi de autobuz adunați în jurul unei mese dintr-un colț și un pescar amețit de droguri care ședea privind în gol, roșu la față ca un rac, la celălalt capăt al teighelei, bând whisky american sec și mormăind ca pentru el. O noapte de marți, agitată. Nu o noapte în care să ieși din casă. Sonja inspiră adânc, se sprijini de teighea ca să-i mai treacă durerea de spate și se apucă din nou de șters, stând în așa fel încât sarcina să n-o stânjenească. Auzi cum se deschide ușa, dar nu se întoarse. Chiar dacă nu și-ar fi pierdut simțul mirosului, tot nu i-ar fi servit la nimic, fiindcă nu mai era nici un iz de pâine acră, mucegăită, care să o prevină. Se uită la ceasul de pe perete și calculează câte minute mai avea până să le dea papucii șoferilor și racului cu privirea pierdută și să închidă barul. Apoi se întoarse și îi recunoscuse fața udată de ploaie de-abia când vorbi.

Era agitat. Zâmbea stângaci. Spuse încet:

– Bună!

Și atunci Sonja își dădu seama că e el.

Urmă o tăcere stânjenoasă.

Bojan nu voia să-i spună Sonjei despre barajul rupt. Sau cum așteptase afară, în ploaie, jumătate de oră întrebându-se dacă să intre, cu hainele atât de îmbibate de apă, încât simțea cum îl trag în jos și îl țin ancorat de trotuar ca niște rădăcini, cum privise îngerul albastru, de neon, care zbura peste clubul marinarilor, cu brațul întins peste drum, spre cârciuma de lângă râu, în care muncea fiica lui.

Sonja frământa cârpa în mâini. Nu avea cum să spună că nu-i așa, era pur și simplu șocată să-l vadă acolo.

Bojan gândi că ar fi o nebunie să-i spună că îl întrebuse pe îngerul

albastru dacă se cădea, dacă măcar avea dreptul, el, care nu mai ținea legătura cu ea de atâta timp, să revină în viața ei? Îngerul albastru nu-i răspunsese, ci continuase să arate spre bar și Bojan se simțise și mai prost și mai derutat că se lăsase amăgit de ideea că firmele de neon i-ar putea da vreun semn.

– O bere, spuse Sonja în cele din urmă, luând un pahar și vârându-l sub dozator.

Din partea casei.

Bojan ridică privirea spre ea și scutură mâna întinsă.

– Nu. Fără bere, zise el cu fața ca o carte pe care Sonja nu o mai putea citi.

Așteaptă!

Până ca ea să-i răspundă, Bojan se întoarse și ieși din bar. Sonja înghiți în sec și clătină din cap, lăsând mâna de pe dozator.

– Ce-a vrut veneticul? întrebă un șofer care se apropiase ca să mai comande un rând.

Sonja, cu ochii ațintiți pe ușa pe care credea că fugise Bojan, răspunse:

– Nimic. Umplu paharele, luă banii, se uită la șofer și adăugă: Absolut nimic.

Apoi vârî banii în sertar, întinse restul și zise, lăsând monedele aurii să cadă cu greutatea vinovăției:

– A fost tatăl meu.

Este tatăl meu, gândi ea, cred că este tatăl meu. L-am ignorat chiar mai mult decât m-a ignorat el cât m-a crescut. Dacă se poate spune că m-a crescut. Dar nu pot pune în balanță viața mea și viața lui. Nu pot să-i fac ce mi-a făcut el mie. Nici măcar nu vreau să încerc. Niciodată n-am vrut să-l revăd.

Să-l văd pe ticălosul ăsta.

Pe tatăl meu, ticălosul.

Ticălosul, ticălosul, ticălosul.

Se apucă din nou să șteargă teigheaua. Șoferul se întoarse la colegii lui, cu tava plină de pahare. Zumzetul monoton al conversației lor fu întrerupt de ușa trântită de perete și de hârșăitul unui obiect masiv împins înăuntru. În dosul lui, Sonja îl văzu pe Bojan Buloh, opintindu-se și gâfâind, roșu la față.

Bojan împinse obiectul până în mijlocul încăperii și rămase acolo. Se priviră ca de la mare distanță, o prăpastie enormă, ce părea imposibil de trecut, a timpului și a emoției; amândoi și-ar fi dorit să-și poată

întoarce privirile. Dar rămaseră nemișcați, fiindcă amândoi erau hipnotizați de ceea ce vedeau. Ca și cum s-ar fi văzut pentru prima oară.

Și amândoi păreau că sunt fascinați.

Bojan, de strălucirea pe care o emana acea femeie gravidă, cu fața chinuită, ca un furnir nelustruit îndeajuns. O încăpățănare și un curaj ușor de recunoscut. Sonja îl văzu cum probabil îl vedeau toți cei din bar la ora aceea: un om a cărui casă erau doar cârciumile; un venetic trecut bine de prima tinerețe, cu o față care, în condiții normale, ar fi fost atrăgătoare, dar care, acum, udată fără milă de ploaia nocturnă, părea tăbăcită de viață, cărnosă și roșie, ca fețele celor care muncesc prea mult și beau prea mult.

Hainele lui, gândi Sonja, Dumnezeule, ce haine! Tatăl ei, care, cândva, era atât de spilcuit, care disprețuia lipsa de gust a australienilor când venea vorba de îmbrăcăminte, tatăl ei, ale cărui haine elegante arătau cât era de ambițios, de mândru și de viril – tatăl ei purta acum niște haine care nu arătau nimic, fără identitate, ale unui nimeni, haine ieftine, îngrijite, dar lucioase de-atâta purtat, sugerând doar dorința de confort și căldură sau teama de frig. Și mai văzu ceva în noaptea aceea, ceva ce nu mai văzuse la tatăl ei.

Îi era frică.

Clinchetul și conversația încetară. Șoferii renunțară să-și mai spună poveștile și priviră cu interes. Până și racul cu ochii pierduți tăcu și se întoarse brusc spre Sonja și spre tatăl ei.

În fața bătrânului venetic văzură un leagăn. Din pin de Huon și împodobit după moda Europei Centrale, din lemn traforat, cu marginile rotunjite. Avea și așternut, cu tivul din dantelă. Lemn și dantelă, gândi Sonja. Zâmbi ușor. Bojan nu era sigur ce înseamnă zâmbetul ei, temându-se de ceea ce ar putea prevesti.

Racul cu privirea pierdută se apropie și își trecu un clește peste leagăn.

– Pin de Huon, spuse el. Îți dau o sută de dolari pe el, acum, adăugă el vârând cleștele în buzunarul de la blugi.

– Jiri mi-a spus unde muncești, zise Bojan și se opri, neștiind dacă nu cumva a spus prea mult, dar se hotărî să continue, cu orice risc. Că ai rămas aici. Așa că m-am gândit... Se opri din nou, se șterse la gură, privi în podea, apoi din nou spre Sonja. M-am gândit, ia să-mi iau liber și s-o văd pe Sonja.

– Două sute, spuse racul. Nevastă-mea stă să nască din nou, știu că i-

ar plăcea leagănul ăsta la nebunie.

Neputând să-l mai ignore, Bojan îi răspunse:

– Nu-i de vânzare.

Se întoarse și observă că Sonja nu se mai uita la el, ci la leagăn, oarecum nedumerită.

– A... e pentru tine, zise Bojan, mai sigur de el, apoi râse. Mda, nu chiar pentru tine... pentru bebeluș.

Sonja rămase tăcută și Bojan trase o concluzie greșită.

– Știu, nu-i foarte frumos. L-am făcut în atelier. După program. Cele din magazin sunt foarte scumpe. Dar poate vrei unul de la magazin...

Ridică din umeri, ca și cum darul lui ar fi fost ceva banal. Surprinsă, Sonja își dădu seama că se lasă copleșită de dragoste și simți cum i se face greață, simți cum trupul și sufletul ei se îndepărtează brusc de locul în care stătea și se înfioră de teama că bucățica de pământ sigur de sub picioarele ei se dezintegrează și nu mai rămâne nimic, avu senzația extraordinară că se duce la vale cu o viteză atât de mare, de parcă ar fi plutit, ar fi zburat, dar cădea oare sau zbura? Se agăță de dozator ca să nu se desprindă de lumea anostă în care alesese să trăiască. Ferește-te de dragoste, se puse ea în gardă, trânteste-i ușa în față.

– Nu, țipă ea. Nu!

Apoi, stânjenită de izbucnirea ei, Sonja ieși de după teighea și se apropie de leagăn, zâmbi scurt, murmură „Nu“, dar într-un fel care să ascundă sensul inițial al cuvântului.

Clătină din cap și adăugă chiar mai încet:

– Nu, nu vreau.

Se lăsă pe vine și cercetă leagănul îndeaproape, ca un tâmplar de meserie, încercând să vadă dacă e bine prins și drept. Bojan o privi gânditor, fără să spună nimic, apoi anunță:

– Acum plec și...

Sonja tresări și spuse exact ce gândea:

– Nu, artie, te rog... nu pleca, te rog...

– ... și mă întorc imediat, sfârși Bojan, permițându-și un zâmbet în colțul gurii.

Dispăru și reveni cu un leagăn din lemn, nou-nouț. Sonja zâmbi larg, deși era un zâmbet nedumerit, căci darul lui Bojan, pe cât de generos și de impresionant, părea că nu se potrivește deloc cu tot ce se petrecuse între ei.

– Mă întorc imediat, zise Bojan.

Și reapăru cu un scaun înalt; jumătate din bar era acum plin cu mobilier pentru bebeluși. Sonja rămase pe loc, neștiind dacă să zâmbească în continuare sau să plângă, între dragoste și dispreț. Aceste daruri - atât de nevinovate, atât de inutile - erau făcute din toată inima.

Atât de... atât de frumoase.

În seara aceea ciudată, Bojan Buloh era aproape de cea mai curioasă dintre inocențe. Ca și cum inocența, gândi Sonja, n-ar fi fost ceva pierdut demult, o stare naturală în care te-ai născut înainte ca viața s-o murdărească pentru totdeauna, ci mai curând ceva ce putea fi atins numai după ce treceai prin toate relele pe care ți le pune viața în față. Era pierdut și condamnat să piardă, era blestemat și trăia cu cei blestemați, dar într-un fel, datorită vieții de care avusese parte, căpătase o anume inocență.

În seara aceea ploioasă, haină, Sonja văzu inocență în tatăl ei, de parcă și-ar fi văzut tatăl pentru prima oară, de parcă pentru prima oară dragostea lor era goală-goluță, și vizibilă, stând în fața lor sub forma unui pătuț, a unui scaun înalt și a unui leagăn.

În timp ce se uita la bătrânul nebărbierit, udat de ploaie, care semăna cu cei pe care îi dădea afară din bar, Sonja simți că e un nor de ploaie, plin de un lichid care foarte curând avea să prindă formă și să curgă, dar ușor de-atâta viață. Era o senzație extraordinară și înțelese că avusese nevoie de toată viața ca s-o cunoască.

Ar fi vrut să spună: Te iubesc.

Te iubesc, ticălosule, ticălosule, ticălosule.

CAPITOLUL 72

1990

Poate că atunci s-a întâmplat. Sau poate că mai târziu. Poate că a fost ceva mare sau poate că a fost ceva mic. Sau poate că tocmai suma tuturor lucrurilor mici o ajunsese pe Sonja, făcând-o să simtă dintr-odată că ceva se schimbase între ea și tatăl ei. Felul în care îi făcea mici servicii. În care îi făcea mici cadouri neașteptate. În care se arăta atât de fericit că e cu ea și totuși evita să o viziteze prea mult, ca și cum s-ar fi temut ca prezența lui să n-o obosească. O blândețe profundă, neașteptată pentru ea, în felul în care o trata.

Și poate nu conta atât de mult că vorbea altfel, ci că pur și simplu vorbea. Ce-i drept, nu despre lucruri importante – ce văzuse la televizor cu o seară înainte, ultimele declarații ale unui politician, cum era vremea –, dar ceea ce conta era *că vorbea și felul în care vorbea*, felul în care o asculta și părea că vrea să știe, să înțeleagă, în loc să-i dea de înțeles că nu-l interesează – tocmai asta o făcea să simtă ceea ce o înspăimânta cel mai mult: speranța.

Poate fiindcă Bojan fusese acolo, cel puțin o parte din ultimele luni, și Sonja știuse că nu e singură, când se simțea atât de apatică, atât de obosită sau de instabilă emoțional, când veselă, când deprimată, știuse că avea pe cineva alături și că, măcar acum, nu era abandonată, că ușa nu se deschidea în viscolul nopții ca să se închidă pentru totdeauna și să o lase în urmă.

Dar era conștientă că se amăgește, fiindcă astfel de sentimente nu puteau sfârși decât distruse, ca sticla spartă, iar Bojan mai mult ca sigur avea să le distrugă. Îl cunoștea prea bine, știa că va scăpa din mână prisma prin care lumina invizibilă a sentimentelor lor se refracta atât de curios și donquijotesc într-un curcubeu de speranțe, va scăpa prisma aceea atât de prețioasă și o va lăsa să se sfărâme. Pe de altă parte, într-un mod pervers, fiindcă prezența lui, atențiile lui, dorința lui de a fi altfel, chiar o impresionau, Sonja se prefăcea indiferentă când Bojan era prin preajmă, mai mult pentru ea decât pentru el, dorindu-și din toată inima să creadă că prezența lui chiar nu conta.

Dar, după trei săptămâni, când Bojan dispăru - întorcându-se la Tullah și la existența lui melancolică de acolo, căci i se terminase concediul -, Sonja îi simți tare mult lipsa, deși, pe de altă parte, oftă ușurată. Chiar dacă lăsase ca dragostea să se întoarcă, fapt pentru care nu înceta să se blesteme, nu-i dăduse șansa de a crește și, în ciuda frustrării care o încerca, știa că își regăsise echilibrul.

Helvi și Jiri nu spuseră nimic despre plecarea tatălui ei, iar Sonja ajunsese la concluzia că cei doi, ca și ea, considerau că era cea mai bună soluție. Oricum, erau și foarte ocupați, Helvi lucrând în două schimburi, iar Jiri primind mai multe comenzi pentru obiecte de mobilier decât de obicei.

Ultimele luni de sarcină fură grele și plictisitoare pentru Sonja și trecură mult prea încet. Își păstră slujba de la bar, dar numai pentru câteva ore pe zi. Dar, chiar și așa, se simțea epuizată; de fapt, totul o epuiza, până și odihna, fiindcă nu putea dormi cum trebuie, iar visele îi deveneau tot mai ciudate și mai înțeptoșate. De fiecare dată când se afla în pragul unei revelații, al înțelegerii, în visele ei, gema și se trezea brusc, cu o durere de cap surdă și cu teama că, dacă nu fuge la toaletă, se va scăpa pe ea. Părul ei își pierdu luciul, pielea îi deveni unsuroasă, ca de adolescentă. Durerile îi săgetau picioarele, își simțea burta atât de tare, încât părea că va plesni dintr-o clipă într-alta, ca un bob de strugure strivit între două degete, și, după cum o asigura Helvi râzând, singurul lucru care-i mai lipsea erau hemoroizii. Se simțea ca o matahală - o balenă care se târa prin oraș -, mergând cu un amestec de târșăit și pas țanțoș, în timp ce încerca să-și echilibreze greutatea din ce în ce mai mare dinăuntru.

Locuia tot cu Helvi și cu Jiri, deși ar fi trebuit să se mute în casa lui Ahmet cu câteva luni în urmă. Ahmet însă îi spusese lui Helvi că mai trebuie să repare câte ceva, iar Sonja înțelese din asta că Ahmet ținea la preț.

Se foia de colo-colo prin casă, blestemându-l pe Ahmet, blestemându-se pe sine, fiindcă își dorea o casă numai a ei, avea nevoie de așa ceva, voia să pregătească o cameră pentru copil, să atârne jucării deasupra pătuțului primit de la Bojan, să facă focul în bucătărie, să aibă un cămin, căminul pe care nu-l cunoscuse niciodată, un cămin, un cămin, la naiba, un cămin pentru mine și copilul meu, voia ca măcar el să aibă ceea ce ea nu avusese niciodată și nu va avea vreodată, și-l va avea, chiar dacă va fi nevoie și de ultima fărâmbă de energie din corpul ei umflat ca un balon, îl va avea. Dar, ori de câte ori era cât pe ce să-l

sune pe Ahmet și să-l ia la rost, ori să telefoneze unei agenții imobiliare care să-i găsească alt loc, Helvi reușea s-o convingă să mai aștepte.

Toată această așteptare, gîndi Sonja, pur și simplu mă înnebunește: aștept și tot aștept, ba pe Ahmet, ba copilul, dar și copilul așteaptă, momentul în care va ajunge la pelvisul meu, momentul în care va începe să-și facă loc ca să iasă și, chiar dacă știu că nu e adevărat, că nu se va întoarce niciodată, simt cum se întetește vîntul și singurul meu gînd e ciudat: Undeva, acolo, tatăl meu așteaptă și el.

CAPITOLUL 73

1990

Tocmai de aceea, Sonja fu luată prin surprindere în ziua în care Ahmet trecu pe la ei ca să le spună că, în sfârșit, terminase cu reparațiile. Casa, bănuia Sonja, arăta cam cum arătase și prima dată, când o văzuse împreună cu Helvi: murdară, putrezită, plină de igrasie și mirosind a pișat de pisică. Probabil că WC-ul mergea, după ce Ahmet îl cârpise pe ici, pe colo, și câteva dintre comutatoarele și firele mai periculoase fuseseră înlocuite. Poate – dar asta doar așa, ca să-și facă iluzii –, poate instalase și un alt aragaz.

Un ins mărunț, între două vârste, într-un costum din fibră acrilică albăstrui, îi aștepta la ușa din față a ceea ce avea să fie casa Sonjei. Sonja nu-l cunoștea pe Ahmet.

Costumul stătea anapoda pe insul acesta mărunț, ca și cum nu l-ar fi probat înainte de a-l cumpăra.

– De obicei, Ahmet nu se îmbracă atât de elegant, zise Helvi.

Ahmet însă nu era lipsit de o oarecare senzualitate; deși prost bărbierit, cu fire de păr argintiu răzlețite pe obraji, fața lui oacheșă, lungă, cu nasul puternic și mustața îngrijită, sugera un corp mai solid și mai cutezător decât cel ascuns de costum.

Ahmet își schimba greutatea de pe un picior pe altul și din când în când o privea agitat pe Sonja.

– Semeni cu ea, spuse el în cele din urmă, cu o voce ciudată, stridentă, subțire ca o trestie. Cu mama ta. Fața ta... nasul nu... dar ochii tăi, da, și gura, și părul, foarte mult, semeni foarte mult cu ea.

Ahmet îi dădu două chei Sonjei.

– Am cunoscut-o pe mama ta. O femeie frumoasă. O femeie cumsecade. La Butlers Gorge am cunoscut-o pe mama ta.

Apoi, devenind mai încrezător, îi luă mâinile într-ale lui și îi susținu privirea, repetând cât de mult seamănă ea cu mama ei și tocmai de asta îi închiriaza casa, fiindcă mama ei era o femeie cumsecade și el nu putea uita bunătatea ei, iar casa asta va fi a Sonjei cât va dori ea. Apoi se întoarse brusc și se îndepărtă.

Sonja era surprinsă de memoria lui Ahmet, de felul în care își

amintea de mama ei, impresionată și flatată de ideea de asemănare și, nedumerită că, în lumina acestor percepții, Ahmet credea că Sonja va considera închirierea cocioabei lui ca pe un fel de cadou.

Dar, pășind pragul casei, Sonja rămase înmărmurită. Se întoarse spre Helvi, care nu făcu decât să râdă. Cocioaba dispăruse. Nici urmă de covor putred, nici urmă de tencuială plină de igrasie, gata să cadă. Locuința aceasta scăpase de sordidul australian și acum avea un aer modern, mediteraneeen.

– Hai, zise Helvi și amândouă intrară în ceea ce fusese o cameră de zi supraaglomerată.

Acolo, un perete dispăruse, împreună cu un șemineu peste care atârna drapelul Marii Britanii, înlocuit cu o carcasă frumos meșteșugită, în nuanțe violet-argintii, ce acoperea un radiator cu gaz; ușile dreptunghiulare erau arcuite acum, tapetul scorojit lăsase locul vopselurilor purpurii, albastre și acvamarin, covorul mucegăit fusese înlocuit de plăcile de teracotă, ramele rupte ale ferestrelor dispăruseră în fața aluminiului pulverizat cu același albastru-deschis, iar bucătăria ce trăgea să moară era acum parte dintr-o cameră de zi, o minune irizată din laminex și plăci lucioase.

Un caleidoscop al culorilor, stilul modern și cel tradițional confruntându-se și, în același timp, armonizându-se. Sonja se trezi că schițează un zâmbet. Iar acolo, așezați pe o canapea din lemn de pin, fiecare cu o cutie de bere în mână și mai multe căni goale la picioare, îi văzu pe Jiri și Bojan zâmbindu-i cu gura până la urechi.

– Surpriză! spuse Jiri, cu vocea lui profundă, cu inflexiuni ciudate. Surpriză!

Apoi ridică berea spre Sonja și arătă, cu un gest extravagant, spre pereți.

– Nu-i așa că e..., se opri, încercând să-și aducă aminte ce voia să spună, ce era și ce nu era, râgâi, chicoti și continuă: o frumusețe și-o minunăție?

Apoi își legănă cutia, în valuri delicate, de parcă ar fi fost bagheta unui dirijor.

Evident, Jiri era beat. Ca și tatăl ei, numai un zâmbet. Dar Bojan era beat altfel decât îl văzuse vreodată, nu uitând de sine sau furios la culme, ci altfel. Cu totul altfel.

– Sigur că este, răspunse Sonja. Și laminex, adăugă ea izbucnind în râs.

Râseră și ceilalți.

– Al naibii laminex, zise Jiri. Nu-i deloc ușor să faci rost de nuanța asta purpurie.

Sonja dădu să spună că e mult prea mult, dar se opri. Fiindcă în acea casă cu imitația de șemineu, cu podeaua de teracotă și ferestrele cu ramele de aluminiu albastru-deschis își recunoștea pentru prima oară lumea, se recunoștea pe sine și, uluită, își dădu seama că era casa ei. Și nu mai știu ce să spună. Întrebă doar:

– Dar de ce?

– Fiindcă..., răspunse Jiri, trase o dușcă și, până să înghită cum trebuie, continuă: fiindcă așa a spus Helvi.

Jiri termină de înghițit, fața lui roșie umflându-se ca o gogoasă în jurul gurii care slobozea un nou râgâit, și continuă fără să se arate stânjenit câtuși de puțin:

– A spus... Jiri... *Jiri...* puturosule, nu mai sta ca tolomacul, fă și tu ceva folositor.

Iar Bojan, să fiu al naibii, a spus și el, Jiri, până mi se termină concediul, până mă întorc la Tullah, trebuie să facem ceva ca lumea pentru Sonja și copilașul ei. Așa că i-am spus lui Ahmet... Ahmet, îți aranjăm noi casa. Iar Ahmet, care nu-i prost deloc, a spus, în regulă, dar să iasă ceva frumos. Și a ieșit. Iar acum sunt atât de fericit.

Bojan chicotea.

– Este, este, e al naibii de fericit, zise el.

– Da, sunt, spuse Jiri, cu fața lui rotundă, ca o bornă, rubinie de atâta băutură. De fapt, frumusețea camerei e cu atât mai mare, fiindcă suntem cu toții atât de fericiți.

– Eu nu sunt atât de fericită, Jiri, zise Helvi, luându-i ușor, dar hotărât cutia de bere din mână.

– Cum așa? întrebă Jiri, privi nedumerit și, brusc, deveni inventiv. Mda, nu-i rău, fiindcă dacă ai fi prea fericită, ar fi prea multă fericire și casa asta ar exploda, spuse el și, din ce în ce mai autoritar, dezvoltă ideea. Știi că lumea nu suportă prea multă fericire.

Fericirea e bună, dar ce-i prea mult strică.

– Atunci am să iau o parte din fericire acasă, zise Helvi, făcându-i semn să se ridice.

După plecarea lor, Bojan și Sonja rămaseră tăcuți. Sonja făcu un tur al casei și, când se întoarse, se opri lângă tatăl ei. Bojan se uită la ea, apoi în jur, la camera redecorată și, ca și cum ar fi fost în sfârșit mulțumit, încuviință din cap.

În tot timpul acela, în toți anii aceia, atât de mulți, care trecuseră de

când Maria dispăruse în noaptea viforoasă și până când intrase la *Îngerul albastru* cu un leagăn în brațe, în seara aceea ploioasă, Bojan își dădu seama că nu trăise o viață pe care să o poată înțelege, ci o halucinație plină de coșmaruri.

Incapabil, ca întotdeauna, să spună ce anume văzuse înainte ca fiica lui să-l trezească din vis, revelația lui era implicită în fiecare schimbare și adăugire pe care o făcuse la noul cămin al Sonjei. Întotdeauna își exprimase adevărul prin gesturile lui, prin ceea ce făcuse pentru alții. Iar prin ceea ce făcuse pentru Sonja ajunsese să înțeleagă că se schimbă la fel de repede ca și casa lui Ahmet.

Dar, pe neașteptate, se simți nesigur. Lăsă ochii în podea, prea stingherit ca s-o privească.

– În seara asta mă întorc la Tullah. Am terminat.

Sonja rămase tăcută. Ca și el, nici ea nu știa ce să spună.

– Gata, adăugă Bojan, încercând s-o ajute și pe ea.

Cu o undă de tandrețe în glas, Sonja spuse:

– Ai grijă cum conduci, artie.

Bojan ridică o clipă ochii din podea, îi zâmbi, înghiți în sec și șopti:

– Sigur, sigur. Așa am să fac.

Acum însă, privind în sus, la figura impozantă a fiicei lui gravide, o figură derutantă acum, se simți din nou bătrân și ros de griji.

– Sonja, spuse el umil. E... în regulă? Îți place?

Sonja privi în jur, arcadele, laminexul, plăcile de teracotă, aluminiul, bucătăria în care avea să pregătească mâncarea pentru copilul ei, podeaua pe care copilul ei mai întâi se va rostogoli, apoi se va târî și apoi va merge, lumea în care ea și copilul ei vor descoperi viața împreună. Brusc, ciudat, simți cum i se umezesc sânii și își dădu seama că îi curg. Apoi, încercând să explice această reacție curioasă fără să vorbească despre ea, să spună tot ce simte, Sonja se hotărî asupra unui singur cuvânt, un cuvânt din lumea veche.

– Doma.

Un zâmbet își făcu loc, încet, pe fața lui Bojan. Spuse și el cuvântul, murmurat:

– Doma.

Apoi zâmbi din nou, iar mișcările lui deveniră mai încrezătoare și, ca o pasăre care voia să-și ia zborul, întinse brațele ca pe niște aripi spunând, mai tare, mai încrezător:

– Doma.

O aripă, brațul lui stâng, șterse fără să vrea burta Sonjei. Își retrase

imediat mâna și zâmbetul îi pieri de pe față.

**– Iartă-mă, zise Bojan temându-se să n-o supere că-i atinsese corpul.
Iartă-mă!**

– Nu-i nimic. Crede-mă.

Se uitară unul la altul. Apoi Sonja întinse brațul spre el și făcându-și mâna căuș pe ceafa lui, îl trase încet spre ea, până când capul lui se lăsă pe burta ei ca o cupolă.

Prin pielea noduroasă a feței lui, Bojan simți imensitatea și căldura unei lumi care lua ființă acolo. Buza de jos începu să-i tremure. Respiră din ce în ce mai repede. Și exclamă încet, poticnit, șovăitor:

– Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule!

CAPITOLUL 74

1990

Când, pentru ultima oară, se văzu în visul acela, Sonja avea din nou opt ani, era îmbrăcată într-o cămășuță de noapte înflorată și se ghemuia în pătura albastră a lui Bojan, din nou în evadarea fantasmagorică cu mașina, alături de tatăl ei. Spre locul în care știa că fuseseră dintotdeauna: prin noaptea spuzită de ger, pe o șosea pustie, spre Butlers Gorge.

La început, mama ei nu era mama ei, ci mai degrabă doamna Maritza Michnik, apărută din senin, cu fața încadrată de geamul din dreptul Sonjei, schimonosită de ură, la doar câțiva centimetri de ea. Și chiar dacă mașina gonea, Sonja dorindu-și să gonească mai tare, doamna Maritza Michnik stătea și se uita înăuntru, pe geam, iar Sonja nu avea cum să scape de ea.

– Secătură mică și nerecunoscătoare, zbieră doamna Maritza Michnik.

Cuvintele ei se amestecau cu duduitul motorului în timp ce Bojan forța mașina, până când mașina și doamna Maritza Michnik părură că țipă la unison.

– Nu care cumva să te întorci, urlară ele.

Apoi, la fel de brusc pe cât apăruse, fața doamnei Maritza Michnik se făcu nevăzută, însă vocea ei se auzi în continuare, doar că acum cuvintele se rostogoleau din gura Mariei, mama Sonjei.

– Nu te mai poți întoarce, spuse ea, dar pe alt ton decât cel al doamnei Maritza Michnik, trist și nostalgic.

O nălucă învăluită în dantelă, mâhnită și disperată, dorind, dar neputând să-și atingă fiica, cu fața apropiată de geam și cu mâinile lipite de sticla umedă, cu degetele răsfirate ca la o stea de mare care cade la pământ.

– Pot să vin și eu? întrebă Sonja.

– Nu, răspunse Maria, dar vocea ei, spre deosebire de fața schimonosită, era a Sonjei. Nu trebuie să vii cu mine.

Limba Mariei se lungi până ajunse să-i atârne afară, ochii începură să i se dilate și, în clipa următoare, Maria fu absorbită de pădurea care

se îndepărta văzând cu ochii, în noaptea luminată de stele.

– De ce-a plecat? întrebă o voce de coșmar de pe bancheta din spate. Știi?

Ca să scape de vocea aceea, Sonja se trase mai aproape de tatăl ei, care nu arăta ca tatăl ei, fiindcă în lumina galbenă, difuză, a vitezometrului, omul de lângă ea avea o expresie stranie, cu fața ca de ceară. Șocată, Sonja își dădu seama că tatăl ei e bolnav.

Grav bolnav. Privește înainte, privește înainte, își spuse ea, nu la el și niciodată înapoi, spre întunericul care îi înconjura inexorabil. Ridică ochii spre eucaliptii gigantici, care făceau ca mașina să pară mai mică decât era. Dar, străpunși și despărțiți de mașina care își continua călătoria, și ei păreau să fugă, ceea ce o neliniștea și mai mult.

– Știi ce-a făcut? întrebă vocea din spatele ei. Știi?

Sonja se întoarse încet, plină de teamă. Întins pe bancheta din spate, Umberto Picotti o privi relaxat, cu o țigară pe jumătate fumată între buzele subțiri. Picotti luă țigara și se uită la ea melancolic. Apoi, scoțând un nor de fum apatic, ridică ochii și zâmbi.

– Bineînțeles că știi, spuse el făcându-i cu ochiul, așa cum făcea de obicei. Femeile ca ea sunt soi rău, Sonja, adăugă el fluturându-și țigara. Maică-ta nu te-a iubit, altfel ar fi cu tine acum. Nu?

Îndreptă țigara spre ea ca să întărească ce urma să spună:

– Dacă te-ar iubi, ar încerca să te găsească... Știu că ți-e greu să accepți, dar e mai bine să știi tot, zise el și ridică din umeri.

Sonja își căută cu disperare tatăl, care dispăruse. Locul lui era gol dar, chiar și fără șofer, mașina continua să gonească, în călătoria ei infernală, fiindcă nu se putea opri, niciodată.

– Hei! Sonja! Vino să stai cu Bertie, spuse Picotti și se bătu pe genunchi, împrăștiind scrumul pe pantalonii de culoare închisă. Vino, repetă el, lăsându-se pe spate, complet relaxat, rânjind.

Sonja se întoarse, căutându-și mama, căutând-o pe Jean, pe doamna Heaney, căutând pe oricine ar fi putut-o salva. Și dincolo de mașină îi văzu pe toți, toți cei din trecutul ei, dar numai ea îi vedea, nici unul dintre ei nu-i vedea pe ceilalți, nici unul nu era legat de ceilalți, nici unul nu se putea ajuta, nu-i putea ajuta pe ceilalți, n-o putea ajuta pe Sonja.

– Nu te teme, copila mea, zise Picotti cu o voce mult prea blândă și convingătoare.

La început, Sonja nu se mișcă dar, când o copleși ceea ce părea a fi inevitabilitatea sortii, se întoarse și încercă să treacă pe bancheta din

spate, plângând încet. Privi lateral și văzu cu uimire cum din întunericul impenetrabil de deasupra copacilor uriași cade tatăl ei. Beat, desigur, căci zborul lui prin aer părea mai mult o rostogolire decât o alunecare grațioasă. Se prăbuși la pământ, cu fața în jos. Cu o vigoare nebănuită, se ridică și începu să vânture o ciocolată mare. Își pierdu echilibrul și se sprijini de geam, întinzându-i ciocolata. Sonja îi ignoră darul.

– Artie, zise ea. Vreau să mergem acasă.

Bojan izbucni în râs.

– Unde? Care casă? Nu înțelegi? întrebă el, continuând să râdă, pentru ca, mai apoi, râsul să i se preschimbe în lacrimi. Avem un apartament pentru venetici, Sonja dragă.

Un apartament pentru venetici. Nu înțelegi?

Bojan se întoarse și, văzându-l pe Picotti pe bancheta din spate, zâmbi și spuse:

– Salutare, Bertie. Vrei niște ciocolată?

Picotti luă toată ciocolata, iar Bojan întrebă trist:

– Unde s-a dus? Unde s-a dus Maria mea?

Apoi dispăru în noapte. Sonja privi înapoi, spre Picotti, care desfăcea ciocolata cu gesturi lascive.

– Unde s-a dus? întrebă Picotti.

Sonja nu se mișcă. Picotti se lăsă din nou pe spate și vârî încet o bucățică de ciocolată între buze, cu un singur deget, mestecă și vorbi din nou, pe un ton nonșalant.

– Știi?

Își miji ochii, se aplecă în față și, îndreptând ciocolata spre Sonja, spuse apăsător, fără drept de replică:

– Bineînțeles că *tu* știi.

Sonja rămase pe loc, înspăimântată, călare pe spătarul scaunului. Ochii i se împăienjneau de lacrimi; capul îi tremura; la fiecare suspin chinuit, pe jumătate înăbușit, nările i se înfundau. Picotti râdea. Sonja lăsă privirea jos, pe spătarul scaunului, și văzu o pată întunecată de urină care se lățea sub ea, peste cămășuța de noapte, dar continuă să se uite în noapte, departe, departe, în noapte.

Apoi se trezi. În patul din noua ei casă, iar patul era ud. Între picioare, un potop cald, revărsându-se ușor. Șocată, își dădu seama că i se rupsese apa și că începeau chinurile facerii.

CAPITOLUL 75

1954

Dacă această poveste s-ar fi putut spune așa cum trebuie, ar fi avut de toate: un ocean a ceea ce a fost și visele despre ceea ce ar fi și ați putea înota aproape de acele amintiri, ați putea pluti pe valurile acelor amintiri, pe măsură ce se înalță ca să se spargă în nimicnicie. Ați putea vedea cum spuma lor împinge la mal bancuri întregi de refugiați, în fiecare zi, cărându-și puținul avut spre rulote, în roabe de lemn, vechi și murdare, gândind că în sfârșit călătoria lor s-a încheiat în acest loc, cel mai ciudat și mai neașteptat dintre toate locurile, toți acei polonezi, nemți, cehi, lituanieni, iugoslavi, italieni, alți baltici și venetici, în timp ce roțile roabelor lasă urme subțiri, măloase iarna sau stârnind vârtejuri de praf prin șanțurile adânci ale verii.

Dacă această poveste s-ar putea spune de la început și până la sfârșit, ați putea înota prin ciudățeniile vremii care, într-o singură zi, vă poate trece prin toate anotimpurile, zăpadă, soare, ploaie și vânt, și printre cei care se îmbracă după cum cred de cuviință și nu după capriciile unei vremi nemaiîntâlnite, purtând haine groase atunci când sunt deprimați și cămăși cu mânecă scurtă când vor să sfideze pe oricine. I-ați vedea pe băștinașii bărboși cum vin în colonie ca să vândă carne de cangur și ați gusta minunatele salamuri făcute din carne slabă, de cangur, amestecată cu carne de porc, grasă și binecuvântată cu usturoi, piper și ardei iute. Toate astea și încă ceva ar fi de povestit. Povești ce curgeau precum râurile ce se varsă în marea aceluia loc: despre preotul atât de diferit de preoții satelor pe care îi cunoșteau europenii, căci părintele Flannery era aproape mereu beat și de multe ori înjura mai dihai decât maltezii care munceau la tunel, încurca numele la botezuri, împrumuta vin de la ei pentru slujbe și-l bea pe tot înainte să ajungă la altar, abia ținându-se pe picioare. Cum locul acela era atât de nou și foarte curând avea să fie atât de vechi, cât de mult trudeau ca să facă din locul acela doar o amintire pentru ei, cum rezistau grozăviilor de acolo visând că, odată și odată, acesta va fi doar un lucru despre care vor povesti în tihna caselor lor, cum văzuseră în filmele americane, case cu bucătării moderne, cu instalații care să

meargă ceas, cu scaune plușate și familii fericite adunate în jurul mesei.

Toate astea și încă ceva. Toate astea și multe altele, dar marea tot nu s-ar liniști, iar povestea nu s-ar sfârși, dacă nu s-ar pomeni de o noapte în care copilul Sonja stătea în pat și privea marea de deasupra ei, unde tavanul din fibre lemnoase se lăsa deja, apa se strecura prin acoperișul de tablă, iar tavanul se vălurea ca un ocean, ca o câmpie acoperită de flori, ca pământul peticit, văduvit de copaci, iar ea simțea uneori că lumea ei s-a întors cu susul în jos, că de fapt casa lor, departe de a-i apăra de lumea de-afară, nu făcea decât s-o facă și mai amenințătoare, recreând-o în forme grotești, și atunci se speria că toată marea, tot pământul întors cu susul în jos ar putea s-o strivească și se întreba ce s-ar întâmpla dacă pământul și marea s-ar prăbuși peste ea, dacă ar găsi puterea să-și croiască drum spre lumea reală. Apoi visa cum ar putea să arate lumea reală, știind că sigur arăta altfel decât își închipuia ea.

Așa se face că în noaptea aceea de demult, ca și în alte nopți când astfel de gânduri negre nu-i dădeau pace, Sonja se dădu jos din pat și se apropie de ușa camerei în care dormeau mama și tatăl ei. Acolo văzu cum mama umple o valiză mică, veche, din carton, care stătea deschisă pe pat.

Sonja văzu lucrurile ciudate pe care mama ei le vâra în valiză: un batic din lumea veche și ciorapi din lumea nouă, pe care nu-i purtase niciodată, de teamă să nu-i rupă, o batistă de copil, destrămată, imprimată cu un ursuleț, pe care Sonja avea voie s-o ia numai cu anumite ocazii, o sfoară, un pulover al lui Bojan, o fotografie cu un bătrân lungit într-o cutie. Așeza fiecare lucru încet, privindu-l cu luare aminte, pierdută în gândurile ei, pe care niciodată nu le împărtășea fetiței de trei ani. De parcă pur și simplu simțea nevoia să umple valiza, dar lucrurile care o umpleau nu erau relevante, deși în același timp însemnau ceva, făceau parte din ea. Când, în cele din urmă, valiza se umplu cu acele lucruri ciudate, mama ei așeză deasupra lor o floare albă, presată, cu petale neobișnuit de ascuțite. Întoarse floarea pe o parte și pe alta, ca și cum ar fi încercat s-o plaseze în timp și spațiu. Apoi, cu mintea în altă parte, Maria Buloh își puse o pereche de ghete roșii, scâlciate, și un palton stacojiu.

Copilul Sonja văzu totul din pragul ușii, fără să spună nimic. Era în cămășuța de noapte, căci ar fi trebuit să doarmă la ora aceea; o cămășuță din flanelă, înflorată, veche și decolorată, căreia pe alocuri i

se vedea urzeala, și un pulover verde, de lână, care, chiar dacă-i era prea scurt la mâneci și era destrămat la un cot, îi stătea bine. În șosete, una încă bine trasă pe picior, cealaltă căzută, Sonja se apropie de Maria și, evitând să-și privească mama, se uită în valiză, sperând poate să-și camufleze prezența prin interesul arătat față de ce era înăuntru. Luă în mână floarea albă, presată.

– Ce-i asta?

– Ar trebui să dormi, o muștră Maria.

Sonja ar fi vrut să-i spună mamei cât de frică îi era fiindcă tavanul se prefăcuse în mare și apoi în pământ, că lumea ei se întorcea cu susul în jos și că nu voia să dispară pentru totdeauna sub ea. Dar habar nu avea cum să înceapă să spună așa o enormitate și atunci spuse că-i era sete, apoi o întrebă din nou ce era floarea aceea, fiindcă tare mult ar fi vrut să știe ce era lucrul acela atât de frumos pe care mama îl ținea cu atâta drag în mână.

– Floarea dragostei, Sonja, zise Maria, deși absentă. O floare-de-colț. Crește în munți, pe stânci, sus, sus de tot, și ca s-o culegi trebuie să fii foarte curajos, să urci pe stânci până la ea. Tinerii fac așa ceva, își riscă viața ca să culeagă o floare ca asta, ca să-și arate dragostea față de femeia lor.

– Floarea dragostei, repetă Sonja. Floarea dragostei... Artie a cules-o pentru tine?

Maria încuviință din cap.

– Când ne-am cunoscut. Și am presat-o, ca s-o păstrez.

Maria Buloh își luă fiica în brațe. Pe sub paltonul stacojiu purta o rochie neagră cu o platcă de dantelă, în care Sonja își afundă fața. Mama ei purta dantelă și dantela era frumoasă. Sonja își lipi fața de dantelă și își dădu seama că mama ei pleacă, înțelese că mama ei era stăpânită de ceva mai puternic decât dragostea față de copil, o vrajă îngrozitoare, pe care n-o putea rupe. Maria Buloh o strânse la piept și începu un cântec de leagăn sloven, legănând-o.

Spancek, zaspancek,

crn mozic

hodi po noci

nima nozic...

Maria simți cum i se înfiripă o lacrimă în colțul unui ochi și închise ochiul și îl frecă tare ca să scape de lacrimă, fără să se oprească din cântat:

Lunica ziblje:

*aja, aj, aj,
spancek se smeje
aja, aj, aj.*

Se uită la copilul din brațele ei.

– Copilașul meu. Copilașul meu, zise ea și o lăsă jos pe Sonja.

De data aceasta se frecă la ambii ochi, apoi întoarse spatele fiicei ei.

– Sonja, trebuie să plec.

Maria Buloh își luă inima în dinți, se întoarse spre Sonja, o luă în brațe și o duse înapoi, în camera ei. O așeză în pat și, în timp ce o învelea, o liniști în șoaptă. Apoi reveni în dormitorul ei, luă valiza, trecu prin camera de zi și deschise ușa spre întunericul de afară.

Auzi cum Sonja se dă jos din pat și se îndreaptă spre ea. Maria însă nu-i dădu de înțeles că știe asta. Îi vorbi fără să se întoarcă. Spre ușa deschisă:

– Fii fără grijă, artie ajunge acasă cât de curând.

La lumina unui bec electric, văzu cum ninsoarea încearcă să zgârie întunericul de afară.

– Sonja? întrebă Sonja, sperând că mama ei se va îndupleca.

– Nu, Sonja, răspunse Maria Buloh încet, cuvintele ei pierzându-se deja în noapte.

Trebuie să plec singură.

– Dar e întuneric aici și mi-e frică de întuneric.

– Las lumina aprinsă, spuse Maria cu o voce înăbușită. Nu pot să rămân. Trebuie să plec. Apoi Maria se întoarse, căzu în genunchi, o îmbrățișă pe Sonja, se dădu puțin înapoi, își făcu repede cruce și privi în ochii Sonjei cu teamă și speranță. De parcă fiica ei ar fi fost un preot care ar fi putut s-o mântuiască.

– Iartă-mă, Sonja!

– De ce?

Era prea mult pentru Maria Buloh. Se ridică, îi întoarse spatele, își luă valiza și ieși.

Afară, gheata Mariei Buloh de-abia atinse cea de-a treia și ultima treaptă acoperită de zăpadă când femeia auzi vocea Sonjei dinăuntru:

– Mămică...

Maria n-o mai ascultă, grăbindu-se să închidă ușa. Apoi încercă s-o liniștească în slovenă:

– *Aja, aja...*

Se întoarse și o porni pe stradă, lăsând urma ghetei pe treapta plină de zăpadă. O rafală de ninsoare, apoi alta și urma începu să se piardă.

Peste tot o tăcere deplină.

Afară, viscolul bătea fără încetare.

Înăuntru, fetița încercă să-și imagineze ghetele din spate, cum călcau prin zăpada groasă. Dar ușa se închisese, iar afară vântul se întetea și totul era exact cum visa ea mereu, confirmarea unei presimțiri sumbre.

Dantela plecase pentru totdeauna.

CAPITOLUL 76

1990

Sonja țipă.

Mama e dantelă. Tata e lemn. Eu nu sunt.

Deschise ochii și privi în jur, la sala de nașteri, și țipă din toți rărunchii, din toată inima, cât o ținea gura. Sonja țipă și corpul ei se opinti ca un val uriaș și simți cum se desface, simți că se sfărâmă, un milion de fărâme de durere.

Mama e dantelă. Tata e lemn. Eu sunt dantela care se rupe în două. Lemnul care se rupe în jumătate.

Apoi valul se retrase, durerea se mai potoli și Sonja începu să găfâie repede, ascuțit:

– Nu pot, șopti ea cu o voce spartă, aproape plângând de furie că e atât de slabă, că nu poate să-și controleze nici mintea, nici corpul. Și adăugă, după o scurtă pauză, în care își recăpătă suflul și începu să suspine: Pur și simplu... nu pot... nu pot.

– Trebuie să poți, trebuie să vrei, zise moașa, despre care știa doar că o cheamă Betty. Dacă vrei, poți. Dacă tot ai ajuns până aici, trebuie să poți.

Sonja însă era din nou prea departe ca s-o audă. Nu mai deslușea nimic în jur.

– Dumnezeule, strigă ea la următoarea contracție, mai rapidă și mai puternică.

Dumnezeule, Dumnezeule, Dumnezeule..., șopti apoi, de parcă Dumnezeu ar fi putut s-o audă dacă se arăta destul de umilă, după care, abandonând și umilința, și credința, țipă din nou.

– Lasă-l să iasă, o îndemnă Betty. Lasă-l să iasă, scoate-l odată!

Sonja nu mai știa unde e sau cine e sau de ce corpul și mintea ei păreau sfâșiate de o durere insuportabilă. Se auzea doar pe ea, țipând, dar chiar și țipătul ei se îndepărta.

Într-un târziu, înțelese ceea ce știa dintotdeauna. Nu ca o revelație de moment, nu pe neașteptate, fiindcă adevărul fusese tot timpul cu ea, în ea, unde îl lăsase să crească, încet, ocrotindu-l fără intenția de a-l ocroti, la fel cum făcea și cu copilul ei, lăsându-l să răsară din jumătăți

de amintiri, împrăștiate, fără legătură între ele, și să se prefacă într-un întreg de sine stătător.

Sonja stătea cu ochii închiși și, în timp ce pătrundea în albul unei dureri inimaginabile, văzu ceva atât de mare, dar și atât de mic, încât la început nici nu se recunoscuse în fetița îmbrăcată doar într-o cămășuță de noapte înflorată, într-un pulover verde, vechi, și cu șosete – una trasă până sus, cealaltă căzută –, călcând anevoie prin zăpadă, într-o noapte de iarnă, cu atâta vreme întunecată în urmă.

– Acum împinge, o auzi pe Betty îndemnând-o din nou, dar vocea ei părea din ce în ce mai îndepărtată, doar incantațiile ei ritmice rămânând în Sonja. *Împinge. Împinge.*

Împinge. Împinge.

CAPITOLUL 77

1954

Ce frig era în noaptea aceea! Ce albă era zăpada! Cum dispărea colonia din Butlers Gorge în acel alb și acel negru! Copilul Sonja stătea pe ultima treaptă a casei și privea mirajul tremurat al unei așezări care trecea drept orășel, încercând să-și zărească mama. În zadar, desigur, chiar dacă nu gândea asta sau pur și simplu nu gândea prea mult. Copilul doar simțea. Vedea așezarea ca pe niște frânturi de negru printre desenele complicate, mereu în schimbare, ale zăpezii care cădea mereu. Vedea așezarea ca pe o dantelă. Și se întreba cât va mai trece până ca și această lume – singura lume pe care o cunoscuse vreodată – cât va mai trece până să dispară și ea.

În clipa aceea, avu cea mai groaznică premoniție, fără formă, mai mult o durere decât o idee, și, din cauza acestui sentiment ciudat, înspăimântător, începu să coboare încet, cu stângăcie, treptele casei. Dacă mama ei era dantelă și orășelul era dantelă și toate lucrurile dispăreau, cine era ea și va rămâne sau va dispărea ca și mama ei, ca și orășelul? Oare și ea era dantelă?

Sonja își dădu seama că trebuie să-și găsească tatăl înainte ca și el să se prefacă în dantelă. Apoi se consolă la gândul că tatăl ei era prea gălăgios, mirosea prea tare a tutun, a bere și usturoi ca să se prefacă în dantelă.

Prinzând curaj, își croi drum prin zăpadă fără să țină cont de fulgii care îi acopereau puloverul verde ca o nucă de cocos desfăcută, urmele adânci din drum care încă mai păstrau noroiul sub stratul alb de zăpadă, proaspăt, și coaja subțire de gheață, fără să-i pese că apa rece îi pătrundea prin șosete, îi împresura degetele și îi prindea în gheare corpul cald încă, făcând-o să tremure, doar mergând în linie dreaptă spre locul unde știa că se află tatăl ei. A spune că Sonja mergea ar fi prea mult. Cei care o văzură mai târziu de la intrarea în cantină spuseră că se legăna, încercând să-și țină echilibrul, iar drumul bolovănos, cu denivelările lui albe, semăna cu o mare agitată, copilul fiind bărcuța aruncată de colo-colo.

Femeile adunate în jurul butoaielor de bere goale se opriră din

vorbă și din râsete la vederea Sonjei care se apropia de intrarea principală în cantină. O urmărire cum vine spre ele cu pași mărunți, apoi, ca și cum ele ar fi fost brazdele, iar Sonja plugul, se dădură în lături fără nici un cuvânt, lăsând-o să treacă printre ele, spre cantina care era numai pentru bărbați.

Femeile se uitară cum Sonja împinge ușa dublă, din placaj, cum se oprește în conul de lumină gălbuie și cum dispare în aburul ce se ținea aproape de podea, cu ușa trântindu-se în urma ei.

Înăuntru, mai mulți bărbați în haine mohorâte ședeau pe bănci, la mese făcute în grabă, și beau, fumau, jucau cărți, beau, vorbeau, ascultau, beau, gândeau, beau, nu gândeau, beau, beau. Încăperea mirosea a fum de țigară, a haine ude, a sudoare și a bere vărsată pe jos; răsuna de cuvintele rostite în toate limbile Levantului și de prin alte părți, un amestec asurzitor de râsete, înjurături și bârfe. Cuvintele țâșneau din toată sala vopsită în nuanțe de chihlimbar ca niște stoluri de păsări exotice speriate și pe câteva care zburară pe deasupra ei Sonja le înțelese, dar multe dintre ele și aproape toate limbile vorbite acolo îi erau complet necunoscute. Unii bărbați arătau ca niște monștri ce urlau întruna, alții ca niște fantome subțiratic. Sonja merse printre șirurile lungi de mese, printre bărbații uriași, greoi, privindu-le spatele încins, o pădure de bărbați în salopete și cizme groase. Ici și colo le văzu și fața, semănau cu copacii doborâți și stâncile sparte de la marginea orașelului, dar nici un copac și nici o stâncă nu avea fața tatălui ei. Pe neașteptate, cu o bufnitură ce făcu liniște în jur, un uriaș căzu pe spate, întinzându-se cât era de lung în fața Sonjei, blocându-i drumul. Fetița se dădu înapoi îngrozită, dar, văzând că bărbatul nu era tatăl ei și nici mort nu era, ci doar un străin beat mort, pași peste uriașul căzut și își continuă drumul până când, în sfârșit, îl găsi pe cel după care venise și îl trase de haina albăstruie.

Bojan Buloh se întoarse, beat.

— Madonna Santa! Ce... Sonja, ce cauți aici? Ce vrei? Te-a trimis maică-ta? Hai, stai aici, zise el făcând semn altuia care tocmai se ridica. Pavel... șase beri aici.

Bojan o așeză pe genunchi. Râzând. Își trecu mâna prin părul ei. Sonja se întoarse și își lipi capul de pieptul lui. Bojan, spre deliciul tovarășilor de pahar, se strâmbă, își acoperi buza de sus cu cea de jos, în același timp înălțând din umeri, ridicând brațele în aer și întorcând mâinile cu palma în sus, într-un gest teatral. Pavel reveni cu berile și, văzând-o pe Sonja pe genunchii lui Bojan, se uită la el întrebător.

– Copii, ce să-i faci, spuse Bojan și izbucni în râs. Sunt dați naibii, copiiiăștia.

Afară viscoalea fără încetare.

Ce albă era zăpada. Ce frig era în noaptea aceea. Ce mai tremura copilul Sonja. Ce întunecată era lumea de dincolo de brațele puternice, mirosind a sudoare, ale tatălui ei.

Și cum părea să dispară, complet, Butlers Gorge în acel alb și acel negru, în frigul acela, în timp ce ea se întorcea spre sine pentru acea viață de dinaintea acesteia.

CAPITOLUL 78

1954

Unde? gândi Bojan Buloh. Unde?

Privi în jur, la ceilalți muncitori, peste douăzeci de noi australieni așteptând să fie duși la locul de muncă.

Toți evitându-i privirea.

Era sâmbătă și Maria tot nu se întorsese. Avea senzația că ceilalți aflaseră deja. Dar ce să afle? Nu spusese nimănui că Maria plecase cu o noapte în urmă. Dacă știa ceva, de ce nu-i spuneau? Și ce anume știa? Ce? Poate că se ascundea undeva, împreună cu nevasta altuia. Poate că unul dintre șoferi o luase azi-dimineață în camionul lui, spre Hobart. Poate – spera, chiar dacă era atât de disperat –, poate o va găsi acasă când se va întoarce de la muncă. Ea se va preface, ca și el, cum făceau de mult timp, că totul e normal, deși nimic nu era normal, nimic nu fusese vreodată normal. Dar se va strădui s-o convingă să rămână, dacă se va întoarce: va crede tot ce-i va spune, chiar dacă va crede că minte, fiindcă minciunile erau pâinea amară a exilului pentru amândoi și cu ce altceva puteau să se hrănească?

Dar unde e acum? se întrebă Bojan Buloh. Unde?

Încă mai era în camera aceea, așteptându-și tatăl să piară într-o umilință deplină, așteptând să moară, ea și ai ei, unii repede, alții încet, după o viață ca vai de ea? Sau găsise o cale de scăpare din camera aceea? Poate acum împărțea floarea-de-colt cu un alt bărbat, care-i oferea ceva ce el nu putea să-i ofere, iar acest gând îl înfurie, dar îl și liniști, fiindcă așa poate că exista mai multă fericire decât cea pe care o cunoscuseră împreună.

Dar unde e? se întrebă el. Unde?

Oamenii așteptau, bătând din picioare în zăpadă, fumând țigară de la țigară, schimbând câte o vorbă. Cum nu putea să le spună că femeia lui plecase, cum să le mărturisească Bojan teama că Maria nu se va mai întoarce, că a ieșit pentru totdeauna din viața lui și a fiicei lor? Nu le spuse nimic, bineînțeles, ci preferă să braveze.

Glumi.

În timp ce-i asculta cum râd la gluma lui, neliniștea îi crescuse și mai

mult, ca și durerea. Peste drumul acoperit cu prundiș, în ceea ce trecea drept parc – un petec de pământ acoperit cu pietriș, cu un catarg de care flutura un steag al Marii Britanii, zdrențuit – își dăduseră întâlnire cercetașii din partea locului. Comandantul lor, un inginer englez, le ținea un discurs despre cât de periculos era comunismul.

Un albanez mărunț de statură, îndreptând spre comandant mucul de țigară, spuse:

– Nici nu mai știi de ce-am plecat. Au făcut și lucruri bune, dacă au scăpat de ticăloșii ăia.

Câțiva zâmbiră și, ca să mai uite de frig și de plictiseală, ceilalți se concentrară pe discursul comandantului, ca să aibă de ce râde.

Dar fură întrerupți de sosirea mijlocului de transport, un camion militar vechi, dat la casat și folosit în scopuri civile. Șoferul nu se osteni să se întoarcă spre ei, doar anunță destinația, strigând din toți bojocii cu fața la parbriz:

– La canal!

Muncitorii se urcară în camionul neacoperit.

Unde? se întrebă Bojan. Unde?

Un polonez cu o barbă mare urcă primul și, în timp ce-i ajuta pe alții să urce și ei, spuse, fără să se adreseze neapărat cuiva:

– Tătuca Stalin, să știi că n-ai fost chiar atât de rău. Ai scăpat de Hitler, ai scăpat și de cercetași. Păcat că nu te-ai oprit înainte să te hotărăști să scapi și de noi.

Un ceh scund, cu părul blond, bătu cu pumnul în cabină și strigă la șofer:

– Nu uita să ne iei dis-de-dimineată, ca să fim la timp la ceremonia de naturalizare.

– Mda, făcu Bojan. Noi, australienii, nu întârziem niciodată.

Și toți izbucniră în râs.

Unde? Unde? Unde? Gândul îi străpunse inima și mintea. Înghiți în sec și probabil se clătină, fiindcă albanezul îl apucă ușor de braț și spuse că, dacă are febră, ar fi bine să se ducă la infirmerie. Bojan Buloh se întoarse, îl privi lung pe albanez și își dădu seama că tremură și că fața lui nebărbierită de ceva vreme era o întrebare fără răspuns.

Unde? întrebă Bojan. Unde?

Dar albanezul nu-i răspunse. Se uită în ochii lui Bojan Buloh mai mult decât se cuvenea să se uite în ochii altui bărbat, înghiți în sec, își trecu un deget peste mustață și lăsă privirea jos.

Cerul zorilor se întindea peste munți. Deasupra lor erau norii, mult

mai sus, subțiri, plutind încet pe cerul aproape senin, anunțând o zi frumoasă, chiar dacă rece. Sub ei erau nămeții, groși de un metru, lăsați de viscolul de peste noapte. Camionul părăsi șoseaua acoperită de prundiș și o luă pe un drum de țară îngust, plin de hârtoape, prin pădurea înaltă și deasă. Muncitorii se clătinau, încercând să-și țină echilibrul; unii stăteau jos, alții pe vine, frecându-și mâinile, bătând din picioare, vorbind doar când și când.

– Se spune că cei mai înalți copaci cu lemn tare din lume nu sunt departe de aici, zise tare polonezul bărbos, ca să acopere zgomotul făcut de camion.

Încercând să se liniștească, Bojan privi în sus și râse silit.

– Ce noroc pe capul australienilor că i-am înecat pe toți cu barajul nostru.

– Ce dracu fac cu atâta electricitate? întrebă albanezul.

Bojan arătă spre pădure cu un gest dramatic.

– O folosesc în industrie, venetic prost ce ești.

Albanezul se întoarse, privi ținutul sălbatic care-i împresura și izbucni în râs.

Polonezul bărbos vorbi din nou:

– Aștia cred că, dacă au electricitate, industria vine așa, una-două, să fie și aici ca în Europa, și atunci o să aibă fabrici în loc de păduri, câmpuri de luptă în loc de hectare întregi cu cartofi, râuri de sânge în loc de apă.

Apoi se opri.

Nimeni nu râse.

Nimeni nu vorbi.

Unii se întoarseră și priviră în adâncurile pădurii. Albanezul se uită în jos, la picioarele lui și la scândurile de lemn, aproape putrezite, ale camionului, în care pietrele de pe drum ricoșau la fiecare zdruncinătură. Cehul își drese glasul și scuipă în tufe. Polonezul bărbos se uită pe rând la fețele lor. Era înverșunat. Ca mai toți ceilalți.

Dar ei nu voiau să-l mai audă. Îi evitară privirea. Încercau să lase totul în urmă, să facă trecutul să dispară așa cum camionul transforma zăpada din fața lui în noroiul din spatele lui. Bojan își apăsă palmele reci pe fruntea care-i zvâcnea din ce în ce mai tare.

Cehul se șterse la gură cu dosul mâinii, zgâriindu-și mâna cu barba, gândind: *O lungo drom, o lungo drom.*

Dar polonezul cel bărbos continuă, vorbind mai puțin pentru ei și mai mult pentru sine, fiindcă știa că nici unul nu voia să creadă că erau

cu toții complici la ceea ce lăsaseră în urmă.

– Europa e un cancer, conchise polonezul. Împrăștie moartea peste tot.

Cehul reuși să-și mai răsucescă o țigară, în ciuda camionului care se hurduca întruna, lăsând ca ritmul mâinilor care răsuceau tutunul să fie impus de opintelile camionului. Exercițiul îl sili să se concentreze mai mult asupra mâinilor decât a adevărilor urâte rostite de polonezul bărbos. Versurile unui cântec țigănesc începură să i se închege în minte ca laptele bătut. *Plesnetul biciului...* Dar le alungă. Zâmbind strâmb doar pentru el, mândru de acest mic triumf asupra nenorocirilor, cehul duse țigara la gură, o aprinse cu mâinile făcute căuș și privi din nou spre pădure.

În clipa aceea văzu în copaci ceea ce sperase că nu va mai vedea vreodată. Ce-i drept, zări doar, dar priveliștea îi era familiară din pădurile Boemiei și, cu toate că ceea ce văzu acolo îi apărea numai în coșmaruri, știa, cu o luciditate înspăimântătoare, ce anume era.

Dintr-o singură mișcare, bruscă, rapidă, scoase țigara din gură, se ridică în picioare, aruncă țigara și izbi cu pumnul, tare, o dată, de două ori, în cabina camionului.

Camionul frână, oamenii se legănară precum valurile oceanului și se priviră derutați, apoi, când camionul se opri, se uitară în direcția arătată de ceh. Săriră din camion fără să stea pe gânduri dar, odată ajunși jos, se liniștiră. Câțiva se întoarseră la camion, preferând să privească drumul acoperit de zăpadă ce ducea dincolo de pădure.

Merseră așa, prin zăpadă, vreo cincizeci de metri, apoi se opriră.

Ceilalți, încet, șovăitor, intrară în pădure, cântărindu-și fiecare mișcare, în momentele acelea trosnetul vreascurilor de sub picioare și respirația lor întretăiată fiind singurele zgomote din lume.

CAPITOLUL 79

1954

Unii fură nevoiți să privească în altă parte.

Alții fură nevoiți să se uite.

Iar cei care se uitară se siliră să ridice ochii de pe o valiză veche, pe jumătate îngropată în zăpadă, ca să vadă suspendate în aer ceea ce n-ar fi trebuit să fie suspendat niciodată, tălpile uzate a două ghete.

Ghetele unei femei, cu găurile din ele astupate cu hârtie de ziar, cenușii din cauza gheții.

Unii fură nevoiți să privească în altă parte.

Alții fură nevoiți să se uite.

Și, ca niște păsări prinse într-un vârtej de aer ce urcă și tot urcă, privirea celor care se uitau urcă și ea, inexorabil: dincolo de ghetele roșii, scâlciate, spre țurțurii mici, delicați, ce creșteau deja din tivul destrămat al paltonului, tot mai sus, spre paltonul stacojiu acoperit de promoroacă și, chiar dacă acum erau buimaci de groază, privirea lor continuă să urce; de la funia de cânepă, veche, cenușie, înghețată, care îi strângea gâtul ca un șarpe de oțel, la fața albă de deasupra, cu limba atârnată și ochii lăptoși, morți.

Care au fost ochii ei, gândi Bojan Buloh, a căror rotunjime moale o simțise de-atâtea ori, încântat, cu buzele lui.

Acum prinși într-un cadavru țeapăn, suspendat de o funie legată de un copac înalt.

Dedesubt se adunară o duzină de oameni veniți din țări îndepărtate, iar deasupra lor atârna cea care fusese cândva ea, acum corpul pentru totdeauna neînsuflețit al Mariei Buloh.

Oare, dintr-un motiv de nedeslușit, își terminase petalele și nu mai rămăsese nici un loc în lumea asta în care să meargă? Sau floarea înstelată îi arătase această destinație finală sau o alta, spre care nu dorise să se îndrepte?

Căci pe limba ei albăstruie erau mai multe pete albe, ciudate, care ar fi putut fi fulgi de zăpadă dacă Bojan n-ar fi știut prea bine ce sunt, urmele teribile ale florii rupte a dragostei lor, rămășițele unei flori-de-colt.

CAPITOLUL 80

1954

Bojan Buloh nu știa. Bojan Buloh nu se întreba de ce. Nu plânse atunci și nici mai târziu.

Rămase impasibil până la ceremonia de naturalizare care avu loc în cursul aceleiași zile, la cinematograful. De-abia atunci, în timp ce asculta discursul lung al unui politician, începu să plângă în hohote. Sala se învârtea tot mai repede în fața ochilor înceteșoși ai lui Bojan Buloh, care simțea cum e absorbit de un vârtej înspăimântător, din care nu credea că are vreo șansă de scăpare. O strângea pe Sonja la piept, iar ea îi ținea capul între umărul ei și brațul trecut pe după ceafă. Bojan se agăța de fiica lui ca de un colac de salvare. Plângea și gemea ca un animal rănit grav, ce nu era lăsat să moară.

Ea însă nu plângea deloc.

Unii fură nevoiți să privească în altă parte.

Alții fură nevoiți să se uite. Unii spuseră că în clipa aceea fața ei devenise o mască, dar cum să știe așa ceva sau ce însemnau acele cuvinte? Alții spuseră că era mare păcat, desigur. Și astfel, copilul Sonja fu compătimit o vreme, până când în mintea oamenilor păcatul rămase mai important decât tristețea și Sonja fu pur și simplu catalogată drept un copil ciudat și nerecunoscător.

După ceremonia de naturalizare, soțiile a doi ingineri se oferiră s-o scoată pe Sonja la joacă. Erau englezoaice și credeau în dragostea creștinească. Bojan Buloh nu le lăsa să-i ia fiica. Dar pur și simplu nu avu putere s-o mai țină la el când cele două femei o desprinseră din brațele lui cu blândețe, dar și cu fermitate, cu forța de nezdruncinat a bunelor intenții. Bojan Buloh nu voia s-o lase, dar englezoaicele insistasă că e spre binele amândurora. Făcând risipă de cuvinte.

Era uluit cât de multe cuvinte aveau unii oameni. Nu spuse nimic. Ce era de spus?

Numai asta există, gândi Bojan: carne și oase întinse, rahat și lemn din copaci, care întinde carnea, și carnea care netezește lemnul ca să facă lucruri fără noimă, ca sala în care erau adunați ei acum, și zgomotul ăsta, care nu însemna nimic. Naștere și dragoste și moarte,

moarte și zgomot, zgomotul ăsta nesfârșit care îi buimăcea pe oameni, făcându-i să uite că există doar naștere și dragoste și că absolut totul moare. Numai asta există, gândi Bojan, doar asta, și brusc își dădu seama că și-a pierdut fiica, ca și soția, și nu știa cum să le recapete.

Sonja nu plânse când mâinile acelea străine se luptară ca s-o smulgă din brațele tatălui ei. Nu vorbi și nici nu țipă. Dar se opuse acelor bune intenții creștine cu toată ferocitatea inutilă a unui pește rămas într-o baltă la reflux și cu același rezultat inevitabil. Se agăță cu disperare de tatăl ei, încercând să înoate înapoi, în străfundurile corpului său, ca să fie parte din el, vizibilă doar pentru el; acum însă și el devenise dantelă și dantela se făcea bucăți în timp ce Sonja trăgea de el, apoi bucățile de dantelă se dizolvară în aer și se știe că peștele nu poate supraviețui cu dantelă sau în aer. Una dintre femei reuși s-o ia în brațe și, împreună cu cealaltă, se îndepărtă de Bojan. Pe neașteptate, Sonja încetă să se mai zbată, fiindcă tocmai pierduse ceva esențial și își dădu seama, intuitiv, că acum nu mai avea pentru ce sau împotriva a ce să se lupte.

Lumea se întorsese cu susul în jos, în marea care, cu forța tăcută, monumentală, a unui curent căruia nimic nu-i stă în cale, o purta tot mai departe de acele lucruri de care ar fi vrut să nu se despartă niciodată. Odată tot va scăpa de marea aceea, indiferent de câți ani vor trece până atunci, indiferent de câte vieți se vor sfârși după aceasta, tot va scăpa și își va găsi tatăl din nou și tatăl ei nu va mai fi aer sau dantelă sau lemn, ci doar el însuși, iar până atunci va aștepta, nemișcată precum luna de pe cer, prefăcându-se moartă, fără ca nimeni să știe că e încă în viață, respirând aproape imperceptibil.

Când Sonja încetă să se mai zbată, cea mai scundă dintre soțiile inginerilor o lăsă jos, o luă de mână și o trase ușor după ea, fetița fiind încă o dovadă pentru cei din jur cât de bune samaritene puteau fi ele. Deasupra ei, soțiile inginerilor vorbeau o limbă curioasă, plină de abrevieri și eufemisme, dregându-și glasul din când în când și întorcând o bărbie autoritară în direcția copilului. Sonja înțelegea că cele două se refereau la mama ei, deși sunetele îi intrau și-i ieșeau pe urechi ca apa din baie, deși femeile păreau la fel de ridicole în felul lor bombastic de a se exprima ca găinile care alergau de colo-colo pe strada principală, încercând să spargă pământul înghețat cu ciocul.

— Unde e artie? spuse Sonja și cuvintele ei sunau mai mult a ordin decât a întrebare. Femeile însă ori nu auziră, ori nu-i dădură nici o atenție, continuând să cotcodăcească. Unde e artie?

Femeia mai înaltă se întoarse și îi zâmbi, iar zâmbetul ei o sperie pe

Sonja, care își dădu seama că niște intenții atât de bune nu puteau fi puse la îndoială.

– Nu-ți face griji, răspuse femeia. Tata e bine. *Noi vom da acum o mică petrecere.*

În timp ce mergeau pe strada principală, Sonja se uita la mocirla din jur și se întreba de ce pământul frumos, din care făcea turtițe, și zăpada albă, pură, din care doar cu o zi în urmă făcuse bulgări împreună cu mama ei, se puteau combina astfel încât să dea mizeria aceea cenușie. Călcă într-o băltoacă și stropi cu noroi piciorul în ciorap de lână al femeii mai scunde. Sonja simți cum femeia îi strânge mâna ca într-o menghină și auzi cum o apostrofează cu o voce mai rece decât aerul:

– Potolește-te, domnișorică!

– Mama! strigă Sonja. Mama!

– Mama a plecat în concediu, spuse femeia cu ciorapii îmbibați de noroi.

– Nu știm când se întoarce, adăugă cealaltă.

Și până și Sonja sesiză nuanța de răutate din aceste vorbe.

Două femei care discutau, cu un copil alături; și chiar dacă Sonja nu putea înțelege toate cuvintele, era destul de clar că la tatăl ei se refereau acum. Din când în când, fără să vrea, reținea câte un grup de cuvinte, înainte să încerce să nu mai audă nimic: „poate era încurcată cu altul” sau „nimeni nu știe de ce, dar, după câteva pahare, se spune că omul face ca toți dracii”.

Dar cuvintele nu însemnau nimic pentru copilul care mergea pe lângă ele, fiindcă în clipa aceea hotărâse ca de acum înainte să nu mai fie nimic până în ziua, mai apropiată sau mai îndepărtată, în care își va regăsi tatăl.

Ajunseră la o casă frumoasă, pentru cei din conducerea șantierului – o casă ca lumea, nu o baracă precum cea în care locuia Sonja – și îi dădură ocol, intrând în grădina din spate. Acolo, pe o mică terasă din beton, pe o cutie de gelinită întoarsă cu fundul în sus, era întinsă o față de masă roșie, în carouri, pe care era aranjat frumos micul ei serviciu de ceai, din porțelan.

Acum bem ceai.

Femeile se zgribuliră în cardiganele lor împletite, cu spatele la casă. Între ele, la câțiva pași, cu codițele împletite, în rochița ei elegantă, stătea Sonja, aproape de cutia întoarsă, cu serviciul de ceai pe ea.

Fiindcă aici e Tasmania, nu Slovenia.

– Am fost acasă la ei și am găsit asta, spuse femeia care-i strivise mâna. Poate îi abate gândurile de la ce s-a întâmplat.

– Ca să uite, zise cealaltă femeie.

– Da. Ca s-o ajute să uite, sărmana de ea... Casa era surprinzător de curată, bravo ei.

Nu m-aș fi așteptat.

Sonja luă ceainicul, descoperi că nu se oprește ca să se joace de-a umplerea ceștilor cu ceai, drept care continuă să-l miște până când ceainicul trecu de masa improvizată și căzu la pământ, făcându-se țandări.

Fiindcă lumea noastră e cu susul în jos.

Una dintre soțiile de ingineri țipă la Sonja și probabil că ea auzi, fiindcă ridică ochii la cele două femei, le privi lung, privi prin ele și nici una nu mai scoase o vorbă, nici atunci când fata sfărâmă cana de lapte, nici atunci când sfărâmă prima farfurioară, a doua farfurioară, a patra sau a șasea.

Fiindcă în ochii ei se citea o întrebare la care soțiile de ingineri nu aveau răspuns.

Ceainicul și cana de lapte, farfurioarele și ceștile pe ciment. Porțelanul, neted ca perla pe dinafară, ascuțit ca sticla și uscat ca moartea când se sparse. Dar se spărseseră? Da?

Ceainicul și cana de lapte sfărâmându-se. Mama ei cântând. Tatăl ei plângând.

Farfurioarele și ceștile spărgându-se. Se spărseseră? Un urlet înlăuntrul ei care nu voia să înceteze.

Mama ei cântând. Tatăl ei plângând.

Tatăl ei. Mama ei. Ea.

Se spărseseră?

Dar soțiile de ingineri nu-i răspunseră, doar se zgribuliră și mai mult în cardiganele lor; indiferent câte cești și farfurioare ar fi spart Sonja Buloh sub cerul ce părea că gonește, indiferent câte cioburi de porțelan pătrundeau în sufletul bietului copil, ele nu aveau cum să-i răspundă.

CAPITOLUL 81

1990

– Încet! strigă Betty. *Gâfâie, Sonja, gâfâie, gâfâie.*

Sonja nu mai avea voință sau minte, ci doar valuri de senzație și durere, care cădeau în cascadă, din creștetul capului până în vârful degetelor de la picioare. Dintr-o uitare îndepărtată a durerii se auzi pe sine mugind ca o vacă în agonie.

Cum era o pacientă obișnuită, Sonja nu avea parte de supravegherea continuă a unui obstetrician, Betty însă știa tot felul de poziții în care o așeza între contractii, iar acum o ridică în capul oaselor și îi spuse că vede capul, că fătul iese, iese repede, repede. Sonjei încă nu i se administrase pethidină^[10], dar inhala oxigenul cu putere și gâfâia ca un câine fugărit, ținea ochii închiși și își încleșta pumnii atât de tare, încât nu-i mai simțea, sângele nu mai circula prin ei, când, deodată, simți cum uterul face un salt înapoi și în sus. În clipa aceea, avu senzația nemaîntâlnită că uterul ei e un păstrăv-curcubeu uriaș, care se întoarce acasă în salturi uriașe, în amonte, traversând o altă cascadă imposibilă până acum, fiecare cascadă o altă persoană – Jean, Picotti, doamna Maritza Michnik – salt – alt loc – Sydney, Hobart, Butlers Gorge – salt – alt timp, acum doar apă și piatră: până când păstrăvul ajunsese la cea de-a treia și ultima treaptă acoperită de zăpadă a barăcii din lemn – salt – și urmă o ușă, o ușă! Și cu fiecare salt, păstrăvul-curcubeu devenea tot mai tânăr și mai mic și mai ușor, până când începu să călărească vântul, până când se prefăcu într-o bucată de dantelă și nu mai era așa cum știa ea, căci ușa se deschidea și dantela se întorcea, unduindu-se, udă, alunecoasă și plină de sânge, venind spre ea, ieșind din ea, iar ea murea acum și nu mai putea să gâfâie sau să vorbească sau doar să mugească precum vacile, ci țipa, țipa la nesfârșit.

CAPITOLUL 82

1954

Viața i se revelase lui Bojan Buloh ca un triumf al răului.

Sătea în lumina strălucitoare a becului din holul casei lor, auzea cum ploaia de după ninsoare biciuiește acoperișul de tablă, simțea cum îl apasă pereții și tavanul jos ca un instrument de tortură medieval, mirosea teama și înțelese că toată viața lui fusese o călătorie în jos, spre ceea ce credea acum că e iadul adevărat.

Izgonit din timpul său. Departe de casă. Legat pentru totdeauna de Maria, dar fără să-i mai fie soț. Unde era soarele? Unde-i era locul de drept? Unde se puteau duce un bărbat și copilul său, care era la fel de bine și copilul ei? Iar floarea-de-colt, care oferea cândva direcții enigmatice spre alte ținuturi, care pentru el nu erau decât mistere, dispăruse și ea.

Știa că singura soluție era să trăiască fiecare zi – pe cât era posibil – fără speranță și fără disperare. Asta însemna că trebuie să gândească din ce în ce mai puțin, ceea ce în mare parte și făcea, golindu-și mintea nu numai de gândurile negre, ci și de capacitatea de a reflecta asupra întâmplărilor. Uneori însă viața reușea să-l acapareze cu experiențele ei nefericite, de care se putea desprinde doar ieșindu-și din fire. Binele și răul, descoperise el, existau laolaltă în toate – în viață, în pământul însuși – și în toți.

Dar, până la urmă, tot întunericul învingea.

Numai asta există, gândi Bojan Buloh.

Întinse un braț spre perete, ca să nu-l mai strivească, ca să se liniștească. Care era timpul său? Când era casa lui? Făcu cei câțiva pași, clătinați, spre camera Sonjei, simțind greutatea imobilă a plumbului, la fel de chinuitoare și de violentă precum felul în care se târăște un om rănit grav spre un adăpost.

Dar când, odată ajuns în pragul camerei ei, ridică ochii, Bojan Buloh avu parte de o priveliște atât de frumoasă, încât, preț de o clipă, crezu că și-a pierdut mințile. Camera Sonjei pur și simplu înflorise și, chiar dacă lumina era difuză, văzu peste tot numai flori-de-colt proaspete, petalele lor albe, înstelate, umplând camera cu o luminozitate

selenară. Din mulțimea de flori se înălța, ca un copac vechi, pipernicit, o cutie de lemn întoarsă cu susul în jos, pe marginea căreia era scris în șablon, cu litere roșii, cuvântul GELINITĂ. Pe cutie era întins în diagonală un milieu uzat, din dantelă, iar pe milieu erau aranjate trei fotografii de mărimea unei cărți poștale. În stânga, Fecioara Maria cu mâinile întinse, plină de compasiune; în mijloc, tatăl Mariei întins în sicriu, un om care arăta obosit, istovit, chiar și în moarte, fără speranță, chiar dacă era înconjurat de flori; iar în dreapta, Maria și Bojan, în hainele lor de duminică, Bojan cu Sonja în brațe, îmbrăcată într-o cămășuță lungă, demodată, de botez. Lângă cutia de gelinită, Sonja dormea în patul ei, vechiul pat din fier vopsit crem, prin care supurau petele de rugină.

Bojan observă, deși, ciudat, faptul nu-l tulbură defel, că florile-de-colt creșteau din nările și urechile fiicei lui și că petalele arătau în toate direcțiile posibile. Pe pat nu era o cuvertură propriu-zisă, ci doar o pătură veche, dar totul era curat și îngrijit, singurul element discordant fiind copilul florilor, care se dezvelise. Sub cămășuța ei de noapte, Bojan văzu ceea ce bănuia că sunt alte flori, care-i creșteau din sex, împodobind bumbacul subțire cu forme stelare neașteptate, și se întrebă dacă nu cumva vedea cerul înstelat al nopții, se întrebă dacă nu cumva cerul imens al emisferei sudice se transformase în fetița lui sau dacă nu cumva ea se transformase în cer, iar gândul și priveliștea îl făcură să se clatine pe picioare.

Mâinile lui traseră încet, cu blândețe, pătura peste fiica lui. Apoi, atingând cu fața petalele florilor-de-colt, o sărută pe obraz și șopti către cer: „Aja, aja“. În somn, Sonja întinse brațele și își cuprinse tatăl pe după gât. Bojan o simți cum se încordează, cum se înfioară, pentru ca mai apoi să se relaxeze, abandonându-se somnului. Brațele ei se înmuiară și se lăsară pe pat, iar Bojan i le încrucișă pe piept, sub pătură.

Apoi se întoarse în lumina albă, aspră, a holului și reveni cu o saltea pe care o întinse pe podea, lângă patul Sonjei. Observă, deși, ciudat, observația nu-l descumpăni, că florile dispăruseră toate. În timp ce trăgea două pături pe el, i se păru, fapt curios, că era iarnă și că florile muriseră, iar acum trebuia să doarmă până la venirea primăverii.

Apoi se întinse, cu Sonja dormind în patul ei, în stânga, și Maria în sicriul ei, în dreapta.

Bojan Buloh își lăsă corpul din plumb să se facă una cu salteaua, până când nu-i rămase decât sufletul și sufletul lui era universul și-l

lăsă să se umple și să dea pe dinafară cu pufăitul și mișcările Sonjei, lăsă ca sunetele scoase în somn de fiica lui de trei ani să-i umple universul.

Numai asta există, gândi Bojan Buloh, doar asta.

Afară, lapovița reîncepu să izbească ochiurile de geam. Dar Bojan Buloh adormise și nu-i auzea scrâșnetele.

Fiindcă numai asta există, visa Bojan Buloh. *Doar asta.*

CAPITOLUL 83

1990

Bojan Buloh văzuse multe la viața lui înainte să adoarmă în noaptea aceea și avea să vadă și mai multe. Flori care creșteau din cei vii și din cei morți. Un tigru tasmanian, nu unul obișnuit, ci unul care purta în gură o imagine a iadului. Porci care își dădeau foc, oameni care făceau la fel. Baraje mărețe care se construiau și baraje mărețe care se prăbușeau și ape care curgeau din nou libere. Bojan Buloh ar fi putut, dacă ar fi dorit, dar nu dorea și nici nu-i venise vreodată în minte așa ceva – ar fi putut scrie un tratat despre cum văzuse oamenii murind: cum dezmoșteniții nu aveau parte nici măcar de o moarte ușoară, ci de una grea, ca și viața pe care o duseseră, o moarte lentă, prelungită, la care trebuiau să trudească precum vitele în jug; cum cadavrele rasei lui, ca și cele ale nemților, care credeau cândva că rasa lui Bojan era inferioară, erau albe în clipa morții și ajungeau – dacă nu erau îngropate – negre precum cărbunele, iar apoi cadavrul se umfla, se dezumfla, putrezind, până ajungea aproape un schelet, ținut laolaltă de o piele înnegrită ce semăna cu o gheată neagră, veche, scâlciată. Văzuse cum fătau animale de toate felurile – viței, porci, mânji, simțise acel gol în stomac în clipa în care, ucigând un cangur, îi găsea un pui în pungă.

Bojan Buloh însă nu văzuse niciodată un nou-născut, nici măcar pe Sonja, propria lui fiică, căci cei de la spital nu-l lăsaseră să le vadă, nici pe ea, nici pe Maria, în primele trei zile după naștere.

În dimineața aceasta, după ce se trezise, Bojan Buloh se duse cu mașina la o florărie, fără să stea prea mult pe gânduri. Dezamăgirea lui de moment, când vânzătoarea îi spuse că nu văzuse niciodată o floare-de-colț la o florărie în toată Tasmania și în toată viața ei, făcu loc unui zâmbet enigmatic când femeia îi arătă un buchet de garoafe albe și-i spuse că sunt aproape la fel de frumoase. Nu erau, desigur, dar Bojan încă mai zâmbea gândindu-se cât de absurd era să crezi că există vreo asemănare între două flori atât de diferite, în timp ce, reîntors la mașină, motorul dădea rateuri și huruia, în drum spre centrul orașului. Măcar să-l ducă până acolo, se ruga el, lăudând-o în slovenă

(Dobra staryr auto) pentru toți anii în care îl servise cu atâta loialitate și implorând-o în italiană (Per favore cara macchina) să mai reziste cei câțiva kilometri până la destinație, poruncindu-i în germană (Raus! Raus!) să nu se oprească și înjurând-o în engleză (Shitfuckingbucket) fiindcă făcea mai urât decât el dimineăta.

Dar, cândva promisiunea unei noi Australii, FJ-ul era acum, ca și proprietarul lui, bătrân și decrepit. Nu mai era mașina de odinioară, iar Bojan fu nevoit să recunoască, mâhnit, chiar dacă numai în sinea lui, că de la bun început nu fusese o mașină grozavă.

Așa că, în momentul în care motorul tăcu brusc în timp ce mașina cobora pe strada Macquarie, își dădu seama cu oarecare detașare că, după două decenii și jumătate, motorul își dăduse obștescul sfârșit. Acum nu-i mai rămânea decât să-și cumpere altă mașină ori să nu se mai întoarcă niciodată la Tullah. Trase mașina lângă trotuar și nu se mai deranjă să ridice capota ca să vadă ce s-a întâmplat, ci luă repede buchetul de flori și o pungă de plastic de pe locul din față, coborî și, fără să încuie portiera, începu ceea ce pentru un om de vârsta și cu tabieturile lui era departe de a fi ușor: să alerge.

Și astfel, fără să se gândească prea mult, cu picioarele ca de plumb, cu inima bătându-i cu putere, gâfâind, Bojan se trezi peste câteva minute în liftul maternității, întrebându-se dacă nu cumva va ajunge la Urgențe în urma unui atac de cord care-i dădea târcoale, în timp ce se îndrepta spre salonul în care era Sonja.

CAPITOLUL 84

1990

Ca unsă cu unt, cu fața ei de broscuță, acoperită de vernix: o fetiță de-abia născută, de-abia înfășată, o străină care îi părea mamei ei atât de stranie. Fetița scoase un sunet, ceva între țipăt și scâncet, și își ridică brusc brațele goale, în formă de L, cu pumnii minusculi încleștați, de parcă s-ar fi predat vieții. Sonja își lipi nasul de capul fetiței și simți că nu mai are aer. Pentru prima oară din copilărie, din bucătăria lui Jean, recunoscuse mirosurile puternice: de drojdie, de pâine – ale copilului ei.

În lumina difuză a salonului, Sonja își strânse copilul în brațe și se uită la acel animal necunoscut cu uimire, dar și cu teamă. Simți un nod în gât și scoase un geamăt, știind că zâmbește, că se încruntă și că tremură. Își sărută fetița pe frunte, apoi – șovăitor – scoase limba și cu vârful ei îi atinse capul, o dată, de două ori și, prinzând curaj, îi linse gâtul și fața, prelung, delicat, trăgând cu nesaț în piept, fără contenire, mirosul acela extraordinar de pâine.

Betty, care ieșise din salon, reveni ca să-i spună că tatăl ei așteaptă afară. Sonja nu-și desprinse ochii de pe copil. Betty se arătă îngrijorată căci o astfel de vizită era prea din pripă, Sonja de-abia născuse:

– Îi pot spune că încă nu poți să-l primești, să vină mâine.

Sonja își trecu un deget peste fața mică, cu buzele țuguiate, a copilului. După plânsetul inițial, fetița rămăsese tăcută. Acum privea cu ochii ei mari încăperea slab luminată, ca și cum ar fi evaluat, senină, lumea curioasă în care tocmai sosise, iar Sonjei i se păru că, departe de a fi o greșală, era, într-un fel, normal ca tatăl ei să dorească să-și vadă singura nepoțică acum, era normal ca fiica ei să-și cunoască bunicul chiar după nașterea ei. Momentul avea o magie a lui, pe care Sonja n-o înțelegea, dar pe care o simțea vag, știind că puterea ei nu va dura mult. În anul acela de după revoluții, cercul părea să se închidă. Și, chiar dacă i se părea că visele se nasc în vise, nu era adevărat. Era vorba doar de o mamă și de copilul ei, în așteptare.

Îi spuse lui Betty să-l invite înăuntru.

Bojan intră temător, încruntat, ținând o mână la spate și în cealaltă

punga de plastic, privind peste tot, ca și cum s-ar fi pregătit să părăsească încăperea în orice moment. Se uită la ea, se uită la copil și încruntătura lui lăasă loc unui zâmbet la fel de agitat. Își trase mâna de la spate și așeză un buchet mare, de garoafe albe, la picioarele ei.

– Deci încă nu te-ai întors la Tullah, zise Sonja zâmbind.

– Nu, răspuse Bojan și se opri, simțind apoi nevoia, neobișnuită pentru el, de a da explicații. Nu mă mai întorc. Le-am spus că gata, s-a terminat filmul. Jiri crede că-mi poate face rost de o slujbă. N-am nevoie de cine știe ce. Accept orice. Poate chiar să am grijă de copil când ești la treabă, chestii din astea, știu și eu... Dar, de întors, nu mă mai întorc, mai ales acum. Își privi lung nepoțica de-abia născută și se dădu mai aproape.

Nu mă mai întorc. M-am săturat.

Vru să lase punga de plastic pe podea, dar șovăi.

– Mda... Helvi mi-a dat asta, spuse el și vârî mâna în pungă. Mi-a zis că ții mult să-l reperi.

În mână ținea ceainicul cu rugul de mure pe care Sonja îl spărsese cu mult timp în urmă. Din nou întreg, din nou complet. Sonja văzu că tatăl ei lucrase cu multă grijă, ca întotdeauna, cele câteva fisuri care încă se mai vedeau fiind subțiri ca firul de păr.

Bojan se aplecă, îi întinse ceainicul reparat, iar ea, ca într-un schimb, îi întinse copilul. Bojan prinse copilul nu cu stângăcie, ci relaxat, îl lăasă pe brațul drept și începu să-i gângurească și să-i mângâie bărbia cu încheietura degetului arătător.

– Acum e bine, continuă Bojan, apăsând în joacă nasul copilului, ca pe un buton, și adăugă, râzând de felul lui bolovănos de a vorbi: Mai bine decât știu eu limba ăstora de pe-aici.

În timp ce Sonja întorcea ceainicul pe toate părțile, admirându-i reconstrucția, Betty, neștiind ce să-i spună unui om atât de ciudat, care mirosea cum mirosea și vorbea cum vorbea, întrebă:

– Ce ziceți de nepoțica dumneavoastră, domnule Bellow?

– A, făcu Bojan ridicând ochii de la copil, dând capul pe spate, mai dezinvolt decât în alte ocazii, precum coroana unui copac înfiorată de o pală de vânt. Mda... cred că sunt unele lucruri care contează mai mult decât cuvintele. Apăsă din nou nasul copilului, râse și adăugă: Nu-i așa că-i frumoasă foc?

Și zâmbi din nou, acum fără nici o urmă de tulburare. Sonja simți că poate, până la urmă, era posibil și așa ceva. Poate că într-o după-amiază, când copilul va merge de-a bușilea pe podeaua din bucătărie,

când va scoate capace și oale de prin dulapuri, poate că vor sta de vorbă până târziu, în noapte, despre ea, despre el, despre copil – și despre toate lucrurile la care se gândise că i le va spune la mormânt, regretând că nu i le spusese niciodată, că nu-l întrebese despre ele, că nu i le reproșase și despre care nu răsese împreună cu el. Vor vorbi până la apusul soarelui și, la căderea nopții, vor culca copilul și vor continua să vorbească toată noaptea, și când va alăpta copilul, până a doua zi dimineața, despre ei și despre ea, despre ce se întâmplase și se va întâmpla. Vor vorbi numai despre lucrurile de care se vor putea agăța și nu vor folosi cuvinte după care să se ascundă, vor folosi cuvinte precum lemnul, cu care să facă o masă la care să stea împreună.

O masă frumoasă, îndeajuns de mare pentru un ospăț în familie.

După plecarea lui Bojan, se petrecu un mic miracol. Pentru prima și nu ultima oară în această nouă viață, Sonja plânse și lacrimile ei cădeau ca o ploaie de vară pe căpșorul copilului.

CAPITOLUL 85

Uneori o apuca un dor năprasnic.

Și atunci nu se mai împotriva, ci încerca să se bucure de el, punea câteva lucruri într-o cutie de carton, lua copilul, se urca în mașină și se întorcea. Urcau drumul acela lung și pustiu până la locul acela pustiu unde fusese cândva o colonie numită Butlers Gorge și unde acum nu mai era nimic, nimic, doar țipetele păsărilor, vântul și frigul.

Deși îi propusese de două ori, Bojan nu venea cu ea. Bea și acum, dar rar, iar în următorii doi ani Jiri fu sunat numai de patru ori de către barmanii nervoși ca să ducă acasă un ins beat mort, care le dăduse numărul lui de telefon. Bea și acum, dar cu excepția acestor excese ocazionale, bea puțin, iar felul lui de a fi - sâcâitor doar fiindcă povestea mereu aceleași întâmplări - era ireproșabil și chiar plăcut. Sigur, nu se putea ști cât va dura, dar atât Bojan, cât și Sonja mergeau, înțelept, pe principiul ce-o fi o fi și fiecare se arăta încântat când celălalt nu lăsa o zi să nu vină în vizită ori să dea un telefon.

Sonja și Jiri îi făcuseră rost de o locuință socială, perete în perete cu alta, unde Bojan părea că se simte fericit și în a cărei grădină cultiva legume, pe care nu le vindea, ci le dăruia, și căpșune, păstrate doar pentru nepoțică, împreună cu iaurtul făcut din laptele pus să se acrească pe boilerul cu apă fierbinte. Se ciondăni cu consiliul local din cauza grădinii, nu fiindcă ar fi umplut-o cu legume și căpșune, ci din cauza rablei lui, pe care o parcase definitiv acolo și o transformase în parte în teren de joacă pentru copii, în parte în spațiu gol unde să planteze flori. După ce Ahmet interveni în favoarea lui, Bojan câștigă disputa și FJ-ul înflorit și plin de copii deveni un adevărat punct de atracție pentru cartier. Din când în când, se mai sătura de larva din jur și țipa la copii s-o șteargă de-acolo, dar, uneori, spre seară, deschidea câte o sticlă de bere și se așeza aproape de mașină, bând și fumând în tăcere, în timp ce copiii se fugăreau în jurul lui ca niște sardine și găște-de-mare. Privea dincolo de grădină și vedea totul din nou, o vijelie pe care o blestema și care îi blestemase pe toți, care transforma timpul într-un baraj, barajul în praf, praful în pământ și pământul într-o grădină în care ședea el, privind caroseria ruginită a

unei mașini, văzând-o din nou, deși de data aceasta în dezolarea lui se amesteca și o anumită uimire.

CAPITOLUL 86

Când sosea la vechiul șantier de construcții, Sonja cobora din mașină, se îndrepta de spate și privea în jur la copacii înalți din care stropii de ploaie picurau peste buturugile vechi ale eucaliptilor uriași, doborâți cu multă vreme în urmă ca să lase loc barajului. De fiecare dată când venea aici făcea același lucru: ridica ochii și vedea copacii noi care crescuseră între timp. Apoi, cu copilul pe un braț și cu cutia sub celălalt, pătrundea în zgomotele aspre, dezolante, ale pădurii tropicale tasmaniene, spre țipetele papagalilor negri și strigătele altor păsări, spre foșnetul ramurilor legănate de vânt, și uneori i se părea că aude sunete neobișnuite: mama ei cântând...

Spancek, zaspancek

crn mozic

hodi po noci

nima nozic

Și, legănându-și copilul în brațe, Sonja cânta și ea, încet, plină de dragoste, un cântec pe care îl știa atât de demult, încât nu-și amintea să-l fi învățat vreodată, un cântec de leagăn sloven:

Lunica ziblje:

aja, aj, aj,

spancek se smeje

aja, aj, aj.

Tiho se duri

okna odpro

vleze se v zibko

zatisne oko

Lunica ziblje:

aja, aj, aj,

spancek se smeje

aja, aj, aj.

Se asigura că a ajuns unde trebuie, apoi, declarându-se mulțumită, înfingea patru bețe în pământul cald, umed și moale. Din cutie scotea un mosor mare, din panglică roșie, și cu el marca limitele a ceea ce fusese cândva casa lor. Fiecare băț un colț, cele patru colțuri legate între ele

cu panglica roșie. Din cutie mai scotea o pătură pe care o întindea în mijlocul aceluși loc al nimănui, împrejmuit de panglica învolburată de vânt, și își așeza copilul pe ea. Uneori închidea ochii și își imagina ce priveliște ciudată era aceasta, privită de la distanță: pata verde de pădure și, în fața ei, dâra de sânge, subțire – panglica roșie, cândva locul Mariei și al speranțelor ei, pe care niciodată nu le vor ști, acum locul în care ea și fiica ei căutau ceea ce nu avuseseră niciodată, gropi în gropi în gropi, și o apuca amețeala văzând totul atât de clar. Uneori visa că deschide ochii și câmpia e plină de dreptunghiuri împrejmuite de panglici roșii până hăt, departe, și în fiecare dreptunghi șade un părinte cu un copil, spunând: „Aceasta a fost casa mea“, așa cum îi spunea ea mereu copilului ei, care încă nu înțelegea nimic.

„Cândva.“

Dreptunghiuri împrejmuite de panglici care se pierdeau în infinit.

Apoi stăteau la masă. Sonja își alăpta fiica, pe urmă mânca și ea cele câteva sendvișuri pe care și le adusese. Într-un târziu scotea cu grijă o cutie muzicală veche, îndoită, îi întorcea arcul și o așeza pe pământ.

Apoi se întindea pe o parte, cu copilul lipit de burta ei, și ridica încet capacul cutiei muzicale aflate la doar câțiva centimetri de nasul ei. Mecanismul se declanșa și imediat se pornea tema Larei. Balerina începea să se rotească, cercuri în alte cercuri, în valea de oglinzi a cutiei muzicale, și în fiecare oglindă se vedeau copacii pădurii în care se spânzurase mama Sonjei, eucaliptii aceia groși, uriași, care se legănau în vânt.

Priveau amândouă, fascinate ca de fiecare dată, cum cutia din lemn dat cu lac negru se înfășura în jurul pădurii reflectate în oglindă și cum, în fața acestei sălbăticii imense, balerina-jucărie se învârtea până când tema Larei își încetinea ritmul și înceta. Atunci Sonja închidea cutia și pădurea reflectată dispărea, iar copila începea să plângă, dezamăgită.

Sonja se întorcea cu burta pe pământul umed. Vedea în depărtare pădurea, udată de ultima aversă, lucind ca un animal în razele soarelui ce străpungeau norii albaștri ca cerneala. Plânsetul copilului se domolea, apoi înceta. Fetița, șezând pe pătură, se uita la ea neștiutoare, cu ochi mari, și tot ce rămânea erau sunetele scoase de vânt printre eucaliptii uriași.

Sonja își lipea fața de pământul reavăn, aproape de turba fecundă, cu miros acru, ce acoperea lutul tare, de pietricelele împrăștiate peste tot, și pipăia cu bărbia iarba înaltă, înrourată, își trecea buzele peste

pământ. Corpul ei arzând ca focul. Mâinile ei mângâind pământul. Fața ei mângâiată ușor de iarba udă. Firele de iarbă despărțind picăturile de apă. Perlele de rouă întinzându-se pe obraji ei. Coliere ale grației. Și întinsă acolo, pe pământ, își trăgea fiica aproape și șoptea numele ei. Numele ei frumos.

„Maria“, spunea ea pământului, „Maria mea“.

Apoi își vâră degetul în pumnul durdului al fetei, îi ducea pumnișorul la buzele tremurânde... cum să-i spună fiicei ei vreodată despre ceea ce numai cei care au trecut prin asta știu cu adevărat?

Fiindcă s-a întâmplat demult, tare demult, într-o lume care, între timp, s-a prefăcut în turbă, într-o iarnă uitată, pe o insulă despre care puțini au auzit. În clipele acelea, înainte ca ninsoarea să acopere, complet și irevocabil, urmele de pași. Când norii negri învăluie cerul înstelat și luminat de lună, când bezna fără umbre se întinde peste pământul ce încă mai șoptește.

În clipa aceea de grație, când timpul încremenește.

[\[1\]](#) Cafea turcească (în limba slovenă în original)

[\[2\]](#) Gălușcă (în limba slovenă în original); aici: termen de alint

[\[3\]](#) Robert „Ming“ Menzies, politician australian, al doisprezecelea prim-ministru al Australiei în perioada 1949–1966

[\[4\]](#) Hrvatski Domobran (Apărătorii Croației), organizație politică din Croația, fondată în 1928, ce milita pentru desprinderea Croației de Iugoslavia

[\[5\]](#) Cârnați (în limba slovenă în original)

[\[6\]](#) Extras de drojdie de bere, amestecat cu legume și condimente.

[\[7\]](#) Pâine (în limba slovenă în original)

[\[8\]](#) O, domnule Sheen, cu tine totul sclipește de curățenie

[\[9\]](#) Vin roșu, spumos

[\[10\]](#) Antispastic folosit pentru calmarea durerilor